

De purgantium medicamentorum facultatibus exercitatio nova / [Johann Nicolas Pechlin].

Contributors

Pechlin, Johann Nicolas, 1646-1706

Publication/Creation

Amsterdam : J. Wolters, 1702.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cd39394v>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

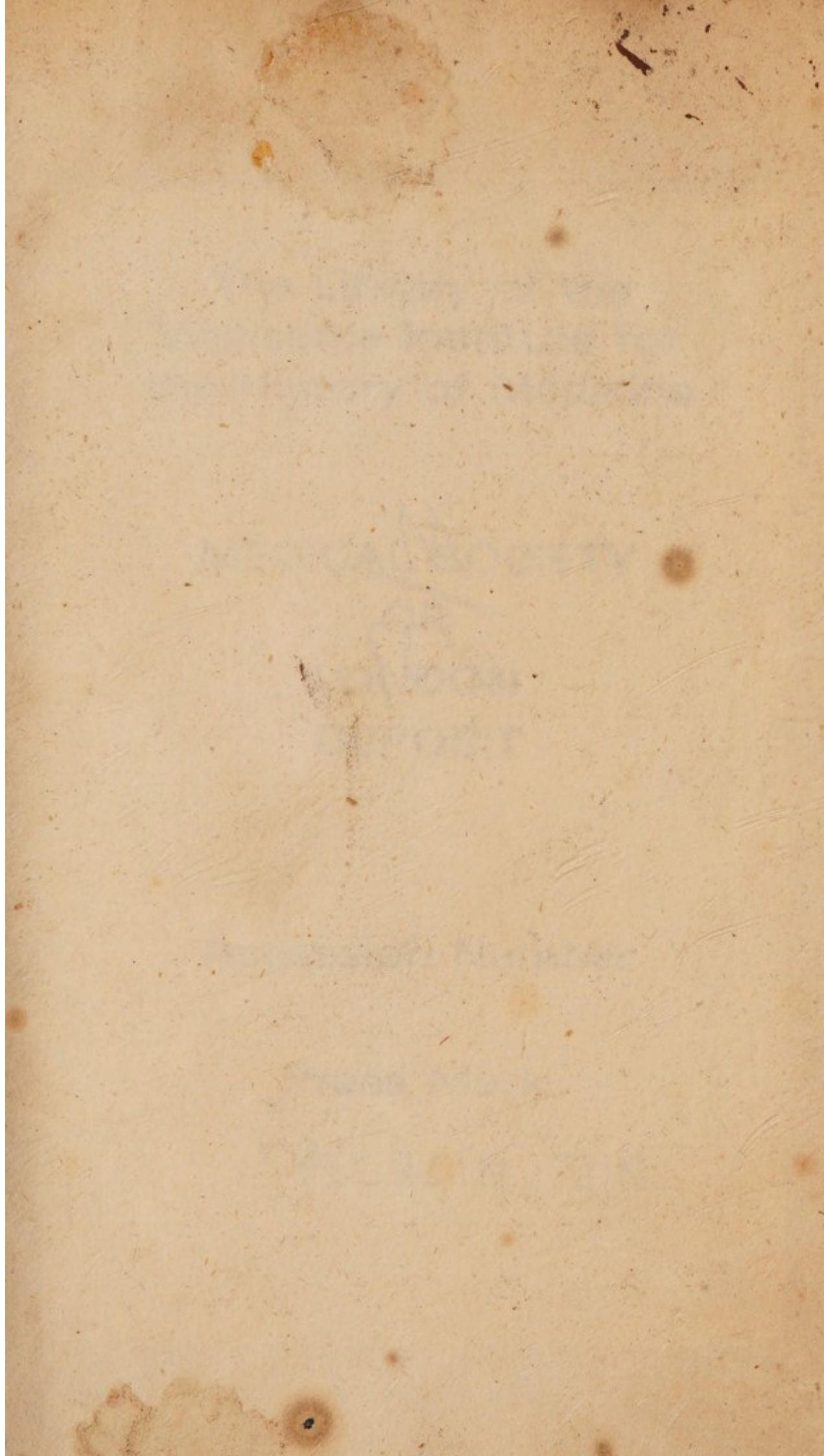
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>



O Duft
12 M
C
17



M
a^x37

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

PECHLIN, J.N.



JOH. NIC. PECHLINI,
DE
PURGANTIUM
MEDICAMENTORUM
FACULTATIBUS
EXERCITATIO
NOVA.

Editio ultima cum Indice materiarum aucta.



AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM WOLTERS, 1702.

JOHN WOLFE

UR GANNIUM

ACCESSION

1850

NOV 10



NOV 10

SOCIETY

JOHN WOLFE

S E R E N I S S I M O
PRINCIPI AC DOMINO,
D O M I N O
G U S T A V O
A D O L P H O,
D U C I
M E G A P O L I T A N O R U M,
P R I N C I P I,
H E N E T O R U M,
S U E R I N E N S I U M
E T
R A T Z E B U R G E N S I U M,
N E C N O N
C O M I T I
S U E R I N E N S I U M,
T E R R A R U M Q U E
R O S T O C H I I
E T
S T A R G A R D I Æ
D O M I N O.
D O M I N O M E O C L E M E N T I S S I M O.

SERENISSIME PRINCEPS.



Repit è Bataviæ
sinu, & vindicem
sibi parat noster
hic libellus; exile
certè, sterile &
monogrammon o-
pus in tanti Principis oculis. Sed
virtutum isthoc in Te jubar, nec
minor fastigio illo comitas, ut au-
derem sollicitique pudoris ponerem
notas, facile effecerunt. Quid
enim ad Principem ego confugere
extimescam, cujus etsi Magnitudo
petentium obsisteret votis, tem-
pera-

D E D I C A T O R I A.

perata tamen Lenitas adeuntium
 spes faceret prolixiores ultroque
 invitaret. Conciliavit hoc Tibi
 decus Sapientiæ studium & Cœ-
 lestium appetentia, cumque gen-
 tilitiâ Te virtute supra Principis
 optimi famam efferre potueris,
 studio maluisti & operâ ipse tuâ
 omnium in Te oculos convertere;
 neque bellicas tantùm artes, quas
 plerique hodie Principum ambiunt,
 sed literas quoque fovere indul-
 gentiusque profequi, sed accura-
 tior omnia curâ, Hebræa, Græ-
 ca, Latina, Sacra, Profana ipse
 expendere; ut inter tantæ clari-
 tudinis Principes Herculis Musa-
 getæ famam verè æquaris, osten-
 derisque unus omnium bellicæ
 quoque artis cum sapientiæ studio

DEDICATORIA.

misturam esse posse. Decantata est, Heros Inclyte, & passim exposita animi tui magnitudo, neque Miles duntaxat aut Civis, sed & Musas qui colunt severiores, in Principe habent quod diligant, probent, imitentur. Hoc in Te uno suspicit Germania, & certatim colit; hoc nostra olim sensit Batavia, & Parentis mihi mei constat memoriâ. Sed cum nihil adeo in qualibet scientiâ sit sublime, adeo abstrusum, quin exercitatum tuam crisin attigerit, etiam hoc, quicquid est lanuginis votæ aut primitiarum, Serenissimo Nomini Tuo consecrare non erubui: quod licet insigni quodam exemplo audendum fuit, placuit tamen abjecto, sed gravissimo

D E D I C A T O R I A.

viffimo argumento , Leniffimi Principis aures obtundere , & cum nec plebeja Thura nec Farris modicum Jovem offendant , experiri , quid in Celfitudinem mihi veſtram concederetur. Sed & guſtum dare aliquem , Sereniſſime Princeps , laboriſque mei lineamenta ducere oportuit. Merſerat olim diſciplinæ proceſſus terminorum inſolentia , & vana paſſim occultaque qualitas Scholaſticos exercebat ; quæ res uti peſſimi exempli fuit & in Naturalibus invidioſa , ita ſerò tandem animadverti cœpit , & à Chemicorum filiis explodi. Paracelſi primum ventofa ſoboles caſtigare hoc & ulciſci nefas viſa eſt , ſed dum ipſa ambitione quâdam

DEDICATORIA.

in tria naturam Principia conglo-
bavit, ipsa sui merces fuit, Hel-
montioque & erectioribus animis
ludibrium debuit. Sed nec ipsi
invicem Chemici, quam in Scho-
lasticis damnabant τραυλότῃα, in
Paracelso ambitionem, effugere
potuerunt, adeo mihi videntur
omnes aut Lymphatici aut Ceri-
ti: quare, ne aut Scholastici le-
ctionem ejurarent libelli, aut
Chemicos, ut pote veraciores,
haberem inimicos, mediâ institi-
viâ, & Chemicorum intermistis
falibus facultates Scholarumque
formas temperavi. In Purganti-
bus hoc tentandum esse duxi, ubi
pro suo ingenio nudam qualita-
tem aut Formam specificam ob-
tulerant Magistri, Chemici, prout
vel

DEDICATORIA.

vel fastus aut caligo mentem occupaverat, Mercurium tantum aut vagum quendam Spiritum; quasi nihil interesset, quomodo solveretur. Admovi deinde Anatomicam manum, & quas vias perreperet Purgantium substantia, digito monstravi, ut nihil etiam pro hac rerum novitate me falleret, Chemiæque perinde ac Anatomix usus in Medicina constaret. Ut vel hoc etiam nomine ad Te migrare debuerit laboris mei exemplum, si tanti est peregrinum adspicere, interque cultores tuos admittere. Equidem, quod publico testari elogio non potest, Serenissime Princeps, tacitâ quadam religione in Te veneratur, contentisque votis Deum T. O. M.

DEDICATORIA

pro salute Tuâ , pro Celsissimæ
Domus tuorumque prosperitate ,
rogat

SERENISSIMO PRINCIPI

Devotissimus

JOH. NIC. PECHLIN,

Med. Doctor.

LECTO.

LECTORI
CORDATO
SAL.



Quod plerique in præfationibus habent institutum, scripta extenuare sua & propria prævaricari laudi, quam vel ambitiosè appetunt, id nos minime decere putavi, Benevole Lector. Imo quod illi tacitum ferunt & in scriptis suis superbè detonant, id nos semel & conceptis verbis tibi in aurem dicimus, esse scilicet hanc lucubrationunculam, quâ tuum demereri studium bonamque voluntatem seriò conamur. Si abortiva videtur offa, scito & hanc nonnunquam laboriosius solvi, si ἡμῶν & emendicatæ hinc inde lacinia, sic solere nostros puta, sin detritum quid & lacerum, quæ nascentis experientiæ est calamitas, hoc tu tuis aliquando experimentis confice, aut, si placet, emenda, ut quæ dimidia nobis, tibi consummata tandem constet laus. Est tamen, in quo mihi placeam, quòd eorum nemo, qui hac in palæstrâ desudarunt, ex suâ Hypothesi tot tantasque difficultates enodarit, quantas nostra promittit & assequitur demonstratio, ut frustra in suo Libro triumphet Erastus. Quod si aliquibus ipsum novitatis argumentum suspectum esse cœpit, illos ideo in Theatrum venire Catones censeo, ut exeant. Sed monendus es Lector,

AD LECTOREM.

Lector, unum adhuc aut alterum mendum ex Typotheta incuriâ remansisse. Pag. 61. prodit properit. Pag. 176. gynœceis per diphthongi metathesin pro gynæceis aut gynæciis, quod ego malim, cum synœcium apud Petronium. Alibi plura, sed quæ tuæ fidei committimus. Nunc, quæso, patere ut à me exeam, & poëticè magis quàm humanè loquar, tanquam si placeret hic impetus aut blandientis sibi sarcasmus.

*Vana dum longè Medicos fatigat
Forma, Purgantisque Rhei potestas
Fallit, & spe destituit sonantes*

Grande magistros.

*Me rudi censore reducta forma est
Vera, Purgans inque elementa certa
Solvitur, pars hæc oleum refert, pars
Cætera falsi,*

*Et levis ludit specie liquoris.
Hacce misturâ sua constat illi
Forma, quâ motum subito resolvit
Turbine ventrem.*

*Sic Rhei vires trutinâ probantur
Chemicâ, Sennæque recentis herba
In diem protracta redit. Vel herclè
Cuncta caligant.*

Vale Lector, sequentesque excipe blanditias.

H O N O R I

Politissimi & Emendatissimi VIRI

J O H. N I C. P E C H L I N I,

Med. Doct.

*Libro de Purgantibus, famam
ingressuri.*

E X omni populo fodalitatum,
Q uas cum tempore glutinavit hora
Leidenfis mihi commorationis,
Jucundissime P E C H L I N I, fuisti
Unus perpetuò probatiorum.

Seu quod gratia lusibus dicatæ
Ætatis placita eminebat in te;
Seu quod postea sæpe prædicantem
Et de te bene multa pollicentem
Cernebam sibi, quem patrem vocavi.

Id quidquid fuerit, licet videre
Huic immitia fata denegarunt
Messēs ingenii tui coactas,
Nunc demum liquide tuâ beatum
Consuetudine me reor fuisse.

Nunc,

Nunc, quando incipis exhibere mundo,
Quam non duxeris otium solute ;
Qua pulchram lucubratione mentem
Delectaveris ; & laboriosis
Quid tot denique noctibus pararis.

Quum te corporibus tuæ medendis
Vitæ tempora collocare scirem ;
Et cognoscere , quæ potentia esset
Herbarum ; brevis iste quam politè ,
Quam mire foret explicatus orbis ;

Mirabar vehementer , ô amice ,
Te contra temere modum studentum ,
Qui fane loculos ad elevandos
Quam morbos , soliti male ordinatis
Plumis Icareo volare more ;

Mirabar vehementer , ô amice ,
Contra præcipientium stuporem
Fallentem juvenes opinione
Stultâ ; denique semitam valere
Contra tempora te tenere rectam.

Mirabar vehementer , ô amice ,
Miscentem medicis Latina , Græca ;
Interque Hippocratem venire Plauti
Scenam , nunc Ciceronis elegantem ,
Nunc qui sunt alii super , loquelam.

Sed rectè, N I C O L A E: singulare
Legisti haud vacue hoc iter laboris.
Almæ Thespiades fuisse semper
Produntur memores ei, decentem
Illarum ad sacra qui tulit paratum.

En tempus venit! en! plagas per omnes
Quo famæ lituus tuum sonabit
Nomen, P E C H L I N I U M asseretque cœlo.
O te P E C H L I N I U M tui laboris
Lætum, meque tuæ fodalitatis!

En, dum, qua ratione putre corpus
Purgari queat, erudire tentas,
Quid dicent aliud, quibus legeris,
Quam mentis bene judicantis esse hunc
Librum? quam cerebri sine fœce puri?

J A C. G R O N O V I U S,

J. C.

In Librum de Purgantibus

Doctissimi Medici

D. JOH. NIC. PECHLINI.

Τίπῃ' ἐπὶ Πηλείδαο Διδάσκαλον Ἑλλάς ἀράζη,
Τίπῃε Διοσκορίδῃ παμβοτάνοιο λόγῃς;

Εἰσέτι θεσπεσίῃς Ἀναζαρδέῃ, εἴσετ' ἀκῶ

Σώφρονα Φιλυρίδῃ Φαρμακόῃ ἐπη.

ΠΕΧΛΙΝΙΟΣ μὲν ἐμοὶ ὁδε τηλίκῃ ὑποσινέσῃ

Ἀλκαρ ἀκεσορίῃ καὶ βοτάνῃσι μέλῃ.

Ὅσα τε μητιόεντα καθαρτικὰ Φάρμακα Χείρων,

Ὅσα Διοσκορίδῃς ἔμμαθε, πάντα μάθην.

καὶ Βαταβὸς τὰ δίδαξε. τί λοιπὸν; ἀγάλλεο πάτρη

ΠΕΧΛΙΝΙΟΣ πανακὴς πᾶν ἄχθ' οἶδε δαμάειν.

P. GEESTERANUS,

Medic. Doctor.

Παιδού πάτρω καὶ τῶ ἄλλων ἀνταξίῳ ἱητρῶ

Ι. ΝΙΚ. ΠΕΧΛΙΝΩ,

τίτῳ πρὸς τὰ Καθαρικῶν Διαγρίδων
ἐκδιδόντι.

Ὡς μὲν τοὶ Πεχελῖνε νόος Φοῖβε καθαρός τε,
τοῖσιν ὅς ἐν σελίσιν τὰ Καθαρικὰ Φάρμακα
φαίνεις

Ἐξοχα τὴν καθερῶς νεαρῶν θ' αἶμα ἡδὲ παλαιῶν;
Σφάλματα χαῦν' ἱατρῶν σὺ μαψιδίως ἀνοήτων
Λυμαίνῃ, καὶ ἐτητυμίῃ τὴν καθομένῃ περ
Ψάδε ἐν κόθμῳ, λόγοις νυῦ ἀσυφελίκοις
Ἐς Φάτ' ἐκπέμπεις. Εὐδαίμων τίτῳ ἀκερῆς;
Ὅστις μὴτ' ἀμέτρως ἐν γαστρὶ λύσσει ἐπεγείρει,
Σκεπτόμενος γε μέτρον, ὃ Φύσις ἐπέθηκεν ἀκερῶν.
Λήϊστος μὲν γὰρ τε δόμῳ, πεδία χλοοχόρτα,
Καὶ χρυσὸς λιθάκεσι μεμιγμένῳ εὐγνέεσσι,
Κῆτοί μὲν τρίποδες, τὰ καὶ ἡλέκηροιο τάλαλλα.
Ἀνθρώπων ἢ βίῳ πάλιν ἐλθεῖν ἔτε λείστος,
Οὐθ' ἐλετὸς, κώλοιο μὲν ὅκκ' ἀπελαύνεται ἐκτός.

A. BERKELIUS, M.D.

A D

Clarissimum Medicum

JOH. NIC. PECHLINUM,

De Purgantium facultat. disputantem.

OMnium causas reperire rerum
Ingeni non est levis aut retusi:
Quippe, dum caligineâ tenentur
Pleraque nocte
Arte perplexâque jacent sepultæ
Corporum formæ, sua quemque vexat
Mens, nova huic, illi veterum probatur
Abdita Forma.

Hic tamen tentans aditus *Machaon*
Corporis, veram methodo capace
Extulit formam, solidéque tradit
Filius artis.

Ergo ut abducto patuere velo
Conditæ rerum facies, & ultro
In suâ tandem medicina Purgans
Luce refulsit

Gratulor curâ vigili peractum
Hunc librum PECHLINE tibi; superstes
Differet te Pegasio volatu
Fama per orbem

ABR. PAEUW, M. D.

SYLL

SYLLABUS

CAPITULUM.

CAP. I. **D**Uras esse utriusque & Hippocratis & Galeni comparationes.

Succum nutritium non trahi in plantas sed pelli. Ex hypothese eadem posse trahi ab iisdem, Magnetem à magnete, Ferrum à ferro, Galeno neganti ostenditur.

II. *Purgantibus nec cum Magnete quicquam, nec Electro esse commune. In hisce materiam quandam etheream; in istis solidam esse substantiam in causâ. Plato serò latine cognitus.*

III. *Galenus quoque non minus & hoc esse ineptum, à coloribus aliquid ad Purgantium designandam naturam deducere. Nihil hic qualitatem, nihil colores conferre, eodem siquidem coloris fuco versicolores Purgationes, à nigro Elleboro albas flavasque, à Rhabarbaro nigras duci ostenditur. Cnici seminis cortex ianae caprinae similis; Theocriti *ὑάκων*. Nigrarum dejectionum materia atramenti instar. Theriaca à chalcitide nigra.*

IV. *A Sapore etiam Odoreque petita Crisin mendacem esse probatur. Ex Aristotele prodit medicamentorum *δυσπρεψία*. In lac solidae transeunt purgantium particulae, Vitriolumque martis à podice recipitur integrum. Purgatio-*

SYLLABUS CAPITUM.

nem intervertit horror febrilis, calor resuscitat. Pilula octiduum latitantes.

V. *Eraſti duæ Via exploditur. Soliditatis aut modi quantitativi nulla ad Purgationem neceſſitas. Partes ſubſtantiales è Purgantibus in liquorem emittuntur. Etiam ex Antimonio, Ferro, omnibus denique metallicis. Aurum in placidiſſimum humorem particulas effundit. Ferrum in Struthiocameli ventre. Purgantia metallica in ventriculi menſtruo.*

VI. *Ex metallis ſenſibilem elici purgativamque ſubſtantiam, ad ſenſum probatur. Metallorum corporea effluvia, à Jovis apud Ariſtotelem.*

VII. *Non omne, quod eſt in Vegetabilibus aut Metallicis, in particulas reſolvi Purgantes, ſed in eodem ſubjecto contraria ſape eſſe principia, cum Adſtriſtionis tum Purgationis. Iſtud, terreum eſſe plerunque aut auſterum; hoc, pingue, oleoſum, & Reſinæ ſimile aut vinorum ſape; ideoque non ineptè in Vegetabilibus Reſinam dici, in Metallicis Sulfur. Veram in hac Reſinâ vel Sapâ querendam purgantium formam, nullis ferè mollioris humidi ſolutionibus edomandam.*

VIII. *Excutiuntur Reſinæ aut Sapæ purgativæ partes. Evocatur ſpiritus per Alembicum, ſed impotens. Vapor in Claſſo vaſe ſimplex refert elementum, in aperto totius formam. Itaque hic purgat, ibi nihil efficit. Rhabarbari, Tabaci, Tartari, Spiritus, Vapor.*

IX. Pur-

SYLLABUS CAPITUM.

- IX.** *Purgantia in Salem exusta nihil etiam retinent facultatis purgativæ, sed communem principii sequuntur Naturam. Qualitatis aliqua in salibus varietas. Galeni locus insignis. ἀλές καὶ περιλῆκοι Dioscoridis. ἀλαλίας Pauli.*
- X.** *Alius objectionis nodus dissolvitur. Ab Odoribus Purgatio, ab Emplastris, Pilis, Epomphaliis. Antimonii aliorumque fumus purgans. Ubique totius Sapæ effluvia, non simplicis Elementi. In Extractis Principiorum mistura, etiam Terra.*
- XI.** *Demonstratur Oleosi aliquid Purgantium Sapa contineri, etiam Metallicorum. Usus ejus quoque esse aliquem in Purgatione. Oleosa & pingua Hippocrati πολύχρα. Balsamum Sulfuris purgans. Sal volatile Oleosum. Sapo.*
- XII.** *Volatile etiam aliquod in Sapâ ostenditur, ejusque usus. Hujus fugâ Medicamenta λειποψυχήσονται, in Hippocratis Epistolâ ad Cratevam. Metallica purgandi vim amittunt volatili abeunte principio, aut fixato.*
- XIII.** *Precipuum in Sapâ fortium Purgantium elementum Acre esse, ejusque beneficio viscida attenuari, coherentia dividi. Hoc habere cum Alterantibus commune, solo enim motu fermentationeque purgantium constare formale. Galeni εὐροον σῶμα : τέμνειν καὶ λεπιδύειν est Purgantium, quatenus alterant præparantque. Cassia, Manna & Fructus horarii tantum fermentant, sed nisi in præparatis corporibus.*

SYLLABUS CAPITUM.

Elaterium, Euphorbium, Colocynthis etiam alterant. Purgantium acre sensibus innotescit.

XIV. *In Vegetabilibus tamen & Metallicis plurima esse vehementissima medicamina, quæ nullum præbeant linguae acrimoniae sensum. Linguae multa insipida videri, quæ communi tactui sensilique membranae facile appareant acria. A sensorii hoc subtilitate, aut acrimoniae plus minus occulta modo dependere. Metallica, Lapis Lazuli, Gummi Indicum. Idem hoc acre sub contrariâ qualitate posse delitescere in Vitriolo albo, Martis Crystallis & Squamâ Aeris, aliisque ex Galeno ostenditur.*

XV. *Acre hoc etiam partem sapæ purgativa esse inde probatur, quod lotionem eliquetur extrahaturque purgantibus, sapæ pariter & purgationis detrimento. Aloë, Squama Aeris, utraque lota apud Galenum quid possit. Pinguedine etiam externâ involvitur hoc acre mitescitque, ut hinc quoque constet esse ejus aliquam ad Purgationem necessitatem. Objectio dissolvitur.*

XVI. *Definitur Purgantium acre quale sit. Acre duplex. Salsum Acidum. Ignis acris propter utrumque. Acrimonia est figurae modus, fitque vel Naturâ vel Artificio, ubique ignis seu motus beneficio. Salsum & Acidum acre substantia modo ab ignibus differunt vulgaris, sunt enim magis corpulenta minusque mobilia. Nitri flamma à spiritu suo acido mo-*

SYLLABUS CAPITUM.

tu & substantiali tantum modo differt : etiam Sulfuris flamma ab oleo suo acido. Naturalis acrimonia in multis manifesta, in Aceto, Citrique succo acida : in Algâ Vitrariorum ad oculum salsa lixiva, in Tithymallo, Euphorbio Thapsia & aliis. Lixivam salsam in purgantibus esse probatur ex sanguinis colliquamento, quod purgantia inferunt. Ex gustu & destillatione, Κενῶν, τήκειν, apud Sophistam Theona.

XVII. In salsedine lixivâ cum acrimonia tum purgandi vim contineri experimentis à contrario probatur. Salsi & Acidi lucta Effervescentia Chemicis, etiam Platoni cognita. Per Acida temperantur, enervanturque Purgantium vires. E Vomitorio fit Purgans, è Purgante Sudoriferum. Granum Cnidium, Gummi Indicum, Euphorbium Quercetani in pilulis ad pestem. Helmontii fulmen.

XVIII. Refutantur objicientium argumenta, ab acidis potius Purgantium vires acrimoniamque excitari. Oxymeli Hippocratis Elleborum impellit. ΕΜΕΓΟΡΟΙ pro uno alboque Elleboro. Mercurius quomodo acidis efferetur. A salsis autem lixivis, sale volatili, Tartari fixo Purgantia temperentur & corrigantur. Acida per Effervescentiam Purgantia enervant. Salsa lixiva per fermentationem.

XIX. In omnium itaque misturâ, Oleosi, Volatilis, Acris, Purgantium consistere formale,

SYLLABUS CAPITUM.

ita tamen modificatâ, ut ejus indivisibile aut numeros attingere humana acies nequeat. Fermentare equidem & Attenuare sanguinem communia esse vehementium Purgantium Accidentia, sed prout hujus illiusve principii communisque nexus major est varietas, ita potentiùs hoc facere; neque tam specificâ formâ quàm gradu à se mutuò differre: à Vomitoriis verò, quòd in his omnium perinde principiorum, maximè autem volatilis, majus sit acumen; à Lenitivis, quòd in horum misturâ non tam acre quàm volatile superficiarium emineat.

XX. A Sudoriferis quoque & Diureticis Purgantia nisi gradu vix differre. Levem præparationem efficere, ut Purgans in Sudoriferum transeat, in Argento & Antimonio ostenditur. Cremor Tartari purgans, sed mistum: Spiritus Tartari sudorificus, at simplex. Etiam à dosi variatione evenire, ut aliquid sit Diureticum, Aristoteles in Scammonio probat. Purgantium repetitur forma & ad particularia extenditur.

XXI. Medicamentorum deducitur ratio, quodque antè in genere in Purgantibus demonstratum est, nunc in specie & singulis illorum ostenditur. Cholagoga prodeunt, & in his Scammonium, Rhabarbarum, Aloë. Phlegmagoga, Euphorbium, Elaterium, Turbith, Agaricus. Hydragoga, Mechoacanna, Gummi Indicum.

Me-

SYLLABUS CAPITUM.

Melanagoga, Elleborus, Senna. Preparationes examinantur.

XXII. *Metallicorum nunc quoque sigillatim excutiuntur preparationes & purgativum demonstratur principium. In Mercurio, & Antimonio, Auro, Argento, Ære, Ferro, & Lapidibus.*

XXVII. *Demonstrato jam Principio purgativo, in Metallicis perinde ac Vegetabilibus, ad Purgationis properatur accidentia, effectusque & causæ ratio initur. Sed antequam venis committuntur purgantia, falsæ quædam de iis & infatuatæ opiniones diluuntur. Disquiritur utrum sint venena; eâ occasione venenorum elucescit natura. Multiplex venenorum distinctio. Occulta alia, alia manifesta. Ex naturâ aliqua, sed bene multa ex præparatione. Ventri quædam, nonnulla sanguini infesta. Etiam ex accidenti & vitio natalium. Metallica aura in herbis non purgativa sed corrosiva, contra Quercetanus & Kircherus. Elleborus albus ex præparatione venenum, Gallorum Venenum Cervarium, Galeni Βελήνιον Bebelianæ restituendum. Venenum propriè Aristoteli, quod in minimo nocet. A Veneni suspitione vindicantur Purgantia. Campegius notatus.*

XXIV. *Malignitas tamen certa subest Purgantibus. Hæc Terrestris crudiorisque partis separatione corrigitur. Separatio per Vini spiritum*

SYLLABUS CAPITUM.

ritum optima ; nam Resinatam partem bene emancipat. Infusio ubique decoctione præstantior. εμεσος & μαλτακος apud Hippocratem. Purgantium veracitantur correctoria.

XXV. Sed, antequam in gulam transeant Purgantia, falsa & inveterata de Electione opinio diluenda est patulumque vulnus obligandum. Itaque serio multisque experimentis ostenditur, nullam esse in medicamentis Electionem, sed, quod agunt, necessario, & ex Substantiæ modo Elementorumque crasi agere; tum quod eadem uno agere modo, singulosque ducere humores videantur, ab objecti humorumque dependere mobilitate. Hippocratis locus illustratus & ab interpretum, maximè Septalii, injuriâ vindicatus. Fernelii de Cacoehymia lapsus. Graafii sententia resicta.

XXVI. Dosis nunc quoque deducitur ratio, hanc non continuo pro cujusque Practici supercilio observandam esse, neque ex Veterum dictatis judicandam. Aliam quippe nunc esse corporum patientiam, quàm apud seculum prius. Aliam apud singulas nationes vitæ ordinem. Aliud denique temperamentum individui. Proinde dosim morosè describendam non esse. Hippocratis in Epistolâ ad Cratevam locus. Exemplum Scammonii & Gummi Indici.

XXVII. Eliminato omni præjudicio & divinâtâ dosi ventri committuntur Purgantia, ubi non restant ex Erasti Sententiâ, sed, quâ data
por-

SYLLABUS CAPITUM.

porta, ruunt, impulsore intestinorum motu. Posse aliquas purgantium partes in intestinis morari & proximâ Sphæra evocare humores, experimentis & particulari purgatione probatur, hoc vero non Tractione, sed Fermentatione. Aquapendentis locus explanatus.

XXVIII. Quâ specie resolvantur Purgantium particula, disquiritur; Solutionis esse speciem, videri; quia fluidum ubique corporis exundans rapis diluitque solubilem purgantis portionem, Resinam à nobis dictam. Halitum necessario in aëris spatio fieri, ac proinde dubium esse, an in venarum aut viscerum cavitate, quippe quæ tota humido obsessa sunt, naturaliter contineri possit. Experimenta deducuntur. Altera fluidi dissolventis utilitas.

XXIX. Solutæ Purgantium particulae fluidi motum sequuntur, cum intestino calore tum motu intestinorum peristaltico propulsæ. Alimenti iter insistant, venarumque Lactearum osculis insinuantur, sed & Celiacarum Mesaraicarumque extremitatibus. Aristotelis insignis locus. Purgantia superficiei corporis admota, ducente fluido corporis, in venas & interiora deducuntur.

XXX. Purgantium effluvia è Lacteis in Venas exponuntur Lymphaticas, è Mesaraicis in Hepar, totumque inde sanguinem. Purgantia in Lac transeunt. Hippocratis testimonium.

Prospera

SYLLABUS CAPITUM.

*Prosperi Martiani de Nutricis Purgatione & Cichorii surculo observatio. Epomphaliorum, Epithematum purgantium Atomi perinde atque aliorum Sphæram universi sanguinis per-
volant.*

XXXI. *Per omnes sanguinis partes dividuntur effluvia, & vel ex minimâ mole unoque grano redundat, quod toti sanguini inficiendo satis est. Exemplum solutionis granorum Kermes. Mercurii sublimati austeritas, Colocynthis amaror immensum laticem sapore inquinant suo.*

XXXII. *Quænam sit mutatio, quam sanguinis partibus inferant Purgantia, deducitur, tam ex Elementorum sapæ ingenio, quàm totius crasi. Quatenus Volatile quid subest & Oleosum, sanguinem inflant & rarefaciunt, ὀρεῖν quid Hippocrati. Quatenus Acre, attenuant & incidunt: sed quatenus misturam faciunt inque Sapam cœunt; fermentant precipitantque; formale Purgationis. Omnia hæc ad veri seu validioris Purgantis essentiam pertinere.*

XXXIII. *Lenitiva, quæ uno fere principio, unâque veri purgantis parte funguntur, vel copioso perfunduntur Volatili, & fermentant, ut Cassia, Manna, Tamarindi, Mustum, fructus horæi, &c. aut Acrida gaudent potentiore, & attenuant, ut Salia lixiva Fixa, Volatilia, Muriatica: vel denique Oleoso scatent, & emolliunt viarumque asperitates tollunt, ut
Oleum*

SYLLABUS CAPITUM.

Oleum Olivarum, Amygdalinum, &c. Sed & alia sunt, quæ pro objecti modo alvum aliquando detrahunt, suntque proinde per accidens Purgantia: ut Aquea, Terreæ, Austera, Naturâ sua Purgationi contraria.

XXXIV. *Quid Purgantia à Vomitoriis in agendo differant, utraque quid rursus à Sudorificis. Vomitoria magis Volatilia citius emergunt adeoque citius fermentant. Sudorifera, quia in istis mixturæ ratio oppressa est, aut Volatile inhæret superficiale, sed Sulfureum, agitant duntaxat & calefaciunt massam, non fermentant. Hinc illæ tantum partes discedunt, quæ calore separari possunt, ut Aqueæ; ceteræ, quæ nisi fermentatione non sequestrantur, ut Biliosæ, Pituitosæ, solis Purgantibus detrahi se patiuntur aut Vomitoriis.*

XXXV. *Purgantia, Humoresve secreti acumine vellicent vasa, ut moveantur & destinatum viscus appetant. Irritatio exploditur, maximum apud plerosque præsidium. Arteriarum non est motus Peristalticus, quia destituuntur fibra motrice. Universus sanguis musculorum motu circulatur. Hujus deinde circulationis ceu pulsus beneficio in viscera præcipitantur humores, & per glandularum poros in receptacula propria adiguntur.*

XXXVI. *Secretam jam fæcem excretioni destinari in Intestinum declaratur. Secreta*
Bilio-


SYLLABUS CAPITUM.

*Biliofa non veficæ tantum biliaria fed & Hepati debentur. Non per Cysticum modo ductum in Duodenum fed Hepaticum tranfeunt. Experimenta varia adducuntur. Seroſa à Pancreate repetenda. A compluribus deinde aliis ductibus. Ab Inteftinorum glandulis hianti-
busque tubulis. Herophili & Galeni de iis te-
ſtimonium. Oeſophagi Glandulæ Ventriculi-
que poruli producuntur. A Meſenterii Venis
Arteriisque nihil immediatè manare infuſoriâ
oſtenditur. Expoſita in Inteftini reſſus, ejus-
dem motu periftaltico in extremam alvum de-
volvuntur, & janitorem pulſando oſtium ape-
rire cogunt; inde in auras elapſa Medicum ſol-
licito labore & ægrum valetudine ſuâ libe-
rant. Noſque manum de Tabulâ.*

JOHANNIS NICOLAI
PECHLINI, M. D.

DE
PURGANTIUM
MEDICAMENTORUM
FACULTATIBUS
EXERCITATIO.

PROOEMIUM.

 Uis non intelligit, optimam esse cum in naturali tum maximè re medicâ investigandi rationem, principia actionum, non ab imaginariis elementorum qualitatibus, sed ab ipsis corporibus substantiarumque partibus repetere; Quid enim aliud, qui nudis qualitatibus, qui umbris vota sua dedicant, omnemque hinc æstimant corporum naturam, quàm vanæ gloriolæ instruunt Choragium: Quid deinde Scholasticorum audacia, mollissimos formarum titulos occultasque proprietates, ignaviæ numen pro Elysiis campis ostentantium, aliud effecit, quàm ut sperata scientiarum perfectio longius discipulum falleret, præjudiciorumque ingens moles ad nova surgentes animos & certiora deterreret. Sed etiam gravius fuit, mentis hisce illecebris auctorem, invenire; hic inter Græcos Hippocrates &

A

Gale-

Galenus non prodire tantum sed & vexari debuerunt, ut mirum sit, à duobus duntaxat Græculis universum genus medendi accepisse leges, accepit tamen & hoc usque victitavit succo: verum, ut ingeniorum esse aliquod fatum solet, Græcorum postea nonnulli pertæsi, Arabum coeperunt extollere famam, quæ Hispanorum prima fuit superstitio, quasi Barbaris hoc suis aut majoribus debentium, quippe qui hodieque tam obstinatè hinc petunt functionum naturalium causas, ut cum ex Avicennâ qualitates, Averrhoë formas, Mesue agendi vires recitaverint, deturpatas scil. horrido accentu Græcorum sententias, Medicinæ sacra pulchrè traducta existiment. Et, cum Scholasticorum hoc fuerat negotium, barbariem & quicquid erat nugarum è Physicis eliminare, altius contra serpsit contagio, hisque auctoribus effectum est, ut, quæ artium esset liberrima Medicina, Philosophiæ subjiceretur scenicæ imperiosisque notionum suarum titulis. Quò enim somnia ista? Formæ, qualitates, facultates; quas si ad hodiernam Crisin revoces, Scholarum frigus subtiliter produnt. Formæ illæ quid sunt? imaginarium nomen, casum substantiâ: sed quasi volentes *νεφέλω ἀπὸ τῆ ἕξης*, ita à corpore separant qualitates, ut in intemperies nudas definant, id vero est, nugas; facultates tum demum loquuntur quando evadendi nulla spes est. Hoc apparet in iis, quæ vel inter experimenta ignorantur, at præsertim in medicorum dogmatum explicatione, ubi si sensuum manusque artificis fidem Scholasticorum prætulissent logis, starent jam artis principia, haberetque in quo acquiesceret humanum genus. Sed cum his quoque
notio-

notionibus Purgantium temeraverint historiam, atque, in quo optima quævis ingenia dolent, ad veterum duntaxat & inexpertorum deduxerint regulas, aliâ nobis ingrediendum viâ fuit, & cum bonâ ratione experimentisque litigandum. Nec tamen censeo, si qua sunt, ita à me excussa esse, ut ulteriori experientiæ nihil, nihil judicio relinquatur; sed hoc dico, jacta jam esse meliori trutinæ fundamenta, ostensamque methodum, quâ in naturalium maxime phænomenon effectuumque causas adiri post-habitâ omni antiquitate possit. Cedo enim, quid ab Hippocrate Galenove in Purgantium facultate definiendâ profectum est dignum memoria? Fuitne hoc adeo grave, quòd alter analogismis frequenter indulgens Purgantium actionem cum Plantarum vegetatione, alter cum Magneticâ tractione, invitâ etiam experientiâ, contulerit? De Ruffo Ephesio aliisque nihil attinet dicere, cum ex primis illis sua compilarint felicissimi *παράδοσι*: Arabes vero & Græcis debent Auctoribus sua, nisi ubi in Philosophiam abrepti longè ineptiora propinant quàm ipsi Græci; cæterum Johannes Mesuë, qui, dubium est, Arabs an Hebræus extiterit, accuratè medicamentorum vires descripsit, inque facultate deducendâ ultra communem provectus sententiam Platonissiat. Sed nostro quoque seculo & paulo ante multi de Purgantibus scripserunt Viri docti, sed ob argumenti difficultatem facultatibus fere intactis. Brassavolus ille, Principum Estensium delictum, absolutissimum de Purgantibus commentarium & experimentis plenum reliquit, sed in his ne facultatem quidem meminit. Longius videbatur processisse

Fallopianus Mutinensis; sed Fallopii isthoc, quid aliud quàm Galeni, quàm Avicennæ recocta crambe? Thomas Erastus summi vir ingenii alia etiam in suo de Purgantium medicamentorum facultatibus libro promisit, aususque est primus à Galeno & Aristotele deficere, nectamen ultimam imposuit manum. Quid ergo metuendum nobis, hallucinantibus viris tam magnis loquente ultro rei difficultate, & post rigidum examen æstuante etiam Fallopio: qui libro de Morbo Gallico, cap. 25. *Tria sunt, inquit, quæ valde turbant mentem meam, primum magnes, secundum medicamentum expurgans, tertium hydrargyrum, in quo observo miracula naturæ.* Tentabimustamen, neque Purgantium modo simplicium sed & metallicorum, de quibus plerique nostrum & ipse Fallopianus *ιδὲ καὶ*, atque eadem occasione Magnetis Hydrargyrique causas, & alia caliginis damnata ab orco revocabimus, ordinem eum observaturi, quem Galenus in libro de simplicium medicamentorum facultatibus sequitur, generalibus scilicet primum expensis ad particularium descendendo historiam, actionisque explicando apparatus, ubique & experientiæ memores & præcepti Hippocratici: *μὴ δὲν εἰκῆ, μὴ δὲν ὑπερβολῶς.* Ut plus tandem de illis sciri posse Fernelius intelligat, præfiscinè nimis ad occultas refugiens proprietates, omni spe inferior Philosophus. Verum cum maxima vitiorum materies è falsis hypothefibus sit nata, & plerisque etiam hodie vanæ illæ facultates, inque his Tractrix potissimum placeat, hujus in utroque Græculo vanitatem ostendere, errorisque remove nebulam necessarium duximus, quo desolata ha-

ctenus

Atenus decentior prodeat nitidiorque Purgantium forma.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

Duras esse utriusque & Hippocratis & Galeni comparationes. Succum nutritium non trahi in plantas sed pelli. Ex hypothese eadem posse trahi ab iisdem, Magnetem à magnete, Ferrum à ferro, Galeno neganti ostenditur.

Hippocrates, ut erat seculum sine experimentis, rude atque incultum, nec suâ neque Democriteâ suppellectile rerum naturæ explicandæ sufficiens, ad miserum subinde labi argumenti genus & ignavas vulgi similitudines coactus fuit, easque adeo sæpe frigidas, ut vel in unâ affectione tertioque, ut vocant, eodem convenientiam demonstrare simplicem ægrè hætenus sustinuerint jurati isti antiquitatis Patroni; ut taceam, quos in Hippocrate admirantur, analogismos omnes analogiæ numeros, plenam undique similitudinem ex Dialecticorum placitis referre debere. Sed demus utique, constare analogismi rationem, perfectam esse omnino similitudinem, num qui ab exemplo ratiocinatur, sed incerto & dubio, id vero est, principio fallaci, num sophismatis declinare calumniam & dialecticorum stigma poterit? quod ut in Hippocrate meo arbitrato prætereundum fuit, ita severè, & pro hac experimentorum maturitate gravius, in ultroneos quosque tenebriones veritatisque feræ osores animadvertendum

dum : scripserat in libro de Naturâ humanâ Præceptor , Purgantia suos trahere singula humores , plantarum instar debitum modo destinatumque succum trahentium ; Hic orbis erat vertendus , ut facultatem elicerent Tractricem , & unam eandemque notionem utrique & Vegetationi plantarum & Purgationi humorum accommodarent : cumque à Platone jam olim , perpetuos esse in hac rerum naturâ corporum successus imminentesque continui impulsus , solide esset fidenterque demonstratum , Galenus , nescio quâ Tersiphone , exagitatus ab uno maluit Aristotele Tractionem , ens vix etiam notionale , speciem sine corpore , quàm à Platone manifestam mechanicamque rerum inter se pulsionem mutuari , infeditque hæc adeo pleborumque animos opinio , ut neque per insignem illum Cornelium Consentinum , nec per tot hodie experimentorum fidem ab imaginario illo & potenciali principio retrahi mancipia potuerint ; tantum fuit Tractricem , sacram illam facultatem , tutelarem in difficultatibus ancoram , inventumque omnibus nodis gladium reliquisse. Imo , cum Plantarum secretior esset natura , suum hic quoque tractio debuit : trahi inquiunt certum destinatumque succum pro certo cujusvis plantæ aut genio aut consilio , nam & hic animam colunt ; quod ut Socrati in scenâ etiam invidiosè impingeret Strepriades , ordinem dictionis Socraticæ infamando sic interpellat.

Τί φης, ὃ φερίπης ἔλκει ἢ ἰκμάδ' εἰς τὰ κέρδαμα;

Sed si trahi humorem à certis pororum mechanicisque oscillis existimant , est enim radix buccæ instar , ostendant , quæso , quæ illa trahentium

tium fors sit, quæ figura, & ne nimium sibi hac mechanicâ abblandiantur, explicent, quem in modum gypsea columna mille exusta ignibus, ne animam aliquam aut pororum τῶν superesse putent, mediis solidata aquis vel labro tenus, ad summum usque verticem subjectum bibat trahatque humorem. Certe uti hic alia esse causa nequit, quàm fugientis usque elementi in proximum quodque impetus, continuique deinde ætheris incumbens in aquam pondus; ita etiam, quod in plantis affurgit nutritii, non trahi sed alieno pelli impetu urgerique credibile est. Hoc autem quo melius constet, principio notandum est, vulgo à Sole ineptè repeti accretionis Herbarum formam, neque enim inflat aut extendit plantarum substantiam, sed quod Solis est, quodque caloris, depascitur humorem, reciprocoque radiorum influxu succum evocat substantialem, & quod ad Solis duntaxat jubar plantarum nonnullæ erigi videantur, à diminuto per calorem succi gravantis pondere evenire putandum est; cæterum si turgidas alimento herbulas longis exponas solibus, deficere substantiam vel ipso hoc die agnosces, & manifestè de hoc Solis æstu Apostolus Jacobus in Epistolâ, ὅτι ἐξήραν τὸ χόρτον, καὶ τὸ αὐτὸ αὐτὴ ἐξέπεσε καὶ ἡ ὑπὲρ πηλὸν αὐτῆς ὑψηλὴ αὐτὴ ἀπώλετο : nimirum, cum materiæ subtilis motibus alimenti cliquetur humor inque aërem pellatur, necessario porulorum, quos succus inflaverat alibilis, spatium detumescit, hisque sic collabentibus totius se contrahit circumferentia, atque è tumidâ & hyperbolicâ superficie planities redditur rugosa : quod in pinguioribus Sedi foliis aliisque longo ordine herbis adnotavimus : sed quia laxè tantum oscula

ista connivent, novo deinde pulsu in vacuos fere poros, materiæque solaris perpluvio concinnatos, recipi ex facili succedens alimentum poterit; at quo, inquis, pulsu? cum collapsi jam pori respuere videantur ultrò succedentes minutias, tantum abest, ut ex mechanicâ dispositione trahant. Igitur & hoc considerandum, cum matutini tum maximè meridiani Solis calore vapores quosque & terræ superficialis succos, tam ad telluris profundum quàm aëris summum diffundi, saltem à centro ad circumferentiam, distinente utrorumque congressum solari materiâ : sed etiam hunc materiæ subtilis impetum destituyente occaso sole, & illum, qui ab ipso dependebat, expansionis conatum defectum iri, rediturum itaque esse ad sphæram suam coactum intra terræ viscera succum, quodque in aëre erat de die & à sole excocti roris, noctu deciduum in laxos irrupturum fittientesque à pridiano sole porulos, non tractu, sed foecundo undique impressu; ne mirum amplius cuiquam videatur, plantarum tantum aut maximam partem nocturna esse incrementa, & si qua de die fiat aut in hypogæis nutritio, eam pluvio fere nebulosoque in cœlo fieri; cum dilapso ad terræ centrum calore desuperque urgente, aqueus in hanc sphæram intruditur alibilisque succus, qui admissò denuo Sole intraterræ repulsus fundum supremumque æthera ad nocturnam rursus alituram excoquitur, nocte sic vicissitudinem referente. Quod ut melius tibi imagineris, experimento sensum confirmabo: Respice modò vitreum istum globum ultimis depictum chartis, Tab. I. Fig. I. lit. A. respice duo intus spatia, aquæ alterum, lit. B. alterum

rum aëris, C. utraque hæc elementa ante Solis calorisve admissionem, salvo aëris cum interni tum externi æquilibrio, medium dividebant globum in D, sed postquam ab imminente sive Sole seu calore supremum aëris interni spatium intumuit, ejusdemque elater externi obnitentisque propter tubulum E, aëris conatu factus est gravior, depressus necessario aquæ horizon F, tantum per tubulum istum humoris evomere debuit, quantum ad pondus aëris cum interni tum externi denuo librandum fatis erat. Jam si aut manum retrahas aut Solis calorem, vel frigidâ vitri abluas superficiem, ut in G alterâ figurâ contingit, ad externi rursus aëris contubernium fugiens subtilis aura, spatium intus relinquit contractius, quare, aucto jam & subtilibus effluviis & liquoris parte externi aëris elatere, usque & usque imminens tubulo sive liquor seu aër in H. ad recuperandum horizontem D. aut aquæ compensandum jacturam per medias fere aquas ad sphæram suam ebullit. Adeo ut in hunc etiam modum plantas capere incrementa existimem; in bulborum, in radicum fibras ceu totidem tubulos, remoto calore sphæram repetens succus impellitur alibilis; sic marcida nimio Sole folia aquæ novâ adspergine aut in densiore umbrâ reviviscunt, fugatâ scilicet subtili aurâ aut saltem motu destitutâ solari. Quod cum eleganter Hippocrates expresserit in lib. de Naturâ pueri τὸ ἐν ζῳῇ, festivo sane & ad rem accommodato verbo, miror cur ex libro de Natura humana Tractricem maluerint, quàm hic loci motricem interpretari otiosi quique Philosophi, & cum *καταμαρτυρεῖται* & vulgi sensum Hippocratem sæpe lo-

cutum esse sciant, hic seriò velint & subtiliter disputasse. Sed non decuit, ut in principii impingerent petitionem Medici, & à Plantarum vegetatione Tractionem deducerent, quam nec ipsæ quidem haberent. Galenus itaque aliud quærens tractioni præsidium, perque rerum naturam circumferens oculos, ut esset, quo credulorum perstringeret animos, effictâ ex ingenio substantiarum similitudine, in Magnete reperit, quo causam probaret, ineptæque similitudinis adstrueret vota. Hic demum suam coluere ambitioseque etiamnum tenent Tractricem ex antiquitatis quâdam veneratione Galenici, hic Purgationis ajunt latere secreta: hæc Brassavolum, & Fallopium religio Galeno obstrinxerat, quorum alter partium se studio permotum palam ostendit, alter etiam obluetante conscientia veteris magistri purgavit causam; neque enim credibile est, maximum Anatomicum artisque operibus clarissimum, tot tantaque indulgere Galeno suo potuisse, absque illo liberali antiquitatis reverentia fuisset: argumento est, quòd, quæ ad experientiae normam ab ipso examinata sunt, pulcrè sint & quàm verè disputata, quæ ad Galeni auctoritatem, frivole pleraque & falsè. Quid enim hoc? quæso, *simile trahere simile, idem non trahere idem*; Tractionis nomen hic etiam malè allegari postea notabimus, ubi ad magneticam tractionem ventum erit. Sed quis in cæteris, quis in substantiarum similitudine *σολοικίζοντας* sustineat? similia enim esse debere quæ trahunt, quæque trahuntur, quod purgatis sanè auribus durum, nostris etiam insolens, neque Galeno nec Fallopio credimus juranti. Quæ ergo si-
mili-

militudo est electrum inter & paleam, vi-
 trum crystallumque inter & plumam levissimam?
 quæ vel tuo iudicio trahunt trahunturque. In
 magnete fortè reperias, quod ferro respondeat,
 sed quæ te ad magneticam potius, quam ele-
 ctricam tractionem impellat, ratio nulla est.
 Sed in ipso magnete, quod trahit, non tam
 esse substantiæ similitudinem, quam identita-
 tem (propitiæ sint aures Romanæ) evidens
 est: simile dixerit Philosophus, cui alterum
 contigit idem: videndum ergò, an non iden-
 titatis ratione ad se mutuo adigantur corpora
 potius quàm similitudinis: in magnete ferrea
 esse ramenta in ferro magnetica ultrò largitur
 Galenus: disertè enim de med. simpl. fac.
 lib. 3. cap. 25. *σδηρίζῃ ἡ μαγνήτης λίθος, καὶ ἐν τοῖς*
τῷ σδηρῷ μεταλλοῖς εὐρίσκεται. In utroque ergo cum
 sit alterum idem, cum æquale particularum
 temperamentum, paria auræ subtilis effluvia,
 similitudinis istius substantialis formale, non est
 cur uni magis quam alteri trahendi vim impu-
 tet Galenus, aut robore quodam magnetem
 muniat, ad ejus tractum obsequente imbelli
 metallo; quin quod petenti Galeno obnoxium
 ferro magnetem, permutatamque ad eò trahen-
 tis sortem, ostendere ex facili possimus: in
 aëre sanè utraque librata & magnes & ferrum,
 vel in subere aquis commissa, æquis ferè passi-
 bus in medio eodemque puncto congregiun-
 tur, ne alterutri trahentis nomen denegare per-
 gat Fallopius. Magnetem aut & ferrum rectè
 meo iudicio similia dixeris; sed actionis illius
 magneticæ principium *ἔχ' ὁμοίαν τι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ;*
 idem vero non accidentibus, sed numero di-
 stinctum, ad unam proinde eandemque actio-
 nem

nem compositum, nullo trahentis tractive privilegio. Jam, si hoc ab Averrhoë petere Fallopio licuit, in verâ sive æquivocâ tractione ideo conjungi corpora, ut se mutuò conservent vel perficiant, idque in magnete constat, qui ferrum adeò corroborat & suâ impertit virtute, ut magneticos sustinere labores, ponderosique ferri, non jam similis ex Galeni mente sed ejusdem, pati contactum possit: quid medicamenta, in quibus ex eâdem causâ substantiæ similitudinem agnovit Galenus, an non & illa in humoris, cujus referunt ideam, transibunt societatem, siquidem perfectionem ambiunt aut conservationem sui similia: nam quod in eodem tertio potentius est, minoris debiliorisque virtutis augmento accedere necessariò debet: ita si Pituitosum est trahens aut purgans, in corpus admissum pituitæ sociabitur, perfectâ sic ejus aut conservatâ naturâ, quæ cum hoc augmento maximè opus habeat, prudenter ab Hippocrate dictum est, lib. 5. de morbis.

ἐν παντὶ τῷ βρογχίτι ἐστὶ τὸ φλεγματώδες καὶ αἱματώδες.

Sed in medicamentis, in Cnico & Cocco cnicidio, pituitosum esse, quod pituitam petat corporeque expurget, id verò imprudenter à Galeno & frigidè satis; & licet Fallopius speciosè hoc excusatum eat, non habuit tamen, quo hunc locum obduceret. Clarè nimis & in ostium Fallopi, lib. 4. de med. simpl. facult. cap. 25.

ὅπερ τοίνυν τὸ καθαίροντον ἐστὶ φλέγμα, πάντως δὴ καὶ τὸ ἔλκον ἀνάγκη φλεγματοῦδες ὑπάρχειν. φλεγματοῦδες δ' εἶπον χεῖναι ὑπάρχειν τὸ ἔλκον, ἐν ἀντικρὺς, φλέγμα.

Sed age, si pituitosum inest medicamentis, aut potentiâ inest vel actu: si potentiâ, jam eo modo inest, quo in alimentis dicebat Hippo-

cras-

crates, neque est, ut pituitam trahi potius, quàm conservari aut perfici credamus, Averrhoë & Serapione rem non diffidentibus; sin actu, jam ad oculum excutiat humor, nobisque blennam emungat Galenus. Quis autem non videt, & sic magnam pituitæ accessionem futuram esse, tractionemque, si ulla est, à pituitâ melius quàm pituitoso profecturam, siquidem in eodem tertio potentior est. Sed hic medicorum aliqui, non jam pro Galeno suo, ~~et~~ pituitoso, quod est in medicamine, auctam in corpore pituitam gravari naturam, ideòque deicere, alii, non pituitosum esse quod trahat, nunc quoque contra Galenum, sed cui se jungat tractionis illius aut purgationis principium, manifestè volunt. At quod in Cnico pituitosum esse Galenus putabat, oleosum est & pingue, cogiturque nonnullis Italiæ locis in Emulsionem; sic itaque bili melius respondeat, si similitudinis aliqua est ratio: Psyllium contrà bili consecratum, mucaginem trahit lentam, pituitæ similem: rursus, Euphorbium, Thapsia, Elaterium, mera caloris incentiva, nihil premunt mucosi, detrahunt tamen pituitam ante alia mucosiora: ut, si à proportionem medicamenti denominanda vis foret, jam non in similitudine, sed diversitate Purgationis ponenda forma videretur. Sed aliud fuit, quod impediret, ne pituita, utut potentior, pituitam traheret: *idem*, inquit Galenus, *non trahit idem*. Fallitur, eoque magis Fallopius devotum caput: nam & magnes trahit magnetem, quod ut à Græcis rescire potuit, ludibrium tamen Plinio maluit, is lib. 36. cap. 16. *Magnetis Æthiopici argumentum est, si alium quoque magnetem*

tem ad se trahit. Sed ferrum trahi à ferro, in quo tantum se vidisse Galenus existimabat; convicit dudum Cardanus; verum huic se opposuit Fallopius, ferroque particulas hæere magneticas, quæ ferrum trahant, putavit, manuum quippe tractu vim illam ferro abstergeri. Atque Fallopi, non magnetem deterfit tua manus, sed ferri observavit poros tenax saliva, plenamque inhibuit effluviorum velificationem. Quid igitur magnes, inquis, contulit ferro suo trahenti? non partes, sed effluviorum particularumque striatarum æqualem motum. Ignavum per se ferrum excitat magnes, incertoque auræ subtilis motus rectâ effluviorum suorum incidentiâ, ut sic loquar, temperando, in suam vertit naturam eisdemque agendi conatus. Itaque hic ferri quidam μεταμόρφωσιν magneticumque genium suspicati sunt, quasi salvâ istâ formâ nullum jus ferro in ferrum esse possit. Sed Arimnum compello in Italiâ; hic Crux ostentatur in summâ turre ferrea, sine ullo magnete potentissimâ & plusquam magneticâ tractione celebris. Tibi verò Fallopi Cæsaris Moderati ferrum apud Aldrovandum, tui etiam temporis Philosophum, satisfacere debuit, ut scias & ferrum pati magneticos manes, non formâ, sed particularum duntaxat pervolantium mutato temperamento: ut idem posse trahere idem, & tibi & tuo tandem Galeno constare possit. Sed aliud hic volvimus, ipsos sæpè humores alvum ducere, eisdemque detrudere succos: de Felle taurino vulgatum est, cæque de causâ in Arthanitæ unguentum recipitur. De Felle Testitudinum Plinius lib. 32. Quis verò etiam dubitat, copiosam blennam capite

capite in alvum ruentem, serofas gignere mucosafque diarrhœas; hic tamen non fimile fit, fed idem, vel tuâ confeffione.

C A P. II.

Purgantibus nec cum Magnete quicquam, nec Electro eſſe commune. In hiſce materiam quandam ætheream; in iſtâ ſolidam eſſe ſubſtantiam in cauſâ. Plato ſerò latine cognitus.

CUM ad exemplum magneticæ electricæque tractionis Purgantium hætenus excuſſa fit hiſtoria, & inextricabilibus reſerta erroribus, evitare errorum illecebram, Magnetem, rigidæque ſubjectum quæſtioni ad metalla, ad Plutonia inde regna damnare conſultum duxi, ne Philoſophorum ampliùs noſtramque mentem exerceat, ridiculiſque adeò paralogiſmis offuſcet lapis. Superſtitioni proximum eſt, certè infra dignitatem Doctoris, extra omnem ingenii captum proſcribere, & ceu myſtica, ceu divina celebrare, ad quæ mediocria hodie ingenia penetrant: magneticos tamen effectus, Rhabarbari, Agaricique naturam, ferri in Struthiocameli ventre digeſtionem, æque occulta eſſe atque ipſam divinitatis eſſentiam, ipſe ſibi Fernelius excidere paſſus eſt. Cum itaque magnetis jam eſſe manifeſtam naturam Gilbertus dudum & Cabeus, tum vero etiam Magnus ille Cartefius, ultimùmque Kircherus oſtenderint, cur non & Purgantia in lucem emergere eodem neglecta fato patiamur? nec dubito, ſi ea eſſet invicem ratio, quam Græculi delirantes finxerunt, quin ſponte ſecre-

torum

torum janua pateret, magnetisque fulgore pur-
 gantium dissiparetur caligo; sed longè in utro-
 que aliud & dispar congressus. Quod ut intel-
 ligatur, expendenda utrinque natura erit, atque
 inter se conferenda. Primò igitur magnetem totâ
 substantiâ agere in Scholis vulgatissimum est sed
 quid sit tota substantia, tam est ignotum, quam
 quod ignotissimum; hic enim desinuit ceu in
 ignorantiae asylum. Sed ne omnes hos termi-
 nos tanto conquisitos Scholarum studio apud
 nos evilesce finamus, videbimus, quo interim
 modo tota illa substantia intelligi, nostrisque
 hodie rebus accommodari possit. Totâ autem
 substantiâ tum demum agere videntur corpora,
 quando ea est minimorum substantialium inter
 se *τάξις*, ea elementorum omnium ad determi-
 natam actionem necessitas, ut vel interrupto mi-
 nutiarum ordine, vel uno elementorum defi-
 ciente, subiectum continuò corpus expectata
 actio destituat: ipsamque pororum hic minu-
 tiarumve contorsionem in causâ esse; hinc con-
 stare arbitror, quod magnes, sive rubigine ex-
 esus, seu longo ignium verbere traductus, sive
 etiam à spiritu acido arrosus, ubique verò in
 Crocum Martio illi non dissimilem mutatus,
 omnem trahendi vim deponat; &, si non de-
 posuerit, pristinae etiam aliquid formæ disposi-
 tionisve trahat magneticæ. Si quid igitur mo-
 vere magnes dicitur, totâ movet substantiâ,
 certâque porulorum constitutione: hi enim sunt,
 hi, qui auræ subtilis temperant effluvia, inque vici-
 num insinuant ferrum; nam, ne corporis sui
 existimemus emittere ramenta, nihil perdit sub-
 stantiæ, nihil virium, vel millies exercitus:
 ignis autem & rubigo cum in solidum agant,
 inque

inque substantiam, porulorum auræ perpluvium temperantium hiatus aut distorquent, aut laxius referant; poris verò sic deformatis aut concidentibus ætheris illapsum interverti necesse est. At, si porulorum illa contorsio suo orbare magnetem genio potest, cur in pulverem pistillo confractus, figurâque adeò omni mutata, ferrum ambiat, atque in emplastro vel in distans evocet? At vero in minimis istis & mixti inest forma, totiusque substantiæ compendium; partes enim sunt totius non elementa, elementa demum ignis distrahit aut Chemicorum extractio, quò sæviorem hanc torturam credas: pistillo verò superficies tantum mutantur totius, modusque quantitativus, ut Scholæ loquuntur, non interioris istius, aut actualis formæ; ut accidens esse continuitatis, non substantiæ appareat: equidem in singulis pulveris tui momentis omnia erunt eademque totius principia, quotque grana, totidem etiam parvuli magnetes, unius matris soboles. Ut tamen hoc sit, non est ideo existimandum, tantam esse contriti vim, quanta est solidi & integri: nam cum axes omnium ejus particularum in natalibus suis certam acceperint definitamque figuram, pistillo disruptâ continuitate, dispersis que adeò axibus magneticis, aliis huc atque illuc prospicientibus, sanè tum debilem fore tum inæqualem materiæ motum necesse est: pulverem autem, quò tenuior fuerit, magis & sic à justo declinaturum esse minutiarum ordine, minusque habiturum virium. Quò collineasse Erastus videtur, quando audacter, libello de Purg. med. facultatibus: *Notum est, inquit, triti magnetis*
B
pulve-

pulverem ferrum non attrahere. Nihil hic igitur à magnete discedit substantiæ, sed alienæ constat perpluentisque auræ moderatio : ubi contrà in Purgantibus, non æthera esse, sed solidas deficientisque corporis minutias, solidè ostenderemus, nisi electricam hic quidam tractionem magneticæ præposuissent, majoremque hinc lucem ausi essent fœnerari. Itaque & in hoc casu, sui generis pulsionem esse, semel discernimus Platonis dudum victi testimonio, quem nisi serò nimis & à Bessarionis tantum tempore Latinum vidissent Scholæ, ventum jamtum erat ad *παλινωδίας*, tractionemque expulerat pulsio. Accipiant ergò alieno ore loquentem nostrum Platonem. *Eadem est*, inquit in Timæo, *ratio de admirabili illo electrici attractu Herculeorumque lapidum* : horum enim omnium nulla sanè attractio unquam est, sed, cum vacuum nullum est, & hæc se mutuò circumPELLUNT, concretaque & discreta in suam singula sedem transeuntia migrant. Sed ut omnem excindamus falsæ opinionis pestem, quæso, ne te unicum moretur Electrum; cum pleræque hoc faciant gemmæ vilissimumque ipsum vitrum, sed & Laccarum resinæ : quæso, ne te uni paleæ alliget supercilium aut festucæ, cum plumam & lævissima quæque pelliciant, sed nisi proxima, atque intra aëris densati sphaeram. Notandum verò est, Electricum hunc multorum corporum effectum sereno potissimum cœlo procedere, utpote copioso tum regnante in hac Atmosphærâ æthere; debere etiam attritu ipsa corpora calefieri, convocante subtilem materiam motu; colligi autem propter attritum corpus levia quæque necesse est, quod,

sive:

sive poros ejusmodi corporum subtilior tantum transmittat æther, certamque effluvio occupet sphaeram, sive motu illo sulfureas passim aëris particulas incendat rarefaciatque, ad ambitum protrusâ densiori nebulâ, compactior undique aëris globus, ad caloris adeoque activitatis remissionem, intra subtilis elementi sphaeram contenta corpora, modò levia sint, ad ipsum illud corpus turbine impellat, insistentque aliquandiu retineat; facilius autem diutiusque & in succini atque laccæ partibus illaqueet, quòd à calore tum illo superficiales dissolutæ particulæ, oleique instar inflexæ, levia quæque & aspera, ut paleam, plumam, arctius multò intricent, congelatæque amplectantur. Sed hic, ut imaginationem juves, nihilque sentias diversum, ad secundam in extremo libro figuram invitandus es, & succini manifestantem impotentiam, circumstantisque contra aëris in paleam succinumque impetum. Apage ergo conceptissimas nugas, Scholarum Tractiones, eisque duriores multò Analogismos: quid enim hic, aut in quo tertio, cum Purgantibus convenientiæ? ibi perfluens tantum circumstantisque patitur æther; hic solidæ discedunt substantialesque corporum partes, ut ad sensum quoque deciduæ substantiæ jactura pateat: at quem hic alii in metallicis ipseque Erastus scrupulum habet, ecce Capite sexto exemptum. Et cum magnes electrumque & cætera illa corpora, formam suam, substantiæque totius integritatem ad justam requirant actionem, neque solutionem admittant; purgantia contra non agant, nisi in minutissimas dispersa & maximè subtiles particulas, sive extra corpus sic

præparentur Chemicorum solutionibus, seu in ventre dissolvantur, inque menstruum salivale minutias eructent purgantes, non video, quid hinc accedere lucis purgationi possit. Sed eadem est, inquis, ubique ratio, eodem enim modo & Purgantium debellantur vires, quo magnetis illæ; situ certè & squalore ignibusque suam purgantibus virtutem deperire non inficior: Rhabarbarum notum est ad ignem exui purgandi facultate: acido Scammonium castrari, Sennæque folia exolescere vidimus; sed ignibus partes purgativas in fenum resolvi corporeum, ab acido autem situque figuras deformari, habent enim certè & substantiæ modum corpora, suis singula ostendemus locis. Jam ne minimi quidem elementi posse jacturam pati, salvâ substantiæ formâ, electrica corpora evidens est; lotionibus enim extractisque magnetis protinus & electri deficiunt vires: ut frustra se in destillationibus macerent Chemicorum filii, & ab igne formarum expectent perfectionem, quas destrui, cum totius substantiæ sint, necessarium est: quid hic oleum aliquod magnetis celebrant, & partibus & vi nudatum suâ? quid Cicindularum lucem, quæ à totius profluebat formâ, in liquorem coagulare & receptaculo excipere Portam adegit? Eadem est infania in oleo succini festucarum quærentium tractionem. At hic rursus alia est Purgantium natura, quæ totius partem tutò amittere in Chemicorum extractis notissimum est, ubi maximâ & solidissimâ herbarum parte damnatâ, minima in menstruum, & ne ad sensum quidem, diffunditur. Quàm exiguum est, quod ab Agarico prolicitur Sennæque purgantis; hoc

tamen, utut oculum fugiat manumque, purgationis justo defungitur munere, cæterâ parte, totius referente substantiæ formam, vacuâ. Magnes autem Electrumque vel extractum respiciunt, ne oleum hic evocari posse efficax concedas : & cum destillationem quoque refugiant Purgantia, non ideò est, quòd nullam patiantur terreæ solidæque substantiæ sequestrationem; sed quod vera Purgantium forma, & ipsa ex certâ elementorum misturâ constans, clauso in vase dissipetur. Adeò ut, si qua in Purgantibus habere locum tota substantia possit, tum demum habeat, quando facce, id verò est, maximâ substantiæ parte secretâ, reliqua principia ita in unum coivere mixtum, ut sine virium jacturâ divelli nequeant : quare sic intelligendus rastus, quando inquit. *Cum Rhabarbarum dicimus virtute à totâ substantiâ purgare, hoc indicare volumus, ipsum non caliditate aut siccitate suâ ventrem turbare, sed quia in se habet partes ex tot ac talibus particulis concretas, quæ id præstent.* Sed Arabes non contenti partium solo temperamento aut qualitatum modis, similitudinisque etiam substantialis hostes, ad cælum evolarunt, siderumque testantes influxus, & Thessalicis ferè minis deducentes, non elementarem tantum, sed & cœlestem voluerunt esse Purgantium formam : & quamquam dubitari non possit, quin aliquid materiæ mobilis cœlestisque diffusum per corpora solidiora meet, electricorumque effectuum maxima pars sit; est tamen, cur in Purgantibus hoc, à corpore solido ejusque accidentibus figurâ & motu, proficisci malimus, quàm subtili quadam materiâ, ut in hoc adeò Purgantium actionem à vul-

gatis istis scenicisque tractionibus differre credam.

C A P. III.

Galenus quoque non minus & hoc esse ineptum, à coloribus aliquid ad Purgantium designandam naturam deducere. Nihil hic qualitatem, nihil colores conferre, eodem siquidem coloris fuco versicolores Purgationes, à nigro Elleboro albas flavasque, à Rhabarbaro nigras duci ostenditur. Cnici seminis cortex lanæ caprinæ similis; Theocriti μάκωρ. Nigrarum dejectionum materia atramenti instar. Theriaca à chalcitide nigra.

Sed quasi substantiæ suæ similitudinisque magnetici tæderet Galenum, ad qualitatum quasdam similitudines, ad colores transilit, in iis esse ratus, quod Electivæ Purgationis genium ostenderet, esse in Cnico colorem, qui pituitam potius quam bilem duci ultrò persuadeat. Hoc autem in speciem duntaxat coloremque argumenti fuisse assumptum, vel ipse prodiderit, quippe qui libro quarto de medicamentorum simplicium facultatibus, à qualitatibus petitam, sapore, odore aut colore, crisin ceu mendacem exhibilat. Sed interpretes hic, rei veritate, dubium, an Galeni moti reverentiâ, ex tot, quibus hodie cumulamur, medicamentis, non cnicum tantum sed & Scammonium, Rhabarbarumque, ipsum etiam Elleborum induxerunt, ubique reperientes, quod & bili & pituitæ, aut, si mavis, supercilio responderet. At si coloribus loquitur natura, formasque signat específicas, non ad sensus tantum fallen-

fallendos inventa sunt pigmenta, sed ad usum quoque sanitatis veniunt, habetque suas *ληκός* Medicina. Ergò non impune licuit, communi omnium matri Naturæ, nascentium variare colores, & in accidentibus ludere, quin his interioris formæ speciem tribuerent Philosophi, & à magiâ mutuato vocabulo Characterismum vocarent. Sed observent hi, naturæ dicam, an magiæ, candidati, tam multiplici colorum larvâ eundem posse, quàm eodem coloris fucò omnis generis & discolores duci humores. Rhabarbarum ustulatum etiam flavescit, bilisque refert colorem, attamen nec bilem sic nec quicquam expurgat; in vini verò liquatum spiritu, sanguineo ferè colore, non bilem jam, sed sanguinem traheret, si qua esset colorum vis. Gummi etiam indicum cum aliqui soli pituitæ aut sero destinassent; accesserunt animi falsæ opinionis tenaces, & ex coloris Characterismo bili quoque consecrarunt; sed in vini spiritu dissolutum, cumque aquâ præcipitatum rosaceâ, in offam degenerat albam, bilemque nihilominus & serum expurgat, ab utrisque eodem coloris intervallo distinctum. In Scammonio quoque aliqui, ne temerè bilem duceret, flavedinem invenerunt, quæ hoc sponte loqueretur. Sed quid hic torquenda fuere experimenta, Naturæque detrectanti vis inferenda? Certè aut album est scammonium aut nigrum; ut radice manat, album est, insolatum aut morâ nigrescit; sed ipsa iterum nigredo ad aquæ misturam excutitur, prodeunte denuò candore, manenteque etiam vi Cholagoga. In Jalappæ Elleborique resinâ idem evenit, parumque omnia præparationis fortunam experiuntur;

tur; adeò ut lacteæ reddi possint omnes Purgantium tincturæ sine ullâ destinatæ purgationis jacturâ. Sed in Cnico quid, quæso, est, quod pituitam indicet? an cortex, quo pulpa induitur? atqui is color aqueus est, ad latera etiam luteus; quo colore cum hircini pili perstringantur, hircum suum *κνέκωνα* Theocritus vocavit: an verò concepta intus medulla? at verò non pituitæ est aut feri, sed bilis colore imbuta, nullâque proinde characteris vi. Ex hac medullâ sorbitio paratur non insuavis, non tam pituitam, quàm quod feri bilisque est tenuius, detrahens; & quò minùs vehemens agnoscas medicamen, Psittacorum hæ deliciæ sunt, denominantque Insuaves Galli *Papagalla*. Sed hic aliud volvunt & majoris abollæ argumentum: manifestè inquit eo colore imbui excrementa quo medicamen erat, vim igitur aliquam aut coloris aut cum colore conjuncti effectus esse: at bilis, cum naturâ sit flava, cur à Rhabarbaro detracta colorem medicamini debeat? aut jam ultrò in hypochondriis nigrescens, Elleboro purgata hujus referat tincturam? cum & albissimus quandoque Agaricus, ipsaque Ellebori resina in Lac præcipitata nigram deiciant bilem; & quis credat salivali ventriculi menstruo dissoluta, in venas deinde sanguinemque, tot diversos latices proferpentia, pharmaca nihil decoloratum iri; cum Scammonium resinasque complures, vel ad aquæ macerationem, albescere viderimus: jam verò quis in crystallo martis colorem ostendet, quem in Purgationibus nigrum esse pro certo asserunt. Igitur, ut constaret, an medicamentis an verò humorum misturæ, coloris

se

se deberet mutatio, in Chalybe Elleboroque placuit periculum facere. Dissolvi Vitriolum martis, solutioni bilem adfudi, aliosque ex ordine humores, lento deinde secundique gradus calori exposui; bilis autem non nigrescere ad calorem, sed, quod compluribus acidis familiare est, in albam mutari offam cœpit; cumque tertio etiam gradu exurere constituiissem, (quasi sine utione bili non constaret nigredo) aut idem permansit color, aut flavæ Pictorum ochræ factus est similior: hoc autem interesse, Vitrioli martis solutionem inter & spiritum Vitrioli acidum, notandum est, quod, quæ ibi albedinem suam conservat bilis, hic vel ad Solis radios lentissimumve ignem, in viridem transeat obscurumque colorem. Sed neque à salivâ nec pituitâ in solutionem additâ nigredo unquam emerfit, ut hoc certæ cuidam & atramentosæ mutationi imputandum habeas. Ab Elleboro quoque nihil amplius sperare potuimus; & num ab Antimonio aliquid accederet expecturi Croci metallici vinosam infusionem cum bile conjunxi, exposuique ad focum; sed accensens calore phlegma, pallore flavo bilis imbueret superficiem cœpit, quod cum ab acido evenerit, pro medicamenti effectu accipiendum non fuit. Verùm, ut plurimum hoc esse scias certorumque humorum, accipe rursus vitrioli martis solutionem, bilemque adfunde, huic deinde misturæ liquorem aliquem *συμμιχρόν*, vitriolatae utcunque naturæ, sive baccarum Myrti, seu Balaustiorum, sive Gallarum ea infusio fuerit; mutatâ continuò pelle, in nigrum degenerant aterrimumque succum, &, quæ in nullo ante confluentium apparebat, post misturam tamen

una omnium redditur nigredo. Quid quod Andromachi Theriaca & ipsa videtur atramentosa confectionis species, quippe quæ sine Chalcitide fermentata, rubicundum ferè refert cineriumque colorem, naturalium scybalorum instar, sed, cum Chalcitide utut flavi aut summi pallidi coloris permista, in nigerrimum transit constansque Electuarium, atræ melancholici ventris saburræ non dissimile. Ut autem pateat, quibus in particulis atramenti quærenda sit materia, sciendum est, Gallarum infusionem, non adstrictionis tantum, vitriolataeque naturæ esse participem, sed & falis alicujus vegetabilis volatici: vitrioli rursus solutionem, præterquam *συμπικτόν*, etiam fale perfundi & terrâ & metallicis ramentis: jam si utraque invicem committas, vitrioli *συμπικτόν* Gallarum austero protinus sociatur, sed, quem trahunt gallæ falem volatilem, vitrioli facilè acido per modum effervescentiæ conjungitur; adeò ut, dimissæ sic à vitrioli complexu & terreæ & metallicæ particulæ, præcipitentur, &, dum liquoris porulis solidæ inerrant, immissi luminis radios non tam reverberent, quàm inæquali collisu suffocent: utque à vitrioli potissimum & metalli partibus luminis pendere *φάσιν* agnoscas, vitrioli spiritus à Colcothare suo metallicisque minutiis separatus, gallarum infusionem non vertit in atramentum, quandoquidem corpuscula illa deficiunt, quæ lumen in se convertant. Non immeritò itaque quasvis acidulas, nigram sæpe ducentes alvum, & terreo & metallico ferri principio refertissimas esse probabile est, cum & ochram & metalla resudent, &, præterquam quod violaceum sponte aut atrum

fun-

fundant sedimentum, ad gallarum quoque infusionem nigrescant. Neque aliud de fonte illo acido in Sicilia tenendum est, in quem coniecti panni gallarum antè infusione macerati saturatum bibunt nigerrimumque colorem, quam Vitrioli eum esse metallique solutionem: & cum martis quoque Vitriolum, à gallarum variorumque adstringentium liquore, in atramentum convertatur, quid dubitamus à ferro eam nigredinem, sed ad certam modo misturam, repetere. Notandum verò, si à solo hic medicamento ejusve Characterismo Purgationis nascerentur colores, nullas unquam purgationes sine characteristica Pharmacorum tincturâ fore. Sed, quod hic Erasius, quodque communis testatur experientia, verissimum est, ipso sæpe Elleboro nigro nihil aliud, quam lentam duci vitreamque pituitam, bilem, non atram sed flavam, magno etiam ægrotantium emolumento, ne quid casui imputes: imò hoc ipsis quoque acidulis non perpetuò evenire in suburbio Romano ad fontes Alexandrinos didici; nec infrequens est, à Spadanis Vitrioloque martis limpidas tantum aqueasque prodire excretiones. Itaque cum ad adstringentium duntaxat certarumque infusionum cum Vitriolo misturam, atramentum confletur, quidni certam consimilemque in humoribus qualitatem agnoscamus, quæ medicamentorum Vitriolatum genus in atramentum præcipitet nigramque fecem. Esse in corpore *σπυφίον π*, esse austerum, Pancreaticumque succum, non temere ructus nidoresque melancholicorum testantur; hypochondriacæ autem affectionis maximam esse partem austerum, limosamque pituitæ fecem verisimile

simile est, adeoque ferreorum Vitriolatorum-
 que medicaminum accessu, è bile, austero, &
 pituitâ, crama quoddam effici, ob terrearum
 fœculentiorumque partium præcipitationem, ni-
 grum; ut mirum non sit, si ita affectis acidulæ
 propinentur, Martiæve compositiones, ex hu-
 morum occasione nigra secedere, fierique, ut
 Hippocrates alibi, *βολὴν ἐκέρκωσεν καὶ θάλασσαν*; sin fa-
 nis aut aliâ cum valetudine conflictantibus, a-
 quea tantum detrahi aut lutea, succi peccantis
 qualitate medicamenti vim temperante: igi-
 tur, quod Angeli Salæ Vitriolum vomitivum, nunc
 viscidum candidumque phlegma, nunc viridem
 porraceamque bilem, tandem etiam nigram de-
 jiciat, novum videri non debuit, cum hic au-
 steræ melancholicæque fæci, ibi dulci insipidæ-
 que blennæ occurrat. Sed & sponte, inque
 corporis latebris, sine ullâ medicamenti mistu-
 râ, gigni posse atramentum suspicor, quando
 vitriolatæ terrestri sive naturæ succus, cum ven-
 triculi intestinorumque miscetur fermento, in-
 que nigram præcipitat fæcem: quare toties ni-
 gra in infantibus prodeunt, & cum in primâ
 potissimum stabulentur confiantque regione, u-
 nâ Mannâ faciliè Rhabarbaroque dejiciuntur,
 frustra hic Characterem à medicamento exspe-
 ctante Purgatione: & quam in Hypochondriis
 melancholici alunt atram bilem, an non falsò,
 quæ & à quovis medicamento, & vel à Cassiâ
 prodiret nigra, medicamenti imputaretur pro-
 prietati? & quamvis in furioso suo Malatestâ
 Ellebori vim exaggeret Brassavolus; justa tamen
 suspicio est, maximam jam antè melancholiæ
 partem in hypochondriis latuisse, naturali tin-
 ctam corruptoque fermento: imprimis, si
 con-

consideremus, tantillum medicamenti tot inde purgationibus tingendis ægrè suffecisse. Sed etiam in alimentis sunt, quæ colorem faci- bus impertiant nigrum, non tam qualitatis, quam substantiæ extensione: olerum pleraque in alvum redundant, signantque *σκύλαλα*, non Charactere, sed indigestis à coctione reliquiis: vina quoque Græca nigra & austera, quod copiosæ terræ est argumentum, maximam sui turbulentamque partem in alvum rejiciunt, spiritu tantum, & quod erat subtilius, in venas allecto: quæ cum substantiæ ratione & quavis occasione hoc præstent, à tam exiguis medicamenti momentis, nisi post certam modificationem, expectari non potuit: itaque & ab alimentis ipsoque potu nigra quandoque secedunt, molem tribuente substantiâ; aliquando in hiris atra gignitur fæx pro fermentorum qualitate; sed & copia subinde medicaminis nigredine infectat alvum: ut plurimum tamen certa humorum cum Pharmacis mistura in melancholicis excrementa subducit nigra; nusquam autem, superstitionis illa & à medicis quæsita proprietas: ut lucem hic à qualitatibus sibi promittere desinant, & formas internasque facultates ab accidentibus repetere; quod cum in coloribus aliqui effecissent, majore alii apparatu, & quod putabant, ab Aristotele, sapes odoresque mutuati, in his quærendam esse Purgantium facultatem crediderunt: quâ autem fortunâ, videamus.

CAP. III.

A Sapore etiam Odoreque petitam Crisin mendacem esse probatur. Ex Aristotele prodit medicamentorum δυνάμεις. In lac solidæ transeunt purgantium particulae, Vitriolumque martis à podice recipitur integrum. Purgationem intervertit horror febrilis, calor resuscitat. Pilulae octiduum latitantes.

NOn impune quæsierat in Problematis Aristoteles, διὰ τί τὰ φάρμακα, καὶ τὰ πικρὰ ὡς ὅτι τὸ πικρὸν καὶ τὰ δυσώδη, καθαίρει; quin hic Sophistæ qualitatem deducerent, invictamque esse in medicamenti amaritudinem, odoremve impudicum, Purgationis causam, seriò urgerent: sed notandum fuerat, adjectiva hic, non relativo, sed absoluto sensu, excipienda fuisse, &, quòd hoc pateat, commate secandum dispartiendumque sensum; adeò ut roget Philosophus. *Cur medicamenta purgantia, tum quæ amara sunt ut plurimum, & graveolentia, purgent?* quod si existimes, Purgantium pleraque esse amara & foetida, ne sic quidem sibi constet Philosophus; nam, ultra Colocynthidis & Elaterii insuperabile virus, vix est in toto purgantium ordine, cui imputes amaritudinem; quod enim in Aloë est amarum, non purgativum est, sed Cardiacum & corroborans, si quid sensibus credimus: eluitur certè vis purgandi unâ alterâque maceratione, amaritudo autem perdurat, quam, ne purgare credas, ad stomachi commendavit χάκασιν Galenus: verum & Colocynthidi vim purgandi subtrahi posse,

posse, salvâ amaritudine, aliqui contendunt: at metallica, quæ vires quàm vehementer purgando exercent, præter martis Cryсталlos, nullâ ejusmodi perfunduntur qualitate: cum contrà herbarum amarissimæ, Absynthium, Centaurium, laxitatem reparent ventriculi, & quod è soporifero Papavere lac stillat æque amarum, & ipsa Theriaca, Myrrhâ, Gentianâ totque amarissimis ingredientibus nota, purgationem omnem & *καὶ σπινθηρὰς* feliciter sistant, ne invisam Naturæ qualitatem amaritudinem existimes. Nunc Purgantia, an malè olent? quid in Colocynthide, quæso, quid in Euphorbio, aut universâ classe *δυσωδῆς*? Nam si Castorium, si Assam foetidam, si aliud nominavero, non purgantia, sed Cerebro Ventriculoque grata, mulierum etiam delicias dixero. Rursum aliqua *εὐοσμὰ* sunt & purgant. Cassiæ pulpa non malè olet; hoc tamen odore aliqui purgantur. Iridis radix propter odores ad fucum expetitur, ducit nihilominus alvum comesta. Rosæ an non herbarum olentissimæ? Purgant verò hæc quoque ventrem, & quas Itali propter odoris gratiam *Moschette* vocant, in purgando sunt potentiores. Violarum certè acceptissimus est odor, has tamen in acetario appositas alvum ducere plus semel observavi. Aloë autem & ipsa *δυσωδὴ καὶ πικρὰ*. Quare non est, ut spirantem auram odoremque refugere ventrem credamus, & , quem aures habere nolumus, ei nasum & gulæ ingenium ultrò donemus; sed aliud quid sub his qualitatibus Larvis delitescere, facile persuadeor, vel ab Aristotele monitus: nam, quod in qualitatem causam transtulerit Purgationis Medicorum vulgus, in fraudem

dem fuit Præceptoris, non qualitatem, sed aliud quid cum qualitate, considerantis, τῷ γὰρ, inquit eodem problemate, ἀπὸ πᾶσιν ἔστιν ἡ κίνησις καὶ πᾶσι φάρμακον ἔστιν. Quasi sciens alia etiam esse amara medicamenta, quæ & temperatæ sint diversæque conditionis; quod ex problemate 43. sect. I. satis colligitur: *δυσπεπτα* sane sunt omnis generis medicamenta, sed purgantia etiam *κίνησις*. *δυσπεψία* tamen sic non tulit Erasius, quin miserè hic sibi torquendum sumeret Philosophum: quare ut te reducamus in viam Erasie, considerandum est, quæ deglutiuntur, omnia vel *ὑπερπεπτα* esse aut *δυσπεπτα*; *ὑπερπεπτα* sunt, in quibus quod est utilis alibilisque succi, ventriculi fermento in Chylum vertitur, id verò est, humorem tam tenuem, ut & lactearum subtilissimis osculis recipi, proserpendoque in sanguinem, in Chymi deinde materiam transire possit. *δυσπεπτα* erunt alia omnia, vel quæ ob cruditatem duritiemque ventris refugiunt quæstionem, &, cum fermenti eludant vires, pro catharmate in extremam redundant alvum; ut sunt nuclei, ossa, evirataque metalla, indigesta à ventre & sine ulla mutationis notâ, exeuntia; qualia cum esse Purgantia Erasius injuriâ voluerit, inimicum sibi habeat Aristotelem, qui manifestè, in Problematis, medicamenta in ventriculo macerata, in venas abripi, & per corpus diffundi (*διαχυθῆναι*) ut in vagos passim humores involent, existimavit. Vel certè erunt *δυσπεπτα*, quæ ob partium medicatarum copiam, certam duntaxat subeunt in ventre mutationem, non in Chylum, sic enim alimentum forent, fermentique subjicerentur legibus; sed in sui generis

Chemii

Chemicæque instar, solutionem, sed medicatam, ventrisque adeò fermento potentiorē, *πρατήσαντα* dicebat Philosophus; utque appareat, tot in massâ coctionibus, medicamentorum non retundi vires, sed etiam vincere: Lac nutritum purgandi infici qualitate, & post ventriculi fermentationem solidas recipere (siquidem qualitas sine substantiâ) non est, figuratasque purgantium particulas, ex effectu nobis constare videtur: certè, quod miraculo proximum est, reperiuntur, quibus Martis Vitriolum, post purgationem in Crystallum densatum, ab alvo prodiit solidum, quod cum Ventriculi sanguinisque fermentum devicerit, utut solutum, defuncto in massâ opere, reunitis ob figuræ indentitatem salium corpusculis, in vivâ se reddidit solidâque Crystallo: nam, si alibi, in Crystalli equidem Chemicæ principiis, *ὁμοιον ὁμοίᾳ πλάσσει*, ut Platonis utar verbis. Sed neque hoc satis fuit *διὰ παντός εἶναι*, quippe quod omnibus sit medicamenti familiare, sed & *καθηκόν*, quod purgantibus tantum, & suo in genere est proprium. Si quid igitur in corpore subeunt mutationis Purgantia, à ventris pendebit intestinorumque contentis; itaque hic certo ventriculi succo, & salivæ reliquiis, ceu menstruo quodam, subtiles extrahuntur maximeque mobiles particulæ, ut communi deinde humorum flumine in massam exponantur sanguineam; à fermento autem tantum abest ut subigantur, ut superiora esse ipso corporis temperamento, & vincere debere vel Philosophus agnoscat; quod si enim vinci contingat & subigi Purgantium formam, potentioris præternaturam fermenti argumentum esse, evidens est:

nec tamen sic in alimentum verti necesse est, quod in Cnico suo, Granoque Cnidio somniat Galenus, sed, quod prudenter Aristoteles, *ματῆσαι*, & pro fæce devictoque, non cocto, excremento in alvum rejici. Sed quid illud tam potens, quod medicamento eludere vires possit? Calorem agnoscit Fallopius: at calore dividi minutim particulas, ignaviamque purgantium excitari, frequens est observatio, & cum subtile quid è purgantibus emanare, in venas distribuendum, etiam ipse fciat, mirum, quod calore potius quàm frigore, purgantium enervari vires crediderit: sanè hyeme anni cœloque frigido duplicari medicamentorum doses, non adeò novum hac in regione, quod partium medicatarum, effluviorumque justam dissipationem, incumbens membris frigus impediat. Sed duo potissimùm reperi inter experimenta, quæ Purgantium vires debellant, Viscosa & Acida: vulgò enim Colocynthidem aliaque, & Psyllii mucilagine & gummi Tragacanthino castigant; Scammonium autem Euphorbiumque sive Citri seu Vitrioli acido. Cum autem ventris ubique alvei humidi sint, mucosisque illabatur fontibus haustum medicamen; quis dubitet, vitium faciente pituitâ, succoque exæstuante in ventriculum aut intestina acido, etiam sic corporis nostri mucilagine, ceu Psyllii visco, involutum iri purgantia, acidique contrario acumine ipsam sic perituram acrimoniam, adeò purgationi necessariam. Ab ejusmodi igitur sive viscoso seu acido fermento purgantium retundi vires verisimile est. Hoc autem fermentum quibusdam vel ex naturâ constat, (quod tunc *ισχυρὴν ἐξάλει* vocant) aut ex morbi dispositione.

sitione. Naturâ aliqui gravissima ferunt purgantia; sic apud Fallopium juvenis Scammonii unciam dimidiam vorabat : & apud Reudenium Pater Seraphini ordinis, gummi Indici drachmam sæpius & sine noxâ superavit. Ego verò etiam militem vidi Gregarium sine ullo dolore bolum devorantem, ex Electuarii hydragogi Uncia una, Jalappæ drachmâ integrâ, Mercuriique dulcis sesquiscrupulo, conflatum : ubi, licet consuetudini etiam aliquid tribuendum videatur, potentioris fermenti vim in culpâ fuisse, facile adducor ut credam. Quomodo verò & consuetudine natura familiares sibi reddere medicatos quosque succos queat, in celebri illo Chio Eudemo, indefesso Ellebori gulone ostendit Theophrastus lib. 9. cap. 18. Est quoque temperamento imputandum, quod bestiarum nonnullæ & imprimis volucres devincere purgantia possint. Elleboro Coturnix pascitur, Cnico Psittacus; quid quod avium ventriculus lapillos metallorumque conficiat ramenta; acidioris scilicet fermento etiam durissima penetrante : Succum hic desuper in ventriculum stillare acidum, rejecta ingluvie esca facile convincat, utpote quæ acidissimum sæpe spiret nidorem; ut nemini videatur adeò *μαγδύον*, purgantium ibi digeri virulentiam posse, ubi lapillos & metallica subinde grana confici suspicio est. Porci etiam, Antimonii scrupulum unum aut alterum, acidioris fermenti beneficio impunè ferunt : acidi verò hujus manifesta indicia in stercore apparent porcino. Sed & à morbi natura hoc vitium fermento accidere, ut & viscidius justo sit & acidius, in melancholicis notissimum, qui propter blen-

nam tenaciorem gravissima ferunt Purgantia, leviora vincente muco & viscosis particulis impediēte; imò, quod hic ego in Nobili quodam, in Devotâ virgine Fallopius vidit, assumptas aliquot pilulas post octiduum demum, alvo decessisse solidas, multâ comite pituitâ; quod cum ipse in frigus viscerum rejecerit, à calore repetere purgantium digestionem non debuit, vel per experimenta commonefactus. Notavi enim aliquoties in Leucophlegmaticis, purgationes ut plurimum, aucto calore gliscenteque febriculâ, felicius procedere; & cum nuper homini Melancholico ex tertianâ tabifica alvique obstructione laboranti, Jalappæ pulverem diebus intermittētib; ter ex ordine dedissem, nulla fuit detracta intra diem naturalem Purgatio; sed postridie, insultante denuo paroxysmo, elapsoque horrore, ad coloris successionem, validissimè totidem vicibus alvus, & à medicamento, moveri cœpit, absque Jalappæ pulvere beneficium hoc non sentiente naturâ. Quod verò etiam acidioris fermenti vitio Purgantium debellari vires, particularumque infringi acumina possint, ex febrium frigidarum insultibus cognitum est: tum enim, eructante se, sive Pancreatis seu Ventriculi, acido, purgantium pleraque frustra propinantur, saltem magnam virium jacturam faciunt. Gummi gotte ante insultantis quartanæ furias sæpius exhibui, sed mitior longè est ad Paroxysmi sensum operatio, quàm alio quovis & intermittente die: utque hoc etiam à metallo expectes Croci metallici infusionem, ante quartanæ impetum tantum non porrectam, sine ullâ mutatione in ventre constitisse memini; semel ejus-

den-

dem in Cretico macerationem, felici exodio, versâ facie sudores cievisse; ubi an aliud, quàm constrictarum partium frigus, quàmque exspirantis acidi vitium, sit accusandum, non video: fanè nisi devicta virtus jam esset, subeunte calore prodire denuo purgatio posset, ut ex præcedentibus patet exemplis: Nullibi autem patuit, vel coqui purgantia, aut in alibiles verti utilesque succos, quod præposterè Galenus credebat. Sed ne quis hic etiam virulentiam suspicetur; vel durissima quæque purgantia, si in manifestam non erumpunt excretionem, saltem morbificam in venis subigunt materiam, efficiuntque, ut hoc imprimis temperamento proxima reddatur purgatio tolerabilior, quò ne videatur in venum verti nocentemque succum defecta præter spem purgatio.

C A P. V.

Eraſti δυσμετρία exploditur. Soliditatis aut modi quantitativi nulla ad Purgationem necessitas. Partes substantiales è Purgantibus in liquorem emittuntur. Etiam ex Antimonio, Ferro, omnibus denique metallicis. Aurum in placidissimum humorem particulas effundit. Ferrum in Struthiocameli ventre. Purgantia metallica in ventriculi menſtruo.

Hic verò cristam extulit Eraſtus, Aristotelisque δυσμετρίαν aliter excipiendum putavit, argumentis ad hoc usus quàm levibus: medicamenta, inquit, ut sunt assumpta, adeò in ventre hæere indigesta, ut nihil etiam in ventriculi liquidum effundant minutiarum, sed

totâ morentur substantiâ , vexatisque usque fibris frequentem alliciant Purgationis materiem. Craffiores, deinde, Purgantium pulveres melius purgare quam tenuiores, quippe absorberi tenuiores in venas, ficque mutatâ sorte aut urinas excitare vel sudores, citato hic Galeni Diospolitico, Rhabarbarique polline : quin & Antimonium diaphoreticum , cum Croco metallico subtilius sit tenuiusque , ideò quoque sudores movere urinamque debuit ; & cum Stribium crudum, cæteraque metallica duræ sint incoctæque substantiæ, ac proinde nihil emittant fluidioris succi materiæve subtilis, solâ, inquit, Mesaraicarum vellicatione, ut sunt solida & acuminata, corporis detrahare humores. Atqui Erasme, si Purgantia tua dura esse debent & in solidâ substantiâ, tuæque hoc est *διωρησίας* formale ; quid de tenuissimis fiet mollissimisque Chemicorum extractis lævissimoque omnium oleo ? Hoc certè copiosius assumptum, hirisque vacuis fluctuans alvum movet, deceditque immutatum ; utque salvâ istâ mollitie agnoscas *διωρητικόν*, in iis, quibus aut religio, aut domestica ratio, olei tantum usum indulgit, vivæ deinde olei particulæ in pannos inque lina redundant, adeò ut & colligi intemeratæ, inque olei lævorem denuò cogi possint. Sed quid hoc, quod aut Galeni Diospoliticum, aut Rhabarbari tenuior pulvis in venas erumpat moveatque Urinam ? Signum est, quo subtiliora sunt quæque, ita dissipari citius sanguinisque evolvi circulo, & quæ in craffioribus fragmentis latet virtus abscondita, in tenuiore polline, ceu superficiei proximam, facilius retundi. Quod tamen nihil hic soliditati debeatur, ipsum Rhabarbari extra-

extractum ostenderit, omnibus sic spiculis acuminæque solido destitutum; ipso tamen pulvere & vel crassissimo longè felicius expurgans. Imò, si solidarum hoc esse partium contendis, quæ alia causa est, quod Pharmacopœi Agari- cum & Colocynthidem in decoctionibus lineâ induant perulâ, quàm ne temperatis per filorum angiportus effluviis, quidquam aut solidi ramenti vel fibræ transeat in liquorem, etiam quod laneum fallere colum possit; saccari enim ideò omnia decocta solent. Jam autem, si solidæ hæ tantum aut acuminatæ figuræ sunt partes, in pulvere propinandum esset, eoque solido, purgantia, quæ tamen nemo, vel recens in Chemiâ Tyro, extractis suis solutionibusque præposuerit: quare non ineptè etiam aliqui Mechoacannam in pulvere reformidant, cum urat intestina. De Elleboro autem Hoffmanni monitum est, in tenuiore polline sæviùs purgare quàm crassiore: scilicet Purgantis illa acrimonia, naturâ ~~αποκριτική~~ & in polline superficialis, massam citiùs nervorumque pervolat principia, quàm in solido ignavoque ramento, intestinis, non tam justâ purgatione quàm importuna vellicatione, infesto. Neque aliud Mesuen adegit Colocynthidem & tundere subtiliter & quàm severissimè cribrare, quàm ne crassior pulvis ventri inhærens vasa eroderet; quod metuendum non erat, si crassioris irritantisque ramenti beneficium esset purgatio; neque juvenis ille apud Galenum à Scammonii solidiore ramento ex nothâ laborare Colicâ, sed Diarrhœâ debuit, siquidem Purgationis formale irritatio videretur mesaraicarum. Aloë quoque, mitissimum cætera medicamen, sæpius & incon-

sultò ingestum, ob resinæ lentorem mucique
 intestinalis viscum, hiris facilè immoratur, &
 cum tempore tabem infert, si quid Hofmanno
 credimus. Hoc itaque exemplo definant à con-
 tinuâ Aloës commorificatione nonnulli in Lom-
 bardia delicatuli. At metallica, utrum illa quo-
 que partium suarum mole intestinorum velli-
 cant aut venarum fibras? Sed mirum est non
 observasse Erasum, in infusiones, in solam a-
 quam aut vinum, partes refundere purgativas;
 ubi nulla comitatur vel pulveris, aut solidi ir-
 ritantis portio. Et licet in restili cadavere, fi-
 gura undique & soliditas sint salva, nihil hoc
 tamen magis purgat, quam quivis terræ aut boli
 invalidus pulvis; quæ, cum fortè eadem figu-
 râ, saltem æquè incoctâ & indomitâ, consent;
καὶ ἐπιχρῶσθαι nihilominus & quamlibet purgatio-
 nem sistunt. Aurum etiam, quod omnes &
 ignibus & corporis nostri calore invictum cla-
 mant, necessariò Purgationes taceret, siquid
 hic irritatio aut *δυσμελὴς* Erastea. Sic lapides,
 sic ipsum quoque vitrum; quod tamen, in
 crassiore negligentiusque trito polline, non pi-
 tuitam modò, sed & Colocynthidis instar, fi-
 bras & vasa erodit. Acumina hæc sunt, quæ
 nullus ferè calor aut humor, sed unicum de-
 terit pistillum: hoc enim subtilissimè decussis
 angulis innoxia prodit sphæra, non tam infesta,
 quam, ex Arabum sententiâ, vesicæ salutaris:
 si enim, ut Avenzoar præcepit, septies cum
 resinâ Terebinthinâ exuritur, inque alcohol re-
 digitur subtilissimum, prolecto fortè, longo il-
 lo ignium macerationisque tædio, nitroso sale,
 calculum perhibetur frangere vesicæ. Ferrum
 adstringens non video quâ duritie aut soliditate
 differe-

differat à se ipso purgante, nec dubium est, quin utrumque gravetur calor noster. Antimonium fixum, propter tenuitatem subtilitatemque partium, dicis, in venas abripi sudoresque ciere: atqui & gravius & fixius est, præter tuam opinionem, diaphoreticum, &, ubi crudum Antimonium vel metallorum Crocus, emissitias in aquam jaculatur particulas, adeoque levius est; fixum tuum nihil in humorem eructat substantiæ, & plerunque ab alvo decedit solidum. Longè itaque alia in Purgantibus quærenda, & Aristotelis *δυσπεψία*, (quam ab Erasmo intortam præcedenti capite dedimus explicatam) non in ventrem modò, sed ipsas etiam perreptans venas, trahensque comitem substantiam; quam, licet elici posse ex Agarico Sennâque concedas, ex metallis posse negas, quòd & temperatior sit humorum pro istâ duritie conditio, & corporis nostri *δερμὸν μαλθακότερον*. Sed ut tibi ostendam, quid caloris possit mollities; attende, quomodo ossibus chylum evocet canum ventriculus. Hoc clausi Vasis, Ventriculi, beneficium est, liquore abundantis & subtilissimo & ætheris plenissimo. Et ne tanto hic opus esse acido existimes, Cornu Cervi durissimum aquâ destillatâ aut Fontanâ, utpote magis æthereâ, in diplomate excoctum, etiam molliissimo igne, in gelatinam resolvitur calore fluentem. Sed si acidum hic quoque necessarium esse contendis, redundat perpetuò in corpus nostrum ex Secalino pane acidum volatile, quod non durissima tantùm alimenta, sed ipsa etiam metalla, si non dissolvit, at saltem in Tincturam redigit potentem. Nec tamen, ut hoc fiat, inficiandum est acriori sæpè fermento

mento opus esse : in Caninâ fame gravissima digerit Ventriculus, & rabida fœminarum orexis, *κίθαρις* Græci nominant, calcem, arenas, aliaque utcunque conficit, acidioris fermenti beneficio. Sed metalla etiam facilius humido extrahuntur quàm lapides, cum plura concurrant elementa, tum imprimis volatile, ad eorum compositionem : utque scias, non molle tantùm acidum, sed solum sæpe liquidum igne agitatum solidissimi metalli destruere corpus : ipsum aurum, Chemici ignis ludibrium, in aquam Fontanam destillatam, quò inculpator materiæ subtilis vis sit, vel solidi auri immittere ramenta Borrihus testis est ; quippe quæ in testâ, ut vocant, probatoriâ, in vivi metalli corpus reduci possint. In Narbonensi hodie Galliâ, acidiusculâ vini fæce, adjuvante fermentationem calore, Æs in æruginem, metallum in florem resolvitur. Imò Ferrum spiritu Roris sæpiuscule rigatum & Pannuceæ lanæ centonibus fotum, adeò effervescebat exæstuatque, ut aquæ stygiæ non major sit molitio. Quod si ergo ab ejusmodi spiritibus, iisque mollissimis, resolvi metalla possint, quid causæ est, cur à naturali ventriculi menstruo, spiritu æthereo, vivoque, quod credunt, igne suffarcinato, tum & Pancreatis acido, &, quod amplius accedit, in foco tam calido, ne sulfuris quidem extrahi portio, aut salis evocari ramentum possit : certè illos hoc maximè impellere debuerat, qui Struthiocamelum ferri digerere ramenta ignavè crediderunt, &, ut totum hoc negotium ignorantiam oboleret, ad occultam qualitatem, formamque specificam retulerunt. Sed videamus, num, quod inter occultas qualitates Fer-

nelius

nelius Ambrianus, quodque his verbis supra omnem ingenii aciem extollit Erastus, libro de occultis Pharmac. potestatibus. *Verum nec fingi nec dici posse existimo, quomodo & per quam qualitatem Struthiocamelum ferrum putemus conficere.* Videamus, an hoc adeò omnem mentis aciem effugiat. Hoc autem principiò notandum est; Ferri hanc confectionem, si quæ est, non ad succum proliciendum alibilem, adeoque nec ad Chylosim, tendere. Argumento est, quod si Ferri ramenta Struthioni tuo quotidie apponas, iustaque deneges alimenta, tabescit continuò animal, chyli alibilisque humoris defectu. Imò à metallicâ saburrâ avidius objectâ & ingestâ plerunque emaciari, à Bestiario accepi; quod fortè fatum fuit Struthionis illius, Regis Mauri dono Principibus Reipublicæ nostræ ante annos aliquot oblatus; è cuius dissecti ingluvie, ingentem metalli molem, trientes innumeros clavosque ferreos secantis manus exemit; ubi credibile est, nimis puerorum largitionibus obrutum ventriculi fermentum elanguisse: ut temperare sibi discant à liberali metalli objectu Therodidascale, cum non sit Chyli materies, sed ad conficiendum exterendumque fruges auxiliaria modò manus. Secundò, non ferrum tantum, ut à Proprietate tuâ desistas; sed durissima quæque, arenas, lapides, terras, aliaque appetere metalla, experientiâ comprobatum est; tum etiam, non in Struthione tantum, sed in qualibet volucre vorace accidere novimus, quòd ad alimentorum confectionem, præter arenas lapillosque, etiam metalla in subsidium vocent excoctionis. Et ne existimes aviculas adeò à metallo abhorrere:

Per-

Perdices circa Albanum invicti auri minutiis vesci unà cum arenis, testis Comes Mirandulanus, libro de auro. Sed etiam in quadrupedum genere rapacia quædam animalia metallo ventrem excercent; equidem Porci, qui nec arenam neque lutum fastidiunt, nec metallum quoque in pulte refugerent. Atqui Mures mira quâdam rodendi dulcedine inescati, nullis parcunt metallis, vel solidissimis. Plinius lib. VIII. cap. LVII. *Theophrastus auctor est, in Gyaro insulâ, cum incolæ fugassent, ferrum quoque rosisse mures, id quod naturâ quâdam & ad Chalybas facere in ferrariis officinis: aurariis quidem in metallis, ideo alvos eorum excidi, semperque furtum id deprehendi, tantam esse dulcedinem furandi.* De auro à muribus arroso extant quoque Julii Obsequentis testimonia. Sed neque hominum hic alia fors est; vidi enim hic publicis nundinis durissimos vorantem lapillos audacem puerum, sine dubio, mordacioris fermenti instinctu. In mulieribus verò ordinarium est, quòd, in Picâ, fermenti invitatae acore, arenas lapidesque sine discrimine deglutiant; & quis neget, ferri comminutum pulverem à tam acri fermento devictum iri, quem mollissimus quisque aceti spiritus aut aquæ latex in Crocum aut florem facilè resolverit: resolvi vero etiam in Cachecticarum ventre hoc ipso constat, quòd eundem planè gulâ exspirent sulfuris odorem à chalybis usu, quem martis limatura cum Vitrioli oleo effervescentes fundere inter experimenta solet. Neque tamen hæc quisquam pro Chyli agnoscat, aut alimentum materiâ, sed acrioris duntaxat fermenti temperamento, adeoque medicamine. Ergo ut di-

dicam, cur Struthio cæteræque aves arenas & metalla appetant, Fermenti est irritantis acor, quod, glandularum isto agmine ingluviem cingente, exstillat, acido nidore vel ad sensum potens. Hoc membranarum vellicat fibras, appetitumque ad durissima corpora, arenas, calculos; metallique scobem extendit, tum, ut acidioris fermenti vis alcalifatis corporibus melius edometur; tum, ut durioris alimenti latebræ, ut sunt durissima Cerealia; solidioris pulveris attritu, ceu totidem dentibus aut pilis, permolantur, operam huc etiam suam conferente validissimo ventriculi toro. Cum verò in vastissimâ ave, Struthione, solidissimæ sint densissimæque ventriculi fibræ, acerrimumque fortè fermentum, quis dubitet, attritione illâ musculosâque ventriculi systole, collisa sibi ferri ramenta atteri, acidioris quoque succo superficiem rodente, aut sulfureas extrahente minutias, non tam alimenti, quam medicinæ causa, reliquâ parte, ceu invictâ, in alvum redundante, uti maxima etiam alimentorum pars solet. Itaque sic digeri, succique aliquid medicati metallis elici posse credibile est; cumque Chalybis pollen cum successu fermenti hujus temperet acorem, ipsumque ventriculi humidum sulfuream extrahat sapam, nulla est ratio, quæ ab antimonio hoc fieri posse purgantibusque metallis prohibeat. Parere enim & ipsa mollissimis quibusque menstruis certissimum est, & vel in aquam, sapam elargiri purgantem; ne dicam, in elementa sua resolvi.

CAP. VI.

Ex metallis sensibilem elici purgativamque substantiam ad sensum probatur. Metallorum corporea effluvia, evaduntque apud Aristotelem.

Obstrepunt hic Philosophorum aliqui, nec metallorum substantiales partes his infusionibus insidere, sed communem volunt innominatamque formam. Audio hic Libavium qualitates ingentem nudas incomitatâ substantiâ : is è Quercetano Saturni adducit hyacinthinum vitrum, annulumque inde confectum, in infusione vim ejus purgativam nunquam deficere, sed perpetuam esse, absumentâ in dies qualitate, substantiæ verò nullum esse in liquore sensum. Sed de Antimonii vitro, deque poculis è Regulo concinnatis eadem est experientia, liquorem perpetuò infici nihil diminutâ substantiâ : de Venere etiam Dygbæus, vel vices elotam nihil amittere virium. Quin etiam Mercurius in solâ aquâ maceratur, pistilloque exteritur ad Purgationem, at, quæ res penè miraculo est, nullâ ponderis substantiæve sensibilis jacturâ. Hoc omne illi in nudam qualitatem, in formam rejiciunt. Sed aliqui etiam recentiorum subtilem hic advocant materiam, quæ, dum certo temperamento corpora omnia pervadit, tum imprimis purgantia, eorumque moderatur formas, per corporum commeanis poros similem ferè inducit in menstrua pororum dispositionem, qualem effluendo perfluendoque in metallo repererat. Sed quomodo hic ostendant, se figere materiam subtilem,

tilem, quæ omnia & potissimum liquida volubili raptu permeat; quod si figi ostendant, crassioris ilicò tenaciorisque medii ope colligari cum liquido palam est; hoc verò tum esse corpus, ne substantiam dicam, necesse est. Sic igitur alio corpore, ceu velo, materia elementaris obducta, se in aquæ immittit poros, fugiente cæteroquin aquæ commercium subtilitate. Sed ne me spes frustraretur, manifestique corporis colligerem notas, admovi curiosiorem manum, eliquataque metalla exegi. Libavii monito ag-
gressus Saturni vitrum, deprehendi immissum in copiosiore lympham, nihil ferè fundere coloris, quo se prodat; sed ideone nulla ibi substantia? Ergò evaporatione detractâ menstrui parte, dum diversæ partes, & per aquæ latiora intervalla refractæ, cocunt, color se immissæ substantialis sapæ liquidò ostendere, corporisque manifesta incipit mollities: quod licet parum sit, ejusque diminutio in vitro ad lancem deprehendi nequeat, (receptis fortè in amissæ substantiæ poros humidi particulis, jacturamque sic levem compensantibus) esse tamen vel tantillum satis, quo purgatio obiri possit, infrà demonstrabimus. De Vitro Antimonii nihil dico, cum & mecum Chemici sciant, sapam vitro extrahi comminuto per vinum Creticum, lentum, scilicet, viscosumque Antimonii sulfur: Sed decedere quoque aliquid solido, exedique ad sensum vitri superficiem, illi norunt, qui ad quotidianos usus antimonialis vitri fragmenta circumferunt. Sanè, cum omnis Tinctura à sulfure sit, quid in vitris illis esse ruborem aliud persuasum est, quam sulfureæ sapæ sparsas minutias: neque enim in vi-
tro

tro aut falis tantum aut cinerum esse congressum existimem, aut extremum metallorum supplicium, quod nihil retineant elementorum, excusso sulfure & mercurio; verum crudi modo crassiorisque sulfuris amissione, purius excellentiusque metallum; quando & ad metallum reduci posse non inepti perhibeant Chemici, ipseque Libavius argenti vitrum in arcanis magisteriorum ad pristinam revocare metalli formam doceat. At quod nihil hic de corpore ipso decessisse repetis, falsum est, adeo enim cum tempore exantlari sulfuris materia liquido potest, ut nihil amplius refudet sulfuris. Sed de ipso Regulo certissime aliqui & pondus servare, vel centies emissam in liquorem purgatione. Quod si verum est, tenendum est, perpaucum id esse, quod exudet, porosque vacuos aliam haurire, sive ex aere seu aqua, materiam, damno æqualem: atqui non de nihilo est, antimonii Regulum vel ad manuum contrectationem sulfur revomere fastidiosum. Hoc autem, quantulumcunque sit, in substantialem cogi sapiam microscopio didici. Veneris etiam non alia est ratio, nam, etsi in liquore nihil ejus videatur, restiles ab evaporatione partes virore suo venereum produnt fucum, qui &, humido penitus emissio, in extracti momento conspicitur, massa tam tenue deliquium vix sentiente. In Mercurio autem id evaporatione deprehendi à me non potuit, potuit forsan hoc melius præcipitationis aliqua specie confici. Ut manifestum sit, vel cum ponderis integritate detrahi aliquid metallis posse, non qualitatis tantum purgativæ, sed substantiæ corporeæ. Quod si alio argumenti genere opus est, quid de

de corporibus istis dicendum, quibus, cum perpetuò minima corporis decedant, nihil tamen ponderis decedit. Quid non Moschus & odorata quæque fundunt effluviorum, quæ nisi corpuscula essent, sensuum fidem fallerent; & quandoquidem

Tangere vel tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Quomodo non omnia sensuum objecta, qui uno omni tactu perficiuntur, corporea sint, adeoque corpora potius, quàm qualitates patibiles. Esse verò in metallis quoque talia effluvia continuòque spirare certum est; esseque ipsam illam substantiam in menstrua propulsam, meras corporis metallici ἀπορρίψας, odorisque materiam crassiore medio fixatam, ut artis utar termino, proclive est ut credam. Siquidem igitur nihil ponderis aut molis odore depereat, nihil etiam infusione metallis deteri sensibile existimandum est. At si experimentis opus est, metallorum probant effluvia ferreæ Tripodes, acidam spirantes auram ignibus exercitatae. Adjunt quoque ab Argento aliquid proficisci, quod metallum indicet: saltem & Nummularii apud Arrianum in Dissert. Epict. præter alia sensuum indicia, καὶ τῆς ὁσφρασίας utuntur experimento ad metalli probationem. Estque mirabile, quod περὶ τῶν ἀνισχυμένων Aristoteles refert, inter Darii pocula fuisse, quæ solo narium judicio cognoscerentur, æneane essent an aurea. Sed & ipse, libro de Sensu & Sensibili, esse quasdam metallorum ἀναδυμνάσεις quàm clarissimè disputat, ubi tot perpetuò diffluentibus particulis, nullum licet substantiæ dispen-

D

diam

dium advertas. Non mirum itaque hæc in aërem exspatiantia, odoris nomine, effluvia, in aquæ aut menstrui crassioribus poris & retineri & figi, etiam sine notabili molis detrimento. Cogi autem in aquas odoris materiam, & quasi corporari, odoratissima quæque demonstrant; nam & Rosæ sub aquis repositæ non spirant, refractis in crassiore medio particulis, attamen, præterquam odoris, etiam coloris substantiæque purgativæ partem in humidum refundunt, vix ac ne vix quidem pondere totius imminuto. Sapam verò evaporatus liquor dabit, quod in cunctis vegetabilibus, ipsâque Colocynthide experimento constat; adeò ut parcere qualitatibus potuerit vel Galenus, vel quisquis est Auctor immodesti libri, *ὅτι ἐξ ποσότητος ἀσώματα*. Quòd si quis tamen instet, pondus non esse solido detractum, experimentis parum confusus; videat, num detractò corpori corpore, cum extensio tum pondus universæ molis salva esse possint; aut Bisciolæ se pascat somnio fabulantis, ferri unciam unam in novem magnetis uncias additam novenis unciis nihil addere ponderis: quæ insania fuit Jacobi Caranzæ, libro de Naturâ auri arte facti; is credit, oleum croco martis per destillationem elici posse, sine ullo exusti croci decremento. Sed dubitandum non est, quin ad obrussam examinata experientia cum suo auctore fidem sit amissura. Quare ut substantiale quid esse intelligamus, etiam in metallis, purgantium formam, justum est; sed materia aut substantia non agit, nisi potentiâ formæ, formam igitur ubique simul substantiâ salvam esse.

CAP. VII.

*Non omne, quod est in Vegetabilibus aut Metall-
cis, in particulas resolvi Purgantes, sed in eo-
dem subjecto contraria saepe esse principia, cum
Adstrictionis tum Purgationis. Istud, terreum
esse plerumque aut austum; hoc, pingue, oleo-
sum, & Resinæ simile aut vinorum Sapa;
ideoque non ineptè in Vegetabilibus Resinam
dici, in Metallicis Sulfur. Veram in hac Re-
sinâ vel Sapâ quærendam purgantium formam,
nullis ferè mollioris humidi solutionibus edoman-
dam.*

CUm itaque ex toto composito tantillum
Purgationi sufficiat, mirum est, quod Phi-
losophos adeò modus ille extensionis for-
mæque substantialis detinuerit, ut in adunatis
totius mixti principiis purgandi facultatem quæ-
rerent, ne vegetativæ quidem hic formâ exce-
ptâ: sed maximâ jam istius molis pars in ca-
daver abit fatuamque terram, levi & minimo
prolecto principio, & in siccâ exsuccâque radi-
ce purgativa demum forma prodit, extinctâ
vegetivâ: quin humidum illud, quo vel ma-
ximè vegetativa gaudet, nonnihil impedit Pur-
gantium formam: diluit enim & distinet in-
tercessu suo acuminâ particularum purgantium,
veram germanamque, si qua est, Purgantium
formam, quæ, emissio in aërem vegetabili hu-
mido, propius sibi agglomerantur, unitâ vi &
inculpatâ fortiores: sic enim drachma suffi-
ciat, cujus in liquido vix uncia suffecerit.
Hinc accidit, quod vernantes novellæque plan-

tæ, salvo hic scilicet turgenteque vegetativæ
 humido, purgandi vim habeant aut nullam
 omnino, aut valde debilem; frequens quippe
 succus temperat salinum principium atque in-
 terluit. Lactuca seffilis, Cichoriumque νέσφυτον
 omni ferè acrimoniâ & medicatâ vi destituun-
 tur; at senescente demum animamque agente
 herbâ, discusso humido vegetabili, solidiora
 coeunt principia, fiuntque cum ætate medica-
 ta, quæ virtus in secreto etiam atque inspif-
 sato succo, formâ plantæ usque ad eò remotâ,
 conservatur. Bryoniæ, herbæ purgantis, Af-
 paragi, id est, verni tenellique furculi, in ace-
 tario apponuntur ad nutrimentum; quia fre-
 quens vegetativæ humidum partem medicatam
 obtundit, cujus amissio adolescentem continuo
 herbam ob arctius coactas sapæ minutias, &
 amariorem reddit & purgantior. Nec du-
 bitem, quin, quod Arum Ægyptii esculentum
 prædicant, nostrates verò acerrimum expe-
 riuntur & medicatum, non tam ex loci in-
 genio quàm usu populi æstimandum sit, vel te-
 neriores sibi asparagos aut vetustiores, adeoque
 acriores furculos, in cibum deligentis. Quic-
 quid autem in omnibus istis & cæteris medica-
 mentis est facultatis purgativæ, tam tenax est
 suæ formæ, id est, acuminum salinorum oleo-
 sæque sapæ, ut, nisi longis repetitisque mace-
 rationibus, deperdi non possit. Et quòd in
 copioso liquido infirmior sit illa vis, Particula-
 rum natantium dispersarumque facit impotentia;
 nam ad concentrationem, aut, si placet, ag-
 glomerationem particularum in sapa, invale-
 scit denuo purgandi vis. Sed quòd humido
 molliori aut aqueo latice non penitus deleatur ista

virtus, hinc est, quòd salvis etiam figuris angulisque in aquæ interstitiis fluctuent sustineanturque particulæ : cæterùm si humido hoc accedat, ut contrario acumine, ut in acidis evenit spiritibus, detondere Purgantium spicula aut enervare acrimoniam possit, tum & purgandi vim imminutum iri, tum formam credibile est; quod enim agit, si Scholasticos sequimur, formæ suæ ratione agit. Itaque Purgantia, aliquot aquæ macerationibus decocta, omni sensibili acumine amisso, non protinus formam suam cum corpore isthoc intinuatam amisisse crediderim, cum latere eorum particulæ, aqueoque obtundi elemento possint, ex occasione reducturæ : quod non advertentes Philosophi, à formis suis abrepti, in materiæ proprietatem temerè se præcipitarunt. In fructus equidem, quos facultate imbuunt purgativa Rhizotomi, nihil aliud transire potest, quàm substantia, eaque non informis, sed modificata, figuræque prædita conveniente. Neque enim fructibus aut qualitas tantùm, aut aura adspiratur insensilis, ceu Equabus Lusitanicis ventus solet, sed ipsis arborum truncis solida admoventur substantialiaque purgantia, quæ naturali deinde succi alibilis impetu detrita, & vegetativæ dissoluta humido, eadem illa vi in ramos fructumque purgandi facultatem unà cum corporis sui partibus diffundunt. Meo autem iudicio, cum ad radices major sit impulsus succi impetus, hisce meliùs quàm trunco Purgantia admoventis, non improbante hoc quoque *ῥηγορικῶν* Auctore : qui libro quarto. ὅτι πλὴν συκλῶ φυτῶν, ἑκάστη ἐς ἄκρας τὰς ῥίζας ἐκτίθεσθαι μέλανα κακομμένον, ὅμοῦ πρυμνίῳ, καὶ ἐξείς τὰ συκὰ μελαγκτικὰ

22765 Sed ultra aliqui & in animalium car-
 nes Purgantium deducere formam agendique
 vim tentaverunt; credidit certè Erastus Scam-
 moniato hordeo pastas gallinas, post tot etiam
 mutationes carnem dare purgantem; Scam-
 monii scilicet particulis communi sanguinis ri-
 vo in carniū receptis fibras, formæque adeò
 substantiali; neque enim, utut formam hic ad-
 esse neget Erastus, effectus quispiam sequitur,
 nisi formæ aut substantiæ dono. Muscas Pi-
 fanas moschatum odorem non aliunde referre
 observavit Chimentellius Bononiensis, quàm ex
 frequenti Jasmini Citrique infessu, odoratis flo-
 rum effluviis raro corpusculo, tanquam colo,
 transudantibus, ubi frustra formam repudies.
 Quis fragrantissimum, si qua fides, Æliani
 Thymalum aliunde quàm à Thymi, suavissi-
 mæ herbæ, pastu suum fundere Thymiamadu-
 bitet? Imò in corporis fibras penetrare posse
 Purgantium substantiam tot indomitam, cum
 ventris tum sanguinis, digestionibus, clarissi-
 me testatur nutritium lac, sæpius medica-
 tâ qualitate, & à Purgantis usu, infectum.
 Namque, ut alvum suis ducant alumnis nu-
 trices, medicamentum bibunt potentius, cujus
 in lac redundantes particulæ felici conjugio fa-
 cilique, ob interluens humidum, temperamen-
 to in infantis abeunt venas & expurgant. Adeò
 ut partes istæ purgativæ in humore quàm latè
 trahi possunt, sensum quoque fugientes, salvâ
 tamen ubique formâ; nisi ubi, ad acidi occur-
 sum obtusis spiculis, obtritâque adeò formâ,
 nec sensui, nec suæ amplius facultati pateant:
 quare, ut in lac vis ista penetret, nec in ventre
 esse acidius fermentum neque in mammis de-
 bet.

bet. Sed nec dubitari potest, quin longâ tandem maceratione in humido etiam, sua illis partibus excuti acumina & perire forma queat: hoc verò certo ostendemus loco. Nunc autem corporeum istud quale sit, quibusve elementis constet, ambiguum est. Pluribus equidem in tam tenui mole una esse videbitur, & undique similis substantia, sed hoc in sequenti deducetur Capite. Id saltem certum est, ultra purgativam substantiam, etiam aliam subesse diversæ naturæ partem, austeram scilicet adstringentemque aut terream; duplicem adeoque formam, si Fallopio placet, alteram manifestam, alteram eductam è potentiâ materiæ. In Brassicâ & Betâ Galenus, libro tertio de simpl. medic. facultatibus diversas istas & sociatas facultates agnoscit. Esse in succo nitrosas salium particulas, quæ alvum emolliant, esse in fibrosâ solidâque parte terreum quid & viscosum, quod alvum constipet, argumento evincit: videturque ideò in succis istis animam posuisse purgationis Hippocrates, quando libro secundo de diætâ, πούτλας ὁ μὲν χυλὸς διαχωρίζει, τὸ δὲ λείπον ἐσθιόμενον ἴσθαι. Rhabarbarum post purgationem, emissio volatili salinoque principio, siccitate suâ terreâ & fixâ adstringit. Myrobalanus excussâ, sive eliquatione seu igne, purgativâ formâ, volatili sale, alterâ illâ & contrariâ, in subjecto restili, alvum constipat. Quin etiam in Scammonio, Euphorbio, Antimonio, per acida debellatis, terreum istud & solidum ventrem condensat. Et licet solâ extractione metallicis eam facultatem deterere impossibile videatur, restare tamen aliquid istâ virtute orbem, Antimonii caput mortuum ostenderit, quod etsi venenatam biberit auram,

purgandi nihilominus facultate caret; sed necesse est benè ignibus subigatur: nam totum ferè metalli corpus, cum sulfureum sit, purgandi vi, & in singulis etiam minutiis, pollet. Alia autem est ratio vegetabilium, quorum, cum mistura non sit adeò arcta, purgativa pars ad liquoris facilè sensum aut ignis emanat, utpote solutior. Sed in vegetabilibus quoque longè minus esse substantiæ purgantis hinc intelligitur, quod salvâ etiam aut saltem vix mutata extensionis formâ, detrahi pars purgans & Aloë & Rhabarbaro possit. Hoc verò quantumcunque, quod in humorem effunditur, Purgantis est *ὑπερίχεια* ipsaque forma. In vegetabilibus Resinam nominant Chemici, correptâ planè syllabâ; sed producendam esse ex Poëtico facilè flexu constat: quare, cum Jalappæ Scammoniique Resinas commendant, quæso, ne brevi accentu detonent, quod Latina ubique Poësis produxit. Resinæ autem nomine non ineptè vocari purgantium Extracta hinc apparet, quòd maximam partem oleosa sint, tædæque instar flammam alant: ut certum sit sulfuris etiam esse aliquas in purgatione partes, siue sanguinem accendant, seu partis subtilioris sint *ἀεικλύμα*. In metallis quoque extractiones esse sulfureas seu resinosas liquidò constat, sed cum metallicum sit & ipsum sulfur, sulfura hæc vocant mineralium aut communi nomine extracta. Esse verò & hæc non alia sulfura, & nisi substantiæ modo, à vegetabilium resinis diversa, probaverint certò sulfurum istorum mutationes; idem enim sulfur mox inflammabile eruitur, mox igne, & clauso in vase, distortis particulis *ἀφλόγισον* evadit, pulveri simile terre-

stri,

ftri, aliquando olei ludit formâ, vegetabilis in-
 itar; sed hoc rursum oleum cum sanguineo spi-
 ritu larvam permutat. Sapam autem non im-
 merito hic & ubique voces, quòd melleæ offæ
 specie omnis generis contineant Elementa acti-
 va, sicut in Vini sapâ & Tartarus & Spiritus &
 Oleum à succi evaporatione recondi solent, ad
 aquæ dissolutionem fermentationemque denuo
 prodeuntia.

C A P. VIII.

*Excutiuntur Resinæ aut Sapæ purgativæ partes.
 Evocatur spiritus per Alembicum, sed impo-
 tens. Vapor in Clauso vase simplex refert ele-
 mentum, in aperto totius formam. Itaque hic
 purgat, ibi nihil efficit. Rhabarbari, Tabaci,
 Tartari, Spiritus, Vapor.*

HOc autem, quod est Resinæ aut Sapæ,
 siue herbis seu metallis prolectum, non
 unum modò sulfur est, licet hoc maxi-
 mè ad sensum referat; sed plurimum sunt plura
 adunata principia. Aquam autem in succis
 plantarum purgantium, Aloës, Afari, Sambu-
 ci, nullius esse ad purgationem usus, hinc ap-
 paret, quòd evaporatâ illâ aquâ in Sapam, in
 Resinam coacta multò agant potentius, impu-
 neque ferant succi illius amissionem: neque
 enim ideò purgant plantarum succi, quòd aqueo
 consent humore, sed quòd is humor liquata
 in se purgantium salia, & cum iis resinam con-
 tineat, purgativam adeoque formam. Quare
 qui humidum hoc vegetabile destillatione ex-
 trahunt, non purgativum accipient, sed phleg-
 mati-

maticum impotentemque liquorem. At si sapæ hujus principia ulterius facessas, igneque exerceas Chémico, in sua sanè & hæc dissolvetur elementa, oleosa, spirituosæ & salina, quodque certum argumentum est formæ alicujus è misto emergentis, discussâ in singulis purgandi vi: neque enim protractus spiritus, oleumve sequestratum aut sal exustus eam facultatem retinent, sed communem principii sequuntur naturam. Age ad Analysim: Injice in vas Chemicum succos, pulveres, extractaque purgantium udo macerata: Spiritum tibi dabit receptaculum, Oleique nonnihil empyreumatici; unde si purgandi expectas facultatem, falleris: nam si aliqua inde spes adfuisse, jam invenerant Chémistæ palati blandimenta, numeratissimeque pro amphorâ guttis Galenicorum eluserant ignaviam. Sed impendet hic Thomas Erastus, reumque arguit falsi. Is in suo de occultis medicamentorum Proprietatibus libro; *Sume, inquit, Rhabarbarum & per Chémiam aquam ex eo aut oleum elice, si libet; eandem specie purgandi virtutem in partibus arte separatim deprehendes, quam in toto expertus fueras.* Sed religio est tibi credere Erasmo; absolvet me Johannes Langius, tibi quoque officiosum mendacium impinget: ille, cum præter alia hoc etiam ad Chemicorum vertit ignominiam, quod formas rerum substantiales in suis destruant destillationibus, ita loquitur, lib. I. Epist. medic. epist. 53 *Aqua per Alembicum de Colocythide aut Rhabarbaro extracta, alvum subducere nequit, cum tamen illorum dilutum, in quo saltem aliquot horas macerantur, id facile præstabit.* Atqui & tibi Langi, & nobis communis favet expe-

experientia. Manifestè Johannes Mesue de Rosarum aquâ promittit, quod multum corrobo-
ret, diluto tamen ejus infusoque alvum la-
xante; & licet ipsa Rosarum aqua salis volati-
lis aromatici sit plena, reficit nihilominus, al-
vumque potentiùs ipsâ infusione adstringit. Imò
ipsis Rosarum infusionibus purgativis detractus
sive liquor seu spiritus, monente in adversariis
Lobelio, ventrem validè cohibet, id quod mul-
tis etiam aliis evenire scribit. Ex Aloës etiam
purgativo succo Tartaroque Cardiacum educit
Fioravanti spiritumque ἀνὰ πύλον, quidquid hic
Erastus purgationem expectet. Et quò melius
huic dubitationi occurreremus, Rhabarbari in-
digenæ succo extorsimus destillatione spiritum,
qui tamen, ut erat prolectus, nihil movit hu-
morum. De Tartari spiritu, quàm à Cremor-
is genio sit diversus, etiam vulgo notum. Ex
Sambuci Baccis post fermentationem produ-
ctus spiritus sudores tantum movet, non al-
vum. Colocynthidis autem sive liquor seu o-
leum, divulsa vi elementa, nihil retinent fa-
cultatis purgativæ. Tabacum in pulvere & ex-
tracto vehemens est medicamen, sed quando
vasi clauso exponitur, nullum est elementorum,
quod toti fidem servet: nam & spiritus & sal
ejus ad diaphoresim potius quàm purgationem
inclinant. Sanè Ellebori recentis radicibus e-
vocatus liquor, non antè purgat, quàm denuo
radicibus committitur, lentoremque extrahit vis-
cosum, id est, resinam. Hoc ajunt mixtum,
magni Chemici, in volatile verti purgativum-
que oleum; sed quod experientia sine dubio re-
darguat: comperi enim, cum Vini subtilissi-
mo spiritu aut Jalappæ resinam vel Trochisca-
tæ

tæ Colocynthis conjunctas species, adeo nihil in clauso vase transmittere particularum purgantium, ut vix ac ne vix quidem sapor apprehendi in destillato spiritu medicatus potuerit. At vero, inquis, si fumus, qui medicamentis aperto igne aut liquido in aëre exhalat, expurgare alvum potest, cur non etiam, qui Alembico & clauso in vase extrahitur, spiritus id facere queat? Atqui, si nihil aliud, hoc saltem ostenderet, alium esse ignis in apertum vas impetum, quàm clausum. Rhabarbarum, Myrobalanus, fumum torrendo emittunt purgativum, quem qui naribus hauserit, purgationem vix effugiat; at destillati humoris longè aliam esse naturam vidimus. Tabaci fumantis nebula, in ventrem sive ex industriâ seu fortè descendens, validissimè purgat; imprimis, si contritæ Colocynthis acini permixtæ tabaco fuerint, quod ludibrii genus Asotis quibusdam placere audio. In Spiritu autem & sale destillato hoc temere expectes. Ut autem scias, plurimum in hoc fumo esse principiorum misturam: quod in fistularum cuneis reliquum est cineris albi, nihil præter caducas terræ particulas, totius resoluta in fumum specie, continet; quoniam æqualiter agente aperto igne, pariterque se evolventibus cunctis atomis, postquam in fixarum contubernium involarunt volatiles particulae, eodem contextu exuuntur & salia & oleum. Sed in clauso vase non cinerestantum fatui, sed & salis & olei permultum remanet, volatili tantum parte in receptaculum emissâ. Quid vero clarius publici ignis effectum ostentat, quàm culinaria fuligo, quæ, licet vulgo otiosa credatur, & sale conflatur

utroque & oleo, &, quod mirum est in tanto ignis impetu, inflammabili, sed etiam terrâ per vim elatâ : quod si cæspitem illum, fuliginis tuæ materiam, alembico incluferis, neque oleum nigrum nec fixum salem, nec terræ quidquam excipies ; sed humidi duntaxat pauxillum, fuliginosâ infectum aurâ, & si quid olei est tenuius : eas cæspitis reliquias è Cucurbitâ in Crucibulum transfer opertissimum, & igne, ut ajunt, Rotæ, quasi extremo supplicio, tres dies aut æternum ure ; nunquam certè exures, aut in album cinerem facesset carbo, quamvis ignis tibi visus sit merus ; tandem constantissimo carboni, fracto luto aut leviter pertuso, auram redde ; momento exspirata fuligine, albi prodeunt faustique cineres ; ut utrumque, & aëris commeatus & ignis temperamentum, ad totius compositi æqualem dissolutionem necessaria videantur. Solvit etiam quodammodo corpora ignis lentus, & in clauso vase, sed non penitus neque simul, sed per ordinem successionis, volatili primùm se efferente spiritu, mox oleo tenuiore, quodque est ejus crassius, in cadavere relicto : destituente itaque oleum spiritu, spiritum rursus oleo, principiique formam repetentibus singulis, una totius ex substratis simplicium formis enata sive species seu forma prodit, secretaque alius sequitur Elementa effectus : Ut mirum non sit elementorum dissipatione etiam Purgantibus suam decedere formam, utpote ex communi elementorum congressu ortam. Si Urinam aut Bilem, naturalia corporis purgantia, in Cucurbitam jeceris, prodeuntes à calore spiritus sudorem tantum excitabunt, proprietatisque primæ & indivisæ

divisæ formam amittent divisæ partes; quomodo enim, quæ à composito sequitur actio, in separatis arte principiis reperiatur? In Aromatibus autem, quorum præcipua virtus & forma ab uno pendet alteroque principio, separatæ partes longè erunt solidis & integris potentiores. Ita Cinnamomi oleum multis parasangis nudo antecellit aromati: sed in hoc tamen oleo spiritus delitescit, non aromate tantum, at ipso quoque oleo penetrantior; ab hoc certè spiritu aromatum pendet τὸ ἐν αὐτῷ καὶ ἀναληπτικόν. Vidi hunc ego Mediolani spiritum, moderatissimo Lampadis calore extractum, sine ullo ferè salis acumine, sola aurâ naribus & acceptissimum & fugacissimum: Oleum verò, quod à destillatione restat, piceum est & inflammabile; ut, quæ in aromatibus est efficacia, huic se debeat spiritui æthereo. Hujus autem artificii meminisse videtur Cornelius Drebelius nostras, in libro de Quintâ Essentiâ. Est ergò alius Purgantium, alius foci aperti genius; hic enim tantum abest, ut separatim quæque principia colligas, ut contrâ vel modestissimo igne in vappam abeant inutilemque terram. Nec minus notabile est, Acetum, Vinum, Aquam, igni aut vasi aperto exposita, totâ exhalare substantiâ, cum in Cucurbitis & tartarum & glebam, & alia relinquunt elementa. Sed hic aurem vellit Chemista, jubetque metallorum suorum sulfura intueri, quæ totâ fere substantiâ in clauso vase ascendunt, salvâ vi purgativâ. Hic itaque monendum est, arctissimam esse invicem elementorum metallicorum unionem, nec nisi quàm laboriosè separari: nam pleraque metalli principia adeò sunt aut sulfuri aut sali

salī volatili intimata, ut subvolante ad ignis sensum volatili, in sublime raptantur & reliquæ, tam salinæ, quam sulfureæ particulæ; & tamen in plerisque, ut hoc impetres, salibus antè aut spiritibus acerrimis, ut Ammoniaco, Aquâ forti, aut Sublimato, rumpenda sunt illa conjunctionis vincula, terræque & crassioris salis à volatili isthoc, sive sale seu sulfure, faciendum divortium. Id quod in Antimonii Venerisque Butyro experientia adslipulatur; nam, cum in ignis flammâ constantissimè suum retineant sulfur metalla, id ipsum in clauso vase ad salium ejusmodi misturam sine ullâ quæstione cum adunatis Salium Volatilisque principiis refundunt, olei aut butyri specie. Habet fanè hoc quoque ipsum Sal Ammoniacum, ut, cum & ægrè flexilibus & rigidis constet particulis, totâ tamen substantiâ propter copiosum volatile in summum usque vas sublimetur. Quantum verò hic à volatili expectandum sit, neque enim refert, Spiritum, an Salem aut Mercurium voces, salium ostenderit per Argentum vivum sublimatio. Hic enim solidissima Salis marini Vitriolique grana Hydrargyri beneficio ad modicum calorem redduntur volatica; quo semel excusso volatili, ignem etiam validum despiciunt natura fixa. Volatile igitur aliquod est in metallis, quod, Mercurii instar, trahat comites olei salisque particulas, vegetabiliumque in hoc æmuletur saram, cujus tamen elementa, cum laxius unita sint (solâ enim & levi fermentatione suis exuuntur compedibus) clauso in vase separatim ascendunt, geniumque referunt unius & singuli principii, non mixti: ubi metallicorum contrâ sapa, ob elaboratam
jun-

junctissimamque unionem, nullum vel in clauso vase elementum præter Terram dimittat, adeoque ex misti redundantem formâ purgationem tenaciter servet. Ut ambigendum non sit, quin Sisyphi saxum volvant, qui à separatibus vegetabilium Elementis purgationem expectant, quæ, si non à totius profluebat ingenio, at saltem à certa principiorum misturâ.

CAP. IX.

Purgantia in Salem exusta nihil etiam retinent facultatis purgativæ, sed communem principii sequuntur Naturam. Qualitatis aliqua in salibus varietas. Galeni locus insignis. ἀλεργαπλακοὶ Dioscoridis. ἀλατῆς Pauli.

Discutiendæ verò hic quoque sunt nebulæ, quas Chemicorum nobis offundunt experimenta. Serio equidem illi Purgantium exusta salia, vimque in Alkali coactam plenis deblaterant buccis, Ellebori subinde & Gratiolæ commendantes salia. At cum totius hoc esse compositi aut saltem potissimæ partis beneficium constare possit, cumque simplex à concrematione sal simplicis debeat elementi naturam sequi, non video, cur ab hisce magis quàm omnibus perinde salibus destinata expectari facultas queat. Sed ut scias, tam laboriosos hic fuisse Chemicos, quàm vanos, prolectum Veratro salem nihil ad Purgationem amplius, quàm aut Absynthii illum aut Tartari conducere, experimenta ostendunt. De sale Gratiolæ per alterius fidem certus sum, longè eum esse impotentiorum composito. Sed è Gua-
jaci

Guajaci ligno aliqui se confecisse ajunt salem Purgativum, his tamen non credit Expertus ille Robertus. In sale Viperæ etiam falli Florentinus Rhedi observavit; doctissimus Scriptor. Atque ut mihi quoque constaret ratio, exussi Sambuci virgulta, ejusque lixivio evocatum salem sudorem notavi propellere, purgare non vidi. Eadem Afari fortuna fuit in sale destituentis compositi naturam: adeò ut credibile sit, quæ ab Elementorum pendet unione, facultatem in parte locum non habere: vis enim purgandi tumultuaria, misturæ se debens principiorum in sapâ, distractione illâ minimorum ab intestino deficit conatu, Elementique simplicis genium æmulatur. Sales ergò, ut compositi partes, totius relictâ naturâ certo parent temperamento; namque omnibus subest quid ignei aut acris, sed prout puriores sunt minusque habent alieni salis, prout etiam ignis extorti flammâ, ita pro qualitatis modo alii aliis sunt vel acerbiores aut amariores, nihil interim mutatâ communi omnium essentiâ. Quare, siqua est salium alcalifatorum inter se varietas, qualitatis hoc erit accideus non formæ. Ita si acidi quidquam è misto in cineres aut lixivium redundat, nitrosi oriuntur sales; quod in cremati roboris cineribus Plinio visum est, nosque in variis salibus gustu exploravimus: ne ad vitrarios hic provocem, solus Merrettus intercedit; is in commentario ad Antonium Nerum, *Querni*, inquit, *cineres Vitrioli naturam induentes* (hoc nitrosum vocabat Plinius) *vitrum obscurius reddunt; cineres Fraxini vel Oxyacanthi, quorum sal ad Nitri naturam accedit, metallum reddunt candidius.* Hoc tam manifestum

E

est,

est, ut mirer Virum longè Doctissimum censi-
 fuisse, quodcunque in querno sale percipitur
 acidi, non à composito sed ab aëre venisse ex-
 terno. Sed huc etiam pertinet gravissimum Ga-
 leni testimonium, libro viii. de simpl. Medi-
 cam. Facultatibus. Titulo, τέφρα. Ibi, ἐχ' ἀπὸ τοῦ
 ὅτι τέφρα, inquit, τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν ἔχει κράσιν, ἀλλὰ
 καὶ τὴν τ' ἐκφυθίσιν ὅλης διαφορὰν ὑποαλλάττειται. Ut-
 que demonstrer cineres qualitatis suæ genium
 à misto repetere, contra Dioscoridem sic tan-
 dem insurgit. Διοσκορίδης δὲ, ἐχ' οἷον ὅπως, συπύ-
 κων αὐτὴν ἔχειν φησὶ τὴν δυνάμιν. Καὶ τοί γε ἡ συνίκη πα-
 ροῦς ἀπὸ κλάκται τοιαύτης ποιότητος, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον
 ἐχ', ὡς περὶ δρυὸς καὶ πρίνου, καὶ κόμμι, καὶ φηγός, καὶ
 γίνου, καὶ κισσός, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα τὴν στυφνὴν ὁπφαί-
 νει ποιότητα κατ' ἐδὲν ἑαυτῷ μέρου, ἀλλὰ ἐστὶν ὅπου πλήρεις
 ὄλον ἰσχυρὰ καὶ θερμὰ καὶ δριμύεις. Comma τὴν τοιαύτην
 subjungi debuit, quippe cūjus omīssio in Bebe-
 lianā sensum loci fecerat obscuriorem, signi-
 ficatumque τὸ ὁπφαίνε ad proximè præcedentiā
 retraxerat, quod ad unam arborem Ficum re-
 ferendum erat. Duplicem autem cinerum par-
 tem & Galenus agnovit, terream unam & in-
 spidam, lixivam alteram in aquarum insertam
 poros, qualitatibus istis, quas diximus, varian-
 tem, τὴν αἰσθητῶδες, inquiebat, καὶ λυχνικῶδες. Soli-
 dum autem salem inque CrySTALLUM coactum
 non agnovit, monente id nuper Clarissimo Bor-
 richio. Sed ostendit hoc quoque, ut ad rem
 revertar, esse quandam salium inter se diffe-
 rentiam, quòd certum habeant singuli figuræ
 aut acuminum genus, & qui hic cubus est, a-
 libi in rhombum aut conum exurgat; quæ ta-
 men acumina ignis facilè impetus in figuram
 deformet irregularem, & post varias lotioness
 ipsum

ipsum falem in terram vertat insipidam, si quid Magallotto credimus. Nunc quoque amariorem esse alium alio falem, luculentè testantur amarissimis corporibus extracta lixivium, notam quandam communis qualitatis ad sensum circumferentia : certè, uti acidi quiddam ad adstringentis alcali confectionem adscisci æquum est, ita cum hisce aut oleosi aliquid, aut, quæcunque demum illa sit, amaricantis substantiæ in tanto ignis tormento sociari, qualitatisque moderari speciem videtur. Sic Absynthii, Carduibenedicti, Centaurii fales, præter acrimoniam etiam amaritudine quâdam perfunduntur, quæ compositi naturam certò indicet. Deinde ut acriores sint alii aliis fales, non ad ignium tantum pendet imperio, sed ipsa sæpe misti acrimoniâ, ut in Tithymalli & Ficus cinere comprobatur Galenus. Estque hoc salis propatuli & ad gustum manifesti beneficium, quod Cineres aliqui primo detonante aut altero igne, in acerrimum degenerent lixivium. Sed & olei in plantis copia hoc potest efficere, ut, dum flammam ad intimas trahit corporum medullas, infectante per minima pabulum suum igne, innexi suo oleo fales quàm ocyssime exurantur, cineremque reddant lixivium acerrimum. Hoc in Tartaro ipsaque Vite & Herbis patet aromaticis. Et cum Nitrum etiam sulfure conficit copioso, non mirum est, protinus hoc unâque flammâ in falem verti penetrantissimum. Quantum verò sulfur hic tribuat aut oleum, terrea ista facilè ostendent, vix etiam longissimis ignium tædiis ad istam lixiviorum acrimoniam adspirantia : ignem enim non tam alere videntur, quàm reverberare, propter intimam salis

cum terrâ unionem. Ejusmodi sunt lapis Cal-
carius, Conchæ, Testæ & alia. Cum igitur,
quodcunque è misto simplici accedit divisoque
elemento, vix primæ referat qualitatis genium,
non est, ut misti inhærere formam in separato
quoque principio adeoque facultatem credamus,
nihil etiam proinde in Ellebori aut Gratiolæ sale
purgationis. Sed Antiquos me jubes respicere
& ipsum Dioscoridem, qui sui operis libro IV.
evidenter ait. *Συμβάζονται δὲ καὶ ἄλλες καὶ θαρπτικοί.* At
fugere te minimè decuit, sales hos non simpli-
ces fuisse aut lixivos, sed compositos & è mul-
tis Purgantium speciebus conflatos. Estque
hoc idem, quod *ἀλαπᾶν* Paulus vocat libro VII.
non tam Salem, quàm certam pulvérum Pur-
gantium cum muriatico sale, sed tosto, mistu-
ram; non itaque prolectum, sed additamento
confectum. Talem quoque veteres *Θηριακὸν* fa-
ciebant: ut infaniam mirari satis nequeam eo-
rum, qui verum & chemicum Viperarum Sa-
lem, nuper demum in Italiâ per Tachenium,
in Galliis verò etiam per Charrasium cognitum,
à Galeno repetere proque volatili & purissi-
mo vendere cœperunt. Equidem sine sale fuis-
se Philosophum necesse est, qui Theatri Che-
mici volumine primo de medicamentis Che-
micis temerariè scripsit, ante hos mille & quin-
gentos annos Salia Cathartica, scilicet igne è
Purgantibus extorta, in usu apud Græcos
fuisse.

CAP. X.

Alius objectionis nodus dissolvitur. Ab odoribus Purgatio, ab Emplastris, Pilis, Epomphaliis. Antimonii aliorumque fumus purgans. Ubique totius Sapæ effluvia, non simplicis Elementi. In Extractis Principiorum mistura, etiam Terræ.

Quia negotiosè satis probatum est à simplici nihil separatoque Purgantium Elemento consequi virtutis purgativæ, nullusque hætenus in tam vasto experimentorum Oceano deprehensus est stillaticius Vegetabilium liquor, qui purgationis justæ impleret numeros, ad partium purgativarum in Sapâ examen transeundum nobis esset; nisi alia hic obstreperent sententiamque nostram versarent experimenta: Odores scilicet, quibus nihil esse vulgò putant simplicius. Sed in his quoque variam esse elementorum misturam resinatamque auram in culpâ ostendendum est. Experimenta equidem nihil nos sinunt dubitare, effluviorum eam vim esse, quando & apud Cardanum Fallopiumque ex solo Cochiarum odore purgabatur Ludimagister, & apud Salmuthum tertiâ observationum centuriâ, Medico Lipsiensi ad Electuarius specierumque Purgantium confectionem Officinam ingressò, effervescentium invicem medicaminum recepta naribus aura alvum commodè detrahebat; ne dicam, compluribus hodie familiare esse, ab acceptâ ab aliis potione fastidium, & à fastidio alvum excitari. Odorem autem à vapore nihil ego differre credam,

adeoque quæ de vapore alibi dicta sunt, & huic non ineptè odoris auræ accommodari. Novi ego certum Aurifabrum, cui, quoties fumanti inhiat Antimonio, toties Purgationibus (nam ne Diarrhœam vocem, medicatus prohibet vapor) alvus solvitur. In hoc fanè fumo integra volitant sulfuris Antimoniatiamenta; nam, si in Alembico coguntur, vivum referunt verumque Antimonii sulfur, sed malè cicuratum. Aliis etiam experimento comprobatum est, tam è Graminis semine vaporantem fumum, quàm aliis maximè medicamentis, nudo podice in perforatâ fellâ acceptum alvum debilioribus detrahare: quod à certo se Amico retulisse Almacherus, medicinæ chemicæ studiosissimus aiebat. Jam quoque Erasti Medicus Sabaudus pilam manu agitabat medicatam, ignavamque aliàs alvum sic incitabat. Quid verò de Puerorum dicam ad Arthanitæ unguentum obnoxio ventre, cum & Angelis suum constet Emplastrum, quo duras moveant alvos. Sed num ideo unico tantùm & simplici consentur elemento, quod in minutias resolvantur adeo tenues? Atqui in corpore & necesse est & accidit, ut in particulas antè abeant minutissimas vaporemque insensilem, quàm purgationis justæ impleverint numeros: sed in minimis istis natura esse tota totiusque compositi potest. Resolvuntur passim corpora, junctimque omnium principiorum emittunt partes, radente superficiem mobili aëre, imprimis, quæ spiritus ætherisve in se habent plusculum: is enim, dum se continuò à centro explicat, juncta secum rapit arctius principia, idque eò magis, quò calor sive corporis seu ex-

terni

terni fluidi fuerit vehementior. Hinc etiam est, quòd ligna virgultaque longâ ætate cariosa, licet molem videantur habere substantiæ convenientem, plerisque tamen careant principiis, non volaticis tantum, sed magna quoque fixi salis parte : quare non malè severiores moment Chemici, ad copiosum recipiendum salemlxivum, herbas ustulandas esse vivas virentesque. In Purgantibus verò eadem nos ratio delectum habere jussit; nam cum volatili turgent & ipsa principio, cum tempore tandem tabescere pleraque & evirari necesse est. De exoletis Sennæ foliis toties dubitavi, ut semel experiunti mihi, nec in decoctum quidquam nec infusionem immiserint coloris substantiæve purgativæ. Ut in odoribus tandem vaporibusque persuasus credere habeas substantiales delitescere corporum species, totius integra compendia, raptis hinc inde laciniis & salis utriusque & spiritus & olei. In infusionibus autem hoc demonstrare frustra enitar, cum & vulgus sciat Purgantium aliqua, Aloën, Tamarindorum & Cassiæ pulpam, Mannam, totâ se substantiâ in menstruum ingerere, non refugiente quoque terræ elemento : ut ignorem cur ad simplicis potius Elementi extractionem, quàm communis formæ aut sapæ referantur & Tincturæ & alia Chemicorum Magisteria. Equidem interior elementorum inter se nexus, principiorumque facilis cum menstruo consuetudo, parem facient minimorum solutionem : in aquam salis beneficio oleosæ se inferent partes; nam per se aquæ commercium averfatur oleum : rursus in volatilem Vini Spiritum per oleum Sal insinuatur, naturâ à Spiritus unione abhor-

rens. Solutiones ipsas excoctione blandâ aut præcipitatione in Sapam cogimus, totam totius formam, non à principiis sed peregrino sequestratam hospite, terrâ scilicet crudioreque sale. Examina Sapam aut Resinam : salis ibi manifesta sunt spicula, oleique ignis nos certiores fecit restilisque lixivi salis. Examina deinde residuam à solutione sæcem, cunctis comperies qualitatibus acumineque privatam, aut si aliqua etiamnum restat facultas, adstringens ea est; ut Myrobalani testantur Rhabarbarique *λεῖψα*. Sed in Metallici Vitri Extracto negabis totius formam contineri, quoniam extremo illo supplicio, ultimâ metallorum morte, expulsa jam sunt & principia quæque & volatiles minutiae; at falli te jam dudum ostendi, cum optimus quisque Artifex reformare ea possit in solidum metallum, cum sulfur extrahere & omnia rursus, quæ à primitivo expectabantur metallo. Et certè, si fermentationis quædam est species purgatio, multiplicia esse & varia inter se elementa debuerunt, utpote quæ intestino agitata principio, pacato per se sanguini motum minimorumque divisionem incutere habeant necesse.

C A P. XI.

*Demonstratur Oleosi aliquid Purgantium Sapâ contineri, etiam Metallicorum. Usus ejus quoque esse aliquem in Purgatione. Oleosa & pinguis Hippocrati *πυλὴρα*. Balsenum Sulfuris purgans. Sal volatile Oleosum. Sapo.*

CONSTAT ergo multisque assertum est rationibus miscellaneis perfundi diversisque Elementis

mentis Purgantium Sapam; est tamen ad acriorem nunc quoque trutinam revocanda, partiumque singularum excutienda nomina & usus. De Elementorum nominibus incertifunt vel ipsi Chemicus, cum pro ingenio eadem principia alii aliâ donent nomenclaturâ. Saltem, quodcunque in corporibus est unguinosum, si inflammabile sit si non sit, Sulfur plurimi vocant aut Oleum; cui si volatile quid, seu mercuriale, sicut aliqui malunt, conjungitur, Sulfur appellant Volatile: Volatile rursum alii Spiritum vocaverint, reddideritque Peripateticus, ἀνάλειπον τὸ τῷ ἴσχυρῳ στοιχείῳ. Quod acre est sensuique objicitur mordax & in humido liquatur, Salem rectè Chemicus, crassè nimis Terram dixerit Scholasticus; cui si volatile aliquid connectitur, Volatilis epitheton etiam falsi impertiunt. At cum has quoque alii nomenclaturas despiciant, non alligabo ipsos Chemicorum proceribus, à se quoque dissentientibus: habent & ipsi censendi jus. Vocent igitur, quo placet, nomine, σκινδαλὸν aut βλίττει: sed hoc uno mecum ipsis conveniat, esse in Sapâ istâ partes, quæ pinguedinem referant ignemque concipiant; esse, quæ mobilitatem fugâ ignisque quæstione testentur; esse etiam acumina falsis cum fugitivi tum fixi: omnia autem Purgantium effectis satis congrua. Verum, ne terminorum novitate famam aucupari videamur, tritâ ibimus Chemicorum semitâ, oleumque aut sulfur, hoc verò in metallis potissimum, pinguem inflammabilemque aut lævem istam in metallicis portionem nominabimus. Primò quidem, si Vegetabilium Purgantium extracta ad experientiam exigamus, non

dubito, quin & videnti cuique variisque vexanti modis pinguis esse appareat & unguinosa Purgantium sapa, si Chemicorum aliqua est ratio à colore sulfur probantium facilique inflammatione. Profecto φλογιστον esse, quod oleosum non est, nequit. Jam in Rhabarbaro gluten isthoc unguinosum vel manuum contrectatione innotescit. In Jalappæ Radice gummosique Turbith solidæ interludunt pinguedinis crustæ, ad oculum manifestæ. Gummi indicum quin etiam totum olei sui copiâ ad lychnos conflagrat: idem ferè Euphorbio aliisque evenit. Neque hoc Vegetabilium tantum sed & Metallorum est fatum; quippe quorum extracta aut flores flammam concipiunt. Hoc tamen sulfur in solidum sæpe pulverem, in liquorem aliquoties & offam faceffit butyrosam, & pro contextus minutiarumque mutatione flammam alit aut non alit, namque & hoc sulfuris est. Flores Antimonii cum certis salibus sublimati, licet sulfur undique referant, ignis tamen impetum eludunt, exporrectis per intermixta salium ramenta oleitricis. Antimonium crudum totum ignibus absumitur, sed modesto flammæ temperamento sulfur isthoc ita cicuratur, ut vehementissimi ignis sit patiens, inque vitro circularem respuat flammam. Atqui hoc rursum evocari inflammabile potest, ut pateat solidis illaqueatum latebris latitasse sulfur. In salium verò sublimatione cum Antimonio, credibile est acidum muriatici salis, salis metallici beneficio, sulfuri intimè conjungi, ejusque adeò intortâ figurâ naturam sulfuris inflammabilitatemque opprimi. Utque à sale imprimis metallico hujusque cum oleo connexione hanc
muta-

mutationem deducamus, persuadet, quòd sale isto per effervescentiam fixato, (sic enim vocant Chemici) olei protinus deleatur forma & inflammabilitas : & rursus, oleo ad ignem conflagrante, etiam sal, quisquis est, evaporet, cumque sale purgationis forma. Cum autem metalla dicuntur figi, non de oleo intelligendum est aut sulfure intimato, sed de sale seu rigidis istis in metallo corpusculis, ad acidum misturam, salis instar lixivi, effervescentibus. Hoc tamen effervescentiæ æstu saliumque inter se collisione, intra olei latebras copiosâ redundante materiâ subtili, pars ejus quoque accenditur inque aërem faceffit ; pars, post effervescentiam coactis ad se mutuò salium spiculis, inflammabilitate amissâ relinquitur, purgandi ubique facultate expugnatâ. Hoc sulfur fixum vocant in Bezoardico minerali, crediturque omnem posuisse virulentiam. Fixum verò sulfur, si ita vocandum est, à non inflammabili differt, quòd hoc in altum efferri possit, illud non possit ; cum ibi volatile sit excussum, hic etiam morosissimè restet, intermistis tantum salium particulis. Unde apparet ad Purgationem sulfura α φλόγισα aliquid conferre posse, fixa verò nunquam, in totum hic oppressâ salis oleique naturâ. Sed hic notandum est, fixum dici non ex Philosophorum mente, sed Medicorum usu, fixum vocantium cicuratum pro tempore sulfur, ad aërem aut levem quancunque mutationem ad ingenium feritatemque pristinam faciliè rediens. Quare hic ligatum audire malebat, doctissimus ille & longâ peregrinatione notissimus Medicus Laurentius Fossius, delictum certè hominis ; quod enim

liga-

ligatum est, exsolvere se vinculo inque libertatem vindicare potest, ut vulgata illa faciunt Chemicorum sulfura fixa. Itaque cum tam arctâ unione detineantur invicem sapæ metallicæ principia, oleumque sali inhæreat, cum eo certè symbolam conferet mimumque implebit purgationis: nec video cur ad Mercurium aliqui malint in metallis properare, ceu partem purgantem, quàm sulfur, cum incertum sit extrahi eum posse, & si extrahitur, formæ potius lusus sit, quàm verum simplexque metalli principium. Quod autem ex Antimonio prodit purgantis, id certè ad oculum sulfur est, & si hoc in Mercurium vertitur, scias sulfuris esse personatam animam: neque enim variis indui larvis, quod ab igne formam accepit, res nova videri debuit. Vertumni sunt Elementa, & naturâ æquè ac artificii manu in alienas transformantur species. Sulfur autem hoc, quod ardere ad ignem Vegetabilium Resinæ ipsumque Gummi Indicum testatur, etiam volatile est; nisi enim esset, in sublime vasis efferri non posset; implicantur enim sibi uncæ ramosæque olei particulae, divisionique partium in clauso vase tenacitate suâ oblucentur; sed quas innexus facile spiritus aut sal volatilis impellat. Omnia proinde olea stillaticia spiritu aliquo aut sale impulsore ascendunt, ad cujus defectum fundo cucurbitæ pertinaciter hærent infixæ: sed si igne aliquando validissimo fixum per se oleum ascendit, jam dissolutas fuisse olei tricas, & ex corniculatis factas acutiores rigidioresque existimandum est; equidem hoc empyreuma istis oleis familiare & salina quasi acrimonia evicerit.

erit. Jam ut & necessitas aliqua olei ad purgationem appareat, emollire viarum asperitatem, mordacemque sponte salis acrimoniam coërcere, spirituique communi connectere in sapâ oppidò persuasum est : sed, quod non leve est quoque beneficium, ejus potissimum nifu Volatile, quod in sinu fovet, latissimè diffunditur; & cum in uno alteroque grano purgantium sæpe Volatile in totum abeat corpus, an non hoc olei erit aut pinguedinis, cujus proprium esse è minimâ mole in vastum diffundi spatium, Hippocrates aureis hisce & supra latinitatem efficacibus verbis libro 2. de Diætâ demonstravit: *τὰ πικρὰ, αἶτ, ἔ τὰ λιπαρὰ πληροῦνται ἐς, διότι ἐξ ἐλίγης ὀγκῆς πολύχρα ἐστὶ.* Habet itaque, in quo se diffundat Purgantium volatile, habet in quo coërcetur; ut & hoc sit aliquid, esse ceu *περικάλυμμα* velamentumque volatici spiritus. Sed quisquis tandem ille sit usus olei, usum certè esse aliquem ostendit Balsamum sulfuris Anisatum, frequenti experimento purgativum compertum: etiam ostendunt hoc sales volatiles, longâ fortè maceratione aut secretiore quadam, si diis placet, arte cum oleis conjuncti : sic enim delibutos alvum citius ducere quàm puros & intemperatos Celeberrimus passim Sylvius testis est. Salia fixa cum pinguedine in Saponem decocta, bilis adeoque æmula, feliciùs etiam ventrem detrahunt fœcesque emolliunt, quàm nuda quæque aut salia aut oleum. Sed si ex naturali purgatione artificiales æstimanda sit ratio, æstimaveritque olim Eraustus, cur non etiam bilis exemplo, quam omnes vulgò naturalis & sæpe morbofi esse fluxus causam agnoscunt, oleoso quodam & pingui involucro medic-

dicamenta induantur : at non refert , an in pulvere sicco propinentur aliove fucō : latet enim ubique pinguedo refinata, in volatile ventris humidum falis vernaculi beneficio facillimè tranfiens.

C A P. XII.

Volatile etiam aliquod in Sapâ ostenditur, ejusque usus. Hujus fugâ Medicamenta λεπτοφυχίσματα, in Hippocratis Epistolâ ad Cratevam. Metallica purgandi vim amittunt volatili abeunte principio, aut fixato.

Volatilis autem vel Spiritus portionem cæteris Purgantium Elementis intermistam errare, quò vel in longum diffundi aut quàm citò medicamentum possit, evidenter demonstrabimus. Enimvero, quòd facultas illa purgativa cum tempore & liquido in aëre exhalet, quodque metallicorum illa sulfura facillè sublimentur, an non manifestè probat naturale volatilii conjugium? neque enim tenacia per se olea aut differri longè aut in sublime possent, nisi volatilii beneficio. Deinde quid aliud Magistros infusione potius quam coctione tentare Purgantium latebras impulit, quam pronâ & fugax minutiarum levitas, facilisque in menstruum aditus : nam cum calore agitante, etiam extra menstrui aut solutionis superficiem, particulæ propulsentur volatiles, meliore cum ratione frigidæ committere purgantium extractionem, stabilique potius quam bulliente liquido excipere rati sunt. Quod adeò verum est, ut si è metallis paulò majore ebullitione vis elicia-

eliciatur purgativa, in vanum omnis & aërem abitura sit purgatio, quemadmodum in Croci metallici coctionibus cum vino vidimus, adjuvante fixationem nonnihil acore. Imò infusiones nec aërem quidem ferre possunt calidiorem, quin sibi relictæ exhausto volatili corrumpantur, inductâque novâ temperie acefiant; ut in servatâ Sennæ infusione notari potest. Quare ille Senex apud Brassavolum, hodieque in Italiâ Pharmacopœi oleo superingesto infusiones quasvis & Rosarum illam ab externi fluidi vindicant injuriâ: ut mirer, quod in infusionibus tam sollicitos habuit, in Syrupis laxativis præterisse; nam & ipsorum vires cum tempore tabescere Trincavellius observavit apud Rhodium. Hic itaque monendi etiam nostri sunt, ne Rhabarbarum aut Sennam coctionibus macerent neve ustulent, vaporatur enim à calido volatile. In confectione Hamech frustra & Sennam & Rhabarbarum excoqui Septalius attendit, videnturque Magistri erroris habere conscientiam, quando volatili principio magnâque existimationis parte decoctis, sub finem & Sennam & Rhabarbarum justâ repetunt quantitate. Asarum & Horatius Augenius Helmontiusque monuerunt non esse coquendum, quod sic volatili purganteque parte orbetur. Rulandus etiam Pater ad sudores tantum decocto utebatur: infusio autem in frigidam recentisve concussio in pilâ, vim purgativam probè elicit, salvâ hic volatili portione. Sed Volatilis principii misturam probaverit insuper facilis purgantium cum fluido aqueo fermentatio; tabescunt enim exhausto spiritu, eoque citius, quò humidi vernaculi habent plusculum. Ergo non ineptè Hofmannus liqui-

liquidiora quæque, Cassiam, Mannam & aliâ ab aëre defendi voluit, à fermentatione aut vâpida aut computrescentiâ. Imo sine fermentatione multa Volatile suum in auras effundere sollicita persuaferit Pharmacopœorum cura, nulla unquam purgantia in pulvere aut minoribus momentis asservantium; sciunt enim sic fluidi externi in totidem nudas expositasque pollinis superficies (ut quæ distractæ jam sint à mutuâ superficie, ambientemque sustineant aërem) majorem esse impetum, Volatileque facilius evocari. Scammonium, Jalappa, Rhabarbarum, in pulverem comminuta, ægrè se defendunt ab istâ aëris injuriâ, sed exhausto cum tempore volatili quasi *λειποψυχέσι*: quo verbo Hippocrates in Epistolâ ad Cratevam idem hoc medicamentorum deliquium describere non erubuit. *Φάρμακα*, inquit, *τὰ διαυγάζομενα τῇσι πνοήσι ἐκλείπει τὸν τόνον τῶν φαρμακείης, ὥπερ λειποψυχέωνται.* Omne autem hoc fermentatione quadam, aut, si mavis, corruptione intestinâ. Et cum metalla quoque ipsa corruptione ejusmodi dissolvantur, quis jam erit negandi locus, & hæc principio quodam volatili perfundi, suppeditante in terræ visceribus & igne & sulfure & acerrimis undique salibus. Eadem se extendit per omnia mundi anima, idem permolit corporum poros æther, quem tenui involutum cortice Spiritum salutamus. Hippocrates jam dudum, siue divinitus seu ex Tabulâ Smaragdina, ἡ φύσις, dixit, *ἀνα καὶ καίτω μία.* Potest ergo idem in metallis subterraneisque mixtis regnare Volatile, sed quod solidis innexum partibus difficilior prodeat, quàm in altero illo vegetabiliumque regno. At ne tibi necesse ha-

beam fictâ ratione assensum extorquere, clarissimè metallica volatile principium ostendunt, quando inflantur & motu crescunt, expandentibus se calore particulis, frigore se constringentibus, ut in Tubo ferreo Auzutus notavit, atque apud Magallottum in Armillâ æneâ Ste-
nonis vidit. Equidem in venis suis metalla novo accedente rore fermentari tabescereque fœdiores observant, peculiaremque hanc censent venarum esse mortem. Sed testimonium hic quoque debet Chymia. Ferri tantùm ramentis affunde Vitrioli oleum; insurgunt protinus hæc mutuo corpora, subtilique principio nares vibrant: sed ne hunc æstum aut materiæ *πυρμύτωση*, quam Plato in fermentatione requirebat, soli Vitrioli oleo adscribas, sopitæ jam effervescentiæ meram duntaxat aquam admisce, miraberis equidem, tanto continuò æstu defectum resuscitari spiritum: scilicet, solutâ per acidum compage, facilior est aquæ in falem impetus. Quod si hunc quoque motum recrudescenti per aquam acido collectoque per *ἀντιπρῆξιαν* igni adsignes; solâ aquâ fontis eâque destillatâ Martis riga limaturam, circumtensisque cucurbitam pannis fove; tanta exsurget cum tempore fermentatio (hic enim effervescentiam vocare Chemicorum vetat religio) ut vitrum etiam rupturam minetur; cessante autem hoc æstu in principia & crocum suum Mars jacet dissolutus excussio Volatili purgativoque principio. Æs quoque fermentatione diffringitur, pluvio enim cœlo sudat fastidiosam purgativamque æruginem, pinguem & volatilem offam, Vegetabilium Sapæ instar. Multis etiam locis acidior fermento hoc Sulfur evocant, quippe æris laminas alternatim vinosæ

facis strato imponunt arctéque in cados aut lignea
 labra cogunt: hæc cum tempore mistura exætuat
 metallumque in æruginem resolvitur. De Ar-
 gento certissimè etiam aliqui spondent, fermenta-
 tione in melleam saram reduci posse, quò
 minus apparatus hunc à Vegetabilium illo dif-
 ferre credas. Hic ergo volatilem spiritum fa-
 tearis necesse est, ut constet, quâ vi sulfura
 ista metallicorum, per naturalem aliàs contex-
 tum ignava, in sublime vas tam subito efferan-
 tur. Et, nisi hoc Volatile ad purgationem
 quoque conferret, cur, ut supprimatur ista fa-
 cultas, Chemici provocant ad secretum fixatio-
 nis? Sanè fixa medicamenta nulla sunt, quæ
 purgant. Volatile autem hoc primum est in
 Sapâ purgantium movens, primum, quod ad
 calorem, id est, congeneris fluidi motum, se-
 dissipet oleique explicet tenacia ramenta, salif-
 que inde impellat spicula. Hinc spiritus in se-
 cum sale & oleo, omnium rursus in sanguine
 tumultuarius motus fermentationisque initium,
 quam eò facilius sanguini inferri credibile est,
 quò alienarum miscellanearumque partium plus
 habet Sapa. Neque hoc parum est salia fixa per
 volatilem spiritum reddita volatica, ad alvi
 ductionem magis quàm nuda illa & acria con-
 ducere; id quod in Sale Tartari Volatilifato
 secretiores Chemici, inque Spiritu Vini Tarta-
 rifato Hartmannus in suâ Praxi ostendit: nos
 verò etiam frequenter Salis Ammoniaci Spiritum
 in melancholicis purgativum experti sumus, mo-
 tus scilicet progressum multum adjuvante Vo-
 latili. Est hæc etiam ratio, cur in pituitosis
 ad fermentationem in viscido inducendam, aut
 Alôæ aut Massæ Pilularum non infeliciter copu-
 lentum

lentur aliquot Salis Volatilis guttæ. Et quisquis huic Volatilis effectui fidem denegat, videat; quemadmodum magno suo emolumento ad frugum promovendam fermentationem sale aliquo volatili utantur ingeniosi Artifices. Cum autem Volatilis hujus cum sale oleoque temperamenti unionisque modum assequi quàm difficile sit, ideò est quod frustra hætenus in artificialis Purgantis confectione laboraverint Chemici; nec scio, an in alio tam propè, quàm aut Balsamo sulfuris Anisato aut Sale volatili oleoso affecuti sint; licet hæc ego, nisi certo respectu, inter purgantia vix numerem.

CAP. XIII.

Præcipuum in Sapâ fortium Purgantium elementum Acre esse, ejusque beneficio viscida attenuari, cohærentia dividi. Hoc habere cum Alterantibus commune, solo enim motu fermentationeque purgantium constare formale. Galeni ἰσχυρὸν σῶμα: τέμνειν καὶ λεπιύνειν est Purgantium, quatenus alterant præparantque. Cassia, Manna & Fructus horarii tantum fermentant. sed nisi in præparatis corporibus. Elaterium, Euforbium, Colocynthis etiam alterant. Purgantium acre sensibus innotescit.

Perspecta nunc est Oleosi Volatilisque natura, & utriusque esse aliquas in purgatione partes ostensum est; sed nihil ab his quoque expectari posset, nisi tertium accederet præcipuumque purgantium elementum, Acre scilicet & Salinum, quod in oleosi ut plurimum sinu delitescere subinde notavimus. Hujus verò

Elementi quantus sit usus, vel ipsa Bilis exemplo est, naturale corporis purgans; quippe quæ, si iustâ destituitur acrimoniâ tersivoque amarore, in alvo ducendâ invalida est. Hoc IctERICI sentiunt, quibus biliosi salis ignavia & inducta cum tabe *μάεξις* ventrem aliàs facilem constipat, ad acrium demum, Absynthii, Saponis, Stercorisque anserini usum se relaxantem. In Cholera autem aliisque alvi fluxibus symptomaticis aucta rursus bilis acrimonia est in culpâ, & irritantis nimium & acumine suo dissolventis massam, immisâ jam fermentatione. Quare subtiliter Hippocrates in Coacis symptomaticas hæc purgationes *ἐκτῆξις* vocat *ἡ τὰ κατωρῆπυσας*. Sanè eadem hæc *ἐκτῆξις* adeo est medicamenti familiaris, ut, quæcunque ab alvo detrahatur pituita, seu viscida, seu extremis infixâ fibrâ, purgantium tamen beneficio liquida exeat atque pertenuis. Non parvum itaque & hoc est momentum, ad Acrimoniæ sensibilis demonstrationem, quandoquidem vix est, unde hanc attenuationem expectemus præterquam ab Acri. Considerandum vero hic est purgantia, quatenus incidunt attenuantque viscida, atque adeo sunt acria, esse etiam alterantium loco omneque illud efficere, quod medicamenti vulgò præparantibus effici solet, quodque Hippocrates omne ad corporis procurandum *εὐερίαν* requirebat Aphorismo nono lib. 2. ad quem locum dignus est, qui audiatur Galenus. *εὐερίαν*, inquit, *ἢ, ὡς εἰπωμεν, ἴσασι σώμα, τῶν μὲν πόρων ἀπὸ πάντων ἀναστρωθέντων, τῶν δὲ ὑγρῶν τμηθέντων καὶ λεπτοῦς δέντων, εἴπερ πᾶσι καὶ γλιχρὸν ὑγρὸν ἢ καὶ τὸ σῶμα*. Itaque non ad Purgationem tantum, quippe quæ fermentatio est, & vel à fructibus quibusque horariis, aut Cassiâ & Mannâ

cieri posset, sed utramque & præparationem purgationemque acria hæc Cathartica conferent; quâ autem parte acria sunt, alterantium, quâ parte in miscellaneam coacta sapam, purgantium defungentur munere; cumque à vulgatis illis lenitivisque medicamentis vehementia quæque, alterum illud accidens discriminet, examinandum nobis est, quarum hoc maximè partium, τὸ τίμειον, inquam, καὶ λειπόμενον, beneficium sit. Ego quidem incidere vel attenuare posse præter acria aut acuta nihil reor, à qualitatibus enim nudis frustra hoc speretur. Alterum erat vellicari vasa καὶ ἀνασπόμεσθαι ad expulsionem noxii, quo imprimis triumphat Erasius: & quamvis hoc dare sollicito undique Philosopho possimus, ad membranas tamen ventrisque tunicas irritationem pertinere longè est æquius. Sed nullus est, ais, puncturæ aut in venis vel membranis sensus. Quid igitur? sentitne anima aut est conscia acidi rodentis in convulsione? Ventriculi orificium in fame vellicat acidi acrimonia: πᾶσι sentitur, causæ vel materiæ irritantis nulla est conscientia; sed in ipsa naturali dejectione vellicantur à bilis acrimoniâ intestina omnium confessione, neque tamen causæ ad nos sensus redundat: ita in purgatione, quando membranæ vasorum irritantur, hoc tantum fit, ut spiritus alliciantur animæ proxenetæ ad naturali functioni inserviendum: sed cum dolor excitatur, sensilesque valdè distenduntur fibræ, ad sensum quoque functionemque animale affectio remigrat, estque contra naturam. Irritare verò non est aliud, quam moderato impetu in membranarum sensoriique fibrillas insultare; facere autem hoc nequeunt, nisi quorum figura huc ferat

in extantes protensa cuspides, aut minantia undique spicula; neque enim à ramoso amplexuumque tenace corpore, quod oleosum licet voces, neque à meris globulis aliquos expectemus insultus: accedit, quod neque crassioris sanguinis pituitæve permolere poros, nisi acuminatæ atomi possint, &, ne à perforatione retundantur aut frangantur, rigidæ, vanus enim esset alioquin insilientium conatus: sanè, nulla & in hunc finem figura commodior est, quàm quæ à latiore basi in tenuem finitur cuspidem, & quæ, prætentis spiculis in tenues admissa poros, instante basis robore & motu, tandem tota absorbeatur, ruptis ac dilatatis angustis; hoc enim requirit τὸ τέμνειν vel λαμπύρειν significatus, quod ab Arabico deflexum apud Mesuen ferrantem qualitatem nominat Jacobus Sylvius, naturam proximè exprimente voce mechanicâ. Sed adcò purgantibus hæc debita est acrimonia, ut, quæ minus habent acris, nam & illud subinde fit, aut altius in se recondunt, manifestis jam acribus adjuvare incidendique impotentiam acuere sit necesse. Non infrequens est, quia in purgantibus nostri hodie corrigendi etiam virtutem quærunt, salibus quibuscumque fixis aut acerrimis oleis comitari ignava fortè medicamina. Tartari hic Vitriolati, Salisque Absynthii felicem deprædicant copulam. Aloes equidem segnitia aut Caryophyllorum oleo aut Rosmarini isto pulchrè excitatur. Agarici quoque molliem Zingiber expugnat, monentque aliqui, nisi Trochiscatum, sumendum non esse. Turbith etiam Pipere irritatur, alia aliis. Sed & Colocynthidem propter acrimoniam multis sociant purgantibus, raròque fallit Medicum

cum Trochiscorum Alhandal mantiffa. Nunc verò ipso quoque sensu multa deprehendimus acria : plurima enim in pilâ trita inque aërem abeuntia naribus sternutamenta oculisque lacrymas excutiunt. Elleboripulvis, aut, Fوسفعا consilio, Tabaci in nares attracti fumus, membranæ pituitosæ percitis poris hærentem tenacemque blennam in rivulum dissolvit, τὸ δειμὸν γὰρ διαχέει φλέγμα, ut Hippocrates loquitur, lib. 2. de Victus ratione. Sed hic etiam ipsis in venis à cæterâ massâ fieri secretionem quandam, quæ Purgantibus est familiaris, sicca facillè ostenderint Hispanorum capita aut Italorum, crebris ptarmicis cerebri suggrundia ad perpetuum liquidi stillicidium Elleboro sollicitantium. Certè Elaterium aliqui acerrimumque Euphorbium in Errhinis commendant; imo & ipse flos Veneris Rosa, imprimis quæ Moschi delibuta est odore, nonnullis fortissimâ sternutatione madidum rorem nare detraxit, observante hoc Fallopio. Quare & hoc in Cardanum vertere Scaliger potuit negantem ευσμα esse posse acria. Rhabbaro aliqui frequentem provocant salivam, ubi Aloen commendabat Braslavolus; Scammonium ad sensum quoque nares vellicat, jubentque alii ad vultum Ictericorum biliosâ flavedine exuendum naribus frustillatim immitti; quippe, præter irritationem, etiam secretionem quandam Purgativam in proximis venis fieri. Rectè, quòd acre præcipiant, quòdque purgans, sed quòd Scammonium, supersticiosè nimis, despiciente hoc quoque Platero. Hæc verò cuncta à solis acribus expectamus quotidie; restat ergo, ut purgantium pleraque, saltem vehementiora, acria esse credamus, non

tam purgationis fermentationisve, quàm necessariae ut plurimum præparationis causâ, quæ si simplicibus jam antè acribus salibusque, ut loquuntur, digestivis est confecta, solis ferè fermentantibus, Cassiâque & Mannâ, non tam acribus quàm volatili spiritu inflatis, alvus est aperienda.

C A P. XIV.

In Vegetabilibus tamen & Metallicis plurima esse vehementissima medicamina, quæ nullum præbeant linguae acrimoniae sensum. Linguae multa insipida videri, quæ communi tactui sensilique membranae faciliè appareant acria. A sensorii hoc subtilitate, aut acrimoniae plus minus occultæ modo dependere. Metallica, Lapis Lazuli, Gummi Indicum. Idem hoc acre sub contrariâ qualitate posse delitescere in Vitriolo albo, Martis Crystallis & Squamâ Aëris, aliisque ex Galeno ostenditur.

MOraris & justâ tibi satisfactum esse ratione negas, cum Purgantia quædam sint vehementissima & tertii gradus, quæ nullam reddant gustui acrimoniam, ut Metallicorum pleraque & in Vegetabilibus ipsum Gummi Indicum. Atqui nihil hoc est, cum nulla sit, quæ se linguae, ceu gustus organo, objiciat acrimonia, nullam etiam proinde remotis impedimentis prodire posse, aut pro ingenio alias afficere partes & vel communem omnibus sensum, Tactum. Equidem linguae non est judicare acria, sed communis fere sensorii expansæque per omnia membranae; quâ cum hæc quoque:

quoque investiatur, ejus potius respectu, quàm organici gustus beneficio acrimoniam percipiet. Imo adeo sæpe ab eâ lingua percellitur fibræque sensiles rigescunt, ut ne discernere quidem sensus, falsa an acida fuerit, nequeat: nam si Vitrioli Spiritum seu lixivum Salem siue etiam Origani oleum linguæ instilles, tam æqualiter hoc acumine pertendentur membranæ sensilis fibrillæ, ut ubique & ignem & voracem increpes flammam eundemque spiritum. Lacerari autem dividique fibras argumento est, quòd gustum omnem lingua pro tempore amiserit, neque propriis jam sufficiat saporibus. Amaritudo autem vel Acor aut Salsedo, vel exquisitissima, quæ talia, linguam nunquam offendent, quia propria sunt ei germanaque objecta, neque ullo alio sensu percipiuntur; acrimonia verò, inter figuras duritiemque corporum referenda, communis omnium tactus objectum est, ut, quæ gustus objectum non sit acrimonia, ab eo commodè repeti nequeat: sed cum aliæ aliis partes sint teneriores, aliæ etiam ante alias acrimoniam citius persentiscent. Linguæ membranam multa prætereunt oculis infesta, Alliique aut Cœpæ nidor oculos narefque potentius quàm linguam titillat. Hinc roganti alicui apud Aristophanem, τί δὴ τὰ κλαίεις? respondet Dionysius, κρόμμυον ὀσφραίνεμα. Partes nudatæ epidermide etiam frigoris sentiunt acrimoniam. Antimonii nulla apparet gustui acrimonia, sed si ejus siue crudi seu reverberati pollen oculis insuffletur, acrimoniâ suâ, oculis tantùm infestâ & tenerioribus membranis, suffusam guttam non sine dolore dissipat; ad quem usum cum & olim Græci commendassent

in *καλλιερία*, mirum est non refuscitasse nostros
 per Quercetanus admonitos. Sed in Ære quo-
 que nihil adeo gustatur acre, tamen ad oculos,
 ad vulnerum exesionem aquas virides, venereo
 infectas fūco, Hartmannus aliique ambitiosè
 commendant. Quare quæ sensili membranâ
 pars obducitur, acrimoniæ sensum habeat ne-
 cesse est, habereque ostendunt nervi ad levissi-
 mam puncturam palpitantes: imo, ad acri-
 moniæ vel minimum occursum sequitur statim
 vindex convulsio. Est autem notabile Ellebori
 nocentem acrimoniam nervos potentius convel-
 lere, quàm Salis Ammoniæ spiritum adeo ad
 gustum acris. Sed quæ hic in primâ regione
 facilè debellatur acrimonia, isthic demum mul-
 tis in sanguine macerationibus educta ad nervo-
 rum crepidines salva dimittitur. Unde apparet
 acrimoniam, quæ linguam principio fefellit,
 aliis tandem partibus innotescere posse, five
 quod sensu gaudeant delicatiore, seu quod
 longâ maceratione ruptis repagulis inclusum
 prodeat acre; nam & in aliarum partium sinu
 latere posse, donec alterius menstrui evocetur
 fermento, experimentis persuademur. Cha-
 lybs, qui gustui nullum refert saporem, igni-
 bus reclusus, mox in aquâ extinctus acidum
 medicatumque saporem in lympham effundit;
 ut Vulcaniæ testantur officinæ Cyclopumque
 antra: Vinum autem ab ignitâ laminâ ferreâ
 amarefcere Capivaccius notavit. Æs alimenta
 quoque & imprimis acida aurâ venenat fastidio-
 sâ. Argentum liquido maceratum cumque acido
 in Crystallos coactum amarissimum est. Plum-
 bum ad lympham dulcescit saccharumque etiam
 superat; sed & sua huic constat acrimonia,

Arsenici

Arsenici non tanta est primâ fronte acrimonia, neque enim, aut à felibus devoraretur, aut Pharmacopœi illi apud Salmuthum pro saccharo cœnassent, nisi dulce subesset saporis blandimentum: hoc tamen virus, ut ventre receptum est, immanibus vagum doloribus excruciat, sublimatique æmulatur acrimoniam. Lapis Lazuli linguæ nihil objicit mordax, quod certò tamen menstruo inde elicitur. Quod de Gummi Indico, Barbaris Gutta gamba, memoras, suspectum est, cum Castellus *ἀπὸ τοῦ* agnoscat, quod Monardus acris insimulat urentisque facultatis. Insipidum certè est Gummi nostrum, gustatur enim impune, puerique salivâ imbutum pro fuce chartis illinunt sine ullo acrimoniæ sensu: sed gulâ acceptum idem hoc Gummi momento temporis vaporem revomit in fauces acerrimum, gulæ vocant incendium ægri. Quod cum mecum animo sæpius verfasse, neutrum ego, sive Monardum seu Castellum, judicio suo frustandum putavi, cum mutatis experientiæ terminis primo statim gustui alter, alter verò suborienti tandem symptomati inhæserit. Oleum rancidius non tam lingua quàm gula acrimoniæ damnat; minus enim est hæc acrimoniæ patiens, quod vel in vinis patet linguæ etiam gratis. De Scammonio non moneo, quòd ea res sit satis nota, neque tantum sit partium alienarum involucris acrimoniam impediri, cum & ab oleo aliisque hoc elementis expectari possit; neque enim acrimonia subest nulla, sed ut ne statim elucescat, partium aliarum nexibus continetur: hunc nexum prius solvi oportet, quàm acrimoniæ sensus prodeat, quod apprime fermenta-
tione

tione illâ miscellaneâ fiet. Spiritum insipidum
 nonnulli promittunt, qui auri dissolvat ramen-
 ta, quem sine acumine fuisse, quidquid hic
 lingua non sentiat, improbable est. Sed in
 corpore manifesta etiam hujus rei extant testi-
 monia: humores enim aliqui, antequam vel
 secreti sunt vel fermento singulari immutati,
 sensum sui non præbent; ex ipso quippe san-
 guine, utut dulci, amara & salsa aliæquæ in-
 numeræ qualitates ad sensum eliciuntur. At
 verò alterum est magisque stupendum, non
 sub insipidâ tantum sed contrariâ etiam adstrin-
 genteque qualitate Purgativum Acre latere posse;
 latet tamen, latereque ostendunt Myrobalani,
 Rhabarbarum, plus Terrei adstringentisque,
 quàm volatilis acrisque solutivi (τηρόντος scili-
 cet) continentia. Sed hoc etiam probant me-
 tallorum vitriola cum vomitiva tum purgantia.
 Pulpam quoque Cydoniorum austeritate gratam
 artifex manus palato conciliavit, cumque stypti-
 co acre salinum purgantium in Cydoniato com-
 posuit; ut appareat salvam esse posse sub diversâ
 qualitate purgantium acrimoniam. Quis non
 à Vitriolo illo albo, aut Martis illo Mercuriove
 sublimato, omnium austerissimis medicamen-
 tis, adstrictionem potius quàm purgationem
 expectet; hæc tamen, licet acerbissima, fo-
 vent in sinu acre isthoc Purgantibus familiare:
 nam ex analysi huic mercurium vivum, istis
 ferrum & æs subjici constat, singula volatilis
 & purgativi principii plena. Quare Vitriola ista
 sive Salia, non austeritatis suæ salisve acidi,
 sed elementi metallici admisti respectu purgare
 credendum est: sic enim à Sale metallum sepa-
 rari potest, ut, quâ parte Metallum est, pur-
 gativa

gativa vis remaneat; quâ Sal, adstringens acerbaque qualitas. Oleum spiritusque Vitrioli adstringunt omnium confessione, sed Colcothar, sive quod præter acidum reliquum est cadaveris, virtutis suæ vomitivæ tenax est corpus: utque metalli etiam minutiis imprægnatum credas, Angelus Sala se vadem præstat, æs quippe ductile Colcothare elicit. Unde patet, quod in Vitriolo, sive naturali seu artificiali, est vomitivi aut purgantis, à metallo esse, Ære aut Ferro, neque hoc ab officinarum Tartaro Vitriolato nuperque Tachenii regenerato expectari posse; utpote quæ non ex metallo, sed salibus resuscitantur simplicissimis: Vitriolum equidem figurâ angulisque referentia, sed metallicæ purgativæque facultatis indiga. Largiaris hoc necesse est Tacheni, vel à Philosophis admonitus, Vitriolum esse metallum ab acido arrosum, sed, prout æs aut ferrum exedit, ita aut vomitivum aut purgativum. Igitur, cum Salis Tartari cum Vitrioli oleo mistura omne metallum excludat, nescio an ex philosophicâ subtilitate dici hoc verum germanumque Vitriolum, id est, æs arrosum, queat. Et quòd Nitrum ad utriusque salis misturam perfectè renascatur, defectus facit metallici principii; id quod neque de Vitriolo aut Alumine, neque fortè Borace dici potest: uti enim hic aurum mercuriusque, ita ibi æs aut ferrum delitescit: addi ergo hæc denuo oportet eadem numero principia, ut veri naturalisque Vitrioli instar renascatur, addi necessariò aut æs aut ferrum, non nudum simplexque Tartari sal; ægrè enim hinc Terram in Colcothare restilem, ægrè etiam metallum eruas purgationis causam. Itaque, quando

quando Martis limatura cum Vitrioli oleo committitur, in Vitriolum abit verum, naturali & Anglico per simile, facultate etiam purgativum: quando Æris ramenta ab eodem oleo devorantur, Vitriolum nascitur in Cryſtallos extensum virides, Vitrioli Cyprii instar, facultatisque vomitivæ. Ut tunc demum regenerari Vitriolum credi possit, quando eadem ab Arte acido admiscuntur principia, quæ in terræ visceribus adfluenti sponte acido Natura suppeditavit, id verò est, metallum. Apparet hinc etiam, quàm ineptè aliqui vegetabilium qualitates metallicorum nominibus insigniant, acerbamque ubique facultatem vitriolatam vocent, quasi hoc ipso argueretur metallici quid subesse. Sed commune omnium est acidum, sed alienis plus minus elementis intermixtum; cumque in Minerali regno sit intemperatius, in Vegetabili rursus variorum principiorum mixturâ mitescat, in Animali tandem regno obtunditur; sed in alterutro Vitriolatum vocare, quod in uno tantum regno ejusque singulari hospite, Ferro aut Ære locum habet, insania est. Adeo ut, quod in Cydonio est adstringens Vitriolatum nominare perinde stultum sit atque Vitrioli istud Cydoniatum dicere: nam ut Vitriolatum quid dicatur, metallum debet continere, ut acidum, commune omnium principium, qualitatem partibilem, Hippocratis ὀξύ. Sanè quod in Buxi, Quercusque spiritu nonnulli Vitriolatum appellant, cum Tartari Sale in certas propriasque abit Cryſtallos, à Tartaro etiam Vitrioloque diversas, ut determinationem hæc principia ab aliis usque elementis repetant, non Vitrioli illis aut metallicis. Quod si verò huic Vegetabilium
acido

acido metallum accefferit, tum proximè à Vitrioli naturâ abesse probabile est. Ita si Pomi crudioris acidum seu Cydoniorum cultri inferit aciem eroseritque, tum sanè & Metallum sapit & Vitriolatam adstriktionem. Sin autem æri accefferit, jam manifestè ejus naturam induit auramque recipit fastidiosam, stomachum enim subvertit. Ut frustra etiam aliqui in Myrobalanis & Rhabarbaro Vitriolatam austeritatem, ubi ne metallum quidem est, suspicati sint. Ergo quod acidum in Vitriolo æs aut ferrum, in Alumine mercurius, in Nitro sulfur determinat redditque specificum, idem hoc in vegetabilibus multo liquore dilutum impotens evadit, & in singulis temperamento particularum accedentium immutatur. Et quemadmodum Vitrioli acido purgativum quid accedit, ita etiam Rhabarbari Myrobalanorumque austeritati volatiles adjiciuntur salinæque particulæ, suâque singulæ defunguntur facultate. Quòd verò nec Mercurii sublimati sæva austeritas sit in causâ purgationis, hinc patet, quòd novi & vivi mercurii additione demitigatâ austeritate dulcescat, meliusque sic purget quàm antè, ut quotidie inter experimenta discimus. Non ergo miremur, quomodo Martis Crystalli tantæ austeritatis participes purgare queant, cum illâ particularum effervescentiâ metalli ad se coëgerint Acrisque purgativi minutias. Esse verò metalli cum salibus in Crystallo misturam mira illa & terrea austeritas, in aliquibus etiam ingrata amaritudo ostenderit, sed vel maximè metallicæ portionis reductio; in quo cum alii fluctuent, alii contrà & Vitriolum in terræ visceribus metallum bibisse, quod ad Chemicum ignem resudet,

det, seriò existimant. Latet itaque sub contrario involucro purgantium acrimonia, sensumque fallit, sed cum intestinâ fermentatione naturalique menstruo vis illa tandem prodeat, suppressâ austeritate alvus facilè solvitur, licet ea linguam maximè offenderit. Sed in hisce disputantem juvat audire Galenum. Is lib. 3. de Medicam. simpl. facult. cap. 15. Squamam Æris duplici præditam diversâque qualitate prædicat. Εἰ δὲ ἐν τῇ λεπίδι τῆ χαλκῆ δυνάμεις διττῆς, καὶ δάπερ καὶ πικρῆς; Sed longior est textus quàm ut græcè repetatur: igitur ex pereleganti illo capite nonnulla tantùm & latinè delibabimus. *Est, inquit, in squamâ Æris duplex facultas sicut & qualitas, nam & adstringit & mordicat: & propterea adstrictione quidem siccitas ulceratarum carniū cicatrices obducit, mordicatione verò molles humidasque colliquat. Quod si intrò in corpus sumatur, purgat quidem ventrem, verùm non cohibet; vincitur enim ea adstringendi facultas ab acri purgatoriâque, tanquam si Rhu succum Scammoniae commisceas: nam quod ex ambobus mistum erit, solvet ventrem, non sistet, licet gustu austeritas exsuperet. Nunc autem quæ sub istis qualitatibus larvata delitescit acrimonia, unâ cum conjunctis sibi oleosi volatilisque principiis, purgationis humorum erit causa; utque inde etiam purgationem pendere constet, age, eluamus acrimoniam, decutiamusque suos acutis particulis angulos aut oleosâ intricemus compede, quàm utique enerve corpus purgatio destituet?*

CAP. XV.

Acre hoc etiam partem sapæ purgativæ esse inde probatur, quod lotione eliquetur extrahaturque purgantibus, sapæ pariter & purgationis detrimento. Aloe, Squama Aris, utraque lota apud Galenum quid possit. Pinguedine etiam externâ involvitur hoc acre mitescitque, ut hinc quoque constet esse ejus aliquam ad Purgationem necessitatem. Objectio dissolvitur.

CUM indubiis argumentis confectum sit qualitates, quas vulgò patibiles vocant & ex sensuum variâ affectione definiunt, esse modos duntaxat corporum substantialium, meraque, vel ipsis Scholasticis fatentibus, accidentia, & ipsa profecto acrimonia, quod qualitatis est, substantiæ erit accidens, substantiæ autem acuminatæ & rigidæ: ne in solis qualitatum umbris hæere videantur, qui corpus acutum & durum, & ut habeas, quod corpusculorum juncturis, id est, poris imputes, in aquam per infinitas inde minutias divisibile, Salem appellant. Itaque harum proprietatum si vel una deficiat, quis dubitet corpori accidens, sali suam formam, acrimoniæque qualitatem detritum iri. Hoc ergo, ut experimento testemur, ibimus acrimoniæ seu Salis deperditum formam, & quò pateat, purgationis hic etiam aliquas quærendas esse partes, menstruo extrahemus, sed amissâ ubique purgandi vi. Medici autem hoc lotionem transigunt, & per illam purgantium acrimoniam retundi posse

G

Mesue

Mesue tradidit, plurimorumque huc usque emollit recentior ætas. Quod verò lotionemittit acrimoniamque suam perdit, cum præter Salem nihil in aquis liquetur, Salem fovere necesse est. Ita corpora, quibus per ignem acrimonia spiculorumque accessit intorsio, contrarium naturæ elementum aqua refrænât mordacesque ab ustione acies obtunditur: hinc salium lixivorum, Ostreorum, Concharum, lapidumque exustorum acrimonia continuatis mitigatur lotionibus, ruptisque per aquæ volubiles vortices minimorum interstitiis extantia detondentur spicula. Sed ne hoc unicum Chemicorum inventum credamus, Galenus passim libris suis de Composit. Medic. per genera, ustos Cancrorum, Purpurarum aliorumque cineres inculcat, sed per lotionem emollitos. Deinde & Antimonii & Plumbi cineres, verbo, metallicorum omnium morsum & acrimoniam ignibus auctam lotionibus auferre, & quorum sævius est acumen, aceto acidove vino expugnare docuit. Imo calcem ustam & ex acrimoniâ vitalem sola aqua edomat & emollit, exacto per ἀντιπερίστασις igneo hospite: sed ne hoc solum in artificiali valere videatur acrimoniâ, etiam illa, quæ naturæ sunt acria, lotionemollescunt. Sal Naphticus vel Sodomites apud Mesuen lotionibus temperatur, lapisque Lazuli aut Armenus è vomitorio in leve vertitur purgans. Tum quid aliud Scammonio prolectus cremor, quàm demitigatus triturâ & lotionem Scammonii succus, multò enim jam modestius purgat. Hoc quoque fatum est Gummi Indici, ut bis elotum commodè alvum ducat, cum naturæ vomitorium esset, imò longâ & frequenti ablutione purgandi

purgandi vim amittere ipse expertus sum. In Aloe hoc ipse etiam Galenus notavit elotam purgandi vim amittere; ait enim lib. 3. de med. simpl. facult. cap. xv. *Επιμελῶς γὰρ ἀλὸν πλυθεῖσα πάντα πασιν αἰδυνῶς, ἢ ἔσθ' ὅλως ὑπάρχει γαστέρα, ταυτὲ δὲ καὶ λεπὲς χαλκῆ, καὶ αὐτὸς ὁ κικαυμένος χαλκὸς πέποιθεν, ὥς καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς πλυθέντες ἐπειράθημεν ἀμυδρῶς αὐτῶν καθαίροντων.* Sed ecce hoc latinè. *Aloe accuratè lota omnino debiliter, aut planè non subducit ventrem: hoc etiam Aris squama atque Esustum patiuntur, quippe quæ diligenter elota experti sumus obscure purgare.* Intelligis, quid de Aloe lota sentiendum sit, scilicet, pro purgante lavandam non esse; ut adeo & vulgò in chartulis lotam destinant & ad Aloephanginarum compositionem commendare; feriò enim Dioscorides monuit, nisi impuram, lavandam non esse. Quare frustra se hic torquet Septalius, utrum aqua illa abjicienda sit an servanda: quippe si abjicitur, salina acumina, purgativæ sapæ debitum principium, abjici certum est, sin servatur & ad solem evaporat, sic quoque calore salinum volatile efferri credibile est. Sed ut lotionum legibus satisfiat, & addenda sæpius revocandaque est decantatione aqua. Quercetanus alium, sed in Chemicorum foco, promittit abluendi modum, sed quæ lotio propriè non sit, at quam artis vocabulo extractionem nominant; quod à Galeno discere Chemicista potuit. Quoniam ergo lotionem aqueâ purgandi ista vis deletur, quis non existimet in acrimoniâ etiam aliquid esse situm, eâque salinâ, cum nihil præter Salem in aquam diffundatur. Sed duplicem esse hujus enervationis rationem credibile est; nam vel in aquas se extendit Sal

purgativum, inde enim decantata aqua falsedinis alicujus est particeps, quod in Aloës Scammonii que lotionibus experiri est; vel Purgantibus sæpius elotis sæpiusque evaporatis anguliduntaxat salium deteruntur (quod enim cunque in corporibus ultra sphaeræ prominet superficiem, facilius abraditur) inque rotundam definunt & inertem figuram, terram meritò appellandam, quò vel imprimis credamus, acrimoniæ formam acuminata esse salium spicula. Notandum hic quoque venit, Acre hoc Sapæ detractum misturam illam uno & præcipuo elemento minorem reddere, fermentationisque adeo etiam intervertere occasionem. Sed jam & alia possunt acrimoniæ hujus effectum, facultatemque inde natam præpedire, oleosa scilicet aut pingua, quæ corporis sui intercessu rigida illa spicula involvunt ac deliniunt. Nam dum uncis suis mollibusque tricis contextuque anfractuoso acumina illa excipiunt obtusioresque gibbo includunt; irritandi fundendique virtutem (τὴν τήκεν) necessariò demulcent; & cum salium cuspides molli delibuti unguento delitescunt, amisso hoc fræno redire ad ingenium posse ego mihi quidem persuadeo. Certè Emplastrum ex ærugine, oleo cerâque conflatum acrimoniam non ostendat, fovet tamen in sinu rigida metallici Salis spicula, nec tanti est ea rursus prolicere. Verum hoc habent quoque oleosa, ut partem muniant adversus irritantis injurias. Quòd autem oleosis obtundantur purgantium vires demulceaturque acrimonia, testem habeo experientiam: hic enim Opii Theriacæque commendatur usus; imo Emulsiones ex seminibus oleosis Amygdalisque *καὶ ἐπιχρίδαται* nimiosque salis istius motus

motus & ἐντηγίαις feliciter compescunt. Equidem non aliâ de causâ adeò Tragacanthinum Gummi ad Colocyntidis temperamentum quæsitum, quàm ut acre illud colliquans temperaret. Et Purgantium acerrima mollioribus vulgò induuntur particulis, oleosis aut mellitis offis; nam & vidi qui Euphorbium solo melle domarent. At hic excipiendus est, quem dudum minaris, ictus, nimirum cum pingues oleosæque particulæ ex nostrâ hypothese omnibus adsint purgantibus, esse utique jam in ipsâ sapâ remedium, quo retundatur acrimonia, salisque colliquativi, si sic appellare licet τὴν τήκοντα, vis obliteretur. Sed observandum est, hoc quod in sapâ est oleosi, salis quasi esse mancipium ejusque passim motibus parere, quod vel ex gustu apparet: Ut aliud sit Salem ab oleo temperari & deliniri, aliud oleum à sale & acrimoniam & volatilem fugam mutuari: Olea enim Aromatum, Caryophyllorum, Origani, licet pingua, sunt acerrima; sunt tamen olea, sed à salibus suis elata spiculisque perfossa; naturâ enim & ipsa esse fixa suprâ demonstrabam. Euphorbium Elateriumque copioso scatent oleo, ipsa tamen hic salis spicula sunt suprâ olei temperamentum.

C A P. XVI.

Definitur Purgantium acre quale sit. Acre duplex. Salsum Acidum. Ignis acris propter utrumque. Acrimonia est figuræ modus, fitque vel Naturâ vel Artificio, ubique ignis seu motus beneficio. Salsum & Acidum acre substantiæ modo ab ignibus differunt vulgatis,

sunt enim magis corpulenta minusque mobilia. Nitri flamma à spiritu suo acido motu & Substantiali tantummodo differt: etiam Sulfuris flamma ab oleo suo acido. Naturalis acrimonia in multis manifesta, in Aceto, Citrique succo acida: in Algâ Vitrariorum ad oculum salsa lixiva: in Tithymallo, Euphorbio Thapsiâ & aliis. Lixivam salsam in purgantibus esse probatur ex sanguinis colliquamento, quod purgantia inferunt. Ex gustu & destillatione. Κένν τίναν, apud Sophistam Theona.

ACrिमonia ergo est necessaria ad purgantium vehementium actionem absolvendam; quippe quæ præter fermentationem, etiam Massam colliquant. Hoc verò acre, ne nos solâ qualitate frustremur, Salem nominavimus, corpuscula scilicet acuminata & rigida, perque insensiles minutias in aqueum se humorem fundentia: acuminata, ut viscerum distrahant tricas & attenuent; rigida, ne retundantur; liquabilia, ut humidi beneficio in minima deferantur & colliquant. Sed cum varia sint acrimoniarumque genera, atque in iis aliqua quæ sibi mutuò opponantur, contrariasque habeant agendi vires, inquirendum nobis erit, qualis potissimum in Purgantibus acrimonia regnet, sed quam prius enodare necesse est. Acrimonia vulgò in multas distinguitur species, in salsam, inque amaram, in acidam, austeram, & quas in Naturâ Calidi instantias Verulamius protulit. In his tamen falsa atque acida ceu præcipua acrimoniæ capita censenda sunt; nam quæ vel amara sunt vel austera, modo tantum affectionis differunt, seu quòd oleum in amaro Salem deter-

determinet, five quòd terra in austero acidum adstringat reddatque ori implacabile. Ignis autem sublunaris per utrumque hoc acre exurit saliumque æmulatur acrimoniam, vel etiam superat. Hanc autem acrium diversitatem non ineptè aliqui *ῥοτὴς αἰζόντων* ab acuminum repetunt pororumque modificatione; præter motum enim figuramque nihil adeo substantiam variat. Sed hic figuræ modus utrum Naturæ sit an ignium accidens; nam acrium peraque ignem experta sunt, non facilè est dicere: Ego ut ignis esse maximè effectum probem, five in Naturæ ea sit, id est, Terræ matris visceribus, seu Vulcaniis Chemicorum officinis conflata, his imprimis experimentis adducor. Fumant Vitrioli Salisque communis acerrimi spiritus motuque dissipantur intestino; hoc certè ab ignium minutiis liquido tantâ vi insertis, oleosâque compede detentis: sulfur enim manifestè alit Vitrioli oleum. Ut verò ab eodem igne utramque & fluiditatis & acrimonie causam deducere habeas, continuatâ halituum successione fluidum hoc in stabilem tandem CrySTALLUM (uti Nobilissimus Angelus observavit) solidumque salem densatur & in simul omnem, asciticiam scilicet, ponit acrimoniam. Quòd ut artificio impetres, cum sale denuo aut metallo committendum est hoc fluidum acre; protinusque, eluctantibus se per effervescentiam igneis particulis, CrySTALLUS renascitur, Vitrioli instar, solida & temperata, quin etiam in Martis Vitriolo subdulcis. Sed ne dubites ignem hunc accersitum esse atque ex reverberatione residuum, recenti Vitrioli oleo, ut à destillatione calet, aquam modo affunde frigidam, statim, quasi à sale lixivo, oleum

effervesceat, igne per ἀννάβησιν frigidam fugiente; nam, cum acidi rigidiora spicula, quibus ignis ille inhærebat frequens à recenti foco, per aquarum dividuntur spatia, igneæ illæ atomi in aërem ebulliunt, saliumque enervatur acrimonia; Ignis quippe est, ignis qui figuras corporum immutat immutatasque in congruum Organum impellit, non quâ acris, sed quâ mobilis. Deinde spiritus illos acidos ab igne, nisi motu, non differre hinc apparet, quod eodem illo Vitrioli oleo Sulfurisque per campanam facti panni & linteamina, ceu ab igne, adurantur. Imo sulfuris iste spiritus, pridem in flamma ignem, ab igne fumum, à fumo denique oleum referebat, illud per campanam. Sed de fixis lixivisque salibus non alia est ratio, nam & in eorum poros longo ignium flagello particulæ illabuntur volatiles, quæ ad humidi sensum acrimoniæ spicula huc illuc impellant. Sanè lapis Calcarius & Conchæ, quæ tamdiu exuruntur, manifestum probant ignis commercium; nam si aquam vitali, ut vocant, calci affundas, dissolventibus se per aquam salium minutiis, illaqueatæ prodeunt ignis particulæ aqueoque colliduntur elemento, à cujus contagio cum Naturâ abhorreant, se cum ebullitione in auram effundunt sensibili acrimoniæ detrimento. Aquæ autem ratione dissolvi salina corpuscula vel hoc ostendit, quod oleum, utut frigidum, Salem dissolvere ignemque evocare, id est, calcis vitalitatem extinguere nequeat. Sed acria per ignem agere eorumque spicula vibrari etiam hinc apparet, quòd humidi accessu, id verò est, spiculorum à se mutuò distractione ad agendum irritari debeant, secundum istud

Philosophorum. *Salia non agunt nisi dissoluta.* Quasi ignis ille inter singula spicula oberrans sic demum carceres panderet acuminaque salium in partes propelleret; nam & Cauteria potentialia, antequam exedant urantque, saliva seu humido incitari ad officium solent. Artificialis igitur externæque acrimoniæ maxima pars est ignis: sed num ideo quoque Naturalis? Jam inde initio rerum per motum impressas esse minimis naturalibus figuras specificasque differentias non est quod ambigam; formata etiam tunc fuisse corpuscula acuminata perque aquam divisibilia haud difficulter persuadeor: sed sine interiore ignis admissione sensibilem esse etiam naturalem acrimoniam ægrè crediderim, nec refert in terræ visceribus an in foco ignem hauserit. Acrimonia vero hæc sensui subinde innotescit, subinde fugit; fugientem principiiisque obrutam alienis ignis evocat artificium, cum removendo impedimenta, tum salium torquendo figuras; ignis enim carnifex obtusiora per involventium elementorum ambitum latera acuminat, & in cuspides propellit circulis exesis. Et ut agnoscas salium jam ante fuisse in corpore materiam, nullo sanè artificio aut in oleum hanc acrimoniam aut terram *αἰαλον* induces, ut objecti natura impressionem ignis determinet. Naturâ insunt corporibus particulæ Salinæ, sed acrimoniam ignis subministrat; insunt Acidæ, sed acumen Vulcani commodant flagella; insunt & Terræ globuli, hi indivisam formam mediis in ignibus conservant violentiamque omnem eludunt. De igne autem hoc quoque dicendum est, quod & ipse sit acris sæviatque eò magis, quod rigidis corpusculis refertior in

sensoria impingit mobilis; quid enim ignis noster sublunaris aliud, quàm certa particularum crassiorum, quàm olei saliumque cum lixivorum tum acidorum volubilis per elementare principium (*materiam primam*) agitatio: adeoque quod ejus acre est vel mordax, salinum est; at eò vis ejus est vehementior, quò impetuosius per motum fertur; neque enim lædere ignem aut exurere existimandum est, nisi corpusculis ejusmodi, falsis, acidis, refertum; sed nec sine oleo huic nostro igni constare ille expansionis motus videtur. Ut non malè, etiam per Chemicorum experimenta, ignem illum à materiâ suâ per elementum primum divisione differre censeant novitii, quandoquidem idem ille ignis mobilis in tam solidum ferè fixumque corpus reformari possit, quàm fuit antè; ut fuligo demonstrat culinaria à cæspitibus, præter fixi salis & terræ aliquem defectum, nihil differens. Quin ut rectè ignis vulgò à centro ad ambitum corpora diffundit terrena, idque vocatur ignis, distentis scilicet inter se & à communi centro oleosis particulis, quid dubitabimus, an sic agitata olei saliumque acutorum fragmina motu illo sensum sui faciant evidentiores, quàm compacta & inter se connexa, ut salia lixiva spiritusque acidi ignes tantùm magis corporei minusque mobiles censendi sint. Nitri acidum in flammam latè detonans, quid differt ab acido ejusdem spiritu, nisi motu? quid Sulfuris flamma acida à se ipsâ in oleum densatâ? Equidem non aliunde pulveris Pyrii vorax deducenda flamma, quàm ab acidi nitrosi sulfureique in carnem immissi acrimoniâ. Ut ego ignem urere absque istis salium particulis improbable credam,

cum

cum è subtilissimo & à salibus suis defecto Vini spiritu levissima prodeat & innocens pene flamma, quam ego insensibilem fore tum demum credam, quando omnem salis acrimoniam lingua excusserit, quò rem se deduxisse non vani Chemicì gloriantur. Sed quorsum feror Chemicorum illecebris? In Purgantibus nostris & stabilienda fuit & designanda acrimonie species. Natura autem, cum ubique & ad omnia subtiliore quodam Elemento seu igne utatur, non est ut inficiemur, in ejus quoque officinâ acerrima nasci utriusque generis salia. In Vegetabilibus quot aceta, quæ vel metalla dividant. Ex Citro acidum Lapides erodit. Oxalis, quæ est Poëtæ *Lapathi brevis herba*, & alia ab acetis denominata manifestè probant acidum acre etiam Naturam fudare. Deinde falsum acre Vegetabilium aliqua etiam ad oculum refundunt. Clusius, in Historiâ Plantarum, *Alga*, inquit, *angustifolia vitrariorum*, si paulò postquam collecta fuerit, ita ut est humida, diutius aliquantò servetur, in superficie foliorum attentius spectanti sal exhibebit candidum. Et quanquam in omnibus non tam clarè se ostenter, in Aromatis tamen Purgantibusque gustu facilè offenditur. Euphorbii Tithymallique acrimonia urit salis lixivi instar: utque naturâ jam fundatam acrimoniam agnoscas, longè isti sales, si ad ignem exurantur, aliis omnibus sunt acriores, deprædicante hoc quoque de Tithymalli cineribus Galeno. Salis autem purgativi acrimonia, nisi delitescat, ut jam antè vidimus, gustuprehenditur in plerisque ignea; in plurimis autem, quando oleoso velamine induitur, amara, quam qualitatem ex falso oriri præter sensum fidem etiam Galenus ostendere

dere posset. In Argento amaritudo illa palam se ingerit; in Ære nonnihil quoque est acrimoniæ, sed quia metallicorum principiorum arctior est unio, non mirum est in istis parcissimè, in aliis nihil quoque acrimoniam innotescere. At cum dissolvi sanguinem macerarique in Purgatione constet, fluidum enim liquatumque sine discrimine venæ sectio ostentat, hoc etiam non leve est argumentum ad salis lixivi demonstrandam necessitatem: si enim in vivi animalis venam sale aliquem lixivum volatilem instilles, major toti sanguini, etiam viscidioribus ejus partibus, fluiditas minimorumque divisio infertur; adeo ut grumescere vix etiam deprehendatur. Sed à fixo sale hoc quoque expectari posse illi Sophistæ norunt, qui incrasatum Martyrum sanguinem calce vivâ aut alio lixivio maceratum, ceu miraculo quodam liquatum, ad plebem pelliciendam in ferculis circumferunt devoti. Hoc ergo sal acrimoniæ verum subjectum, fundit in purgatione sanguinem & colliquat. Quo quidem respectu non malè Theon gymnastes apud Galenum τὸ λύειν vel κερᾶν, τήκειν interpretatur, est enim profecto τήξας aliqua & sanguinis in purgatione tabes. Sed quemadmodum bilis etiam sale ejusmodi & copioso perfunditur, in quo ἐκ τήξιος symptomati- cæque diarrhœæ præcipuum sit fundamentum, non immeritò hic quoque à copiosiore acrioreque in purgantibus sale, quo Euphorbium Elateriumque abundare destillatio evincit, vehementiores expectemus crudioresque motus; cum vero cadaver Elaterii Resinarumque purgantium, unde hoc sal prolectum est, acrimoniâ & purgandi omnino facultate careat, hinc etiam

etiam purgationis repetendam esse partem seriò urgemus. Verum ceu cætera nulla forent argumenta, sola fixatio salisque per contrarium acidum oppressio vim se purgandi huic maximè parti debere luculentè testantur; id quod inspiciamus.

CAP. XVII.

In salsedine lixivâ cum acrimoniæ tum purgandi vim contineri experimentis à contrario probatur. Salsi & Acidi lucta Effervescentia Chemicis, etiam Platoni cognita. Per Acida temperantur, enervanturque Purgantium vires. E Vomitorio fit Purgans, è Purgante Sudoriferum. Granum Cnidium, Gummi Indicum, Euphorbium Quercetani in pilulis ad pestem. Helmontii fulmen.

DUO sibi opposuit natura acria, Acidum Salsumque; hæc spiculorum pororumque diversitate mutuis motibus colliduntur & in congressu simul exæstuant, quem æstum aut salis cum acido luctam Effervescentiam Chemicis vocant, tam in Artis Naturæque operibus frequentem, ut vix constet, an alio commistionis modo sæpius natura utatur. Certè in hominis generatione quanti ea effervescentia sit usus, à Platone discere potuerunt, qui hæc in Timæo fundit divina verba chemicâque digna trutinâ. *Hæc quum expendisset Opifex, aquâ quidem, igne & terrâ inter se commistis atque coaptatis, ex acido & salso conflato fermento, ἡ δὲ ἐξ ὧς, inquit, καὶ ἀλμυρὴ ξυνθεῖς ζύμωσις, carnem composuit succulentam & mollem.* Ergo per effe-

effervescentiam debellatis salibus temperamentum oritur etiam secundum Platonem, quod hodieque Chemici in Salis Tartari & Olei Vitrioli misturâ demonstrant. Mirum autem hoc est duo acria tantum à se viribus differre, ut commista continuò ferveant fervendoque invicem atterantur, succedente medio temperamento; id quod non ob figuræ modò sed materiæ primæ, ceu subjecti, diversitatem evenire non improbabile est, non temere salium altero lixivo validissimas respuente flammæ, altero acido ad fluorem obsequente. Et licet figuræ materiæque modo differant, convenire tamen in acuminum rigiditate spiculorumque subtilitate crediderim; nam, ut mutuis se ictibus salia perfodiant communesque acies infringant, concertare undique par rigiditas minimorumque acumen debet. Cætera autem Elementa, Aqua, Oleum, aut deterere tantum vel obducere partem aciei possunt, non infringere aut disjicere. Quare nihil adeo salis purgativi acrimoniam facultatemque expugnat quam contraria cum acido effervescentia. Galenus, in lib. de compos. medic. per genera, metallicorum acrimoniam, sive in Terræ visceribus seu ignibus conceptam, acetis temperare vinisque acidis jubet. Quin Johannes Mesue auctor est granum Cnidium Esulamque Aceto macerata ferrantem acrimoniam amittere, sale scilicet per acidum demitigato. Scammonium quoque aceto effœminari è Slegelii. M. S. Rhodius in Analectis monuit. Sed & Antimonium cum aceto præparatum non tantum mitius agere, verum etiam adstringere, oppresso per effervescentiam sale, diligens Chemicus & supra fidem verax Frater

Basilus

Basilii Valentinus observavit; quem, etsi ante hos viginti quinque annos Johannes Petrus Faber Monspeliensis Latinè reddiderat, cœpit tamen alterum Latio ostentare & novum Theodorus Kerckringius, jam pridem ex Anatomicis cognitus. Ari purgativa acrimonia, decoctione solâ cum aceto enervatur estque impotens. El-lebori etiam radix ita accommodari temperari-que aceto Scyllitico potest, ut ejus drachma dimidia ter de die sine offensa sumi possit. Sed insuper alia multa & blandiora ad aceta damnavit Galenicorum superstitio. Stultè autem hæc pro præparatis proque commodis venditantur medicamentis, genium profecto amiserunt & agendi vim; neque immeritò acidi illa cum purgantibus mistura & officinalis præparatio, (si præparare est, medicamenta ἐνυγχιζεν) Chemicorum nonnullis suspecta esse cœpit, Helmontique fulmen non temere provocavit. Quid enim, quæso, Scammonium commeruit, ut veneni damnatum carnifices Chemicorum manus experiretur? Quid Euphorbium, ut acido Vitrioli spiritu vexaretur, reciperetque sic vexatum in Pilulas sudorificas Quercetanus. Scammonium sine ulla ejusmodi enervatione per se in cremore tutissimum est. Euphorbium hodie Indi ad ardorem demulcendum Portulacâ tantum aut persimili herbâ temperant, ne dicam solo Melle hic quoque terrarum ab aliquibus deliniri. Sed quàm infesta sint purgantibus acida, Salemque eorum omnem effervescentiâ extinguant, vel hinc constare arbitror, quòd dominantes in corpore succi acidi, sive in Quartanæ initio seu Hypochondriacâ affectione, purgantium persæpe acrimoniam facultatemque enervent,

enervent, aut è vomitorio in temperatum purgans præcipitent, ut in gummi Indico observavimus. Cum vero acida sanguinem condensent, etiam sic Purgantium viribus solutionique medicatæ obluetari, ipsumque frigus, febrium creber prodromus, cum figentibus constet acidisque particulis, humorum retardare motum venarumque constringere fibras poterit: ut vel ideo intenso frigore duplicandas habeamus Purgantium doses.

C A P. XVIII.

Refutantur objicientium argumenta, ab acidis potius Purgantium vires acrimoniamque excitari. Oxymeli Hippocratis Elleborum impellit. ENIGMATA pro uno alboque Elleboro. Mercurius quomodo acidis efferetur. A salsis autem lixivis, sale Volatili, Tartari fixo Purgantia temperentur & corrigantur. Acida per Effervescentiam Purgantia enervant. Salsa lixiva per fermentationem.

Difficultatem hic non levem Practici nobis movent, negantque ab acidis purgantium vires debellari: Tartari quippe Vitriolati Cremorisque copulâ nihil magis adjuvare purgantium ignaviam, spiritumque Salis aut Vitrioli in Electuaria non ineptè addi: Arabum hic quoque fidem obtestantes, Acetis multis incitantium purgantium facultatem. Sed antiquum est, fateor, & felix aceti mulsi cum Elleboro conjugium, Hippocratesque jam olim cum Elleboro albo propinavit: cujus, ecce, propino tibi verba ex illâ de Elleborismo ad
Demo-

Democritum Epistolâ. ὡς δ' ἔφλω, ait, πρὸς πτωχό-
 νης, σπασμειδὲς αἰὼν καὶ αἰσθήσιν, ἢ πόσις ἡμῶν δὲ χαλκῆς ἐν
 ὀξυμέλιτι πεποιημένη. Συμμίχθη δ' ἑκ τρίτον μέρος τ' πόσιος
 καὶ ἡσὼν πίνε. Hippocratis igitur est, Sefamoides
 sursum purgare, cum hic, tum constanter libro
 de Ratione victus in morbis acutis. Et cum in
 hoc quoque se facilem præbeat Galenus, nescio
 quid Straboni, quidve Plinio per Strabonem
 decepto in mentem venerit, ut nigro jungi El-
 boro Sefamoides scripserint: cumque Plinius
 Theophrastum in multis aliis auctorem habeat,
 hic defecisse ab ingenio mirum est. Is libro
 nono majore veri specie Elleborinen interpre-
 tatur & albo addi, quò melius vomitio proce-
 dat, apertè scribit. Nec dubitandum est, quin
 hoc Sefamoides aceto mulso maceratum tardam
 cæteroquin morantemque Ellebori vim festinet:
 unde etiam hodie cum Oxymeli vel aliis acidi
 misturâ vomitionem auspicamur Medici, quòd
 & acuminis mellei ratione potenter phlegma
 extenuet, inque venas medicamen citius abri-
 piat. Sed deceptus meo judicio Strabo videtur,
 quòd ἐλεβορέας scripserat Hippocrates plurativo
 numero, ne ad unum modò, Emeticumque
 restringatur; sed malè & ipse, nec subtiliter
 satis Foësius in speciem transtulit, quod in fre-
 quentem iteratamque unius albi potionem re-
 jici debuit, inducente hoc maximè numeri
 potestate. Sed, ut ne de nigro intelligamus,
 Sefamoides prohibet, ad nigrum enim tantum
 conducet quantum ad inferius guttur expurgan-
 dum vomitorium. Certè toto opere frequens
 ἐλεβορέων mentio, & nisi de albo, non intelli-
 genda ejusque repetito usu. In Epidemiis Histo-
 ria VII. φλεβοτομήν γίγνεν, ἐλεβορέι, γαλαντοποσίαι.

Sequitur quid Aphorismo isto clarius Sectione quartâ.

προς τὰς ἐλεβορας τοῖσι μὴ ρηιδίως ἀνακατασκευάζονται τῶν
τῆς πόσιος προυχρᾶναι δέ. Quod imprimis spectat,

quod de Peplio Sexto Epidemiōn. Sect. viii.

ὁ μελαγχολικός, ὁ Αἰδαμαντός ὁπὸ πεπλίων πλείονας ἡμᾶς
ποτὲ μέλαινα. Non species intelligit, sed frequen-

tatas unius Peplii potiones. Elleborus itaque

hic albus & Sesamoide & Oxymeli adjutus citius

meliusque corpus perstringit quàm se solo. Ra-

phanum quoque Galenus cum Oxymeli præpa-

rare jubet, neque ego dubitem, quin vis sit

futura validior, exæstuante cum sale purgativo

acido, inclusumque protrahente hoc æstu. Pau-

lus etiam Squamæ æris acetum misceri voluit,

quod citiùs bonus plenus deblateret rusticus. In

Germaniâ hodieque ruricularum ludus, æneâ

pilâ maceratum noctu acetum mane ad vom-

itionem bibentium: scilicet eò facilius celerius-

que hoc peragitur, quod magis cum acido effet-

vescunt metallicæ particulæ, atque exagitantur.

Quid deinde aliud Oxymeli Julianæ apud

Paulum, quam ignavorum aliàs Purgantium

per acidum excitatio? Judæi quoque apud Me-

fuen experimentum est, Agarici impotentiam

Oxymeli oppidò adjuvari. Sed, si bene calcu-

lum ponimus, brevis est hujusce præparationis

& momentaneus vigor, quippe qui cum tem-

pore collabascit: dum enim sal isthoc purgati-

vum cum acido effervesceat varièque impellitur,

exsiliendum particularum seque exsolventium

vehemens est impetus; at cum deferbuit con-

trarioque temperamento desæviit acumen, ener-

ve corpus effectum destituit. Sinapi femina

modicè acria aceto perfusa longè jam acriorem

produunt misturam in *Mostardâ*, sed hæc acri-

monia

monia biduo fatiscit. Castorium se solo foedum olet, verum cum acidis permittum adeo invalescit, ut soporatos Lethargo mortales resuscitet, vincatque halitu Ammoniaci salis spiritum; sed tandem in neutrum impotensque mixtum degenerat, cujus odore nihil aliàs est constantius. Unde intelligi potest, quid Practicos permoverit, ut acida, sive, ut plerique vocant, adstringentia, Purgantibus jubeant admisceri, ipseque Dodonæus adstringentia sæpius acuere intendereque purgantium vires scripserit. Evocant certè promptius Salem illum, præcipuum sapæ purgativæ elementum, quàm alia quæque; sed etiam effervescent vindicantque hoc motu Salem, ipso hoc momento efficacissimum, cessante autem motu, vapidum inutileque pondus. Quare ab officinis removenda ejusmodi vegetabilium præparatio. Metallica autem, quorum elementa arctissimo inter se vinculo sunt connexa, non tantum patiuntur ab acidis injuriæ; sed soliditate rigoreque sui salis, acido, nisi cum acerrimum fuerit, se opponunt. Itaque non immeritò Martem aperitivum cum Sulfuris acido præparatum inter Purgantia numeramus pyxide & titulo digna. Antimonii etiam Crocus cum Nitro semel exustus pro Vomitorio in officinas recipitur, scilicet, tantum unâ detonatione efficere Nitri acidum nequivit, ut intimatum ejus in sulfure sal aut penetraretur penitus, aut superficiariâ quasi flammâ fixaretur, siquidem ita amant loqui; rigidioris itaque quæstione opus fuit & tertiâ cum nitro exustione, perreptante demum ita acido & sulfur consumente flammâ. Sic quoque non primo protinus æstu aut fixan-

tur opprimunturve in Lunæ Martisve Crystallis
sal sulfurque purgativum, sed acido excipiun-
tur, donec nova effervescencia ignisque repeti-
tum fulmen intactum primò sulfur combusserit
salemque suis solidisque partibus illigaverit: hoc
enim per ignem quoque fieri posse Mercurius
Vitæ demonstraverit, qui in Phialâ balneo ex-
positus longâ tandem exustione è vomitorio in
purgans præcipitatur: equidem prima effe-
vescencia resolvere sulfur purgativum, sed,
propter connexi salis rigiditatem aliorumque
elementorum contumaciam, non planè devin-
cere potuit: quod ostendit alter ille Nitri spiri-
tus, acerrimis omnium spiculis crudum hunc
& intactum à Vitrioli acido salem omnino ex-
pugnans figensque in Bezoardicum minerale;
ut tandem intelligas in acido, sed acerrimo,
metallici salis sulfurisque quærendam esse fixa-
tionem. Verùm Mercurii vivi alia est ratio,
acidorum enim spirituum misturam peculiari
fato abnuit, neque effervesceat Martis instar vel
Antimonii; nam in Præcipitato Sublimatoque
multò jam est se vivo ferocior, eò quòd pur-
gativæ acrimoniæ contraria accedat ab acido &
corrosiva, cumque illius respectu alvum ducat,
hujus maximè vitio molestam facit & laboriosam
purgationem; quod non contingeret, si debito
hic temperamento cum sale suo acidum coaluif-
set. Sed jam hoc quoque ingeris, non tam
acida quàm falsa lixiva, quæ ego Purgantium
incentiva esse haud ita pridem credebam, ve-
hementium medicamentorum debellare vires,
adeoque, quisquis est, salem figere posse: quod
enim de Mercurii vitæ temperamento monebam,
id æquè feliciter Tartari sale aliisque confici.

Atqui,

Atqui, cum acidum Antimoniali sulfuri in scenico illo vitæ Mercurio intimatum solâ aquæ lotionē abstergeri nequeat, salis hujus contrarii & penetrantissimi additamento, ceu menstruo quodam, facillè perfodiuntur istæ sulfuris particulæ, Sublimatique acidum effervescentiæ quodam motu exsolvitur, figente quoque hoc motu & nonnihil intorquente salis metallici figuras, quemadmodum in fixatione fieri solet; mutationem verò ejusmodi hic oriri nidor ille satis indicat ad digestionem Mercurii illius cum salis Tartari oleo exsurgens. Muria etiam, id est, salis misti solutio coercere hanc Mercurii vitæ ferociam potest, efficacius enim hæc quoque, quàm mera aqua, acidum abluat salisque intorquet acumina. Nunc & Antimonii Cinnabaris cum lixivio decocta, indeque novo aceto extracta destillataque, facile elargitur blandumque purgans. Sed ulterius te protrahis, experimentumque cum à Rhabarbaro tum & Elleboro repetis, quæ ego quidem salis Tartari digestionē enervari ostendenti tibi lubens concesserim: verum cum digestio illa sit eaque potissimum in foco fiat, quidni excurrere volatile, adjuvante pororum reclusionem sale, petenti mihi tribuas. Adeo ut, cum ab acido Acre purgativum effervescentiâ debelletur, à falso verò & Volatile ceu tabe quâdam ex sapâ exsolvatur, ad singuli ubique & necessarii principii defectum communis Resinæ forma facultasque depereant. Utque intelligas, quàm facillè sulfurea Alcalisato sale recludantur, ad viscidorum solidorumque corporum fermentationem augendam Sale vulgò utuntur Tartari, macerantisque aquæ emendant impotentiam. Aloe, ad conficiendum Elixir

Proprietatis, cum salis Tartari oleo balneo vaporis exposita, putredinem suam volatilisque fugam foetore impudico testatur; quare hoc ego Elixir minùs purgativum esse, quàm illud cum acidis confectum, facilè inducor. Imo omnibus Resinis succisque plantarum & ipsi Opio familiare est, ad digestionem lixivam Volatile suum efficaciamque partem amittere. Sed eadem est Salis volatilis ratio, nam si Purgantium extracta aut Sennæ folia in salis Ammoniaci foveas spiritu, tum hoc ipso purgandi imminuitur facultas; mitiorque est longè Ellebori aliorumque purgantium operatio; unde vehementioribus in virulentiam temperamentum Sales Volatiles, aut Ammoniaci illum aut Succini, accedere cum ratione persuadeor, sed necesse est subigi antè macerarique digestionem; quæ enim protinus cum salium additamento in venas transeunt, eorum quidem, propter effervescentium mutuò partium expansionem circulationemque à centro, in ipso sanguine motus est vehementior. Igitur quæ ignava sunt naturâ, Volatilique gaudent abstrusiore, in actum deducere salibus lixivis oportet, carcereque oleoso emancipare; sanè levioribus istis & tardis, uti Agarico, Aloæ, Salem Tartari aut Absynthii, statim ut assumuntur, cum emolumento sociamus: cæterum uti vehementiora illa temporis morâ ab hisce salibus temperantur, ita hæc, sponte invalida, penitus enervantur agendique principium amittunt, cujus rationem ab operationis diversitate repetendam esse ego mihi quidem persuadeo; dum enim salia ista lixiva resinam sive oleum sapæ liquidi beneficio attenuant, impeditum intra ejus tricas Volatile in libertatem

libertatem vindicant, motuque certo excludunt, quod ex putido illo Aloes fermentatæ foetore cognoscitur. Adeo ut, quæ post aliquam istiusce actionis moram adhibentur medicamina, amisso volatili principio inertia sint futura & cassa, quæ verò statim à misturâ illâ, propter impetuosam elementorum exsolutionem, vehementia. Sed quemadmodum Salsa hæc lixiva fermentatione quadam & putredine purgantium vires exsolvere probabile est; ita Acida contrario concentrationis effervescentiæque motu Purgantia enervare, in ipso autem æstu exacerbare, argumentis non adeo levibus inducor. Jure itaque & illa, quæ propter salis sui intempestivam acrimoniam effervescentiæ temperamento opus habent, post elapsum demum motum temporisque moram utilia erunt, ut metallicorum pleraque; quæ verò reconditi salis educationem novumque vigorem postulant, protinus à misturâ acidi profutura sunt. At salis huic Volatile intimè connecti, utrique autem oleum, hinc constare videtur, quòd per effervescentiam, id est, Salis & Acidi infestos motus, idem hoc volatile figere, quippe in Vomitoriorum retundendâ vehementiâ fixationem tantopere crepant Chemici, aut potius, ex Fossii mei mente, ligare facile possimus, hoc verò ipso olei quoque inflammabilitatem tollere. Equidem ut per volatile oleosumque Sapæ Salis diffunduntur particulae, ita per hujus concentrationem, utriusque rursus impetus expansionisque conatus retinetur. In metallicorum autem plurimis, adeo propter intimam Elementorum unionem edomare hoc Salsum Volatileque Acido possumus, ut contra cum tempore ad ingenium redeat,

deat, pristinamque induat vomendi ferociam; ut in Antimoniatis manifestum est. Ex quibus omnibus cum ratione colligimus, salem aliquem, sive volatilem seu fixum, ad communis Sapæ formam concurrere, neque salem tantum, sed etiam oleum, indicatumque nuper volatile; omnium verò ad eundem finem esse ξύρπον μίαν, ξύμπνοιν μίαν.

C A P. XIX.

In omnium itaque misturâ, Oleosi, Volatilis, Acris, Purgantium consistere formale, ita tamen modificatâ, ut ejus indivisibile aut numeros attingere humana acies nequeat. Fermentare equidem & Attenuare sanguinem communia esse vehementium Purgantium Accidentia, sed prout hujus illiusve principii communisque nexus major est varietas, ita potentiùs hoc facere; neque tam specificâ formâ quàm gradu à se mutuò differre: à Vomitoriis verò, quòd in his omnium perinde principiorum, maximè autem volatilis, majus sit acumen; à Lenitivis, quòd in horum misturâ non tam acre quàm volatile superficialium emineat.

VErùm instet hic fortè quispiam nodique inexpediti solutionem exspectet, quâ scilicet quantitate aut quo ad amussim modo Elementorum hæ sibi species occurrant, communisque Sagæ moderentur formam. Si quid est, hoc fanè est, quod ego Scholasticos detinuisse nosque etiam detinere confido, ipsa, inquam, rerum modalia; de quibus jam dudum increbuit

increbuit acuta Philosophorum fanna, *de modalibus non gustabit Asinus*. Et licet nostrum hoc seculum ingenii aciem quocunque extendat & in minima corporum penetret, hi tamen ipsi minimorum Antistites ita aliquando particularum suarum tricis impediuntur, ut attenuata pari minimorum fato rationis subtilitas in fumum abeat, sintque incertiores paulò quàm antè: prona enim nimis est & proletaria in partium dispositione & figurarum inconsulto ordine excusatio. Sed non temere esse designandas figuras & ipse censeo, cum rerum cum primordiis suis, effectuumque cum rebus connexionem indubitatumque respectum deducere non tam humani videatur esse ingenii, quàm unius omnium Architecti, Dei. Neque enim dubitandum est, si primordiorum nobis modaliumque constaret ratio, quin & corporum hoc ipso species specificasque formas, vel ipsâ cogitatione, sisteremus solidas. Sed largiamur hoc, emicare quasdam in minimis figurarum partes, an verò ideo protinus mutui figuram inter effectumque respectus sumus conscii? Ex istis autem, quæ se in salibus cum fixis tum volatilibus ostentant figuræ, in quibus adeo triumphant Atomistæ, non magis quàm à Crytalli angulis aut Cubi agendi vim dependere certissimum est: non enim sunt interioris istius vel actualis formæ, sed vanæ duntaxat accidentalisque contingentiae rudimenta. Quis se ostensurum speret Urinæ sale volatilem propter manifestum in coagmentatione minimorum Cubum, Dysuriam; Salem Cornu Cervini ob Parallelipedum, Paralytim; Sanguinis humani in Rhombo, Epilepsiam; ipsumque si placet, Succini Salem in Cono sudorem

rem pellere, singulaque hoc potius quàm quodvis figuræ facere auspiciis. Certè uti hoc à figuris deducere impossibile est, ita, si à principiorum misturâ singulisque eorum affectionibus repetas, æquè hoc tibi laboriosum futurum sit, quàm si Herculi clavam extorqueas. Una equidem & communis esse nota principii affectio potest, sed non potest numerica illa singulorum & in partibus differentia. Exempli causa, ut in Purgantibus acrimoniam demonstremus, satis est hoc à corpore deduxisse solido & acuminato, qualitatem à substantiâ. Cum verò tam diversa passim sit in hisce acrimonia, quis jam varietatis istius formam, siquidem in principio consistit, aut figuræ modum, alio quàm qualitatis titulo, receptionisque, ut sic dicam $\pi\epsilon$ magis & minus expediat, aut, quò plus infaniam, in formam rejiciat seu dispositionem $\alpha\pi\theta\eta\tau\omicron\upsilon$. Ab Elementorum autem misturâ nata qualitatum varietas aut effectuum notior ideo esse potest, quòd Chemicorum nos Analysis in arcana compositorum admiserit, elementorumque congrementum quantitatem utcunque revelarit; attamen in hoc quoque numerici aliquid latere, individuum formæ comitem, mea est sententia. Dissolvit Purgantium Sapam Analysis in oleosum, volatile, acre, ad communem formam effectumque symbolam conferentia singula, necessaria autem omnia, quod in Elementorum quodam diffidio molatilisque expansione purgationem consistere existimem, Artis ubique æmulatione inductus. Licet enim totius misti confectio artificum industriam fugiat, adspirat tamen in Balsamo sulfuris Anisato & Sale molatili oleoso. Sulfura autem metallicorum, cum

in ipso jam antè corpore fuerint, à Chemicorum manibus formam accipere dici non potest; non enim est novi purgantis confectio, quando è Vitriolo aut Marte Vomitorium Catharticumque ars concinnat, sed obfistentium modò principiorum separatio, eductioque, si placet, è potentiâ materiæ. Sed respectu unius alteriusve principii à se ipsis quoque different Purgantia, licet totius misturæ ratione conveniant; ab aliis autem Evacuantibus cum misturæ tum elementorum modo. Notandum itaque est, Purgantia, quæ & subito sanguinem pervolant validèque dividunt, ea & Volatili potiore & Acriori præ aliis Sale abundare, distingui adeoque à se secundum magis & minus, cujus substantiale figuræque modum vis est ut definias. Quando autem hoc à principii unius intensione gradualiter repeti potest, omnino in singulis purgantium specifica aliqua aut forma aut differentia frustra & reluctante naturâ deducitur; ne proinde Electionem hic quærant anticipatæ mentes, humorumque variorum educationem à specificâ formâ urgeant, quòd à gradu & modali expectari potuit: sed hoc alibi fusè ostendemus. At verò hanc ipsam qualitatem gradumque affectionis in eodem principio misturæ quoque ratio variat: Acrius enim aliud alio esse potest aut Volatilius, respectu oleosæ compedis aut solidioris salis. Quemadmodum, si in omnibus eundem salem agnoscamus, temperatis pariter & acerrimis, tamen pro oleosi misturâ, idem hoc & commune omnibus principium, vel acerrimum evadit, ut in Thapsiâ, Euphorbio, Elaterio & aliis; aut acre tantum, ut in Scammonio, & Jalappâ; vel denique insipidum & ἀπόρον, ut

in

in Gummi Indico & Metallicis copioso sulfure gravidis. De Volatili hoc quoque monendum est, quòd, quò pluribus iisque fixis elementis societur, magis aut minus volatile dici; quòd enim per tot annos incorruptum servetur Elaterii volatile, involucrum est oleosi culpa, cujus respectu fixum magisque constans censetur medicamen, quamvis volatilis sui acumen fermentatione, i. e. solutione oleosæ compedis, abunde testetur. Sed etiam à principiorum quantitate definiri posse Purgantium mutua differentia videtur, quæ enim plusculum Volatilis acceperunt cæteris elementis inclusi, ea fermentabunt potentius, ut Scammonium, Jalappa; quæ Acris permultum, in attenuando erunt efficaciora, ut Thapsia, Euphorbium; quæ verò Oleosi plurimum, in efficiundo impotentiam ultro arguent, uti Aloe & alia; in quibus verò omnium perinde principiorum æquale acumen, vehementissimus erit ex omni parte impetus, ut metallicorum. Jam hæc Purgantia, utrum à Vomitoriis aliter quàm gradu differant aut principiorum quâdam exaltatione, videndum est: levis fanè circumstantia vomitorium variat vertitque in Purgans. Asarum Ebulusque solâ ebullitione in auram evaporant Volatilem partem, vomendique vim amittunt. Gummi Indicum solâ dissolutione in Vini spiritu & præcipitatione cum Rosarum aquâ è vomitorio in placidum purgans degenerat. Etiam Mesue notavit Armenum lapidem solâ lotione mitescere & è vomitorio in purgans transire. Et de eodem lapide fidenter Fallopius libro de Fossilibus & Metallis cap. 32. *Quanto, inquit, magis est ablutus, tantò minore cum molestiâ evacuat; & certè*

certè in furore illo Melancholico præstantissimum est medicamen, si autem velim ciere Vomitus, exhibeo non lotum. At in istis, cum pondus etiam totius constanter remaneat, non est, ut hoc à defectu alicujus Elementi solidi repetamus; sed neque ea est menstrui, aut Vini spiritus aut aquæ violentia, ut à mutato partium contextu, verùm à volatilis duntaxat & subtilis elementi fugâ. Et ne longè quærendam esse hanc differentiam appareat, Ebuli Juli & Stolones, referente apud Scroderum Portâ, si in decerpendo sursum vellantur digitis, vomitum ciere; si deorsum humum versus, mirabili Characterè alvum tantùm ducere inferiorem solent. Despexeram hoc ego diu ceu anilem fabulam, cum ecce & ipsa Experientia gravissimorumque viro- rum auctoritas cunctantem confirmarunt, atque in his nuper ad causam reddendam ultro se invitavit Athanasius Kircherus. Sed ante quem dudum Platonius ille Ficinus, in suo de valetudine tuendâ libro scripserat. *Elleborus ejus proprietatis est, ut, sive folium deorsum trahas, sive sursum, tum subitaneo tactu credatur fieri, ut vel sursum vel deorsum humores educat.* Simile quid de Chamœdryos radice, nisi corruptus est locus, Theophrastus lib. ix. Historiæ Plantarum cap. x. τὸ δὲ, inquit, τῆς αὐτῆς ῥίζης, τὰ μὲν αἶμα τὰ δὲ κρῖνα καὶ τὰς περὶ τὰς ἀσπασίας: id quod etiam de *Apii* radice ipse prædicat, sic enim appellandum esse, non *Pyrum*, ut Gaza vertit, Pauli Æginetæ conceptissima verba ostenderint lib. vii. cap. x. Quem latinè loquentem per Guintherium observa. *Narcissi*, ait, *elixa sursum per vomitum purgant. idem facit Apii radice pars superior, aeri propior, comesta, vocant eam*
nonnulli

nonnulli *Chamæraphanum*, inferior autem pars per inferna purgat. Hæc Apios Theophrasti, Dioscoridis *Tithymallus tuberosus*. Fortè, quæ in ultimâ radice principia sunt crudiora & impermixta, cum adolescentibus tandem radicum fibris coalescunt volatilisque patiuntur in summâ radice conjugium, cujus rursus dissipatio herbam relinquat impotentior. Imo ut scias acrimoniæ tantum subtilitatisque gradu Vomitoria à Purgantibus differre, uno acidi insultu Emeticam istam vim in Purgativam reduci Antimoniata testantur, iterato ejusdem acidi impetu in vappam degenerantia; quò idem Purgationis Vomitionisque esse principium sed modaliter distinctum videatur. In Electuario Antimoniali Crollii ipsum Vitrum Antimonii solo aceto destillato Theriacæque & aliorum misturâ in Purgans vertitur blandissimum, quod suo se experimento didicisse mihi retulit Rothenbekius, Medicinæ solertissimus cultor. Quemadmodum autem in decoctione volatile diximus emitti misturæque formam inverti, ita hic salis concentratione acre deficere volatileque figi credibile est. Sed hoc quoque arguit vomitoriorum esse inter se & purgantium convenientiam distinctionemque, si qua est, modalem tantum quòd mutuis obsequantur motibus, alterumque in alterius castra perfacile transeat. Equidem vomitorium in purgans degenerare sociique naturam sequi inter experimenta frequenter vidimus, determinato scilicet temperatoque à potiore purgante vomitorii acumine. Gummi Indicum cum Electuario Hydragogo aut Jalappæ Resinâ propinatum inferiorem duntaxat alvum purgat, cum naturâ vomitorium esset. Sed &

pro Temperamenti ratione humorumque objecto in ipso corpore, si aut sero nimium dissolvatur aut acidi acumine, in purgans præcipitari idem hoc Gummi, non est insolens; quò vel levissimâ hoc fieri de causâ agnoscas. Etiam ex Antimonio posse ejusmodi spiritum prolici, sulfureum planè, ex humorum ingenio corporisque patientiâ, modò vomitus, mox alvi ductionem, subinde quoque sudores cientem, testantur Chemicorum artes; vidisse enim sesetalem Romæ Fossius mihi retulit, scioque ego ex Auctoris fide talem ex Antimonii Regulo beneficio aliquot salium evocari posse, insignem panacæam. Ut timidè nimis ad, nescio, quæ secreta mysticamque coeli proprietatem Fallopius recurat, & specificam quandam formam in distinguendo utroque, purgante & vomitorio, sollicitet. Levi hæc tantùm & gradualiter distinguuntur ejusdem principii intensione; exaltari enim magis in vomitorio cum salis tum volatilis acumen credibile est, quæ denuo vel acido mitigata aut calore evaporata justum reddunt debitumque purgantibus principiorum temperamentum, sed, promotâ ulterius quæstione, tandem quoque iners pro acumine corpus. Hoc ergo à vomitoriis, sed à lenitivis differunt Purgantia, quòd cæteris ferè invalidis, unum tantùm in hisce principium dominetur, Volatile, Acre aut Oleosum, quæ cum ad unum omnia certâque in quantitate justî purgantis ingrediantur essentiam, hæc non immeritò Lenitiva dicta sunt, id est, leniùs purgantia, sed ego etiam, per accidens dixerim; requirunt enim *ορισμένην* certamque in massâ dispositionem; sive facilem humorum fluxum, seu obsequentem, ad
leviō

leviorem fermentationis divisionisve motum, separationem; quippe si tenax est humorum propter visciditatem aliamve rationem conjugium, lenitivis hisce aut per accidens purgantibus divortium vix impetres. Igitur quod vehementia purgantia, quæ vulgo Electiva, per se & ex omni parte faciunt, hoc lenitiva per accidens & ex parte tantum, eâ scilicet, quæ in subjecto dominatur, sive volatilis sit, seu acris, seu denique oleosa. Ubi volatile regnat cæteris elementis sed mitioribus intermixtum, fermentationem tantum, id est, justæ purgationis partem expectare possumus; levia hæc sunt & turbare potius ventrem quàm solenniter purgare existimandum est. In hoc censu non Mannam modò aut Cassiam Tamarindosque, sed cunctos omnino fructus horæos, quos horarios vulgò ineptè vocant, repetam; uno enim omnes modo uniusque principii respectu purgant, Volatilis, inquam, *ταεχπικε*. Hoc in aliorum elementorum sinu reconditur & aquæ utitur vehiculo; frequens enim liquidum his quoque conjungitur, quò facilius fermentationem, aut si placet, putredinem mistura concipiat. Liquidum autem, non refert, an genitale sit & connatum, an verò aliunde advenerit; dissoluta enim novo & alieno liquido Vini sapa, ad musti ingenium redit, ventremque perinde turbat. De Mannâ quidem nullum est dubium, quin multum contineat fluidi Roris, ex rore enim Calabro densatur; ut mirandum non sit, quæ roris est, eandem & Mannæ naturam esse. Sanè Ross etiam constat variis elementis volatilique æthereo abundat, quod ad minimum externi fluidi calorem putrescit, atque in vase coactum ebullit

Cassiam

Cassiam quoque non alio quàm spiritus volatilis impetu sanguini fermentum, & ex fermento separationem incutere, ex eo apparet, quòd admiscâ jam putredine, perditoque volatili turbare alvum nequeat. Quare prudenter Alpinus ab aeris, imprimis calidioris, injuriâ defendi Cassiam voluit & à corruptione servari: corrupta verò acefcit, aut emisso vel represso reverberatoque intra acorem spiritu. Non autem inutile est Fallopii monitum, in ipso ligno plus residere facultatis purgativæ quàm in pulpâ, adeoque Cassiam tractam filiquarum ramentis plenam, ipso flore & suadâ medullâ efficaciorẽ esse. Tamarindi verò etiam, utut placidissimæ aciditatis, volatili quodam purgativoque spiritu perfunduntur; hic enim, dum se ad caloris sensum & aquæ vehiculo aliisque principiis nititur evolvere, viscidiorum partium repressus angustiiis, hinc elementi subtilioris inflatus materiâ, turbat necessariò fermentatque misturam & proximo cuique fluido contagione quadam impertit: sed de quo infra accuratius. Esse autem à parte potissimum volatili repetendum hunc motum Bartholomæus Maranta evicerit. Is enim lib. 3. meth. cognosc. simpl. observasse se scribit, igni expositos Tamarindos protinus amittere partem volatilem, quodque acidum antè, propter volatilis societatem, purgativum erat, mox destitutum hoc spiritu adstringens evadere & valde terreum. Sed &, si humido frequenti pulpam interluas, ad putredinem se subducit hoc volatile, inque mistum degenerat vapidum & impotens: ut non malè pulpam hanc, five uvam fibris suis acinisque permistam transmittant ingenui Mercatores, temperamento hoc siccita-

I tem

tem maximè, & cum siccitate volatilis purgativi moram protrahente. Utque similem fere Elementorum in hisce misturam agnoscas atque in Musto esse solet, Tartarum perinde suum refundere Tamarindos certum est, & acidum & aperitivum, cogitur enim tum intra CrySTALLI latebras Volatile. Quare ab acido deduci non potuit Tartari, si qua est, facultas purgativa, sed à represso, meo judicio, innutritoque intra ejus centrum volatili, quod accedente calore, etiam in Tabernis vinoso odore diffatur. Fructus verò horæi eosdem omnino patiuntur manès, quos aut Cassia aut Tamarindi, putredineque quâdam massam perturbant: Musti autem instar, quodcunque est in horæis, ἐκζένει καὶ ταχύνει, vel illi succi argumento sunt, qui pomis aliisve fructibus prolecti sub fermentatione, id est, volatili ebulliente, alvum valde detrahunt, & in Choleram subinde præcipitant fatalem; ut in suo sæpe *Pomace* Galli experiuntur. Sed quemadmodum ista liquidi naturalis misturâ Mustum æmulantur; ita Uvæ Corinthiacæ, Passæ, Ficus, Pruna, sicca illa & longâ senectute rugosa, eadem illa referunt in offam redacta fermentationis principia, uno tantum destituta liquido, musteæ Sapæ exemplo. Hæc itaque aut alieno aut ventris liquata humido, novo recrudescunt impetu volatileque fundunt ταχύνειν, sed molle &, nisi tenero in corpore jamque ad fluxum prono, purgativum; ut accidenti hoc deberi intelligas. Constare hinc potest, nisi ego fallor, in tantâ reliquorum principiorum, salis, olei, & acidi, impotentia, ut vel dulcedo ista omnium mustea aut vinosâ arguit aciditas, spiritus potissimum Volatilis in hoc effectû spectandas

das esse partes, spiritus autem, liquido se suo viscosioribusque principiis putredine quâdam expedientis: neque enim aut potentem ^{ἐκ τῆς} viscidique liquationem aut venarum irritamentum, alteram purgationis veræ partem, à lenitivis hisce expectes. Verùm cum hæc Volatili referta sint, ejusque respectu purgent; alia quoque aliis destinavit usibus natura & in nonnullis acribus alvipoſuit præſidium. Piper, Zingiber, Cardamomum, ſi copioſè ingerantur, obſiſtentem blennam in fluorem mordaci acrimoniâ reducunt, ferente ſic temperamenti proclivitate; ſed quia tum quoque hoc ægrè efficiunt, aliis ea partibus artificum armavit industria, miſturæque defectum aliorum uſque purgantium additamento correxit: ſed Diatrion pipereum etiam per ſe, placentasque ſuas piperatas, pro lenitivo extollit Eraſtus. Zingiber laxativum Auguſtana promittit Pharmacopœa; ut ſcias elementorum eſſe miſturam quæ vera Purgantia ab hisce diſcriminet: licet enim & oleoſi quid in Pipere ſit, eſt tamen ejus quàm leve momentum; volatilis quidem permultum, ſed fluxum & olei ſaliſque excluſum nexibus, at maxima pars piperis acre eſt. Poſſem huc acria quæque etiam ſimplicia referre, ſed hæc alii capiti deſtinanda ſunt; ubi & oleoſorum aliorumque longo ordine lenitivorum aut per accidens purgantium rationem deducemus. Sufficit ergo ad lenitivi naturam, unius Elementi in miſto dominium, ſive hoc volatile ſit, ſeu acre, ſeu denique oleoſum: ubique verò ſecundum quid & maſſæ ſanguineæ

ſuggerit.

CAP. XX.

A Sudoriferis quoque & Diureticis Purgantia nisi gradu vix differre. Levem præparationem efficere, ut Purgans in Sudoriferum transeat, in Argento & Antimonio ostenditur. Cremor Tartari purgans, sed mistum: Spiritus Tartari sudorificus, at simplex. Etiam à dosi variatione evenire, ut aliquid sit Diureticum, Aristoteles in Scammonio probat. Purgantium repetitur forma & ad particularia extenditur.

A Vomitoriis non tantum & Lenitivis leviter differunt modalique circumstantiâ justa Purgantia, sed & à Sudoriferis Diureticisque: neque enim toto genere differre possibile est, quæ idem habent objectum, omnes fine discrimine humores, eosdem ferè motus terminos, commune centrum Cor carceresque Venarum extrema. Nam, qui in sudoribus humor ad habitus superficiem cutaneasque glandulas propellitur; in urinis ad Renalia cribra tubulatasque papillas; in purgatione autem ad Pancreatis, Hepatis, totiusque intestini glandulosos recessus exponitur: ille, inquam, humor ab uno passim Corde impulsus per communia arteriarum oscula in suas evomitur cavitates. Sed neque ex ipsorum naturâ aut correctionis modo aliud quam graduale quiddam cognoscere potest. Lunæ Cryсталlos purgativas se artificiosè sudorificas effecisse Nobilissimus Boyleus testatur. Quercetanus acerrimum Euphorbium acido infuso sudorificum cogit, recipitque in pilulas ad pestem

pestem. Antimonium semel iterumque cum Nitri CrySTALLIS reverberatum fit purgans; at si tertium reverberetur, id est, salis metallici rigiditas ulterius detorqueatur suppresso volatili, ob ligatam arctius cum acido misturam, fermentare sanguinem nequit; sed levioze duntaxat motu insurgens serum tantum fluidius, καὶ ὅσα ἐπιπολῆς ἐστὶν, ut Aristoteles loquitur, in corporis oras propellit: sed continuatâ detonatione, quicquid à tertiâ restabat efficaciz, penitus destruitur, inque inutile vertitur purgans, nihil ultra Chemici cadaveris potens. Ut propterea sub eodem genere collocanda esse & Purgantia & Sudorifera credam, quod uno eodemque opposito, acido, omnium perinde vis elevetur: idem enim acidum, ut è Vomitorio Purgans confecit, è Purgante rursum Sudoriferum Diureticumque, & tandem insensibile Alterans concinnat; cumque acidi ejusdem non nisi una sit forma, una acuminum facies, certè, nisi in oppositam sibi formam contrariamque aciem, & nisi per unum simplicemque modum, non aget. Quare Vomitoria à Purgantibus, utraque rursum à Sudoriferis secundum magis & minus differre existimo, singulorum naturam definiente τῷ modalī, non formâ aut differentiâ specificâ. At quemadmodum purgantium formale sine illa principiorum misturâ consistere nequit, ita contrâ sudorifica in uno sæpe simplicique volatili formam reperire certum est. Mustum, miscellanea sapa, sed fluido copioso divisa, alvum ducere potest; sed Vini spiritus simplex sapæ Elementum superficialem modo succum propellit, simplex serum. Tartarus etiam, licet sapæ pars sit, eadem tamen con-

tinet & tot numero principia quot ipsa sapa; purgat itaque, sed propter acris defectum, mitius. Huic Tartaro si spiritum demas Volatilem, merum habes & præ aliis potens Sudorificum. Ut, quod Volatile sapæ aut aliis principiis inclusum sanguinem fermentatione turbat, idem se solo leviori tantum motu mobilius serum per omnes æqualiter poros expurget. Imo quod in Vomitoriis supra notavimus, in Sudorificis quoque usu venit, ea Purgantibus mista pro humorum naturâ in purgantia abire, modò purgantium impetum in se convertere inque sudoriferum temperare: quemadmodum famosus ille Cornachini pulvis, ex Antimonio Diaphoretico Scammonioque & fortè Tartaro compositus, infinitis probat experimentis. Quod autem de diaphoreticis dico, de ipsis quoque diureticis dici potest; nam & in urinas abeunt purgantia, quodque ab alvo expectabatur, in vesicam protinus incumbit. Nimirum quando sanguinis temperamentum potentius est, quàm ut fermentationem admittat, levi & superficiali inducto motu, fluidius modò serum in Renum præcipitant receptacula, quodque pluribus circulationibus ab alvo non poterant, uno alteroque circuitu in vesicam rejiciunt. Hinc, qui ad Purgantis haustum maturè & multum mejuunt, purgationes aut nullas habebunt aut certè leviores, utcunque vehemens medicamen fuerit. Im Lenitivis autem hoc eò sæpius observatur, quò minus in fermentando mutandâque crasi habent efficacix. Familiare est oleum Amygdalinum ad Renes transmitti, imprimis si jure vitulino adjuvetur; cæterum, ut est frigidum & per se, ventriculum molliter excutit aut alvum ducit.

Rhabarbarum ipsum ad Renes quandoque transit intactâ alvo. Cassia etiam urinam pellit relicto ventre. Asarum certè modò vomitum, nunc alvum ciet, sed ad urinas quoque cum successu convertitur, frustra purgationes morante Medico. Nunc dosi quoque mutatio efficere potest in vehementioribus, ut ferente huc sanguinis temperamento, urinas cieant frequentes. Hoc in Scammonio Aristoteles advertit, qui verè Problemate 44. ἡ δ', inquit, *σκαμμανία πολλή μὲν ἔσται, εἰς τὸ το κρατεῖν ὥστε διαχυθῆναι; διαχυθεῖσα δ' ἔννευ φάρμακον; ὀλίγη δ' ἔσται, μετὰ τῷ ποτὶ ἀναπνεῖν εἰς πόρος, καὶ ταχὺ, πρὶν ταράξαι, καταφέρει εἰς πλὴν κύστιν, καὶ ἐκεῖ τῇ αὐτῆς δυνάμει ἀπάγει τὰ περιττώματα καὶ τὰ σιμυτήγματα, ὅσα ὑπὸ πολλῆς εἰσὶν.* Nam cum minore momento datur, fluidi potulenti motibus parere, inque Renes abripi necesse est, majore ferè dosi vincente hunc impetum. Sed hic, quòd dudum excipiendum fuit, moneri audio, invitâ scilicet Naturâ eadem me principia, eosdemque terminos omnibus sine discrimine regnis accommodasse, quasi non alia Herbas alia Metalla decerent principia. At si te hæc fascinant artis vocabula, subjice, quæso, alia, metallisque, si credis, propria. Cum autem non in tria tantum, sed vel in sex aut summum octo Elementa rerum Naturam diviserint Chemicorum scholæ, cur non Metalla quoque in eadem vertimus elementa, siquidem non alio fato reguntur, quàm cœlestia, non alio quàm vegetabilia, jactante quoque Hermete; *Astra sursum, deorsum, &c.* Aut, si diversa Principia agnoscat hoc regnum, prodeat alia natura, prodeant sanè nova Elementa, dabimusque ex suis hoc principiis explicatum. Nunc verò cum

alia non sint, nihil prohibet per data id principia explicare, per Salem perque Volatile & Oleosum, activa certè omnia; & licet ad unguem singulorum neque qualitas nec dosis probari queant, probari tamen omnium ad compositi naturam necessitas potest: Volatile & Oleosum suum ad purgationem conferre, Salem verò etiam plusculum, sed principiorum illam misturam omnia, constare potest, Spiritu enim, quem intra Vegetabilium sapam Metallo-
 rumque sulfur Natura coegit, se dissipante, Oleoso spiritus conatum sustinente, massam contrâ perrumpente Salis acumine, communi omnium nisu fermentationis motus inducitur; ad quem deinde motum dissolutæ sanguinis partes se præcipitant & à suis singulæ visceribus hauriuntur; secretas iterum reddente alvo. Sed restat, ut universalem hanc Thesim particularibus adstringamus, ostendamusque non in singulo tantum regno, sed & singulo regni hospite, tot imprimis taliaque coire principia, qualia ad conficiendum Purgationis negotium necessaria esse *αὐτὸς ἐκ τῶν πρῶτων* deduximus. Lustrabimus autem omnes omnium præparationes, quò melius in compositionis arcana admittamur: Et ne in ordine disputemus, à Vegetabili Regno incipiemus & Cholagogorum primò dicemus causam, agmen ducente famoso & à Chemicis Magistrisque exercitato, non sine injuria, Scammonio.

CAP. XXI.

Medicamentorum deducitur ratio, quodque antè in genere in Purgantibus demonstratum est, nunc in specie & singulis illorum ostenditur. Cholagoga prodeunt, & in his Scammonium, Rhabarbarum, Aloe. Phlegmagoga, Euphorbium, Elaterium, Turbith, Agaricus. Hydragoga, Mechoacanna, Gummi Indicum. Melanagoga, Elleborus, Senna. Præparationes examinantur.

SCAMMONIUM.

PRæcipuum hoc in tantâ supellectile Chologogum stolidâ hætenustimiditate accusatur, siquidem purum est, adulterari enim Cataputiæ succo tam dispar sæpe suadet successus. Acrimoniam infestam à Tithymalo mutuari scripsit Dioscorides, naturâ aliàs mite & temperatum. Quicquid sit, minorem justo dosim fallaciæ metus constituit, cum & nescientes Medici in Electuario de succo Rosarum ad grana propinent viginti quinque, monente Hoffmanno de Medicam. Officin. Incomitatum ire non solet, quia ventriculo putant intestinisque nocere; sed non tam, credo, ad ipsius Scammonii, quàm socii Tithymali fraudem expugnandam tot tantisque quæstionibus fuit opus: Diagrydium itaque introduxerunt, demitigatam Scammonii sobolem: sed parum devoti Pharmacopœi vel crudum subjiciunt, petentesque diagrydium chartulas cum Scammonio dimitunt, non infelici contumaciâ. Interim pro

Diagrydio rectius *σακρόδιον* dici ex Tralliano constat, qui meminit *καθάρσιος ἐν σακρόδις*: videturque τὸ *δια* seplasiariorum irrepsisse negligentia, cum tot inde Compositiones & Electuaria ἐπένδεσθαι τὸ *δια* accepissent. Ista autem Sammonii præparatio à Galeno repetitur, fitque cum malo Cydonio & Pastâ farinaceâ; dubium tamen, an Pastam accipi velit, an Scammonium. Sed hic disputantem, si placet, adi Septalium in Animadversionibus. At metuendum est, ne æquè vana sit hæc in pastâ decoctio, atque illa carnis Viperinæ apud Venetos, ut vocant, impastatio: scilicet semianimum faleque volatili defunctum in clibano corpus in farinam cogunt, quodque illi pro Diagrydio, hi pro Trochiscis venditant viperinis. Verùm ego sic virus non tantum tolli, sed quandoque etiam virtutem existimem; nam dum calore acidus Cydonii vapor exhalanti simul sali illiditur, figit necessariò volatilem partem, vimque ipsam cum fixatione imminuit. Altera est præparatio cum sulfure vulgari, Medicis Chemicis laudata: evaporanti enim Sulfuris acido Scammonium admovent, quod tantum illius temperat, quantum fumo suo attingit; hoc tam perditè Germani atque impastatum suum amant Itali. Quòd si longius justo exponitur Scammonium, omnes ferè vires ponit, fixato sale volatili. Castrationem vocabat Helmontius, & meritò multat nasutulos. Nunc & tertia accessit præparatio à corruptoribus Chemicis: minutim concisum Scammonium Vitrioli sive phlegmate seu spiritu irrorant, pistilloque agitant sæpius, hoc verò est, omnium pace liceat dixisse, officiosissime enervant. Enim vero nullo hic tormento est

opus,

opus, in solam ferè aquam ad pistilli motum lacteum cremorem refundit, usu tutum gustu- que non insuavem; hanc præparationem Zuin- gerus Brendeliusque laudant, laudavitque nuper in suâ Praxi Sylvius.

R H A B A R B A R U M.

Vix aliâ qualitate magis cognitum est quàm acri & adstringente sapore, id quod ne suo quidem Rhapontico Galenus negat, ut meritò dubites, annon idem illud sit nostrorum Rha- barbarum; cum & Centaurium majus ejus *ὑποβολεμαῖον* nostro etiam Rheo perquam sit affine, & Galenus ipse *ἀεράδης πινός ἐσίας μετέχεν λεπτομερές* suum Rha manifestè scribat, quâ vel maximè officinarum gaudet Rhabarbarum. Centaurium verò non suffecissent Græcorum Rhapontico officinæ, nisi volatilis & purgativæ partis con- stitisset ratio; aperire enim alvum Centaurium Brassavolus suo experimento scripsit. Si verò istud Rhapontici Volatile *ἀερόδες* purgandi caruit fa- cultate, ex ingenio loci provenire potuit, falem ne- gantis aut satis acrem aut satis compositum. Ara- bes purgantis Rhei geminam faciunt substantiam, terream unam, adstringentem; igneam alteram, & quam Interpres Mesuæ superficiariam vocat, cerâ itaque Volatilis fugam impediunt; sed ad- stringere non antè videtur Rheum, quàm igneus ille vigor deferbuit terræque relinquitur domi- nium: hoc deprehensum est Sophistarum fraude, nam ut quinque dies maceratum Rheum in Tro- chiscos formaverant, Regum delicias, reliquam à dissolutione fæcem Croco reformatam, in Orbem dimittebant, fallacem & infidam Rhei substan-

substantiam. Volatile subesse purgativum hoc probat, quòd vel liquido calidiorè subactum, aut igne ustulatum, aut in quàm minutissimo pulvere servatum efficaciam omnem Volatilis fugâ amittat. Manducatum salivales fontes proritat volatilique acrimoniâ conniventium ductuum claustra referat, tum etiam ad pituitarias elapsum membranas serum frequens evocat. Argumentum quoque est Volatilis subito egredientis, quòd statim, ut assumptum est, vomitum minetur; hac ergo de causâ vaporantis fastidium olei aromatici guttulâ compescimus. Ad Urinarias etiam vias se demittit, Nephriticis ideo destinatum purgans. Aceto aut Vitrioli phlegmate perfusum effervesceat, ut salem subesse intelligas; sed hoc simul æstu vim omnem deperdit, ut parcere potuerit Citri acido Quercetanus, in correctiones, quàm decet, propensior. In oleum Amygdalinum inque aquam colorem suum transmittit, ut vel hinc pateat, quòd singulis ferè mensuris partem sui debet, variis constare miscellaneisque Elementis.

A L O E.

Resina est oleosam partem palam ostentans, huic tamen salis quoque spicula involvi aquæ demonstrat maceratio, manifesta enim se gustui objicit acrimonia. Sed, quòd in Paracelsi illâ misturâ, Elixir Proprietatis scenico dictâ vocabulo, ne acidum quidem effœminare eum salem possit, à tenacis Resinæ pendet involucro; dum enim Oleosi partes constringit, eo ipso salis quoque acumina oleosi tricis arctius impedit, & ab effervescentiæ furore vindicat. Salis tamen aliquid
in

in menstruum transire hinc concludas, quòd sine sale per acidum diffundi oleum nequeat, quòdque spiritus acidus jam longè sit, & quasi à levi effervescentiâ, temperatior. Volatilem sale ingens foetor cum Tartari oleo putrescentis significat; estque propter illius fugam multò impotentior, quàm si cum acido committatur. Aquæ autem solutionem per sale non refugit, diciturque Lota; à Rosarum aquâ, Rosata; à Caballis Caballina, Mulionibus relinquenda Hofmanni monito, est enim impurior: sed optimam ἡπατικήσσω Græci, nostri Hepaticam nominant; à Zocotrâ insulâ, Zocotrinam; sic enim scribendum, non Succotrina, quod insignem illum Virum Leonardum Fuchsum in errorem impulerat. Verùm de unâ Aloe mirum est, quòd in durâ melancholicorum alvo, minore in dosi plus adferat commodi quàm maximâ, & quòd spem frustrante vehementissimo purgante solâ sæpe temperie aperiat felicius; at, si frequenti manducatione cum Naturâ consuescit, ventrem non amplius movet, sed, quòd Hofmannus notat, Tabem persæpe adfert.

EUPHORBIIUM.

Rarum & infrequens hoc tempore medicamentum, adeo urit siccatque; Arabes addunt, exulcerare partes internas, ni demulceatur: atqui salis hoc manifestum est signum. Oleum ajunt destillatione evocari acerrimum, reliquiis penitus enervatis. Jam ni volatile esset acerrimumque hoc sal, quid tam sollicitos esse in succi collectione rizotomos jussit, ut è longinquo

quo prætentis hastæ cuspidibus arborem vulnere-
 rarent, & ad ficcitas demum glebas, mordaci
 constricto sale, accederent. Sed collectum
 jam succum ad Medicinæ usum olei lævore de-
 liniunt; certum enim est olei hamositate, si
 mechanicè loqui licet, salis illaqueari spicula;
 ideoque Amygdalinum hic commendant, Sa-
 pam etiam austeris expressam medicamentis,
 quòd stringente partium coalitu salem coercere
 videatur. Alkanzi Arabs, quò tyrannidem non
 effugeret Euphorbium, tam malè tractavit, ut,
 quod credo, nihil relinqueretur purgantis; ille
 & oleo imbutum & succo Citri acido immer-
 sum, pastà tandem involutum furno exponit,
 magnâ ad correctionem compendiariâ. Vides,
 utique, quòd majus ad purgantis debellandam
 acrimoniam remedium non sit quàm acidum,
 notus salium hostis. Sed me hercle, immen-
 sum ab hoc temperamento differt Diogenes ille,
 qui, ut demitigaret Euphorbium, salem Am-
 moniacum adjiciebat & Piper, mera caloris
 incentiva. Manardus feliciter solo Tragacantho
 corrigebat ad Luem veneream: nunc quasi
~~negidapuz~~ usu prohibetur medico, ipseque Quer-
 cetanus, acerrimus purgantium Censor, in suâ
 Pharmacopœâ Dogmaticâ quasi pœnitentiâ du-
 ctus, rejecto, quem olim adhibuerat, Vini
 spiritu, acidos Limonum Cydoniorumque suc-
 cos commendare cœpit, & ipsum Vitrioli spi-
 ritum; sed medicamenti impotentiam agnoscens
 post ipse, in Sudoriferorum ordinem transcripsit,
 miroque elogio in pilulas ad Pestem recepit.
 Neque est, quòd imbecillitatem Phlegmatis
 Vitriolati metuens, ad Spiritum provocet acer-
 rimum; cum non retusam modò vehementiam
 fuisse

fuisse sed etiam enervatam credam. Novi hominem de plebe, qui Euphorbii scrupulum unum cum melle format ad viscerum obstructions & Quartanas, successu ipso celebris.

ELATERIUM.

Succus hic est Cucumeris sylvestris apud Dioscoridem; sed apud Hippocratem latius extenditur, monente utroque Hippocratis interprete, Galeno & Erotiano, quorum fidem Cornarius sequutus malè vertit τὸ ἐλατήριον variis in locis *Medicamentum deorsum purgans*. Utque convincam ab ipso esse peccatum, ubi quinto Epidemiῶν Hippocrates de Onesidemi Larissæi Servā. Ταύτη ἐδόθη ἀδενέσσει ἐλατήριον ἀδενές, καὶ ἡμεῖς τ' ἀπ' αὐτῆς πολὺ καὶ κρείττω ἔωηλθε πλέον. Ibi Cornarius. *Huic debili, vertit, datum est pharmacum deorsum purgans in potu, & vomuit ab ipso multum & infra amplius subiit.* At quomodo ab ipso τῷ Elaterio vomere potuit, si tantum fuit deorsum purgans, ne effervescentium humorum vi id accidisse dicas: ut de Elleboro albo intelligam sensus ipse & multa alia loca persuadent; adjectivè sæpe, φάρμακον ἐλατήριον, alibi ῥίζω ἐλατήριον, pro Elleboro albo usurpare familiare est Hippocrati, & vel maximè eodem libro Tm. xvi. εἶτα, inquit, δοκέων ἀνωφέλει, ἔπεν ἀδενές, ῥίζω ἐλατήριον. ubi non tantum Veratrum sed & album vertere interpretes debuerat: neque impedit ad utramque alvum evacuandam commendatum à Dioscoride Elaterium fuisse, sive Cucumeris sylvestris succum. Huic verò Elaterio acerrimum subesse Salem majore etiam fide quàm de Euphorbio prædicant Rhizotomi, licet eorum hyperbolas spesque

spesque avaras notet Theophrastus, libri noni capite nono. Sanè in Succo collectione quàm longè abesse fatius est, experiuntur enim, nescio quid acuminis, quo in momento vultus in pustulas ventososque tumores attollitur, ipsæque contrectantium manus, crassissimi aliàs sensus, dolentissimis excruciantur maculis, ut recenti & modò nato Succo Volatile quid & Acre exhilare probabile sit: ejus deinde in sapam coacti minor est impetus; humiditas autem, quæ manantem undique succum comitatur, tabe quadam particulas acres volatilesque dissolvit, quâ deinde aut concrecente aut evaporatâ, volatile isthoc, ceu in sapâ, supprimitur longumque durat; auctor enim est Theophrastus, per ducentos annos incorruptum mansisse Elaterium; cui idem accedere puto quod Musto in Sapam, aut ut Plinius loquitur, vinis in speciem redactis mellis asperi, vigorem tot per annos conservantibus. Quòd si novo liquore concretum Elaterii succum denuo solvas, tabescent principia, & si salem addas Tartari, post putredinem erumpent, cassâ & invalidâ ferè relictâ Sapâ, saltem longè infra Elaterii vehementiam purgante. Ut audiendus non sit Philosophus, qui succi durabilitatem ab humore repetebat, quasi ad luminum extinctionem nihil vel olei cruditas aut densatum ætate gluten conferret. Sed cum tanta sit hodie medicamentorum varietas, exulat sævissimus ille humorum vindex, neque nisi in semotissimis quibusdam Italiæ locis à rusticanâ etiamnum plebe usurpatur. Dubitari tamen non potest, quin ista Elaterii vis ad hodiernos quoque usus, vel Sale lixivo, domari possit: At si nulla ejusmodi subest acrimonia

cur mucilaginosâ , ut Psyllii semen & Tragacanthinum gummi, in correctionem adduntur, aut illa cum Aceto excoctio ; seu, quod morosiores in præparationibus Chemicam commonefacere video, dissolutio in phlegmate Vitrioli. De Sale autem ejus volatili copioso & oleo Regium audio Chemicum LeFebure, qui in suo de Chemiâ tractatu sic loquitur. *Cet Extrait de l'Elaterium a en soy un Sel volatil tres abundant & un Soufre qui le conservent sans aucune corruption, & qui luy communique la vertu colligative & purgative.* Scilicet omnium, Acris, Volatilis, Oleosi justâ inter se mistura, naturalis bilis instar.

C O L O C Y N T H I S.

Sed Esulam, Thapsiam, notissimos acrimoniâ ignes cum Elaterio dimittimus, & ad fructum sine exemplo amarum, terræ fel & plantarum pestem, ut ajunt, Colocynthidem properamus: usitatissimum est & unicum pituitæ viscidæ purgans. Equidem, si aliud medicamentum fortuna ostenderet delicatius, mortem non biberent volentes ægri. Absque hoc ne decocta quidem constarent, pilulæ forent inertes, Catholica laborarent, & Magistrales, quas vulgò vocant, receptulæ nihil essent, nisi Trochiscorum Alhandal aliquot granis perfunderentur. Trochisci autem alhandal sunt gummoso involucro delinita Colocynthis, estque proletaria correctionis species; attamen & ipsi non sunt sine injuriâ, cum torminum auctores sint maximi, ferèque in laboriosâ purgatione Colocynthidem esse in culpâ non temerè conjectemus. Sed amaritudinem

argumentum esse Salis acris non opus est hic repetere ; illud saltem ad salis subtilitatem addendum est , in nullo corpore tam volatilem esse hanc amaritudinem quàm in hoc. Solo Pomi illitu & contactu mensarum inficiuntur apparatus & orbes & patinæ , refunduntque in fercula odiosam qualitatem , ut dubitent de fide Hospites , speciemque ἀσώματων , ut sic loquar , & sine substantiâ admirentur. Sed ventri quoque illita Colocynthis , & sive in Arthanitæ unguento seu in oleo frixa alvum non impotenter detrahit , ut volatilem esse desultoriamque virtutem intelligas ; sublatâ autem amaritudine vel diminutâ , neque enim edomari in totum potest , ipsa quoque purgandi virtus evanescit ; quare miserè decepti sunt , qui ut ægrotorum palatis velificarentur , amaritudinem urinæ nidore conati sunt eluere. In fero lactis mitescere verum est , sed hoc omnis est aciditatis beneficium ; cum Aceto verò etiam magis enervatur ; sed ipsum acetum sic delibutum dentium alvearia firmat gingivæque densat ; in oleo ad aurium surditates commendatur experimento Mesuæ. Frustra igitur est , quòd se in expugnandâ hac acrimoniâ nonnulli occupent Chemici , Lævinusque Lemnius plus quàm propheticâ superstitione farinis exuere amaritudinem quærat ; sanctius quid censet Valesius in suâ sacrâ Philosophia Verùm quæ huic amaritudini conjungitur acrimonia , eam quodammodo temperare præparationes videntur. Præparatio autem ex Arabum dictatis observanda est , & tundendam esse tenuiter subtilique cribrandam incerniculo , ne frustillatim hæreat rugisque impacta Ventriculi ténera vexet venarum oscula , unde in Extracto tutiùs Resinâque propinatur.

T U R B I T H.

Acrius & hoc gustui est, sed quod hoc titulo in pyxides seplasiariorum migravit, non Arabum videtur *Torbedon*, sed *αυπεκαλόμενον πθυμίας εἶδος*, five *Efulæ*, seu *Pithyusæ* seu *Thapsiæ* radix. Certè Veneti in Lacunarum orâ crescentem *Efulam* pro *Turbith* salutant; Fallopius autem putavit, quod in Italiâ passim prostat *Turbith*, *Thapsiæ* esse radicem, quam & in Hispaniâ frequentem & ubique natam in officinis pro *Turbith* subjici Carolus Clusius observavit: nec ambigō quin illa hæsitatio permutandi licentiam fecerit majorem. At Salem huic imaginario *Turbith* subesse gustus & alia demonstrant; Resinatum lentorem vini spiritus extrahit, & ad bonitatem satis est gummosi Epitheto circumferri. Judæus quidam Cydoniorum succo temperabat; at Jo- hannitius Dactylorum aceto, omne hoc ad Salis acrimoniam retundendam.

A G A R I C U S.

Levitare suâ ingenium probat hic fungus, putrescentis ligni abscessus videtur deferente cari- em Volatili Sale, sed terræ particulis impedito. Utque Volatilis appareat efficacia, solâ ustula- tione in terram vertitur inertein, facultate pur- gandi orbatam. Salis argumentum est, quodd ab acidi effervescentiâ cretæ instar adstringat. Geminam huic substantiam largitur Regius ju- venis, igneam unam aëreamque, terream alteram fixamque, non insulsâ ratione; sed quodd marem alium salutent, alium foeminam,

ab externâ repetunt qualitate; nam nigro tenacique villo fibrosus Mas est, levis alter & albus, molli titulo, Fœmina. Experimentum Judæ est Agarici efficaciam Oxymeli excitari, cujus jam ratio deducta est.

BRYONIA.

Hujus radix præparatur, estque in magno apud Quercetanus pretio. Edocuit is modum conficiendi fæculam; scilicet, è radice succum exprimit & hærentem fundo sapam Fæculam appellat. Salem testatur acrimonia, in baccis etiam tanta, ut *ψιλλας* gaudeat & ad corii confecturam commendetur. Sed de jalappæ radice, quam Hispanienses nonnulli peregrinam esse Bryoniam contendunt, alia res est & cognitissima; ejus tincturam spiritu vini felicissimè evocant, sed purissimo; nam propter densam pinguedinem aquosus spiritus fugit contubernium. In aquâ autem nonnihil ejus, quod salinum est, dissolvitur, plurimum tamen præcipitat: à tincturæ evaporatione aut præcipitatione residuam partem Resinam salutant, saleutique & oleo refertissimam. Hæc Bolis immergitur aut Pilulis intra scrupuli dimidium, estque felix justæ purgationis compendium. Radicem in minuto polline servari vetant Magistri; sic enim purgativa vis cum sale volatili subducitur.

GUMMI INDICUM.

Vel Gutta Gamba, barbari succi barbarum nomen; cujus licet acrimonia primâ fronte non cognoscatur, subesse tamen suoque se tempore exserere suprâ à nobis demonstratum est. Effectum habet violentum, sed eò est tolerabilius, quòd

quòd utramque alvum ducat. Ambigua ejus natura dosin & præparationis modum apud Medicos variavit. Pulveri, ut tunditur, si diutius inhæreas, vomitum ciet. Subtilitatem satis arguit vis Emetica, quam modicâ fixatione coercere facillè possumus. Conservâ obrutum Rosarum Cinamomi Syrupo diluunt, spiritusque Vitrioli aliquot guttis conspergunt. Color autem subaureus ab acidi misturâ in herbosam viriditatem transit. Oleosum esse evidenter demonstrat, quòd & ad Lucernam accendatur Pictorumque misceatur oleis. Sed & salivalio humore excipere feriantes pueri solent; at Chemicum cum Vini spiritu magisterium conficiunt, cum aquâ Rosarum præcipitandum. Hoc modestè alvum ciet inferiorem.

E L L E B O R U S.

Medicamentum, si quid aliud, infamatissimum, sed albi etiam mala culpa nigrum involvit eodemque titulo proscripsit. Verùm magna est inter utrumque differentia. Album vehementissimum est & mordax, imo quod in Hispaniâ facili apparatu in præsentaneum transit venenum; de quo postea differemus. Nos autem nigro addictiores album istum Pharmacis & Circulatoribus relinquimus; sed hujus quoque acrimonia acidis vexari cœpit. Cydoniorum enim hic laudatur succus vinumque Cydoniatum; alii studiosiores, etiam Vitrioli phlegmate radículas spargunt, unoque obtutu vim omnem perdunt. Cum Sale Tartari, quod in eo est subtilius, tabescit vehementiaque temperatur. Satius est cum Aceto Scyllino extrahere Tinctu-

ram, menſtruoque per Alembicum revocato
Extractum ad pilulas ſervare.

S E N N A.

Ægyptiæ plantæ ſunt folia, acrimoniâ volatili prædita; nam & facilè evaporat atque teredine aut naturali tabe conſumitur. Inveterata amiſſo vinculo in pulverem concidunt, id quod Salis Volatilis inteſtinâque partium putredine obſervavimus. Tutum eſt medicamen recens, ſed obſoletum tormina ciet, movet nihilque promovet; quare domesticâ uti Sennâ Fallopius maluit, quàm Alexandrinâ illâ per tot tracta maria nauteamque olente. Acido hanc quoque Sennam enervari experimento didici; ſed & guſtus acrimoniam indicat. In ſolutionem ſi Tartari Salem addas, melius extrahitur pars refinata, mitiusque expurgat.

C A P. XXII.

Metallicorum nunc quoque ſigillatim excutiuntur præparationes & purgativum demonſtratur principium. In Mercurio, & Antimonio, Auro, Argento, Ære, Ferro, & Lapidibus.

Nihil autem impedit, quò minùs etiam in Metallicis ejusmodi ſit Elementorum miſtura, quandoquidem ex eâdem hyle conflata ſunt omnia, eodem omnium motore, Deo. Quod cum obiter alibi probatum ſit, ſummatim hoc quoque addendum judicavimus, in Metallicis æquè eſſe præparationem atque in Vegetabilibus, quæ nos iſtiusmodi miſturæ aut principii purgativi

purgativi certiores faciat, neque refert an in Sulfure lateat personatum an in sensibili spiritu. Nam cum volatile naturâ non sit, necesse est aliquid conjungi, quod subtilitate suâ ignavos sulfuris contextus in sublimetollat: Hoc ipsum, præcipuam purgationis partem, armatum spiculis adeoque salinum in sulfure delitescere, ceu in oleo vegetabilium existimamus. Incipiamus autem à clarissimo Chemicorum Proteo, Argentum vivo, quod ut versatile agnoscas, fatis est Mercurium appellasse. Prodeat ergo.

MERCURIUS.

Hunc postquam aliqui in supremo frigoris temperamento collocassent, adeoque nec Salis ullius aut Sulfuris participem, multò minùs ego Aquæ dixerim, decidisse causâ Chemicos putabant. Sed sciant illi, qui ad tactum & in illâ globulorum mobilitate frigidus est Mercurius, potentiâ & interiore in formâ calidissimum esse posse. Viperam certè, ut ut frigidam tactu, τὸ πυρρὸν δέσσει τον τῶν ζώων nominare etiam Hermes ausus est, secretiore ejus formâ, oleoso sale, persuasus. Jam verò illorum quoque sunt placita λεπτομερῆ quæque esse calidissima; nullum itaque Mercurio calidius, cum & in tenuissimas diffletur minutias & quàm longissimè abeat. Kircherus autem multò in hoc examine severior, ad Mercurii vivi naturam salia advocat externa, Nitrum & Vitriolum. Bonum itaque factum, ne sublimationem cum salibus repetant Artifices, sublimato jam & in Terræ sinu concepto Arsenico: sed quis in tali ratione crudum sustineat & vivum propinare? Hildanus tamen sic na-

tum & volubilem ad drachmam unam & dimidiam propinavit, & plurimi hodie in Italiâ Medici vivum illum bolo mellito aut saccharo subactum ad puerorum vermes usurpant. A Johanne Zappatâ in secretis mirabilibus hic præscribitur modus. Argenti vivi drachmæ dimidium, Benzoini scrupuli semissem cum guttis aliquot aquæ vitæ permiscet, & pistillo Rosarum Conservâ excipit. Sed à Baricello infusum laudatur Hydrargyri. In aquæ communis aut stillaticiae latice & tunditur & maceratur, donec expressæ partes lympham infecerint: hoc quoque laudat Helmontius. Sed videamus, quomodo mercurius vermes necet & purget. Equidem mercurii auram adeo esse animalibus infestam experimur, ut ad odorem ejus illico effocentur. Pediculos certè vel in Zonam receptus fugat aut igne vaporatus; sic enim Sagis militaribus indusiisque in castris excutitur. In Zona lumbis circumtenfa calore naturali efferuntur atomi mercuriales insectorumque teneras animas colliquant. Quod putem manifestum esse in illis canibus, quos prope Puteolos mercuriali terræ aurâ suffocatos, mox aquæ frigore revocatos vidimus. Scilicet aqua dissolutum interludentibus mercurii particulis sanguinem momento constringit, porisque inerrantes atomos elicit, ut ad naturalem adeo temperiem sanguis redeat. Imo adeo insectorum esse hostem constat mercurium, ut Scorpiones aurâ suâ fuget Phalangiique infesta genera. Araneam vaporanti inhiantem mercurio exstingui vidimus, ut credam & ipso & oleo nihil esse insectis infestius lumbricisque, animatis pituitæ partibus. Hi autem lumbrici Mercurio sæpe educuntur, sæpius solâ

morte

morte poenas luunt; educuntur, quando impotentem Mercurii auram fugientes, concedente hoc viarum aditu, ore aut alvo se excludunt vivi, occiduntur duntaxat, quando pituitæ intestinalis tenax gluten fugientes retinet, quos deinde præparata reddit alvus. Sed Chemicorum in Mercurii confectione longè est operosius artificium. Primum, cœperunt aliqui solo igne servum hunc fugitivum compescere. Riverius, Capite de Epilepsia. *Felix, inquit, in hoc casu sperandus est eventus ex Mercurio, vel per se vel cum auro calcinato, in furno arenæ longo ignis regimine, probè cavendo, ne qua illius portio cruda adhuc & volatilis maneat, quæ summam vehementiam medicamento conciliaret.* Videant autem illi, qui antiquiores medicos à Chemicorum operationibus alieniores fuisse existimant, annon & Pauli Æginetæ ea mens fuerit, quando libro septimo capite de Hydrargyro, ita per Interpretem loquitur: *Quidam Hydrargyrum ustum ac in cinerem redactum aliisque speciebus permistum Colicis & Volvulosis bibendum dederunt.* Uri certè illo ævo, præterquam ab igne, nihil potuit; sed nos etiam hodie acidis liquoribus urimus figimusque volatilia. Verùm objiciat quisquam, impossibile esse, ut ignis ipse mobilis mobilissimum omnium corporum figat solidetque in pulverem. Ignis fanè, quà mobilis, hoc non facit, sed quà salinis, acidis, omnis generis terræ particulis comitatus in corpora impingit: fit quid in igne mobile, tam subtile, ut liberè quævis interstitia penetret, sunt tamen etiam crassiores solidioresque particulæ, quàm ut angustissimos corporum meatus perrumpere queant. Hæc utique crassiora ra-

menta subtili elemento subvecta, objecti partibus illiduntur & $\chi\acute{\epsilon}\sigma\iota$ minimorum pro naturâ suâ immutant, &, si acida sunt, quidquid est in objecto salinum volatile, figunt mutuisque nexibus in solidum pulverem adstringunt. Ego verò huc maximè ignis naturam conferre existimem, eumque, qui ex acido copiosiore constat, efficacissimum esse. Ejusmodi Sulfuris est flamma, ex quâ collectum vaporem densatumque pro acido oleo circumferunt Chemicis. Veneratorum equidem Cinnabaris liquati sulfuris est cum Mercurio mistura, quem cicurare non possent ad ignem, nisi acidi beneficio. Nitri quoque flamma est acidissima, nihil enim est aliud, quàm spiritus acidi cum sulfure per elementum aliquod subtilius expansio. In lignis etiam nonnullis aciditatem flamma redolet, ut in Quercino; quos ideo ignes huic maximè operi destinarem, nisi alia suppeditaret Chemicorum schola. Sed hoc Mercurii quoque est fatum, quod nonnullorum vegetabilium, acidis exacerbari aut figi: omnia enim exusta, omnia præcipitata ad purgationes crudo ipso sunt vehementiora. Levis est & extemporanea præparatio, quàm ad vultus lenocinium usurpant Italæ mulieres, salivâ crudum demergunt macerantque aliquandiu; Mercurius autem, cum acidi nonnihil spiritusque salini in salivâ lateat, ceu ab acido, exstinguitur hæretque aliàs abiturus. Quòd verò præcipitatus sublimatusve crudo sit perniciosior, acidi est corrosivi morantisque culpa; nam, cum vivus ille pondere suo alvum subito perreptet aut in habitum illæsis humoribus exponatur, præparatus contrà moram in corpore trahit acidique beneficio cum humoribus coalescit,

coalescit, quem, proinde fixari furtivisque salium claustris detineri oportuit; detineri, inquam, fascinat enim oculos idem ille Mercurius, & in quamcunque versus faciem artificiosè & fisti vivus & in liquoris æterni vomicam, ut cum Plinio loquar, reduci potest. In Butyri Antimonialis destillatione ab acerrimis illis acidis dimissus redit vivus, quem falsò Antimonio imputari postea ostendam. Sane, splendor ille, qui in Sublimati CrySTALLIS relucet, à globulorum mercurialium refractione dependet, docuitque me Patavii Jacobus Cadenetus, Philosophus & Professor insignis, deprehendi posse microscopio micantia illa vivi Mercurii elementa in Sublimato. Sed hoc quoque ostendit nihil esse interioris naturæ immutatum, quod tot gravium solidorumque salium particulis obrutus nihilominus in sublime volet, subtilitatemque testetur: Præcipitatus autem ideo est fixior, quòd ab acido puriore & liquidiore potentiùs sit divisus, quàm à solidis suoque ambitu distinctis salium ramentis, ut in Sublimato fit; & licet hoc dulcior sit præcipitatus, agit tamen & ipse immitiùs propter acidi acrimoniam, quàm nec millies sive aquis seu Vini spiritu elotus amittet. Omnium verò votis & hoc præcipitato & illo Sublimato præstantior est dulcis dictus Mercurius, ad pituitosas purgationes frequentissimi usus. Hic dulcis conflatur ex Corrosivo illo cum alterâ vivi portione permisto & sublimato. Ita demum ille, qui ob salium acumen effectuumque atrocitatem inter venena numerabatur Mercurius, quàm ocyssimè in se converso novo Mercurio, temperamentum accipit & quasi per effervescentiam domatur. Igitur modestè detineri debuit Mercurius,

curius; cum salium non sit purgare sed Mercurii; nam, quò plus Mercurii salibus accedit, eò sublimatus magis est purgativus minusque corrosivus, ut & liberè fluctuare inter salium ramenta Mercurius neque nimium opprimi debeat: solus enim nulloque salis acumine armatus aut diffugit, aut in se convolvitur, cum altius detinetur, ut in præcipitato aliisque contingit, acidi dominantis permittitur arbitrio. Sed Sublimatus corrosivus, quoniam acerrimis Vitrioli salisque particulis gravatur, erodet, dulci rursum ob Mercurii copiam vivipotentissimum genium sequente, & propter modestam detentionem purgante. Diaphoreticum autem non ante videre licet, quàm reduci nequeat in totum fixus. At cum præter alvi ductionem etiam hoc habeat familiare Mercurius, ut & per salivales glandulas ferum, idque copiosum in os eructet, ejus nunc quoque causam designare necesse est. Mercurius ergo naturâ volatilis, acidique complexibus per calorem corporis aut certi liquoris occursum emancipatus, in venis oberrans, cum pituitosum tum maximè serosos humores novo fermento secernit, secretosque ad suos quosque fontes naturali ductu dimittit. Cum verò etiam magna humorum pars in buccam redundet, salivæ nomine, hujus quoque sequestratâ per Mercurium materiâ (sive quòd illi humori propter acidum, seu aliud principium jungi malit Mercurius) salivalis exoritur fluor, tam acer sæpe, ut palatum gingivasque erodat. Nec de nihilo est, in Melancholicis maximè aut Lue infectis venereâ ad salivales potius glandulas converti Mercurium quàm Pancreaticas, cum & illis sponte illa excretio & familiariter eveniat. Ponamus itaque,

itaque, fermentum esse in glandulis, cujus beneficio saliva præparetur; hoc fermentum hisce in morbis immutari probabile est, in acidius viscosiusque; utroque nomine aptum, ut Mercurii sibi particulas associet. Fermenti ergo hujus cum viscosi tum acidi conjugio detentus Mercurius, suppetente continuo feri materiâ, copiosam separat salivam laxatisque ductibus aliam ex aliâ eructat, nec antè desinit, quàm aut cum fermento expellatur aut ad sensum interioris amici, Auri, foras prodeat fucatus: aurum enim adeo hic deperit, ut vel remotum & in ore detentum amplectatur, candoreque argenteo imbuat. Utque credam glandularum fermento hunc Mercurium jungi, funesti illi quandoque successus persuadent; nam cum & hic acidior succus glandularum glomis inhæreat, detinet sese mercurius in acidi amplexibus &, præcipitati instar, vivos depascitur artus, remedium contemptor omnium, unico excepto Auro; ut ex multis observationibus multiplicique experienciâ constat, adnotante hoc quoque Clarissimo illo Bartholino in Observationum suarum Centuriâ primâ. Quare multo uti mercurio periculosum est, inque ejus usu necessariò & præparationis & corporis affecti habenda est ratio. Propinari solus non debet, sed in Electuario, in Pilulis, iisque citò purgantibus, ut eodem impetu corpore extrudatur: corpus sit neque melancholicum neque pituitâ viscidâ oppletum, sic enim retardatur fugientis lapsus altiusque hæret. Hoc de mercurio monendum fuit, nunc alterum petamus in metallico Regno purgans, Antimonium, maximi, præter mercurium, usus.

ANTIMONIUM.

Στίμμι Græcis, & ne his quidem pro purgante cognitum, mirificè Chemicos exercuit, & mox veneni publicè & censurâ Parisiensi damnatum, nobilius resurrexit palàmque revocatum est in usum. In hoc tamen Antimonio adeo dissident Artifices, utrum sulfuri purgandi debeat facultatem an mercurio, ut post Libavium etiam hodie nihil tritius sit in Chemicorum scholis. Qui Sulfur statuunt, manifestè experientiam habent testem multamque Artificum turbam, sed qui Mercurium, pauci sunt, illique inter se etiam opere disjuncti; nam cum hic talem, alius alium præparandi modum promittat, suspicio est apud Magnos Viros, annon oculorum is ludus sit. Rolfincium equidem hæc res permovit, ut mercurium negaret metallorum, interque non Entia proscriberet peculiari libello: sed remordent hic Chemici, unusque Becherus & se & experientiam suam Rolfincio aliisque opposuit. Quidquid sit, sulfur omnes & inflammabile in Antimonio agnoscunt, sed mercurium credam à fallaci proficisci artificis manu; est enim fucus & sulfuris larva, cum certa tantum dispositio texturæque immutatio, fortè longarum exporrectarumque particularum rotatio, mercurium simulare queat. Mutationem verò talem non adeo refugere aut sulfur aut mercurium hinc apparet, quòd ipse vivus, mox in oleum, jam in salem, tandem etiam in pulverem fixum transformari possit, sed tandem quoque non levi conatu in vitam revocari. Jam si omnes illæ micantes in Antimonio atomi in globulorum

bulorum coeant stillas, annon mercurium mentientur? sicut, quæ in sublimati relucet salibus, particulæ, vivum reddunt currentemque mercurium: sin verò obscurentur mutuisque inhæreant nexibus præpeditæ, annon sulfuris æmulabuntur speciem: nunc autem, quia, quæ vulgò pro Antimoniatis propinant Chemici, sulfur potius, quàm mercurium pleraque referunt, nos in sulfure potissimum purgandi quæremus principium, &, nisi fallor, clarissimè demonstrabimus. Sulfur autem dicimus volatile, quod salis volatilis beneficio elatum est; nuper enim monuimus immobiles esse ex naturâ suâ olei tricas. Sulfuris itaque nomine intelligimus, Oleosi, Volatilis & Acris misturam, in Vegetabilibus Sapam nominatam: sed, ais, quomodo volatile potest dici, aut inflammabile, quod constantissimè mediis in ignibus perdurat, sicut in Regulo vidimus & Antimonii vitro: verùm multa sunt, quæ partium alienarum contextu ita intricantur, ut ab externis injuriis nihil patiantur detrimenti. Sic intimè metallis sua inhærent sulfura, lambentisque flammæ eludunt impetum; illud tamen sulfur adeo ignium patiens, ad liquoris vinosi accessum obsequenter se emittit, inque sapam aut melleam offam cogitur inflammabile. Sed etiam perruptis acidioris ignis flammâ salium, qui olei defendebant molles ramulos, claustris, pars olei accenditur, pars cum subjecto sale comprimitur figiturque. Adeo ut ignis tantùm quâ acidus figere metalla possit, neque enim aliud ad sulfurum consequendam fixationem quàm acidum præcipiunt Chemici, aut Nitri flammam aut ejus spiritum: quippe ut semel detonuit cum

Anti-

Antimonio Nitrum, Crocus audit vomitorius & volatilis; si tertium, diaphoreticum & sulfur minerale fixum: quò verò igneæ mobilitatis plus habet acidum, eò citius ad intima deducitur salis metallici claustra, quod enim antè plumbeum erat & nigrum, id nunc prodeunte candore saluberrimum evadit modestissimumque remedium. Acidum autem isthoc, quod salium se immiscuit aut olei particulis, non tam pertinaci corporis illius amplexu tenetur, quin tandem temporis lapsu, adjuvante motum aut fermentationem aere humidior, salium se extricet aut sulfuris particulis, redeunte sic quoque colore illo nigro, metalli proprio. Efferantur enim multa alia & imprimis metallicæ præparationes, aere humido & in vitri interiora admissio, quasi hoc ipso ad putredinem aliquam aut intestinum motum disponderentur Elementa. Equidem nos acidæ lymphæ guttulas è sulfure minerali post ejusmodi mutationem manantes, in supremo vitri collo gustu cognovimus, quas si quis ab aere venisse contendat, næ is coloris facultatisque mutationem explicare nesciat: nam sive Nitrosum sit istud seu Vitriolatum, quod ab aere accedit, jam ultrà figi aut ligari Salem metallicum necesse est: nec movet, quod gravitate suâ externæ materiæ accessum indicet; siquidem hoc ab aqueo liquanteque Elemento contingere possit. Ambigere ergo nemo potest, solis acidis reprimi ligarique metallorum volatile, inque fixum & diaphoreticum degenerare, aut, quod mitius eo est, alterans. Examine-mus Chemicorum præparationes, & videamus, quomodo & hic sal aliquod, præter volatile sulfur, accusandum veniat, quomodo scilicet
acidum

acidi corrigentis ratione , quod uni sali opponi Capite xvii evicimus , sal hic , quisquis est , ultro se prodat. Prima est præparatio olei seu sapæ Antimonialis. Extracto per acetum Antimoniali sulfure rursumque coagulato , & secundum cum Vini spiritu superficiali detracto acido , infractâ sic Volatilis naturâ & Acri demitigato (quid enim aliud fiat ?) ponit se vomitus virulentia , modestèque alvum ciet. At cum Nitrum in figendo potentissimum sit , ejus imprimis hic vires mirari libet : namque ingeminatâ reverberatione metallorum Crocum hætenus emeticum in diaphoreticum vertit , obscurumque metallum colore candido illustrat. Nimirum Nitri flamma , quæ nihil aliud , quàm acidi mediis ignibus interruptæ particulæ , cum primo statim insultu ob volubilem raptum omnes contingere salis sulfurisque partes nequeat , reddi bis terve Croco suo debet , donec nihil amplius detonet , consumto aut fixato maximam partem Sulfure. Sed majus quid volvitur in Bezoardici mineralis præparatione ; hoc Bezoardicum è Butyro Antimonii , id verò est , sulfure , per modum effervescentiæ conficitur. Butyrum vero est Purgativa Antimonii Sapa aut Extractio , si hoc in metallicis malis , in offam per acidum coacta sulfuream & inflammabilem : huic tamen sapæ arctissimè cætera cohærent Volatilis Salsique principia , neque enim cum acido efferveret nisi salis beneficio , id quod in vegetabilium quoque Resinis frequentissimum est. Sed unguenti istius butyrofi binæ cluent soboles passimque usurpantur , Vitæ ille Mercurius & Bezoardicum minerale , quorum alterum ferox est & Volatile , alterum vero temperatum & fixum

remedium. Vomitivum enim Mercurium etiamnum Volatili sulfure abundare non effectus tantum vehementia, sed & facilis ostendit inflammatio. At cum Nitri spiritus acidus, potentius Sublimati salibus figens, Butyri Antimonialis depascitur salem, effervescent utrinque, & æstu illo saliumque collisione sulfur Volatile, aut figitur, aut planè conflagrat; unde enim tantus sentientibus calor, tantus fumorum eructantium, aliquando etiam ignium globus? adeo ut, quod in Vegetabilibus perspeximus, hic etiam in Metallicis locum habere videatur; unius scilicet Elementi defectu aut jacturâ, sive Oleosi perditâ inflammabilitate seu Salis decussâ acrimoniâ, sive etiam Volatilis fixatione, totam continuò metallici sulfuris formam exortamque inde facultatem inverti. Quomodo verò uno Nitri acido singulæ hæ principiorum proprietates enervari queant, in Butyro experiamur. Quin si rectè attendimus Experimentiæ, reperiemus butyrum hoc per effervescentiam sublimati cum Antimonio confieri; nam ne solum ignem aut distillationem hoc facere existimes, etiam sine igne, sola Sublimati cum Antimonio mistura in cucurbitâ, naturali caloris effervescentiæque impetu, butyrum fundit perinde *κευσικόν*. sed tædiosior est hæc per se operatio & multò, quàm quæ per ignem fit, tardior; quando enim hic triduo vix impetres effervescentiam, isthic totidem ferè horis subiecto igne sulfuris consequaris Antimoniati offam. Hanc verò butyrosam offam si in suas partes resolveris, & Antimonii habebis Volatile sulfur & Sublimati corrosivos sales, Mercurii autem nihil, unde vitalem illum expectabant

tot pollicitationibus Chymistæ. Ratio quidem effecti hujusmodi est: Mercurius sublimatus, cum nihil aliud sit, quàm Vitrioli & salis vulgaris per Mercurium & in Mercurio adunatæ particulæ, corrosivæ potissimum aciditatis causâ, Antimonii salem sulfuris intimatum corripit, cumque eo effervescent; hoc æstu vindicatur à compede suâ terreâ sulfur, volatilisque beneficio urgente igne ascendit, sed eodem quoque conjugio trahit effervescentes sublimati sales, atque butyri specie in receptaculum revomit; relicto in fundo vivo & mobili Mercurio inter salis & olei fixioris particulas, qui, si ignem ulterius urgeas, post butyrum elevatur, primum crudus & sine socio, mox cum sulfure illo in Cinnabari. Utque intelligas Mercurium nihil adeo ad butyri destillationem conferre, multò minus, ad Mercurium illum vitæ imaginarium, etiam sine sublimato, solis Vitrioli Salisque spiritibus antimonii prolectare butyrum Basilii Valentini docuit, in suo curru Triumphali. Est itaque butyrum continuata salis corrosivi cum interiore Sulfuris Antimoniati sale effervescentia, in quam ne protinus & ad sensum erumpat, crassiores olei particulæ impediunt, acerrimo tantum & penetrantissimo Nitri spiritui obnoxie; eo enim accedente perfossis olei tricis innexum sal effervescent & post subsidentem ab effervescentiâ flammam nec acumen habet amplius, neque ipsum sulfur aut volatile est aut inflammabile. Quare nec emeticum est ullo modo nec purgativum, sed molle diaphoreticum, ligato scilicet volatili sulfure, quod ob insignes dotes Bezoardicum minerale audit. Sed Mercurius ille vitæ dictus (qui nihil aliud, quàm ablutio

butyri antimonialis) salvo sulfure isto inflammabili & Volatili, ob Vitriolati muriaticique salis in figendo impotentiam, sævitix etiamnum Antimonialis est particeps, quàm ut temperes, vel unâ cum Nitro detonatione, aut sponte in arenæ balneo, vel etiam Tartari sale opus erit. Nitri flammam acuminis figentis ratione hoc facere alibi notavimus. Balneum arenæ acidum quoque spirat, estque naturâ in figendo potens, sed quòd sale Tartari aliqui aut Lixivio vim emeticam edomuere in purgantem, à deterfione pendet saponatâ; quippe efficacius sublimati sales lixivium abluet quàm mera aqua, sed neque effervescentiam hoc modo effugiet, volatile isthoc emeticum aut evaporantem aut figentem; quemadmodum certo Capite vidimus. Non est igitur ut ambigant, quod in Antimonio est Purgativi aut Emetici, sulfur esse, aut in sulfure isto, ceu in sapâ, delitescere, Salsum, inquam, & Volatile: quod etsi nomen aures malè sustinent, rogo per Chemicorum fidem, ut aliud nominent demonstrentque re tale. Sed si Mercurium vocent, concedant, quæso, esse hunc personatam sulfuris animam atque, ut in corpore fermentet, compositum aliisque principiis sociatum; neque enim simplex est continuò & purum in Naturâ suâ, quod Chemicorum artibus dividi nequit. Ostendendum illis quoque fuit, metallicum illum & Philosophorum Mercurium eadem in corpore movere symptomata, quæ vulgò ab Antimonio expectantur crudo; atque vulgata illa Antimonii sulfura, Mercurium suum in ventriculi menstruum aut humores revomere, antequam massam expurgent. Sed quis credat, quod tantis laboribus Chemicorum

corum evocat industria, unius horæ articulo in Ventriculo proditum esse? Sal verò Volatile CrySTALLINUM destillatione Basiliius elicit, cui probati quique Chemici ultro assentiuntur; est quoque principiorum varietatis argumentum, quòd uti Vegetabilium plurima, ita ipsum quoque Antimonium diversis misceatur mensstruis, quod, cum secundum unum idemque principium, utpote uno tantum simplicique modo figuratum, evenire nequeat, à variis corporibus iisque à se diversis repetendum fuit, ne Chemicis quidem diffidentibus, quod oleosum est & quatenus tale, oleoso tantum mensstruo recipi, quod salinum est, spiritum duntaxat aut aquam admittere; adeoque, si oleum aqueo coalescit mensstruo aut spiritui acido, non quia tale, sed quia salinum est, hoc fieri: refugit enim per se acidi & aquei contubernium. Ergo quòd in Terebinthinæ oleum totum fere refundatur Antimonium, liquidi sulfuris signum est; quòd in lixivium, quòdque in acetum, salis est interioris beneficium: quidquid sit, absque hac particularum diversitate mensstruis tam diversis, pororum scilicet figurarumque respectu, non responderent metallorum illa sulfura; diversa autem hæc elementa nulla vetat religio Oleum aut Salem vel denique Spiritum vocare; adeoque in Metallicis quoque eandem principiorum mixturam agnoscere, quæ est in Vegetabilibus: sed quia & plusculum Volatilis, & arctius metallorum sapæ connectitur, ideo tanto labore fuit opus ad castigandum hoc acumen figendumque in Diaphoreticum. Et proinde nuda illa intemperataque sulfura non temerè propinanda, sed ad usus reservanda vulnerarios, tam

quod cum Terebinthinæ oleo, quàm quod Lixivio extrahitur sulfur; elici tamen ex hisce, demitigato fixatoque volatili, utilissima remedia posse, Chemicorum experimenta plus satis testantur.

AURUM, ARGENTUM, ÆS,
FERRUM, LAPIS LAZULI,
CHRYSOCOLLA,
VITRIOLUM.

Aurum metallorum præcipuum ad Cardiacas Alexiteriacasque compositiones pluribus probatur, paucis in Purgans receptum. Circumfertur Leonhardi Fioravanti ex Sole Vomitivum, certissimi & maximi usus. Sed cum hoc ad secretiora pertineat, ad Argentum satis est transiisse, cujus præparatio ad purgationem multiplex est. Certè quæ cum salis Ammoniaci aut spiritu aut liquore fixo extrahitur Tinctura, commodissima est, modestissimumque Hydragogum. Cum enim sale isthoc, ut demonstravimus, Volatilis non-nihil emetici exsolvatur, temperatius evadere in purgando necesse est, & pro humorum subinde naturâ ad Renes, quidquid est serosi, deducere. Salem intestinum effervescentia cum acido ostentat, constare enim debet, nihil cum acido præter salem exæstuarè; residuæ ab effervescentiâ Crytalli, seu coactum in acido sal, ad aquas ducendas commendatissimum est; rigiditas equidem salis metallici temperamentum plenæ fixationis respuit. Certo tamen menstruo purgativas Crytallos in sudorificas convertit Boylæus. Cæterum amaritudo ipsa per se acrimoniæ salinæ testis est. Tinctura cum Alcohol vini, volatilis

tilis sulfuris, Cornu Lunæ, tenacioris viscidique glutinis sunt argumenta, utque proximè innexum sali suo oleum credas, Crystallum ubique comitatur Tinctura. Quòd si hæc Crystallo subducitur, jam misturæ aut sapæ partem, & cum eâ purgandi facultatem imminui necesse est; sanè credunt Chemici, Lunæ salem album mitius agere cœruleo illo, & ad urinas sæpius quàm alvum abire; scilicet, quia uno Elemento minor est mistura. Quòd si vehementiùs agere Argentum contingat, vomitumque excitet, cum ejus sulfur naturâ tam Volatile non sit, quippe proximè ab aurei sulfuris fixitate distans, admisti æris culpa est; hoc enim crudo acumine sævius percellit, quàm Argentum. Æs ad Purgationem à Veteribus frequenter est adhibitum in squamâ, *λεπίδα* Græci vocant, intelliguntque καὶ ἐξοχλὼ æris illam. Est autem squama cocto æri decussum in fodinis ramentum, unde *ἀλίπιν* Dioscorides & clavarem nominat, omnium optimam: hæc vel cum aceto trita aut macerata, vel, quod Paulus jubet, aceti potu comitata hauriebatur: nimirum, ut subitâ salem inter & acidum effervescentiâ Purgatio festinaretur; tarditatem enim sæpe esse in culpâ vehementiæ alibi ostendemus. Etiam florem æris æsque ustum tum temporis usurpabant Medici, sed quæ nos hodie ob virulentiam fugimus, seriorque fugere Brassavolus ille expertissimus jussit. Felicius verò hoc, quod illi ære, nos Vitrioli sale consequimur, Venerei sulfuris verissimâ larvâ. In Venere autem, tale quoque sulfur esse, quale in Antimonio ostendebamus, è Butyro constat Veneris, quod à sublimati cum ære misturâ inflammabile prodit & volatile,

suppresso etiam & in rivum coeunte vivo Mercurio. Hoc quoque sulfur ferox post varia temperamenta & fixationes in somniferum vertitur medicamen, ut non aliud fuisse credas, quàm vulgatum illud Vitrioli sulfur Narcoticum, rursumque hoc Vitrioli sulfur, præter Venereum isthoc, nihil. Ut hinc etiam appareat, quod in Vitriolo est Emetici, æris esse Volatile sulfur. Ferrum deinde Chemicorum ludus & exercitatio, multis cluet præparationibus & ad purgandum accommodatur, sed totidem quoque adstringendi modis probatur, ut dubium sit, unde naturæ diversitas repeti debeat. Terreum esse metallum acidoque sale imbutum non negabit, quisquis & exustos diu Crocos & aquas ferratas observavit; & quò credam, sulfuris hoc esse vulgaris acidum cum terrâ & oleo coactum, Becheri illa nuper & rara metamorphosis, ex limo cum sulfure Ferrum componentis, liquidò persuaserit. Utroque autem nomine *σῦφον* esse poterit. Equidem dum acidi istius & terrei est particeps, adstringit, eo verò in aquas excusso, volatili suo sulfure & sale purgat; Chalybem enim crudo Ferro magis purgare constans est opinio. Sed, inquis, Acidulæ, quas à ferro traxisse acidum aut vitriolo justa suspicio est, cur illæ alvum ducunt, si acidi est adstringere. Atqui ego acidulis metallica subesse ramenta volatilisque sulfuris grumos non ex Ochra tantum sed & Atramenti confecturâ latiùs deduxi. Deinde, qui multo & longo igne torrentur Croci, ad unum omnes sunt *συντικοί*, quos tamen, si acidi hic est jactura, purgativos esse decebat. Sed repetendum est, non sic Acidi tantum sed & Volatilis sulfuris esse, aut exhalationem

lationem quandam aut fixationem, hoc enim per se posse ignem perspeximus. Volatile certè & Ferro subesse ex fermentatione, Salem autem ex illo cum acidis æstu solidâque Cryſtallo concludimus. Quòd ſi Martem ardenti ſulfuris tedæ committas, non aliter atque Vitrioli oleum, ſulfuris flamma acida purgativum ſalem abſorbet, inque ſitulam depluens, in martem cogit aperitivum, ſcilicet ſalvo principio ſalino-volatili: ut mirandum ſit, quod ab acidâ atteritur figenteque flammâ, etiam volatile eſſe poſſe; id quod accidere monuimus, ſive ob metallici ſalis rigiditatem, ſeu ob principiorum arctiſſimam inter ſe unionem; quæ tamen tanta non eſt, quin expugnari tandem diſſolvique iteratâ reverberatione Nitrique acido poſſit. De Vitriolo nihil amplius dico, quòd id alibi tranſactum ſit. Sed in hoc regno etiam lapides ſe ad Purgationem commendant, fueruntque & ſunt hodie qui lapidi Lazuli plus ſidendum exiſtiment quàm Elleboro. Hoſ tamen lapides, metallicis perfundi partibus, earumque ratione purgare in Armeno & Lazuli lapide, utrâque ejuſdem matris ſobole oſtendemus. Æs quidem elici poſſe, ex Armeno & Lazuli, purgativi, ut oſtendimus, ſulfuris plenum, Pyrotechnicis notiſſimum eſt, & niſi ab ære originem repeterent hi lapides, cur maximè æris fodinis innaſcuntur & in metalli ſinu? cur colore matrem ſuam manifeſtè teſtantur? ſed quæ in Lazuli nonnihil deficit viriditas, & ad cœruleum inclinât color, ab Elementorum pendet ingenio: mutari enim & ipſum æris viride in venetum artificio poteſt. Ex lapide Lazuli Chryſocolam evocari experimento conſtat, quam æris

esse alumnus nemo neget: hujus quippe respectu tam violentè purgat. Ergo, cum par omnium sit in expurgando ratio, non temere ab uno ære vis illa deducitur. Vomitionem autem, quam cum ære habent communem, feliciter temperant lotiones frequentes, de quo supra. Lapidem verò Cyanum, id est, Lazuli, certum est Græcos non fuisse aulos gulæ committere, sustinent enim esse καθαριστικόν, cui etsi Matthiolus *purgatorium* reddiderit, jure à Fallopio repressus reddere debuit *derasorium*, assentiente hic quoque Fuchsius. Sed vel mediocriter doctus καθαριστικόν aliud esse sciat, quàm καθαριστικόν. Græci autem hac suâ prævaricatione nihil aliud effecerunt, quàm ut majore cum applausu, non in purgantia tantum, sed & Cardiaca & corroborantia reciperetur Cyanus: exstant in officinis non pilulæ tantum lapidis Lazuli, sed &, nescio quâ fiduciâ, in confectionem Alkermes, Antidotum, sive συμπλεκόν seu ἀναλεπτικόν, lapis recipitur Lazuli. Quod ut omitti impune potuit, ita aliquando fastidiente Stomacho volatile metallicum alvum ducit, atque è corroborante in purgantem transit confectio. Ex his itaque omnibus manifestum est, metallicorum quoque, respectu principiorum misturæ, non alium esse genium, quàm vegetabilium, sed quòd ibi non tam clarè & ad oculum se exponant singula principia, [mutuum facere & arctissimum inter se nexum, adeo etiam, ut putredinem principiorumque ἀνάλυσιν ægrè admittant, correctoriorumque levium vires eludant, cum in Vegetabilibus contrà minimâ quæstione Sapæ illa mistura disjiciatur, humidoque, quo copioso interpolatur, putrescat.

SECTIO ALTERA.

CAP. XXIII.

Demonstrato jam Principio purgativo, in Metallicis perinde ac Vegetabilibus, ad Purgationis properatur accidentia, effectusque & causæ ratio initur. Sed antequam venis committuntur purgantia, falsæ quædam de iis & infatuatæ opiniones diluuntur. Disquiritur utrum sint venena; eâ occasione venenorum elucescit natura. Multiplex venenorum distinctio. Occulta alia, alia manifesta. Ex naturâ aliqua, sed bene multa ex præparatione. Ventri quædam, nonnulla sanguini infesta. Etiam ex accidenti & vitio natalium. Metallica aura in herbis non purgativa sed corrosiva, contra Quercetanum & Kircherum. Elleborus albus ex præparatione venenum, Gallorum Venenum Cervarium, Galeni βιλένιον Bebelianæ restituendum. Venenum propriè Aristoteli, quod in minimo nocet. A Veneni suspitione vindicantur Purgantia. Campegius notatus.

Igitur expressâ & Metallicorum æquè ac Vegetabilium reductâ ad commune Principium purgativâ formâ, restat, ut, quæ effecti cum causâ, purgationis cum purgante sit ratio, constitutâ antè methodo evincamus, & quàm severissimè cum usu practico, cumque aliis eorum φαινομένων comparemus; quâ in causâ nihil me facere aliud oportuit, quàm ab ipso medicamentorum apparatu, siquid inde fortè purgationi accidat.

accidat, incipere, & hausti deinde Purgantis substantiam, in ultima usque viscera elapsam, atque nostris inde auspiciis in alvum redeuntem, in intestinorum, quâ patent, aditus, viscerumque propria vomitoria deducere. Prudentiæ itaque erit, suspecta ubique medicamina, & à quàm plurimis veneni damnata à nocentissimis Medicorum manibus absolvere. Sed inspiciamus ex venenorum ingenio, quid natura, quid ars, quid vel minima circumstantia in permu- tandâ Purgantis forte possit: quod ut rectè fiat, venenorum proprietates placet altiùs repetere, vel in Fallopii gratiam. Venena vel occulta sunt vel manifesta, pro qualitatum sensuumque affectione. Occulta dicimus, non quæ aciem ingenii fallant, licet hoc etiam pleraque, sed quæ sensibus non perinde se ingerant. Manifestè autem virus suum insinuant acria quæque, & calces & stygiæ Chemicorum aquæ, ipseque Mercurius sublimatus, nonnullis quoque pro purgante habitus. Sed in his occulta, cum etiam sensum adulentur specieque boni imponant, longè meliore jure venena dicuntur, quàm manifesta illa sensibus suspectam qualitatem ultro testata: accedit, quòd occultorum pleraque in minimo momento jugulent, in his quantitate demum, adeoque solo accidente, pestem inferente. Rursum occultorum alia ventri, alia sanguini infesta sunt. Ventrem infestant, quæ succo scatent crudo terrestri aut metallico. Aconita, Juca Americanorum, Fungi, in Arvernis & Rutenis Elleborus albus; omnia autem ex loci ingenio, adeoque accidente. Sanguini duntaxat nocet animalium pestifera sanies, Aranei, Scorpionis, Viperæ, Ellebori Succus præ-

præparatus, Croci Antimonialis infusio, & alia. Sed antequam hæc examinemus, manifestorum deducemus rationem, quæ omnibus perinde partibus insidiantur, nam & ventre recepta fibras dilacerant, & per vulnus sanguini immissa (sive lixivi seu acidi Chemicorum liquores) liquatâ aut densatâ massâ vitalitatem extinguunt; ut mirari debeam Fernelium, acutè ubique, sed acutissimè in dialogo de Abditis rerum causis differentem, in manifestâ hac qualitatum luce, nescio quid caliginosi & occultæ proprietatis, sine ullâ necessitate ambire, ambiit tamen, & cap. xv. libri secundi *non causticâ tantum & septicâ vi* metallica nocere, *sed totius substantiæ dissidio nonnihil etiam veneni reconditum habere* dixit. Sed age Ferneli, inspiciamus tot manifesto discrimine nota Pharmaca: quâ tu vivam calcem facultate, quâ aquas fortes, mercuriumque sublimatum venenosa esse contendis? Reconditum ne id est, cujus manifesta est qualitas, & apertissimæ insidiæ? Calx viva tot ignium excruciatâ flammis, inter acuminatos forti Vulcano angulos, igneum recondit hospitem fovetque; hic non nisi soluto per deliquium sale detritisque angulis secedit. Calx itaque viva, dum stomachali liquido dissolvitur, aut in flammam aut torquentissimum vertitur ignem, hunc necesse est quàm sævissimè fibras lacerare & instante tandem dolore occidere. Utque hoc scias ab acri illâ qualitate oriri, aquarum macerationibus ejecto καὶ ἀντὶθεσται igne, extinctâque jam calce, & acuminis impetus & nocendi pereunt vires; Calcem enim murariam longo humidi diluvio saturam & virgines sæpe lymphaticæ & pueri vorant lascivi. Sed aquæ fortes, quarum

quarum virus lethalibus infamatum exemplis, quo alio, quam igneis illis penetrantissimisque salium spiculis ventris erodunt fibras, horrendaque excitant symptomata? & ut in hac acrimoniâ, manifestâ certè qualitate, veneni formam constituisse appareat, demitigatâ eâ tolerari à corpore possunt, vicemque sustinere medicaminis. Hoc autem non tam aquæ impetres misturâ quàm spiritus volatilis conjugio; sed etiam, si cum Sale lixivo effervescent, mutuifque motibus desæviant particulæ, ignis ille stygius eliditur consuescuntque cum corpore aquæ Fortes. Eadem sunt sublimati incunabula, nam quod in eo est *ηγιστὰν*, salium deberi conjugio supra vidimus: quòd verò horumce Salium acumen mercurii societate augeatur, à Volatici metalli est ingenio: quippe, cum singuli mercurii globuli Salium armentur spiculis, mirum non est, corrosivos per se Sales fortius in partes arietare inque membranarum adigi fibras. Sin aliquid ejus aut per vulnus aut communi humorum euripo in sanguinem devolvitur, à quo non abhorret metalli mobilitas, & illum protinus ex salium ingenio densatum iri probabile est, conclamataque fore salutem; tantum abest, ut Veneno huic inter Purgantia locum tribuamus, salutifera remedia. Et ne hoc iterum aut à mercurio repetas aut specificâ formâ, novo addito mercurio, justèque interpolatis salibus dulcescit mistura, pituitosamque faciem commodissimè detrahit, ut in remedium transiisse agnoscas. Sed ad Mercurium sublimatum Arsenicum refero & Auri pigmentum, vernaculos metalli sudores, ex mercurio partim, partim alio metallo & sale caustico oleoque

que inflammabili conflatos; esseque in acido Arsenicalis Veneni quærendum principium, dolorum torsionisque ratio & ipsa Chemicorum probat correctio, Tartari hic oleum, Vitrioli Colcothar Salemque Urinæ volatilem commendantium. Cæterum si venena hæc assumpta, fortunâ ad alvum deturbentur, invitante humorum orgasmo, aut, quod minus periculosum, vomitu excutiantur, jam ad salutem iter est. Neque ideo existimandum, à Veneno unquam per se justam purgationem expectari posse, sed ipsam potius purgationem, sive naturæ seu artis opus, tanquam Veneni ἀντίδοτον funesta inde mala avertere; quippe, si mercurius ille sublimatus purgat, hoc mercurii admisti beneficium est; sin torqueat excitetque hypercatharsin, Salis corrosivi est vitium, irritantis perpetuò inque furorem convertentis humores. Jam ad occultum genus transeamus, cujus qualitates sensum fugere diximus. Sed primum ea, quæ ventri noxam inferunt, disquiramus. Hic Aconita, Fungos Jucamque suam Americani declamant. Aconiti plurima sunt genera mortifera, unum salutiferum: huc quoque Doronicum aliqui referunt, & dum alii perniciosissimum deprædicant, alii ne nocere quidem contendunt. Corthuso & Matthiolo virus crepantibus, unus se objicit Gesnerus, contrariumque se evicisse experimento testatur; dedit enim in offâ radicis siccæ pollinem, dedit in melle aliquoties nihil expertus funesti. Unde hæc, inquis, sententiarum concertationes? à promiscuâ siccæ humidæque radicis oblatione non temerè existimem, siquidem experimento edocti sumus succulentarum partium alium esse genium quàm exsiccatarum;

rum; quid ergo est, quod succum infecit, cujusque amissio à veneno herbam absolvit? Metallicæ auræ partem esse credo, cum in Doronico Pedemontano ostendi ad sensum metallum queat. Ad nascentis ibi radices vivus irrepit Mercurius, & in partes invehitur plantares, cujus pars dum radicis evulsione excutitur, pars succo alibili intimata, expresso demum eo & per noctem in vase relicto, fundum petit vivâque ludit mercurii imagine, quod insignis ille Septalius ante annos non ita multos societati Anglicanæ primus indicavit: nec dubitari potest, quin ille volatili fartus Mercurio succus lethalis sit, sicca, succi mercuriique amissione, radix, Alexipharmaca: ut Arabum tandem & salutiferum in officinas remigret Doronicum, relicta foris virulentiâ. Notandum verò Mercurium hunc Ventri ideo esse infestum, quòd, dum herbosi Succi Partibus retentus exsolvi nequit, in flatum atque tumorem attollitur. In Fungorum nonnullis cruditas est ventosusque succus, qui vescentem strangulet, & ne in his quidem semper & ubique par successus. In Hermodactylis etiam hoc nostris Brassavolus agnoscit, esseque germanum Dioscoridis Colchicum, quod tam religiosè ad Arthritidem aliqui commendant, existimat. Sed, Brassavole, in Ægyptiorum Gynecæis, teste Alpino, nihil hoc bulbo frequentius, quos non unos aut binos, sed denos ad Pinguedinem mulieres & sæpe vorant. Jucam verò Americanam, quam *Mandiocam* Barbari vocant, non alio quàm succo quodam volatili nocere ventremque inflare ex insulanorum constat com meatu. Duplex autem Volatile in Jucæ Succo non immeritò agnoscas,

Viru-

Virulentum unum, metallicum, mercuriale; Alimentare alterum, cereale. Quemadmodum isthoc, secundo ignis gradu dispellitur, ita hoc coctione in Sapa reservatur, fitque ex eo acetum, deinde etiam mel, utraque alibilis succi plena: Radix in sole exsiccata & ad levissimum calorem volatice orbata veneno, in pollinem redigitur farinaceum, pinfitur, subigiturque in panem, insularis illis ordinarium, *Cassavi* vocatum. Succum autem crudi cochleare potantem certò extinguit, crepantibus flatu intestinis. Mirum verò est & in hac plantâ, quod in *Doronicò* & *Elleboro*, eam ubique virulentam non esse; nam cum in *Antillis* insulis venenata sit principiò, in continenti *Americæ* nihil habet tale, ut suspicio sit ex ingenio loci surgere aliquid auræ metallicæ, quod nutritiam inficiat pulpam: & cum hoc etiam purgantibus certis in locis contingat, quid mirum est veneni naturam induere, quod naturâ erat medicatum. Ab ejusmodi procul dubio aurâ in *Avernis* *Elleborus* inficitur, qui & bestias & vescentes quosque suffocat; cum in *Tridentino* tractu mitissimus sit. Veneni autem & *Fungorum* est imitator *Elleborus* τῷ πνίγειν, ut non absimilem credas contaminasse auram. *Scammonium* *Schoeniticum* virulentia ab omnibus damnatur, quod verò aliunde advehitur, omne salutiferum est. Utque hoc quodcunque est venenati, loci vitio imputare habeas. *Aconitum* in *Etruriæ* agro idem & edulum nascitur & funestum. *Colchica* jam nisi in *Colchis* venena non sunt. Cumque ista mutatio aut ab aëre aut terâ peti debeat, aëre semper mobili & quocunque perreptante, terræ contrâ succis vaporibusque certo

tantum tractu exæstuantibus, ab hisce potius, quam aëre vago deducendam esse ratus sum. Posse autem & herbis pestilentem afflari auram à metallicis partibus ex eo constat, quod in Poloniâ in graminum irrepere radices vivum Mercurium scribat Beguinus, & in Dalmatiâ arborum truncis instillatum mobile metallum oculorum se judicio cognovisse non vani testentur Chemici. Certè hic Lugduni ostentatam sibi fuisse arboris particulam vivo oblitam Mercurio, retulit mihi Doctiss. Nicolaus du Pont Med. Colonienf. Imo, quod majus est, ex frondium colore metalli involantis ingenium cognosci scriptum alibi Acoſta, ut Alexandrum ab Alexandro præteream : quare ut mercurius in Plantas irrepit, irrepere etiam Arsenicales Sulfureique halitus possunt, medicatamque Purgantium virtutem venenare ; ut malè Kircherus, quod accidit quodque casui debebat, naturæ imputarit proprietatique Purgantium. A Salium mercurialium arsenicaliumque vaporibus purgantium nasci facultatem, idem est ac si dixeris à Sublimato nasci, hic enim inter Sales vivus cogitur mercurius. Sed quasi mercurii aurâ perfusus, Kirchere, modo Herbarum venenatarum pestem à mercurio repetis, modo Purgantium formam, ipso rursus mercuriali viru à Salibus concentratis deducto. Cur non, qui mercurium venenant Sales, iidem & herbam inficere suâ peste queant ; mihi quidem persuasum est, si metallici quicquam in herbas se ingerat, & herbam fore metallo obsequentem, itaque si Lathyridi Cataputiæ aut Scammonio arsenicalem quandam auram adflaverit Terra, non ventrem sic ductum iri, cum ne
Arse-

Arſenicum quidem propriè purget, ſed prout vel inteſtina aut ſanguinem infeceſcit labes, erofum iri aut denſatum; cum ipſum hoc faciat Arſenicum, in quo cum acidum ſupra oſtenderimus, neque acidum tantùm, ſed & corroſivum, purgantium erit longè aliud & medicatum quærendum principium. Sanè cum in metalla perinde atque herbas & fortè nonnullas animalium partes iſta purgandi vis redundet, quid herbas ſuadeat à metallis potius accepiffe, quàm communi omnium matre, ſpiritu, purgandi vim? nam ipſa Purgantia naſci, ubi nulla metallorum veſtigia, nulla Mercurii aut Arſenici, vel noſtra hæc regio oſtenderit, cum & Ægyptus & ipſa ſine metallis terra, multa producat optimaque pharmaca: utque ſcias clementiorem hic ſpirare auram, Perſeam ajunt in Perſis, fortè propter metallicam auram, adeo venenatam, in Ægyptum tranſlatam, deficiente hac aurâ ferali exui qualitate. Ut appareat medicamenta & Purgantia fortuito & præter naturam venenari poſſe, verâ & eſſentiali Purgantium formâ oppreſſâ; jam verò purgantia, non à metallicâ tantùm aurâ ſed & artifi manu converti in *δελιτήριον* ſanguinique infeſtam peſtem poſſunt: at hoc in Elleboro oſtendemus, delibatis primùm iis, quæ naturâ ſic comparata ſunt, ut in ſanguinem recepta noceant, gulam adeo non lædant. Hic animalium & præcipue infeſtorum objiciunt ſaniem. Quid, quæſo, à Scorpione aut Viperâ proficiſcitur? minutula certè & exigua gutta, diſmanat tamen in tantam longitudinem tabes; hic ſe ſenſibus nihil infert damnoſi, cum & à ſalivario non differat humore. In Viperis glanduloſa ſubja-

cent dentium primorum alvearibus veneni stabula, quæ validâ in carnes morificatione occultum ructant virus, nisi in vulnere, innocentissimum, nam & deglutiri impunè posse certis experimentis confecit Fr. Rhedi Florentinus. Verùm hic quoque pro aëris ingenio venenum subesse aliqui voluerunt : & si veneno manus spoliaverat, seu natura sic loci ferebat, meminisse nos Italico itinere in cœnam appositas viperas, non procul Sinuesâ, avidè & innocenter cœnasse, Scorpiones autem certum est, cum pro anni tempore, tum regione, aut venenatos esse aut non esse : nam qui in Etruriâ impunè tractantur, in Apulia nocentes, Tuneti vero in Africâ omnium nocentissimi sunt. Cæterum præparatione etiam herbarum succi in venenum transeunt sanguinarium, nihilque in hoc genere Elleboro familiarius, quo & Barbaros & Gallos Celtas in conficiendis feris usos esse iusta suspicio est, & licet nomenclaturam aliam alii habeant, in uno tamen Elleboro passim conveniunt, quicquid enim Plinius Lœmium alibi vocet Venenum Gallorum cervarium, libro certe 25. cap. 5. *Galli*, inquit, *in Venatu sagittas Elleboro tingunt*. Quod Aulus Gellius etiam adstipulatur. Sed cum Lœmium Celtis dici velit Plinius, Xenicon appellari idem hoc venenum Aristoteles scripserat, in libro de mirandis auditionibus. Sed utrum hoc Gallorum venenum Barbarorum sit Ninon, Galenique & Pauli Βελόνιον, incertum est; satis est persimilem ejus esse atque Ellebori genium, in vulnere scilicet lethiferum esse, gulâ autem receptum innoxium. Sed hic audio Galenum in libro de Theriacâ ad Pisonem

cap. x. ἐλένηον, inquit, ὁμιλήσαν τὰ αἵματα ἢ πτερωσθόμενων ἀναρρεῖν δυνάτω, ἐσθιόμενον δὲ ὑφ' αὐτῶν ἀβλαβὲς ἐστίν. Hic autem Bebelianam editionem mendo fuisse lapsam, vidit Dalechampus & pro ἐλένηον legendum βελένηον, suadente vel hoc imprimis etymo, ut enim παρὰ τῷ τόξῳ τοξικὸν παρὰ τῷ βέλῳ βελένηον: derivationem verò hanc seriò defendunt inscriptiones Aquileienses Apollinis Beleni, Venetiis à me visæ in Grimmanorum Palatio, lectioque Julii Capitolini; quare ut nunc idem mendum Paulo demant, rogandi sunt typothetæ. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Elleboro sanè hodieque in Lusitaniâ venatores spicula inficiunt, sonatque Cantabricâ linguâ *Pedigambra*. Verum de præparatione succi Elleborini Crato disputat, in Epistolâ secundâ libri secundi ad Thomam Jordanum. *Ineunte æstate, inquit in Imperatoris personâ, succus ex totâ plantâ, Elleboro albo, exprimitur, isque æstivis diebus in sole præparatur atque in bovino Cornu asservatur. Cautio autem summa ab iis, qui uti volunt, adhibetur, ne odor, qui è Cydoniis exspirat, hunc succum attingat, subito enim omnem lædendi vim amittit. Cæterum si linguâ degustetur nulli noxius est, sanguini verò communicatus exitiosus.* Hanc itaque præparationem non aliam esse apparet quàm Chemicorum Circulationem, quâ liquida quæque usque in subtilissimas dividuntur particulas; versat naturalem succum salemque purgativum solis æstus, & longâ maceratione à compede liberat viscosâ; hunc sic exaltatum salem quid miremur ultra Purgantium facultatem massam quàm ocyssimè eliquare venenoque extinguere. Esse autem salem eundem purgativum sed subtiliorem, succus Cydonio-

rum ostendit, quippe qui Purgantium falsi naturâ adversus nunc vel halitu hoc venenum extinguat, quem ideo longissimè abesse Pharmacî Hispani jubent, & quòd Aristoteles quernum corticem ceu ἀντιφάρμακον hic commendet, non aliunde est, quàm quòd acidus Vitriolatusve, si ita vis, Quercus nidor salinum figere volatile & enervare Cydonii instar possit. Jam quòd sibi permissum virus animal subito extinguat, inde evenire credendum est, quòd spiritus, quisquis est intestinus & supra alios volaticus, nexibus suis aut exolvatur aut exolvi continuo expansionis motu decertet, quòdque in debitum mox liquorem expositus minima ejus peragrandò pro particularum, quas trahit, mole ita aut condenset momento aut dissolvat sanguinem, pendente ubique vitâ. Verùm nihil hic esse dicis, quod non gulam æquè infestet atque sanguini reddi per communes lactearum aut venarum mesaraicarum latebras possit. Redditum iri quis neget? nisi acido ventriculi fermento aut blennâ intestinali, vel etiam bilis, succi Pancreatici aliorumque tumultu obrutum figeretur aut certe dilueretur; halat enim venter acidum nidorem Cydoniato non dissimilem, vomit frequentem hinc inde humorem, veneni crasim evertentem; cum in sanguine temperata sint omnia, mutuisque æstibus conciliati humores placidè oberrent. Hic quoque succus jure merito à vulneribus ulceribusque removendus est, laudante aliàs Ellebori naturalis pollinem, ad corporis Purgationem per Fistulam, Aquapendente. Sed, quod Ellebori est, idem est Croci metallici fatum in infusione, hic enim in

venam

venam instillatus, ut crudus est, funestus est atque internecinus, quem tamen ventriculus & retinet aliquando & cum commodo revo- mit. Sunt etiam levissima quædam, quæque non adeo respuit ventriculus, in sanguine de- leteria; exemplo est Nicotianæ oleum, cujus si tantillum trajectâ filo venâ sanguini accedit, circumferente ejus auram per universum cor- pus & ad principia nervorum motu, truculen- tis convulsionibus perit animal; uti crebris ex- perimentis coram Magno Duce Etruriæ testa- tum fecerunt non inficeti Philosophi; de Vitrio- li quoque spiritu ajunt, eum venis receptum extinguere geluque perfundere sanguinem. Igi- tur ne hoc quidem quod vel ex apparatu aut præposterâ applicatione in venenum transit, in suâ naturâ nostroque in foro sic censendum est. Quis enim sanus Mercurii ingenium ex Præci- pitato Sublimatove æstimet, artificemque ma- num cum naturâ componat; certe nec alimen- ta sic effugiant veneni notam, quando improba accessit aut Medici aut Sagæ mulieris manus. Boleti verò, Deorum cibus, Claudii elogio, toties ante cœnati fatales tandem suo etiam lau- datori fuerunt, non quòd fungus aliquis stran- gulans pro Boleto subjectus fuerit, ut perperam aliqui monent, sed quòd Pharmaca Agrippinæ manus salutare illos veneno infecerit. Mani- festè Ptolomæus Hephæstio, comedisse, in- quit, *βολετῶν μύκηδας πεφαρμακωμένους*. Ut non me- dicamentorum vel Purgantium tantum sed & alimentorum salutare beneficium perfidus aut imprudens Artifex funestare possit. Et cum ne hoc quidem venenum determinet, multò minus à dosi hoc expectandum erit: accidens hoc est, quod naturam rei mutare nequit, sed cum pur-

gantia injusta tantum dosi sint purgantia, & hac sola lege apud Medicos recipiantur, ex illorum certè, non Circulatoris aut Pharmaci, ceu furentium, manibus æstimanda venient. Quod purgat, fatis est ut exiguum sit, ut erodat diraque moveat symptomata, plusculo opus est, ut enecet, importunâ tandem & infida manu, ut hic repetendum sit venena demum ea esse, quæ dosim non patiuntur, sed in exiguo, idque boni specie jugulant. Hoc profecto est, quod Aristoteles in Problematis Art. 48. Sect. I. subtiliter distinxit. *Φάρμακα*, inquit, *εἰν δωδὴ πλείω, διαφθεῖρη, ὅσα δὲ καὶν μικρὰ δωδὴ; διαφθαρηκὰ, ταῦτα ὁ φάρμακα λέγει εἶναι, ἀλλὰ θανατήφορα.* *Purgantium quod debito plus propinatur, perdit; quæ verò vel in minimo necant, ea non medicamenta sed venena dicenda sunt.* Alimenta autem & his cancellis circumscribi necesse est, ne in venena degenerent. Fructus enim horarii, ut loquuntur, modò alimentares nunc medicati, tandem nimio usu exeunt lethales; à mitissimis enim succis, Cassiâ, Mannâ, Tamarindis, nasci hypercatharsin posse non temere aliqui perhibent, ad simplicem confectionem *δια φολιγκῶν* extincto Equite Romano. Vehementissima contrâ metallica etiam justâ dosi sæpe infra expectationem modestè agunt, & ab Antimonio præparato, ut ut Purgante, vomitus aliquando, sæpe alvus tantum, subinde & sudores sequuntur. Cogitent autem, qui hæc adeo infamant metallica aut sæviora ista, an effugere Pharmaci notam Hippocrates, an Galenus cæterique Græci, an tot hodie Chemicorum filii possint. Scio ab ipsis hic Chemicis orbem versum veteribusque pariter & sociis indictum esse bellum, scio Helmontium hausto passim animo generosam hanc supellectilem proscripsisse, quò ipse
dubium

dubium an infanior an vero sordidior, nundinas solus exerceret; sed hic ipse est Helmontius, quem interius Panacæ delubrum aut spe lactavit aut specie, quemque sacrarii saltem odor pestilenti quodam fidere afflavit. Atqui opponit se Chemicis, tibi, Helmonti, communis experientia, quotidianæque ostendunt observationes insignia esse Purgantium commoda, non nocentium adeo, sed infestam alvo sanguinique saburram dejicientium, intestinum corporis venenam. Sed neque diffitendum est, uti malaciam tumor & æstus antecedit diffidiumque pax sequitur, convellenda esse membra naturæque vim inferendam, neque hoc, ut enecetur, sed ut ejecto tandem hostili veneno triumphet pacatæque agat. Quod ut vidit Fernelius, veneni aliquando damnata Purgantia suo calculo absolvit, timidæque media inter medicamina & venena esse voluit. Jam igitur sciat, nulla adeo medicaminum nomen mereri, quàm Purgantia, quippe quæ venena sæpe pestilentemque, è corpore eliminant materiam. Tot ægris Elaterium, tot Elleborum, infamata vulgò venena, Hippocrates propinavit sine ullâ veneni suspitione, tantum de æris sibi Squamâ Paulus, de Euphorbio Aëtius promiserunt, ut nihil suprâ; sed neque hodie hic consistunt, verùm ad metalla properant metallicosque succos. Antimonium, olim non nisi ad fucum mulierumque oculos laudatum, nunc ad gulæ præparatur alvique purgationes. Quod ne credas extenuare corpus, nihil ad impinguandum bestias utilius habent Veterinarii, quàm Antimonium. In Germaniâ rustici Porcis suis Antimonii drachmam in polentâ ingerunt, magnâ

ad pinguedinem compendiariâ. Videtur autem, nescio quid impuri, lutosissimæ bestię fibris inhærere, & in scabram degenerare impetiginem *χρειδά* que, quo per alvum dejecto certa incrementa sumunt solidanturque carnes; hoc sane Antimonio Equum vetulum Elephantiasī laborantem, multis frustra tentatis experimentis, mulo-medicus restituit floremque reddidit juventæ : Tantum abest, ut fata hinc maturari tabificamque valetudinem credam. Sed hic intonat Symphorianus Campegius, *vitamque*, dicit, *quam natura ad annos usque octoginta promiserat, extinguunt Pharmaca illa venenata, Scammonium, Colocynthis, Turbith, Elleborus, &c.* Quid vero, Campegi, tam ad feram ætatem, tam ad bonam mentem admovit Philosophos, quàm Veratrum istud adeo ab Hippocrate laudatum medicamen. Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter Elleboro animam deterfit, estque hujus illud apud Lucianum in Vitarum auctione Oraculum. Οὐ δέμιν γνέσθαι σοφὸν, ἢν μὴ τοῖς ἐφεξῆς τοῖς ἐλλεβορίαις. *Non est fas, inquit, te, Campegi, fieri sapientem, antequam ter ex ordine Elleborum biberis.* Quo præscripto non Philosophos tantum sed & vulgum vixisse frequentes illæ Anticyræ Elleborique jugera ostenderint. Quid autem hodie etiam ab Elleboro isto expectari possit, non vanis decernerem experimentis, nisi pleni essent omnes libri, plena omnis vetustas. Hoc tantum addo, novo experimento nuper comprobatum Extracti Elleborini drachmâ dimidiâ, ter in diem propinatâ furiosas nonnullas mulieres convaluisse & ceu alias Prætidas cum Melampo revixisse : ut purgatis tandem mentibus Galenici sapiant degeneres, damnatumque

tumque revocent & Elleborum & alia, Campegius verò ille ter purgato ex ordine cerebro Colocynthidem repetat innoxiumque Scammonium.

CAP. XXIV.

Malignitas tamen certa subest Purgantibus. Hæc Terrestris crudiorisque partis separatione corrigitur. Separatio per Vini spiritum optima; nam Resinatam partem bene emancipat. Insusio ubique ἐκκεῖσθαι μάλα καλὸς apud Hippocratem. Purgantium vera citantur correctoria.

AT licet à veneni notâ absolverimus Purgantia, negare tamen malignitatem quandam vix sustinemus, sed quæ & præparationibus edomari atque delinimentis possit: habent quid in se omnia Cathartica cruda, quo φαρμακείας faciunt ἐργάσθαι, symptomatumque trahunt molem, itaque cum & venenum, si quod sit, expugnari posse ostendimus, malignitatem fortè vincet minus sollicita manus, neque enim aliud malignitatem constituere existimem, quàm nigram illam, terream, separatamque à resinis faciem: considerandum igitur est non omnes Purgantium partes purgare, ut ut plerasque, sed conjungi etiam alias contrariasque minutias resinatæ partis actioni naturæ diversitate obluctantes; cum enim illæ partes sint volatiles, hæ crudæ minusque sublimatæ, gravitate suâ volatilem resinam coercent vimque ita purgativam aut retardant aut gravantur: vel emancipatis jam Purgantium particulis, uti emancipari certum est, reliquum quod est natura

râ

râ *γῶδες* & incoctum, salisque gravioris armatum spiculis, fibris insultat membranarum vellicatque acrius, sed vano & importuno conatu à quo metuendum non erat, si solius irritationis beneficium esse purgationem demonstrasset Erastus. Quare ut mecum agnoscas cadaverosas aliquas fixasque in purgantibus partes, excute Chemicâ manu divideque elementa, certè nihil in his ventri pestilentius comperies, quàm Colocynthidis reliquias, nihil infestius, quàm Scammonii fæcem, quæ ut probè separetur, exterenda pistillo resina est, cumque aquâ optima & lactea pars evocanda, subsidentibus fundo nigris incoctisque grumulis, quos si cum albâ volatilique misturâ denuo contusos propina-veris, immites excitabis dolores, molestissimamque tandem Purgationem, lacteo isto cremore etiam pueris ventrem sine dolore ducen-te. In Gialappâ quoque Volatile purgativum Spiritu vini rectificato prolicitur inculpatum, rejectâ fundo terrâ crudâ & inutili ventrem non leviter offendente; ut non immeritò concludam omnem protinus malignitatem illâ crudæ partis separatione tolli, & siquid molestum Purgationi accidat, hujus maximè partis vitio esse. Bonum igitur factum, ne validiora medicamina sive in solido seu tenuissimo pulvere propinent Medici, cum ne hic quidem terreum istud & crudum emancipatum sit; quid aliud Juvenis illius ventrem apud Galenum vexabat, quàm Scammonii ramentum in Coli infixum cellulis, non tam purgativâ parte, quæ dudum & in humido & in calore illo exhalaverat, quàm cruditate fixâ infestum. Hoc Arabes jussit Colocynthidem tam severo tunde-

re examine, & quicquid illi sic satis confisi sint, melior tamen pars & Trochiscatæ metuit vires in Alhandal, metuendumque ego opinor, dum gravissimas quasque purgationes Colocynthis comitetur. Rulandi itaque optima est ratio, Colocynthidis Resinam Tincturâ evocantis cum Vini spiritu; sic enim interpretantur spiritum ejus aureum. Hic omnis exulat terra cruditasque vini calore expugnatur. Deinde Ellebore adeo vehementis furias nihil tam domat, quàm modesta sive cum spiritu vini seu aceto scyllino extractio. Sed in pulvere infestissimus est nimiaque cruditate *μιζή*, symptoma, non Ellebore tantum sed & Fungis & Brassavoli Hermodactylis familiare. Ut rectè Hofmannus Elleborum in tenuiore polline periculosiorem quàm decocto existimet. Estque hoc quod in ejus præparatione Paulus adnotavit lib. vii. cap. x. *Dissectis veratri radicibus, inq̃uit, in sesami magnitudinem, nam in tenuissimum redactæ pulverem virium efficaciam strangulationes pariunt, in Ptisanâ incoctam drachmam potui dabis.* Ubi quis dubitet, an solida propinari ramenta, an excoctum modo succum jubeat; sed decoctionem hic exhibendam esse damnato pulvere, & ipsâ rei naturâ hodiernâque magistrorum arte persuasum est. Manifestum utique est grandiores æquè particulas tam parum se à malignitate vindicare posse, quàm minutiores, sequitur enim ubique comesterra incoctaque fæx, *μιζή* indubitata causa. At sciendum est in liquorem solida potius ramenta quàm pulverem infundi, ne clandestino lapsu in decocti poros receptæ minutiae, coli faccationem fallant adeoque ceu cruda ventri incommodent. Ergo
de

de ipsis coctionibus solliciti Medici, petiis lineis sacculisque includi Purgantium validiorum species jubent, ne solidi quid in liquorem abeat: hoc in Agarico strictè, in Hermodactylis aliisque seriò observant, Colocynthidem quoque petiâ indui rarâ in confectione Hammech Septalius ex Dessenii vult sententiâ, certe hic morem gerunt Pharmacopœi. Ebullitionem autem ideo ego infusione periculosiorem in Purgantium confectione existimo, quod motu illo intestino particularumque tumultu plus deradatur solidæ substantiæ inque aquarum absorbeatur poros; id quod in Foliorum Sennæ decoctione familiariter evenit: adeo ut multum præparationi medicamenta debeant, Elleborus autem vel maximè; quo cum frequenter & omni loco uñ fuerint Græci, quid ab iis repetere, præsertimque Hippocrate, furentis medicamenti confectionem prohibet, curæ enim fuisse necesse est, quod domi, foris, ubique, & ad omnia usurpabat. Hippocrates passim, & in libro de fracturis ἐλεβορέσιν meminit *μαλθακῶν*. Ubi non est cur Galenus subsistat: mollis enim Elleborus ex præparatione æstimandus cui sc. mollitiem frequens humor, & dosis conciliavit modestia: τὸ enim *μαλθακὸν* per sæpe humidum Hippocrati. Hinc *μαλθακὸν οἶνον* plus semel pro *ὕδαρῃ*, sæpius conjunctim: *πρόματτα μαλθακότερα καὶ ὑδαρέστερα* lib. 3. de diætâ. Et quando lib. 2. de morbis. Pleuriticis *οἶνον* sed *μαλθακότερον* concedit, quis non pro aquoso, vili, sive quod *ὀλιγόφορον* vocant, acceperit. Jam quisquis desiderat, quæ illa Ellebori fuerit Præparatio, ad illam de Elleboro Hippocratis Epistolam & ad librum de Diætâ in morbis acutis, Gale-

Galenique commentarium remitto. Ubi cum Oxymeli laudetur, hoc tantum dicam, nihil hodieque conducibilius esse ad Ellebori coërcendum furias quàm Acetum scyllinum, ut in acido malignitatis remedium esse appareat. *μαλθακόν* itaque à præparatione, naturâ enim durus Elleborus atque immitis. Theophrastus lib. x. cap. xi. Hist. Pl. *ἐμάζορε*, inquit, *καὶ ὁ Παρνάσιος* & ὁ Αἰπῶλιος σκληροί τε καὶ ἄραν ἀφαισκελῆς. Prout autem præparatio illa conficitur, five Aquâ seu Aceto seu Vini Spiritu, certum est, Terreas ubique fixioresque partes separari; mihi autem Spiritus Vini mistura vel in ipso Elleboro cæteris antecellat solutionibus, nam, præterquam quòd purgativum Salem subtiliter evocat, etiam corrigit maturatque, si quid inhæret crudi. Antimonium sane crudum Vino extractum Malvatico probeque filtratum, ad Croci metallici infusionem viribus accedit. Colocynthis jam Tinctura innoxia est, Gialappæ solutione nihil acceptius nihil mollius: imo apud Libavium ipsum Antimonii oleum post acetum Spiritu Vini refrænatur. Ne itaque Chemicorum conatibus infestior, illas cum Spiritu Vini præparationes ceu fervidiores exhibilet five Heurnius seu Hochstetterus. Sed aliud quoque notandum venit non minus quàm isthoc *κακοήθες*, molestum. Omnem Purgationem & humorum copiosam eruptionem flatus comitatur & Borborygmus, ventrem ad frigidæ auræ sensum malè afficiens: hic igitur correctoria laudant sua, Aromatum aut substantiam vel extracta igneo olea, utque non tam malignitatis hoc culpâ fieri constet, quàm humorum tumultuantium vitio, mitissimis quibusque purgantibus & Cassiæ &

& Mannæ, quæ naturâ sunt flatuosa & ὑπνέμεα, accedere hæc aromata solent, ipseque Hippocrates tum plerisque medicamentis, tum Elleboro maxime suo τὰ ἰσώδη (sic aromatica vocat) Daucum, Cuminum, Anisumque sociavit, & quò flatuum hoc esse negotium scias, ad unum omnia carminativa. Thapsiæ vero etiam Silphii succum lib. de diætâ admiscuit. Nunc autem alterum incommodum præparationem in se convertit aut potius medicaminum condituram; plurima erant acria, & fastidiosa, nisi molliori sub tegmine, palato morosæque gulæ ingrata: hæc itaque dulcibus & pinguibus involvit artificum diligentia, ne & palato officium denegaretur. Hinc illa in medicinâ Electuaria multo delibuta saccharo, Syrupi purgantes & longè alia pulpamenta. Euphorbium apud nos solo melle demulcebat homo plebejus. Pro pinguibus Lac, Mucilagines & Gummi sua offerunt Magistri Oleumque Amygdalinum. Elaterium Lacte, Esula Psyllii mucagine, Tragacanthino Gummi Colocynthis Oleoque demitigatur Amygdalino. Contrà ignava nonnulla sunt occultumque fœventia Salem: in his excitari virtus, non deliniri debuit; multa hic terra oleumque crassius Salem retinet purgativum fugamque tardat: quare ne lentâ maceratione hiris fastidium creent, acribus condiuntur præparanturque Aromatis, interdum quoque salibus. Agaricus insipidus ferè propitiâ correctionem à Zingibere patitur & in Trochiscos formatur. De Turbith etiam Fungerus, quòd impetum ejus augeat Zingiber: sed temperari potius debuit, cum acre per se sit Turbith, Mastiche ergo corrigi malim. Ast Aloë, quæ
copiosam

Infer. Aug. 1771.

per Effervescentiam
cum acido. Vid.
Cap. xviii. de
per Effervescentiam
factonemque cum Sale
fixivo. Vid. Cap. xviii.

per Effervescentiam
factonemque cum Sale
fixivo. Vid. Cap. xviii.

PURGANTIA.	{	Mollia, sed naturā Flatuosa propter Siccitatem,	{	Cassia, Manna, Tamarindi.	{	Carminantibus	{	Fœniculo, Dauco, Aniso. Thymo, Coriandro. Cumino, Cardamomo.
		Acria, adeoque in- grata & morda- cia,		Scammonium, Colocynthis, Euphorbium, Elaterium, Esula, Elleborus.		Mollibus Le- nientibusque		Mastiche, Violarum Succo. Oleo Amygdalino, Tragacanthino Gummi. Croco, Melle. Lacte, Bdellio, Pisyllii Mucagine. Mastiche.
	{	Insipida fere, igna- va & tardigrada		Agaricus, Hermodactylus, Epithymum, Senna, Aloë.		Acribus	{	Zingibere. Succo Scyllino, Raphano, Pipere. Sale gemmæ, Caryophyllis, Zingibere. Nuce moschatâ.

Rhabarbarum ob fastidiosum Volatile, Aniso, Cinnamomo, Schœnantho corrigitur.

Separantibus *visu-
dis*, Refinamque
puram Extrahen-
tibus

Figuntur autem
officiosèque
enervantur
sui respectu

{ per Effervescentiam
cum acido. Vid.
Cap. xvii.
per Fermentationem putre-
factionemque cum Sale
lixivo. Vid. Cap. xviii.

copiosam trahit terram densiusque oleum, sanâ ratione acribus corrigitur, est enim tardigrada lentæque facultatis : hic Caryophyllos, Nucem moschatam & Piper extollunt. Sed cum in his quoque, ut sunt cruda, multum lateat terræ, extracti olei guttulas ad correctionem ante alia probaverim. Senna verò ob inertiam Zingiberis etiam aliorumque acrium mantissam commeruit. Verùm hic in Tabellâ proponam sua singulis debitaque correctoria, olei ubique destillati quàm pulveris solidi maiorem esse habendam rationem persuasus. Sed quæ supra naturam vehementia sunt, ea quidem aut fixatio per acida aut maceratio lixiva proportionem quâdam naturæ nostræ accommodavit, cuius respectu cum correctâ dici possint medicamina, quæ sui ipsius ratione fixata sunt & ex parte enervata, justæ correctioni etiam hanc adjungam.

CAP. XXV.

Sed, antequam in gulam transeant Purgantia, falsa & inveterata de Electione opinio diluenda est patulumque vulnus obligandum. Itaque seriò multisque experimentis ostenditur, nullam esse in medicamentis Electionem, sed, quod agunt, necessariò, & ex Substantiæ modo Elementorumque crasi agere; tum quòd eadem uno agere modo, singulosque ducere humores videantur, ab objecti humorumque dependere mobilitate. Hippocratis locus illustratus & ab interpretum, maximè Septalii, injuriâ vindicatus. Fernelii de Cacochymiâ lapsus. Graafii sententia reficta.

EXpugnata nunc quoque malignitate, explo-
foque veneno propinare possemus Purgan-
tia, ægrorumque committere venis, nisi &
dosim hic morosè & alia volveret Medicorum
superstitio; Purgantia enim cum delectu quo-
dam suis singula humoribus destinarunt, quasi
interesset, quomodo vexaretur ad expulsionem
Natura. Sed hic & rationis fuerunt & Galeni sui
obliti, qui acutè alibi, καὶ χερδὸν, inquit, μόνον
τῶ ἀφορμῶ καὶ τῶ ἀρχῶ τῇ φύσιν ἐνδίδωσι τὰ φάρμα-
κα, τὰ δὲ λοιπὰ ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. *Ferè occa-
sionem tantum & principium agendi Naturæ im-
primunt Purgantia, reliqua autem ipsa per se
exsequitur Natura.* Quare non fuit, ut θεωρίῃ
hic, aut Electivum quendam genium, confi-
lium, nescio quod, ineptæ rei, & qui Naturæ
reverentur arcana stulti, occultam tribuerent re-
conditamque proprietatem. Verùm ut constet
Electiōnem hanc speciem duntaxat esse sine
corpore, & à veteribus malè exceptam, licet
hoc satis futilitatem arguat, ipsâ malumus rei
naturâ experimentisque & Fallopio & obstina-
tis quibusque Electiōnis defensoribus errorem
ostendere. Neotericorum quoque plurimos in
Electivam purgationem discedere non diffiteor,
vidisse tamen longè alia Eraſtum, in suo de
Purgant. Medic. Facultatibus libro verissimum
est. Sed quod is tractiōnis suæ imaginariæ cau-
sâ præposterè, id nos sine ullâ mentis anticipa-
tione in nudam defixi veritatem experimentis
conficiemus. Ab Hippocrate primùm, insigne
repetunt figmento testimonium, qui an isthic
fuerit, quò Aristarchi quique eum trahunt,
dubium est. Assimilat equidem Purgantium
actionem plantarum vegetationi, certum modò
&

& destinatum succum trahentium : sed nec ita, quin alieni succi accessum admittat, & de Purgantibus quidem manifestè dicat. Πρώτον μὲν ἀλλ', ὁ αὖν αὐτῷ κατὰ φύσιν μάλιστα ἢ τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ἐπὶ ταῖς τε καὶ τ' ἄλλα ἐλκεῖ τε καὶ καθαίρει. Quid autem τὸ κατὰ φύσιν, nimirum, quod ducenti Pharmacoponte suâ obsequitur, naturâ leve, mobile καὶ ταρακτικόν : & quò hoc gradu unumquodque levius, ita mirum non est à centro facilius, certè ante alia, pondere & quiete partium purgantis motui refragantia, in alvum dissipari, ferentibus huc Mechanicæ legibus. Ut vero scias, non Electivum hic, sed necessarium, sed naturalem considerasse motum, ipse post Hippocrates à jugulatis exemplum capiens, ostendit, primùm id, quod calidissimum & rubicundissimum, id est, florem sanguinis cæteris partibus impetuosiores, secundum naturam (levia enim citiùs à centro abeunt) vulnere eructari, mox etiam illud, quod minus habet spiritus volatici, adeoque minus mobilitatis, tandem verò, quod pituitosius est, pondere ignavoque partium visco tardatum. Imo, in Venæ sectionibus etiam Chirurgorum vulgus novit, serum prius volatile erumpere, mox crassius ineptiusque, hoc autem, non Electione quâdam, sed motus inevitabili lege. Itaque hic Erasistratus, quòd purgationem Venæ sectioni scripserat ὁρόμιον Hippocratem sequutus, Galeni in se convertit impetum. At jam ingruit fulmen tuum: Si quis, inquit, Præceptor libro de Naturâ humanâ, Medicamentum biberit, quod bilem purget flavam, primùm quidem bilem ducit, mox pituitam & alia; sed si quis propinaverit pituitam ducens, prima sequetur pitui-

ta, mox bilis flava deinde & alia. Quin accipimus omen Adversarie, & ex ipso tuo Hippocrate aliud eruimus. Equidem concedo, nec invitus, ad Cholagogi haustum detractam fuisse primum bilem, sequente tandem pituitâ; ad Phlegmagogum autem pituitam statim prodiiſſe, ſerò demum & poſt pituitam exeunte bile: ſed tute mihi vel rogatus dabis, methodi ſuæ ſervantiſſimum Hippocratem Cholagogum, id eſt, mitius medicamen, non propinaſſe, niſi illis, in quibus ex ſignis & anteaſſâ vitâ bilis, id eſt, volatici & mobiliſſimi humoris in corpore portenderet abundantiam: Phlegmagogum autem, id eſt, vehementius, iſt tantum, quæ lentiffima in hypochondrio fæx, affluenſque in venis pituita turbulentam indicaret fortioſioremque medicationem; bilem ibi ægroprius refundente, ut pote copioſam in venis, multam tandem bilem ſequente pituitâ, ſed paucâ, bilisque inſtar tenui, tum primæ potiſſimum regionis hoſpitâ; hic contra pituitâ præeunte, quòd & copioſiſſima eſſet in venis primæque inſideret vias, parcâ rurſum bile & in ultimas forte venas rejectâ, non niſi ſub purgationis finem decedente: adeo ut & à quantitatis videatur qualitatique modo purgationum proſecta varietas. Quod ut melius appareat, inuſtamque hic Hippocrati à Septalio Electio-
nis notam deleamus, ab ovo repetere ſingula humorum augmenta, quantitatisque oſtendere & qualitatis in ſcenicâ Electione potentiam aggrediar: ſed delibanda hic ſunt principia quædam, & quæ alii pro Hypotheſibus reciperent, ego in axiomata aſſumam notæque veritates. Primum autem & hoc à Platonis Timæo mu-
tuum

tuum petam, quòd, quæ nobis circumfusa sunt, resolvant nos assiduò, singulasque nostri portiones ad species suas foràs emittant. Strictius hic naturam interpretantur Medici, voluntque per utrumque excretionis genus, sensile & insensile, corporis hæc portiones effundi. Sensili certè excretionem altera ferè ciborum pars potiusque dimittitur, cum per alvum tum vesicam &, si placet, salivales vias. Expiratione rursum transpirationeque plurimum abit ejus, quod tam exilibus venis in massam propellitur lactis. Quid ergo est, quod partibus relinquitur alienis? Exiguum fane & quod unciae vix æquet dimidium; nam excrementi utriusque pondere ad Staticam examinato, infra drachmas erit aliquot diurnum corporis accrementum. In tantillo tamen cremoris omnium delitescunt humorum semina, partiumque natantideæ, salis alibi inopiam compensante oleo inque pinguedinem cogente, alibi olei fluorem solidante sale in carnes aut ossa. Jam quæ à corpore dissolvuntur, universæ carnis sunt effluvia, omniumque æqualiter humorum detrimenta, salino alibi prægravante principio, alibi oleoso. Bilis per effervescentiæ calorisque perpetuitatem necessario absumitur, ab alvo se subtrahente parte ejus crassiore, tenuiore verò sale, æstate, per corporis angustias, hyeme anni, per Renum discedente latebras. Serum calorem ubique sequitur vaporantem, porisque exsudans habitus lambit superficiem, ut proprii corporis spoliis, ceu vernaculo quodam Laconico, cingi animalia videantur; minimum ejus naturali alvo se miscet, in urinas verò permultum abit. Pituita per salivales se exponens glandulas continuo

flumine gulam intestinaque perluit, &, dum pars ejus magna fermenti subit vices, pars laxas alioquin ventris reliquias glutinat; nonnihil ejus denuo circulatur, perque Renes elapsam urinam nebulâ obscurat; sēnibus autem mucumque arido vexantibus fumo, plurimum ejus ore rejicitur. Melancholia sive Acidum, fermenti intestinalis non exigua portio, æstu illo se consumit, inque tenuem resolvit halitum, sed quod ejus est crassius, scybala quoque compingit, perque Lacteas abreptum in sudoribus & urinâ acore se suo manifestat. Hinc ergo non ineptè concludimus, si in omnibus sunt excretionibus omnium pariter humorum detrimēta, omnium perinde jacturam reparari novumque singulis suffici alimentum debere, idque certâ sub proportionē; ita ut τὸ alibile in omnes simul humores redundet, cumque unisalem, alteri spiritum, suo etiam reddat oleum principio. Quòd si alimentum proportionē illâ ad omnes & singulos humores destituatur, augeri unum ante alios necesse est, explente unius defectum alterius incremento, sed tali, ut vel eadem sit cum unius humoris augmento sanguinis in totum mensura, vel major. Pone etenim, suam cuique, Bili, Sero, Pituitæ, Melancholiæ, portionem resolutione abiisse, & ad æqualem detritos numeros unitatem, cum singuli antè binarii essent, tum ad refarciendam illam diminutionem incremento opus esse.

B		P
3		3
<hr/>		
S		M
1		1

Nunc si id, quod S & M debebat in refractione alimenti accedere, ejus naturæ sit, ut cum B & P conjungatur, sequitur duplicatò quidem auctam illorum proportionem cæteris prægravare, sed toti rursus æqualem esse, nimirum, ad octo rediisse. At si importunior diæta continetur, immodicis auctibus crescentes numeri, massam in universum majorem perfectamque omnibus modis Cacochymiam, unicum purgationis indicans, efficient. Ut hic declinare solœcismum Fernelius nequeat, quando cap. 1. lib. 3. meth. medendi, *corporis*, inquit, *excrementa & humores supervacui, cum immoderatus exsuperant* (nota Pleonasmum) *non multitudine, sed qualitate peccant*. Profecto *multitudine* exsuperant, quæ *immoderate*, tam suæ proportionis respectu, quàm universi sanguinis. Illam autem Cacochymiam sive biliosam seu pituitosam, quid mirum est propter numerorum frequentiam proportionisque augmentum, secundum singulas unitates inhabitum venasque aut intestinorum dividi fibras, ad medicamentum primò prodeunte, quod primis in viis & alibi copiosius est, remotis contrà aut vix conspicuis unitatibus, melancholiâ & sero, non nisi ad longam irritationem obsequentibus; adeo ut apud Hippocratem à Cholagogo bilem ultimò consecuta sit

pituita, quod ejus in bilioso corpore vix fuisset numerus, & è diverso à Phlegmagogo bilis post pituitam demum decesserit, quod, dominante cum in venis tum hiris hujusce copîa, bilis ubique parciore esset affluxus; per experimenta enim constat, ad Phlegmagogi motum æque bilem prodituram esse ac pituitam modò ejus sit aliqua in corpore redundantia. Atqui objectas, quòd, sicut à Phlegmagogo se purgari bilis patitur, non perinde à Cholagogo pituita detrahatur, igitur distinctionem aliquam subesse reconditam. Bellè medius fidius. Distinctionis necessitatem ultro agnoscimus, sed non in Electivam aut Specificam proprietatem, quam nec ipse Præceptor agnovit, sed qualitatem naturalem, modum substantiæ. Quippe cum Purgationem motum esse constet materiæ nocentis, (unde κινεῖν utrique, & Hippocrati & Aristoteli, pro καθαίρειν) quis non pro qualitatibus modo mobilitatisque gradu aliud alio citius detractum iri credat; nam quod naturâ mobile est, principio tantum opus habet aut leviori impulsu; quod tardum quodque iners, movente etiam valido, non quod imprimat modò sed & continuet motum: in quantum enim corpori motus pars inhæret, in tantum minoris eget ad ulteriorem motum moliminis. Bilis itaque, levissimus omnium mobilissimusque humor, vel à minimo movente excitari potuit. Pituita contrà viscida & naturâ immobilis non moventi tantum sed & ad motum particularum divisione, adeoque à potentiori fermento, invitanda fuit; equidem Erasmi est communisque Experimentiæ testimonium, *pituitam ut ut viscidam, ab alvo medicamentis purgatam cedere liquidissimam.*

nam. Notandum autem levia & suos habere invicem gradus pro objecti naturâ; nam, cum humores quoque à se ipsi substantiæ modo, tenuitate crassitieque differant, non est ambi- gendum, quin, quæ tenuissima sunt, vel levif- fimis quibusque pelli possint: Bilem enim val- de volaticam, sola fere Cassia Tamarindique provocant, at crassiolem paulò & à pituitâ den- satam, retusâ etiam nonnihil acrimoniâ, Scam- monium detrahit aut Senna. Pituita verò & ista refugiens, acerrimis quibusque ad attenua- tionem liquationemque habuit opus: hinc Eu- phorbium, Thapsia, Colocynthis & vehemen- tissima adeo Pharmaca. Melancholia demum, *τὸ τῶν ἐν τῇ σῶματι ἐνόντων χυμῶν γλιχρότατον*, supremis vexanda fuit motibus & Elleboro & Metallicis: scilicet, invicta debuit esse virtus, quæ & aci- dum, Melancholiæ maximam partem, expu- gnaret, & lociæ pituitæ incideret viscum. A- cida autem, quæ acida, movenda non sunt, cum & venas erodant purgativumque enervent Salem. Serum quidem in ventris abreptum la- tebras ideo graviora patitur medicamina, quòd omni fere careat acrimoniâ lymphaticoque glu- tine retineatur, seu, quòd extra venarum am- bitum, ceu ordinariam activitatis sphaeram, e- lapsum leviora despiciat. Igitur, cum ad mo- dum pertineat substantiæ tertiasque qualitates, *τὸ εὐκίνητον καὶ δυσκίνητον εἶναι*, non est cur Electio- nem vocemus aut occultam proprietatem, si ad vehementia pituita concitetur; ad levia verò bilis tantum, nullâ hic pituitâ ob viscositatem sequente, ibi bile propter mobilitatem gravioris medicamenti motibus facilè obediens; quod enim majus movere potest, idem potest & mi-

nus. Sed quid dubito Galenum hic citare consentientem; is lib. xiv. meth. Therapeuticæ. ἐπιμέν, inquit, τῆς ἀρχῆς χολῆς αἱ κανόνισις ἐτοιμώτεραι; τὸ δὲ φλέγμα, καὶ μέγιστα ὅσον αὐτῇ παχύτερον τε καὶ γλίχρον ἐστίν, δυσκόλως ἐκκενῆται. *Faciliores sunt flavæ bilis purgationes, sed pituita, quodque ejus est crassius viscidiusque, difficilius evacuat.* Adeo ut hic mendax fuerit Galeni memoria, qui missâ naturâ Erasistrato se deinceps toto libro & pro Electione Scenicâ opposuerit. Hoc ergo statuamus deducamusque Axioma. Humores corporis nostri, prout vel tenues sunt vel crassi, id est, ad motum magis minusve proclives, Purgantia indicant mitia aut vehementia, id est, plus minus moventia. Indubitatum verò etiam est & ex naturâ motus certum, vehementia quæque præter crassiores etiam tenues posse pellere humores, cum contrâ mitia ad crassiores emergere impotentiâ suâ nequeant. Nunc autem, cum sæpe contingat, pituitam esse bile intermixtam copiosâ, ejusque proinde acumine fluidam & in ferum liquatam; quid mirum, eodem fere substantiæ modo mobilitatisque gradu affectos succos, bilem, pituitam, uno eodemque medicamine, Cassiâ, Mannâ, Rhabarbaroque feliciter duci, crassiore autem bile pituitâque à mitioribus hisce intactâ. Sed demonstremus, quomodo omnis generis humores, modò ejusdem qualitatis consortes, unum idemque Medicamen pellere ab alvo possit. Supponamus itaque, Cacochymiam regnare in venis; neque enim Arithmeticam aut justam proportionem vel vitæ error aut cœli patiatur inconstantia; hanc verò in venis superantem in cæteros fere humores qualitatis suæ similitudinem

nem effundere necesse est. Bilis equidem in venis copiosa & corrupta, sale suo Pituitam in serum liquat oleique fluore diluit, quæ tandem nota in omnes simul humores transit. Pituita contrà viscosa & frequens lentam trahit bilem serumque densat : hinc saliva, feri aliàs fluidissimi soboles, pituitæ sequitur naturam screscentesque moratur senes; urina autem crassâ perfunditur nebula sanguinemque totum mucus retardat : unde Hippocrates scire volens, quâ potissimum purgatione mulier opus habeat, pannum lineum menstruo subjici jubet, ut ex evaporati sanguinis reliquiis, colore croceo glutineve viscoso, censere habeat, utrum Cholagogo expurganda sit alvus an Phlegmagogo, id autem est, levioze an validiore pharmaco. Imo ut agnoscas Cacochymia dominantis potentiam, Picrocholi sæpe omnia in bilem, Cardiaci in pituitam, Hydropici quotidie in aquas aliena quantumvis alimenta converti ajunt; non aliter, atque in aceti dolium infusus Vini inculpati Cantharus acescere solet, perpetuato hunc in modum aceto. Prodire ergo poterit uno eodemque medicamento, quod corrupto maximè & copioso in venis humori qualitate tenuis, eâque tertiâ, est ἀνάλογον : cumque serum & pituita bilem æmulantur mobili fluore, aut ad pituitæ mucositatem bilis accedit suâ tarditate, Cholagogo aut Phlegmagogo alterutrum educendum erit, id est, non specifico aut Electivo, sed, pro substantiæ modo materiæve objecto, mitiore aut turbulento Medicamine. Bilem sane tenuem & volatilem levia evocant, sed & Serum volatili suffertum bile à Cassiâ Tamarindisque paribus votis detrahatur.

Pitui-

Pituitam verò crassam & ignavam validissima exposcere cognovimus, quæ cum bili quoque similem impegerit qualitatis formam, densato ejus oleo acumineque delinito, ad levia & ipsa non concitatur, sed eodem & consimili Phlegmagogo; primò prodeunte, quod in venis primâque in regione copiosius est : ut hinc vicissitudo quædam medicamentorum oriatur, mox pituitam cum bile crassiore, bilem mox tenuem cum serosiore blennâ detrahentium. Manet autem hoc certum & inconcussum, quòd, quæ gravia sunt & immitia, omnis generis ducant humores, quæ levia, mobile tantum fluidosque. Quare si veteri & longo usu receptæ distinctioni servanda fides, expiamus Cholagoga & Phlegmagoga, lenia & dura; & tenuissimis quibusque humoribus Cholagoga, viscidissimis autem Phlegmagoga semel æternumque consecremus. Hippocratem certè lenitiva medicamina & in his olera fructusque αῖραις bili tenuique sero destinasse; durissima verò, inque his Elleborum, viscosissimis passim humoribus, ex ipsius lectione apparet, & vel maximè ex illo libro, ubi tantum se vidisse pro Electione suâ devoti interpretes existimabant : inquit enim de Natura Humana Tm. XVI. εἰ ἐθέλεις τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ δῆναι τὸ αὐτὸ φάρμακον τετραίς τῷ χιαντῷ, ἐμέθῃ σοὶ τῷ μὲν χειμῶντι φλεγμῶδες τε καὶ τῷ ἡρότι, ὑγρότερον, τῷ δὲ θέρετι χολῶδες τε καὶ τῷ φθινοπώρῃ μελάνιον. Igitur affectæ Præceptor Electioni hoc potissimum Oraculo obnuntiatur. Num, qui τὸ αὐτὸ φάρμακον omnibus indifferenter humoribus, tenuibus & crassis, biliosis pituitosisque accommodavit, num Electionis habuisse conscientiam aut ὁμοιότητι πρὸς αἷμα dicendus est? Languisse itaque interpre-

tes,

tes, unique Galeno potius quàm aut Hippocrati aut Erasistrato adhæsisse indignandum est. Jam ne de levi aliquo sed validissimo Pharmaco, & fortè Elleboro, intelligas, τὸ ἐμύεται significatus facilè induxerit; quod enim tenacissimam Hyeme expellit pituitam, quomodo non volaticam Æstate bilem & Vere serum expellat? Inprimis, si, quæ bilem æstate detraherent levia, hyeme anni pituitam cum copiosam tum viscidam expurgare non possent, quòd fortioris Medicinæ patientior sit hyems quàm æstas. Quamvis autem vehementissima quæque Phlegmagoga omnis generis humores ducere existimem, est tamen, ubi hoc etiam amicitioribus lenitivisque expectari possit, hoc verò non tam qualitatis respectu quàm loci, cum enim ab omni indifferenter loco humores detrahant validiora, hæc à primis duntaxat proximisque venis repetent materiam. Ergo distinctionis causa Regiones hic irrepsērunt sed malè ordinatæ; non enim, quos sanguis fugit Circulatio, justam condere Regionum distinctionem potuerunt. Prima quippe complecti debuit intestinorum, quâ patent, gyros, secunda, venarum spatia, tertia, quod ultimis venarum cancellis, aut, ut clarius dicam, in habitu corporis viscerumque reconditur, sic & Hepatis, Lienisque, glandularumque Mesenterii Scirrhus ultimæ Regioni imputantes, in fraudem Scholasticæ distinctionis. Ad atram equidem bilem vehementioribus continuò non erit opus, siquidem in prima stabulatur Regione intestinique cavo; estque præcipuè fatum succi Hypochondriaci, Melancholiæ, mitioribus sæpius & humidis, quàm acribus duci siccisque medicamentis: Acidum enim, melancholiæ
pars,

pars, ficcum illum inque momento condensatum vehementiorum Salem subigit, glutineque, nam & pituita nunquam non comes, implicat viscoso. Humidæ ergo Cassiæ Mannæque solutiones, distentis pituitæ ramentis acidoque diluto, hærentem alioquin fixamque in ventre melancholiam felicius elutriant. Hinc Erasius libro de Purg. Medic. Facultatibus, *Manna*, inquit, *aliquando bilem flavam ducit, nonnunquam serosa, interdum etiam nigra detraxisse vidi.* Addit, ego sane exhibito Khabarbari pulvere aliquoties vidi nigerrimi humoris, atramenti instar, magnam copiam fuisse detractam. Hæc ut in hiris primâque regione latitasse credam, multa conficiunt, & cum Melancholia, utpote obstinatus inexpugnabilisque humor, longè superet lenitivorum activitatem, diluendo forte extergendoque, adeoque per accidens, è primâ tandem Regione extrudetur, & quod qualitatis temperamentum negasse videbatur, loci respectus conferet. Purgantia autem, si recte examinantur, sive Lenitiva seu Cathartica, certis se alligari Regionibus vix patiuntur, nam ipsa sæpe lenitiva in ultimas usque expantantur venas, Herpetisque materiam lenitivis ex habitu corporis evocare Galenus docuit in Methodo Therapeuticâ; tantum abest, ut primam non effugiant regionem. Quoties mitissimum medicamen, herbulæque in gloriæ fucus aut Rhabarbarum, serosos tenuissimosque humores è venis prolicuit, adeoque secundâ, si placet, aut tertia regione; ut dubitem, an rectè Cholagoga in Hydrope inutilia dixerit Galenus, Rhabarbarumque nuper exploserit Septalius, à tot tamen inde Medicis ipsoque Rive-

Riverio reductum. Aquas certè detrahit Rhabbarum, nec quæ in intestinistantum vicinisque stagnant locis, sed & quas extra venarum ambitum venter absorbit; &, quando non semper hoc effectum dant lenitiva, jam in intestinis à copiosa pituita & fero delassatam fuisse Purgantis virtutem existimandum est. Sed nec est, ut validissima quæque ultimam semper regionem obstinatè petere arbitrer; primæ enim Regionis saburra, sæpe non lenitiva tantum, quæ hic solum destinaverant Medici, sed & mediocria quandoque & validissima respuit phar-maca. Cardiacam Hypochondriacamque affectionem, primæ quidem regionis hospitam, Elleborus demum & Antimoniata expugnant, lenitivorum mediocriumque mollitiem eludente pituitæ visco. Ita ut vicissim modò lenitiva in tertiam regionem, modò validissima ultra primam non abeant. Verùm, quid longius moror, Practicorumque fugio experimenta: suum utique Elleborum Hippocrates, unum καὶ τὸ αὐτὸ φάρμακον, omnibus passim humoribus consecravit: nec refert, quòd Galenus morosior paulo ad Erasistrati invidiam ineptam illam superstitiosamque Electionem aut substantiæ similitudinem medicamentis imputarit, cum ipsi hodie Galenici, Chemicorum seducti principiis, Scammonium suum Cydoniatum sine discrimine ubique usurpent; rursus, Chemicorum aliqui Jalappæ tincturam ad omnes perinde humores ipsamque bilem commendent. Spiritum suum aureum Rulandus, quem non immeritò Colocynthidis esse Tincturam nonnulli augurantur, omnibus promiscue propinabat. Sed quàm multis unicum Antimonium in omnium morborum

borum solatium adsciscitur ; bilem profecto & pituitam ex æquo evacuat , habetque hoc præparatum , ut ex occasione modò vomitum , modò alvum cieat. At , inquis , si uno simplicique medicamine transigi cuncta hæc possunt , cur ad Catholica tam sollicitè , ad Panchymagoga , omnium scilicet purgantium misturas , confugerunt Medici , entiaque sine necessitate multiplicarunt ? Error hic fuit , profecto error ; pepercissent enim tot medicamento- rum centonibus negotiosi Galenici , jam Chemicorum declinarant invidiam , ægrorumque ad tot compositionum partes horrentium fastidia sedaverant. Anatomicorum verò hic etiam si- lere experimenta religio est ; promiscuè & hæc ostentant , ab eodem medicamento modò bilem , modò pituitam & alia expurgari , nimirum , prout singulorum in venis est copia. Imò Jalappæ Resinam Cani in offâ datam bilem e- duxisse frequentem , sero fere suppresso , testari possum , & ne aliunde hoc repetas , quàm à bi- lis à massâ secretionis suisque è ductibus excre- tione , ventrem sub purgatione diffinde , bilif- que adi vomitoria & succi Pancreatici : ab eo- dem medicamento , modò bilem exundare He- pate frequentem , tardè stillante Pancreate , modò fluente copioso è Pancreate succo bilem prodire parcius , oculorum fide cognosces. Ut mirer Clarissimum Graafium , quam experimen- tis ipse suis evertit Electionem , in illo de succo Pancreatico tractatu , imprudente elogio asse- ruisse : Nam , cum experimento testetur se ani- madvertisse in Cane , cui *Hydragogum* , ex. gr. *Rad. Jalappæ drachmas duas exhibuerat* , *succum Pancreaticum majore copiâ effluere* , licet tum bi-

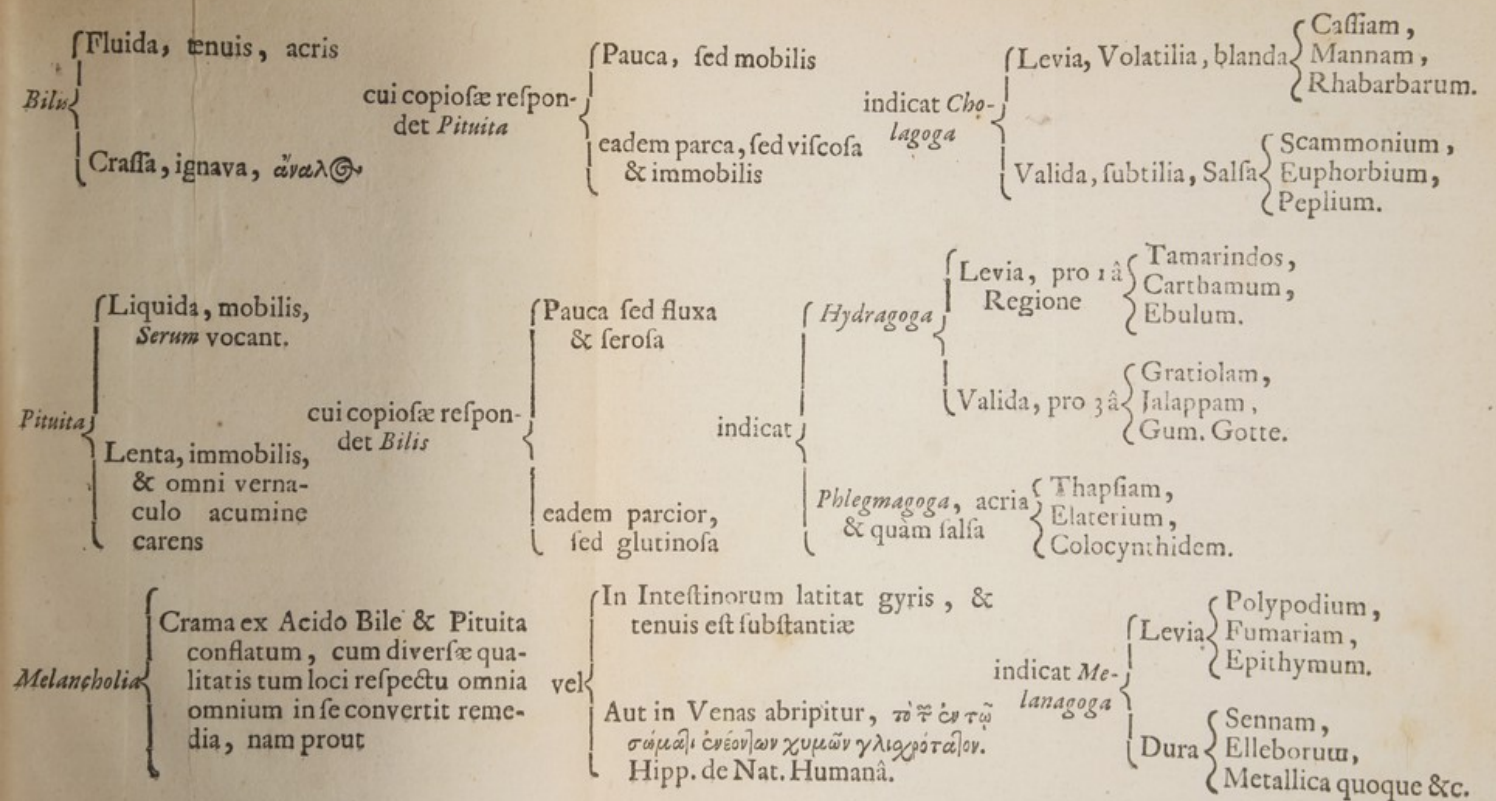
his quoque majore copiâ efflueret, & in alio, cui Cholagogum porrexerat, succum Pancreaticum majore copiâ emanasse. Cum, inquam, hoc scribat, nescio quâ fiduciâ Electionem in Galicæ Editionis orâ adstruere potuerit, & in ultimæ contextu hisce propugnare verbis. *Colligere tamen potuimus*, inquit, à Cholagogis bilem & ab Hydragogis succum Pancreaticum longè copiosius expurgari. Equidem nec experimentis ego his, Graafii, nec ratione convincor. Detraxerit mel meram bilem Scammonium, serum frequentius Jalappa, non medicamento hic fuit, sed redundantis humoris impetus. Quando igitur & ratione & naturalibus experimentis est confectum ex substantiæ maxime modo humorum pendere mobilitatem siue *εὐπορίαν* ex hac autem purgationis deinde, utpote motus, sequi varietatem; neque à Fallopio mihi patiar aut quoquam argumentum hoc effringi, nimirum, aliam esse Purgantium quàm gradualem differentiam, ad levia motis tantùm tenuioribus, ad valida etiam viscidissimis, valida autem, non tam numero aucta, quàm specie; ab integrâ enim liquidioris offæ, siue Mannæ seu Cassiæ, selibrâ vix tantam impetres purgationem, quantam ab acrioris, adeoque plus in se motus, acuminis respectu, habentis, Euphorbii Elateriique momento. Sed ut Fallopium ab anxîâ illâ duplicis formæ investigatione retrahamus, in quâ & se & alios miserè fallit, unam nobiscum agnoscat specificamque, in omnibus promiscuè medicamentis, partium salisque purgativi dispositionem, eamque pro copiâ Spiritus salisque acrioris plus minusve activam, atque hujus adeo activitatis respectu medicamenta ipsa aut Le-

via aut Valida, & cum levia propter motus impotentiam mobilissimos duntaxat tenuissimosque humores ducant, valida, præter Fallopii mentem, in unâ eâdemque formâ & tenacissimos quosque & subtilissimos detrahent; Serum autem, licet fluidius, propterea quod aut sale destituitur acri aut in ultimâ hæret regione, validiora indicabit Purgantia, quàm ipsa Bilis. Sed in Tabulam contrahamus excipiamusque congrua singulis humoribus medicamina, & ex naturali substantiæ modo utraque conciliemus, ut appareat falso enatam commento Electionem ad Experimentiæ obrussam denuo everti.

C A P. XXVI.

Dosis nunc quoque deducitur ratio; hanc non continuo pro cujusque Practici supercilio observandam esse, neque ex Veterum dictatis judicandam. Aliam quippe nunc esse corporum patientiam, quàm apud seclum prius. Alium apud singulas nationes vitæ ordinem. Aliud denique temperamentum individui. Proinde dosim morose describendam non esse. Hippocratis in Epistolâ ad Cratevam locus. Exemplum Scammonii & Gummi Indici.

PUrgatâ ergo & hac superstitione, ad alia intrepidè indicatique medicaminis dosim festinemus, neque enim venis committere purgantia sustinent, nisi libratâ ex parte & definitâ dosi. Sed hic ferendum non fuit, quod satis pro imperio, incertis & ex Naturæ temperamento æstimandis medicaminibus, certam constituerint &, ceu ex Apollinis tripode, relatum



(Lipide, tenuis, acie
 cui copiose respon-
 det prima
 Crassa, ignava, avara

Lipide, mobilis, acie
 serena vocant
 Crassa, immobilis
 & omni verna
 Crasso acie
 Crassa

Crassa ex Acido Bile St. Rinnano
 conflatum, cum diversis qua-
 litatibus cum facit respectu omnia vel
 omnia in se convertit respec-
 dia, nam prout

latam dosim : dosis equidem esse habendam rationem ipsâ constat Experimentiâ , nam si purgantia quæque promiscuâ offerantur dosi , indubium est , quin Lenitiva , ad Validiorum revocata doses , inutilia sint futura & viribus cassâ ; rursus Validiora , ad Levium extenta doses , hoc ipso *συντήρησις* , ex quantitate enim , *τὸ πᾶν* , Aristoteles Purgantium naturam æstimabat. Scammonium Rhabarbaro æquatum , Agarico aut Jalappæ Colocynthis , non humores tantum , sed & purpuream detrahent animam. Constat itaque sua dosi ratio ; sed in hujus definitione , utrum Græcorum dictata an Arabum sint sequenda , hic verò ingentem pugnam : alii Dioscoridi , Paulo alii inter Græcos primas deferunt , sed Arabibus inque his Mesuæ addictior est Fallopius ; & sane scripsit diligenter Mesue , at potuit ipse melius , alius , ut arbitror , pro ista ætate nemo. Sed Neotericorum quoque plurimi fidei suæ devotionisque obliti , in suâ singuli regione doses ordinarunt pro ingenio diversas , & ab uno sæpe particularique experimento universæ Naturæ leges tulerunt pudendas. Sed quid Practicorum hic vello supercilium ; hoc tantum dico , neque ex meâ modò , sed & Ferdinandi Menæ Hispaniensis Medici sententiâ , nec Veterum hic nec aliarum esse Nationum obsequendum legibus. Quid enim , cum etiam medicamentorum tot labentibus sæculis , alia sit natura , alia regionum corporumque constitutio , quid nos , & novos & alio sub cœlo habitantes , Græcis adeo , adeo Arabibus obstringat , ut non ipsi & regionis nostræ & corporum experti patientiam , nostris hodie rebus medicamenta accommodemus : & cum

ipsa hodie Græcia à se dissentiat, cum cœli tum vitæ ordine, quis dubitet Euphorbii drachmâ pastum Græculum apud Inferos cœnaturum. Quis olim ipsâ in Græciâ Laconum fluxa & soluta frequenti *κωδωνισμῶ* corpora Elaterio fuerit aut Elleboro aggressus? quæ firmis tantum, nulloque etiam luxu vitiatas Græcorum corporibus, Hippocrates destinarat: fuit autem Laconum *κωδωνισμός*, frequens & iterata vomendi consuetudo, ab ansato fictili, quod *κώδωνα* Lacones vocabant, denominata; de quo Julius Pollux lib. 6. cap. 16. Extat Mnesithei Atheniensis de Cothonismo Epistola, magni naufragii rara tabula. Ibi, τὸ μὲν τοῖ, inquit, *κωδωνίζεσθαι διὰ πᾶν ἡμερῶν δοκεῖ μοι ποιεῖν, τίνα καὶ τὸ σώματος κήδαρσιν, & τῆς ψυχῆς ἀνεσιν.* Jure ergo hæc natio justam & duratis tantum corporibus propriam refugiat dosim. Certè Ægyptii quoque menstruis dediti *συρμαισμοῖς*, tam facilem sibi reddiderunt obsequentemque alvum, ut Græcorum offensi purgationibus levia duntaxat ferrent & lenitiva Pharmaca. Herodoti est in Euterpe. *συρμαίζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐφεξῆς μισθὸς ἐκείνων, ἐμπόισι τῆς μένους πλὴν ὕμειν καὶ κλύσματος.* Sed hodie etiam hæc natio Niloticarum aquarum intempestivis haustibus adeo ventrem exsolvit, ut ultra Granatorum succum Tamarindorumque pulpam nihil gravius ferat, narrante hoc ex fide Prospero Alpino. Mollior nunc quoque est Italia, quàm ut Græcorum sustineat medicationem; frequentibus enim Clysteribus lentisque Lenitivorum Infusionibus aut aquarum illuvie alvos fatigat, & à Colocynthide & Scammonio, ceu piaculari malo, cavere jubet. Verum jam ante Galenum plus quàm Asiatico luxu dif-

fluen-

fluentes Romani, Græcum in morem vomitionibus crebris poenitentem exsolvebant Stomachum. Hoc fuit ἐμετικῶς agere, ut Vir Magnus emendat, in Ciceronis Epistolis ad Atticum. Lib. 13. Ep. 50. *Unctus est, accubuit, ἐμετικῶς agebat, itaque edit & bibit αἰδέσθαι*. Celsus hic videatur Lib. 1. Cap. 3. & Seneca Epistolâ 95. Qui ibi officiose dolet, propter infamiam temporum & vitæ mutationem Veteres Hippocratemque in mendacio deprehendi, quod enim illo tempore & pro vitæ isto temperamento verum erat, id nunc longo luxu nimîaque felicitate convelli & falsum esse, non naturæ sed vitæ mutatione. Accessit hîc alia effæminatio, balnea ista & Thermopotantium gulæ; hinc invalidæ carnes & alvi, ad minimum medicamenti motum, fluxæ. Sane inter ea, quæ calidi sunt incommoda, etiam σαρκῶς ἐκδήλωσησιν Hippocrates numerat Aphor. 16. Sect. 5. De Italis verò & Gallis hoc non tantum dicendum est, quod mitiora nunc ferant purgantia, sed de Germanis quoque & arctôi orbis hospitibus, quippe qui Brassicâ potius & Ebulo, quàm durissimis quibusque expurgentur, ut notat Bartholinus in libro de Medicinâ Danicâ. Hic autem an inficiemur, Septentrionales istas gentes, Polonas, Sarmatas, tot Vinis ardentibus torque garis piperatis duriorum pro isthoc climate alvum levissimis reddere medicamentis obnoxiam? Equidem Germanorum crebra ἀσυντία acriorumque alimentorum delectus hoc effecit, ut nunc quoque vehementissimam medicationem impatientius ferant. Ergo, cum tantum hodiernæ vitæ ordinem inter & antiquæ intersit, mirandum

dum non est, mitioribus hodie medicamentis, ne dicam, dosibus, alliganda esse effæminata hæc corpora, veterumque cum medicamentum doses Chemicorum expianda inventis. Eat itaque & confidat antiquorum illis, Dioscoridis Galenique, dosibus imperiosa Medicorum Natio, & incorruptis temporibus certa & tuta medicamina, ad temporum hæc corruptiones morosè applicet. Sed frustra hic se torqueat quisquam, cum neque Arithmeticæ nec Criticæ dari medicamentorum doses possint; nam si Cacochymicæ exsuperantis proportio, si mobilitatis aut modi substantialis gradus aut denique temperamenti prætereat proprietas, quid nos adeo & dosium & specificorum curiosos esse jussit. Aliquid à corpore fluere, quod certâ sub latitudine medicamento indicet proportionem, negandum non est, sed quod nec numerum nec punctum definiat, aut saltem fallat. Bellè enim Hippocrates & expertus, in Epistolâ ad Cratevam. καὶ γὰρ καὶ σπράχαι καὶ κοινὰ ὑφορώμεθα, καὶ ἑυμετρίῳ φαρμακείῃς ἀγνοούμεθα φύσιν σοχαζόμεθα, & γὰρ ἡ αὐτὴ, καὶ μία φύσις ἀπάντων. *Non enim est, inquit, eadem omnium atque una natura.* Ut definant grana numerare & universæ naturæ doses constituere Nasuti Practici. Quis ab imperatâ vulgò Scammonii dosi purgationem audacter exspectet, quod apud Fallopium Germanus etiam unciatim vorabat, quodque ad drachmam Septalius & ad sesqui-scrupulum complures obtulerunt. Et cum omnes adulterari, modò leniore, modò virulentiore succo fateantur, quid est, quòd ad aliorum alii invidiam suas tantum doses pro imperio recipi voluerint; fatius est ubique in-

finam

Infer: pag. 217.

Geodid 31.

to 317.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

the gr. xij.

Scammonii dosis	Crudi	Veteribus	{ Dioscoridi ad ʒj. Paulo ʒiv. Mesuæ gr. xij.	
		Novitiis	{ Brassavolo. ʒj. Fallopio gr. xij. Heurnio gr. vj.	
	Præpa- rari	Aquâ Stillaticia		{ Fœniculi Cichorii } ad gr. xxiv.
		Spiritu Volatili		{ Vini gr. xv.
		Acido Succo	{ Mali Cydonii Limonum } ad ʒj.	
			{ Aceti Sulfuris halitu } gr. xxv.	
			{ Spiritu Vitrioli ʒß.	
		{ Sale Lixivo		{ Tartari oleo Nitri liquore fixo } gr. xxv. & ultra.

firmam commendasse dosim, ne fuci prodamur ignorantia. Jam & pro Chemicorum præparatione medicamentorum variantur doses; Scammonium enim prout vel vini spiritu extrahitur aut acido vel etiam lixivo fale, ita magis minusque erit potens diversisque propinandum dosibus, ut versipelle esse medicamen credas. Gummi quoque Indici seu guttæ gamandræ varia conditura regionumque diversitas dosis poposcit mutationem; quod enim Zaccharias à Puteo, Medicus Anconitanus, ultra quindecim grana augeri Gummi dosim religiosè vetuerit, à loci aërisque repetendum est ingenio. Nostro enim sub cœlo scrupulum multi impune ferunt, nonnulli etiam grana quinque & viginti, ut expertus sum; Reudenii Devotus drachmam sine noxâ sustinuit, quod in Picenis malè cefferit. Sed in quantum aut Vini spiritu vel oleo Tartari Vitrioli phlegmate corrigitur enervaturque, ita suos patitur manes variâque dosi gaudet. Maxima erit & tutissima ab olei Tartari correctione, cum enim Volatile putredine exsolutum sit, minus erit vis impetuosa & ad alvum tantum convertetur inferiorem. Ab Acidi vero fixatione exoletam esse impotentemque dosim oportet, nam vel color iste viridis testatur suppressam esse formam, hoc tamen nihil impedit; quo minus in copiosâ dosi turbulentè purget. Sed in Tabellâ deducamus Scammonium dosiumque allegemus exempla. Usurpatur itaque

CAP. XXVII.

Eliminato omni præjudicio & divinâtâ dosi ventri committuntur Purgantia, ubi non restant ex Erasmi Sententiâ, sed, quâ data porta, ruunt, impulsore intestinorum motu. Posse aliquas purgantium partes in intestinis morari & proximâ Sphærâ evocare humores, experimentis & particulari purgatione probatur, hoc vero non Tractione, sed fermentatione. Aquapendentis locus explanatus.

DOsibus ordinatis nihil amplius est, quod utilis medicamenti haustum moretur; & quamvis eadem hæc purgantia aut ventri illita aut metacarpio, vel denique manibus versata alvum quoque mollius detrahant, cum tamen in unius gulæ gratiam dosium prodierit morosa distinctio, assumptorum potissimum purgantium rationem habebimus & paulatinam per ventrem perque venas emissionem naturæ auspiciis insequemur. Sed hic cunctari nos jubet Erasmus, manentisque in hiris medicamenti Tractricem explorare, mansione quippe non emissionem, totum hoc negotium confici existimat, omnesque sic solvi Purgantium quæstiones, utut nodosas intricatasque. At tantum abest, ut hoc istâ viâ effecerit Erasmus, ut contra spissiore caligine causam involverit. Nam cum Fallopius minimorum tractionem in venis continuasset, hic in distans agere & in intestinis permanere, ut salva esset imaginaria tractio, constanter differuit; quare ut sibi quoque placeret in Hippocratis loco, *Plantas*, inquit, *trahere*.

trahere oportebat succos naturæ suæ congeneres, qui nec ipsi per se movere solerent, nec à terrâ, in quâ essent, ad singulas plantas amandari possent. O laboriosam Plantarum tractionem! καὶ ἀρχὴν αὐτῆς, ait Spiritus Dei, τὰ κρεῖνα τῆ ἀγρῆς, πῶς αὐξάνει, & κομᾷ ἐδὲ νήθει. Sed ipsas sibi de victu prospicere necesse est, si neque terra officium faciat nec intestinum familiareque terræ fluidum surrepat, impulso spiritui. Quemadmodum autem à Sole & subterraneo spiritu pelli urgerique alibi-lem succum constat, ita ipsa Purgantia nullum in se habere pellendi trahendive principium, sed à lambente fluido caloreque exsolvi, inque venas, ceu totidem radicum fibras, impelli experimentis credimus. Cum enim ejus naturæ sint Purgantia, ut in quodvis humidum particulas emittant purgativas & ad quemvis calorem, quippe τὰ ἐσπεριπικρὰ, ait Hippocrates in libro de locis in homine, ὅσα ἐν τοῖσι θερμῶσι λεπύγονται; qui evenire potest, ut in ventriculi intestinorumque natantia fluido, accedente calore, ἢ γὰρ κοιλίᾳ θερμῇ ἐστὶ, particulas non effundant purgativas & instante calido propellant? ut sic mutari Purgantium formam, quam solidam volebat Erasius, inque minutias dividi corporales necesse sit. Sed premit nunc etiam morantis fluidi tarditatem partium incumbentium motus & in hiatus, calore referatos, impellit. Verum mones, non esse opus, ut in tam vastam dissipentur Sphæram purgantia, quippe posse corporis admota extremo sine hac attenuatione humorum ad se trahere saburram, Aquapendenti in Chirurgiâ suâ videri; dicit enim, Part. I. Cap. 47. In Thoracis fistulis, si humores pravi ad fistulam influant eamque vexent, pilæ de fla-

vâ cerâ admiscenda esse medicamenta in pollinem redacta, quæ peculiarem humorem trahant & expurgent : ut si acris sit humor, primò Rhabarbarum pulveratum, inde Scammonium, si pituitosus, Agaricum, postea Colocynthidem, si Melancholicus, Sennam, Epithymum, Polypodium, tum deinde, qui potentissimus est, Elleborum nigrum adhibendum esse. Sed notandum est, hoc, quod Purgantis vice fistulæ insinuari Aquapendens jubet, non esse quod agat quodque in ulceris recessum Cacochymiam evocet, sed ipsas esse, quæ latè exspatiantur, Purgantium atomos, ulceris humido corporisque calore in patientes proximè venas continuumque fluidum immittas ; hæ enim, quod purgantium est, commigrantem huc vicinæ sanguinem fermentant & à Cacochymia liberant, quæ cum naturaliter in fistulam incumbat, nunc etiam ex accidenti huc convertitur ; ut vel hinc appareat, quæ in purgatione est determinatio, non à Medicamenti sed humoris esse impetu ; eædem quippe particulæ, si latius proserpant majoremque occupent Sphæram, in alvum poterunt cum humoribus derivari & inopinam movere dejectionem, imo purgationem per salivales glandulas, ut ex Mercurio constat inuncto. Sed cum præparato Ellebori succo aut Croci Metallici infusione tentare hoc inconsultum fuerit, quia sanguini instillata pestem indubitatam adferunt, ut alibi notavimus. In particulari quidem purgatione, Apophlegmatismo & Ptyelismo, licet Purganti proximè succedere tracti humores videantur, non alia tamen est causa quàm illa minutiarum emissio vicinæque Sphæræ fermentatio, ad proxima propriaque recepta-

ceptacula naturaliter contendens. Pyrethrum & Rhabarbarum commorficata, frequentem eliciunt Buccarum Maxillæ & totius Palati glandulis humorem, non biliosum sed serosum, ut destinari etiam sero Rhabarbarum possit, & quæ Brassavoli monito idem hoc facit, Aloë; sed hæccine ideo est tractio, quòd principium aut centrum activitatis suæ, id est medicamentum, petant humores, quasi tracti? Falleris; eodem corporis calore salivalique deliquio dissolvuntur resinosa purgantium partes, humidi-que vehiculo; perreptant enim volatilitate suâ continuum fluidum, glandularum illabuntur recessibus, fermentumque ibi hærens, five appellentem subinde sanguinem ad majorem fluidi secretionem attenuatione disponunt, & in patentia ultro vascula invitant. Quòd verò etiam in Errhinis vulgò Elleborum detrahare pituitam existiment & ad se vocare, mentis quidam lapsus est; quippe non trahit, sed narium illo calore superficialique humido dissolutus & in membranæ pituitosæ venulas illatus, serosiores partem fermentatione separat perque apertos poros, ceu rara cribra, transmittit. Evenire tamen potest, ut si justo potentius & sæpius insuffletur Ellebori pollen, in majorem abeat activitatis Sphæram, & post totius sanguinis fermentationem in alvum despumet, ut familiari cuidam meo accidisse novi. Quòd si igitur cuiquam videbitur, intestinorum adhærescere fibris Purgantium particulas, & ex Mesaraicarum seu glandularum osculis, five, quos postea demonstrabimus, intestinorum tubulis evocare materiam, is sane non tam Tractioni hoc imputare habeat, quàm

quàm volatiliū effluviū in proximam Sphæram per continuum fluidum emissioni; illa enim, dum instant fermentantque resinosa aurâ imminentem intestinīs aut Mesenterio humorem, per naturalia inde claustra copiosum, & propter motus vehementiam, liquatum exponunt, nam, quod extremitatibus venis excutitur succi, liquidum plerumque ab alvo cedit: quâ viâ uti proximos circa intestina aditus evacuari crediderim, ita, quando ab extremo habitu aut venarum terminis revocandus est humor, non aliō quàm plenâ atomorum emissionē proximoque contactu fieri purgationem existimem: adeo ut effluvia ista à centro ad ambitum excurrentia, purgationis causa formalis censenda sint, cætera verò pars, unde emanabant, ne principium quidem, quæ tamen, Erasmi elogio, maxime & irritare & purgare debuerat. Sed quâ ingenii acie penetrare potuit Erasmus, solâ membranæ intestinalis vellicatione extremis artubus insidentes succos expurgari; equidem nec sponte suâ nec sine impulse ad Mesaraicarum oscula humores prorepent, sed disponi huc & in motum dari ab effluviis hisce debent. Nihil autem, respectu corporis, emissionem hanc adeo morari videtur, cum contrâ tractioni illi permulta officiant, non enim non possunt, ventriculi illapsa humido, dissolvi resinatamque auram emittere: certè non patitur calor partiumque stringentium pulsus tentatam irritationem & moram intestinalem, in quâ tantopere triumphat Erasmus. Quin tam necessariò ab intestinorum contentis proluitur fluctuantis Pharmaci solutio, ut, si viscosior pituita primas infederit vias motumque

que peristalticum tardarit, à medicamento morantis onere Natura, vel vomitu se vindicet, aut ipsum sine ullo purgationis fructu in intestinis aliquandiu alat, ubi secundum Erasum, vehementissima & non intermissa purgatio debebat sequi. Sed unum est, quod fovisse Erasmi opinionem videtur, nimirum, quòd rejecta sæpe medicamina alvi comitetur purgatio. Atqui Erasme, minus hoc tuæ irritationi patrocinatur, quàm nostræ effluviorum emissioni; licet enim totâ reddi substantiâ & numero purgationis offa pilulæque videantur, tenera tamen subtiliaque effluvia immiserant se jam ventriculi liquido & in venas abierant, sed, ob virtutis impotentiam, proximas tantum. Profecto pilulæ & pulveres in menstruum immissa sine sensibili molis extensionisque dispendio liquorem inficiunt; ita & Medicamina, quæ fastidiens gula revomit, reddunt aliquid vicino fluido purgativi, resinæ fermentantis, non solidi irritantis: causa autem, quòd gravari ventriculus purgantia, vomituque aliquando rejicere soleat, diversa est; mox enim pituitæ est visciditas in culpâ, modo feri fluctuantis abundantia, sed subinde quoque bilis volaticæ impetus. Si viscosa Pituita ventriculum opplet, jam nihil est, quod commeatum dare fluenti sponte Pharmaco potest, nihil, quod pilularum compactam pulpam dissolvere: igitur pituitæ illi per se glutinosæ, ceu onus, accedit pilularum moles, ventriculi que jam effœti fibras ad contrahendum se facile impellit: quod ne à specifica irritatione deducat Erasmus, experientia prohibet: novi enim Mulierem, non ad quasvis modò pilulas, sed ad singulas quoque de Cynogloss-

noglossa, quæ vomitum aliàs sedare solent, vomendi consuetudine teneri, &, quod mirum est, cum quâlibet rejectione pituitam reddere tenacem. Sed aliquando etiam, exæstuant in ventriculi sinu sero, vel liquidi purgantis haustus, dum effluviorum acumen quietas per se feri particulas *μεταεισῆ*, ad subitam rejectionem invitare potest, quod in Praxi non infrequens. Sæpissime verò Bilis fluxa & volatilis assumpta medicamina eâdem viâ remittitur, ad minimum enim medicati effluvii motum effervescent ipsa & *ὀργᾶ*; hinc pronus biliofi humoris in ventriculum impetus medicamentique pariter & excrementi accidentalis expulso: scilicet, levissimus deerat motus ad bilem concitandam. Cæterum, quo plus effluviorum in massam proserpit, eo est vehementior futura purgatio, etiam post medicamenti rejectionem: sed iusta & omnibus numeris perfectatum demum erit, quando in eas etiam partes adiguntur Purgantium effluvia, in quibus, vel remotissimis, latitat putida excrementi materia; adeo ut, si in habitu corporis hospitatur, eò necessario prorumpere debeant, premente intestinorum motu, & communi humorum flumine in sanguinem & in ultimos usque venarum cancellos ducente. Ut enim in intestinis illa remanerent effluvia irritationemque, vel in distans, facerent, tota verti rerum natura, motusque, tam partium continentium, quàm fluidi contenti, ceu incantatione quadam, fisti debuit: quod utrum aliquis à genio suo, quantumvis religioso, impetrare possit ut credat, seriò dubitem.

CAP. XXVIII.

Quâ specie resolvantur Purgantium particulae disquiritur; Solutionis esse speciem, videri; quia fluidum ubique corporis exundans rapit diluitque solubilem purgantis portionem, Resinam à nobis dictam. Halitum necessario in aëris spatio fieri, ac proinde dubium esse, an in venarum aut viscerum cavitate, quippe quæ tota humido obfessa sunt, naturaliter contineri possit. Experimenta deducuntur. Altera fluidi dissolventis utilitas.

INvestigandum quoque est, post assertum Purgantium motum progressum, quâ deinde specie aut formâ in venas penetrent effectumque reddant suum Effluvia. Equidem adeo neminem obtusæ naris esse existimem, ut putet eâ specie in venas dividi, Purgantium offas, quâ assumuntur. Sane, cum omnia fere venarum spatia perreptari, fluidum omne effervesce totumque convelli corpus in solenni purgatione videatur, omnes partium continentium fluidique volubilis meatus obsideri causâ afficiente moventeque debent. Ergo, cum Purgantis solidi moles sit angusta & sæpe intra grani modulum contineatur, ultro non venientibus humoribus, in amplissimum necesse est & latè patentem circulum, universi scilicet corporis ambitum, dividatur, sed dividi non potest, nisi mutatâ specie & loco; in minutias itaque abire insensiles & corpusculorum ramenta probabile est; quod ne à Purgantis sapâ alienum esse credas, *πληροστικὰ* esse oleosa quæque

que & ipsam sapam Capite XI deduximus. Verum hic ambigunt, an, quæ purgantium solido emanant effluvia, halituum sint aut solutionis instar Chemicæ. Halitus certè, spiritus est minutim sparsus & aëris spatio diffusus, qui, si aquæ est, Vapor dicitur. Solutio verò, sunt missæ in liquoris fluidi poros medicaminis particulae, quæ, si colorem fundunt, Tinctura audit. Per halitum, id est, directa aëris tractu effluvia, medicaminum, & imprimis Purgantium, exsolvi portiones & Empedocles & complures veterum voluerunt, quos nunc magna quoque Novitiorum turba sequitur, sonant enim ubivis halitum, & in omnibus passim phænomenis accusant. Sed rectè ratiocinemur, dividamusque sententiam. Si halitus corporum sunt atomi aëreis intervallis distentæ, necessariò, ut halitus fiant, & aëris supponi spatium locique capacitas debet, quæ si neges, jam centro suo elabi superficieique ambitu nullæ atomi possunt. In Phialâ hoc licet experiaris, quam ad summa usque labra Vini imple spiritu, aut lato pollice tenus, hujus deinde osculo indue vesicam, sed aëris expertem; ignem subde & urge, statim ad caloris sensum turgescet liquor &, quod digito tenus vacuum erat, ebullitione implebit, nullo assurgente propter defectum aëris spatium halitu; sed redde deinde Phialæ tuæ auram vacuumque indue vesicam, denso statim halituum successu collapsæ vesica parietes crescent, inque tumorem attollentur magnum. Quin imo vapores etiam, nisi in aëris intervallo, non exeunt, sed effervescent duntaxat succensa materies, liquidique ebullitione obfistenti solido renitiur. Olla certè lactis plena,

nisi.

nisi plenam habeat respirationem, halitum non effert sed despumat. At, licet bini humores vesicæ vacuæ commissi subitâ effervescentiâ rugosos parietes explanent inque tumorem elevent, mox tamen pacato motu ad eandem redit vesica superficiem, ut multum materiæ subtilis per poros receptæ adfuisse credas, pauxillum vero aëris, nec tam halitum fuisse distensionis causam, quàm ebulliens liquidum. Igitur halitus aut vapores sive ἀπόρροιας Empedoclis in aëreo fiunt fluido, spatiumque requirunt amplissimum, solutiones contrà in fluido aqueo, & menstrui circumscribuntur ambitu. Jam ne halitum in ventre venisq̃ue regnare patiamur, aëris jubet absentia; ejus enim neque in venis naturaliter nec ventre est copia, & in alias corporis partes, præterquam Pulmones, illabi, vitium est: quoties ergo in intestinis repertus est pituitæ implicitus visco, toties contra naturam & dolorum causa fuit. Quotidianæ verò comestiones docent, quodcunque aëris cum alimentis, quorum interstitiis naturaliter inerat, in gulam propellitur, molli se ructu in palatum remove. Imo tantum abest, ut Chylificationi aër inserviat, ut potius perturbet: eâ quippe de causâ conceptos cibos arctissimè complectitur venter, & conniventium osculorum coitu ab aëris vindicat commercio. Vulgus equidem meliorem sibi spondet fermentationem sejuncto aëre, fluidi enim subtilissimi, seu materiæ coelestis, beneficio peragitur. Hoc autem sub concoctione, patentne aliàs viæ? At verò, non succedente alimento, exulat tum quoque aër, inque rugas contractus ventriculus, attenuatâ parietum collapsu pituitâ, in suas

usque defævit inembranas alimentique orbitatem collisione dolet. Id quod in fame enectis longâque inediâ cernere licet, in quâ adeo sibi ventriculi membranæ agglutinari visæ sunt, ut nulli amplius cibi coalescentia labra referare potuerint. Equidem in vivis sectionibus, extra pastus ordinem, contrahi passim ventriculum & intestina, nullo intercedente aëre, observavimus. Quadrupedum omasa Aviumque ingluvies præter alimenta, etiam pulvere, arenâ, solidoque lapide intumescunt, omni eliminato fluido. Quare hoc nunc decernimus præscribimusque axioma. Venas, vesicas, corporisque meatus omnes, uno excepto corde, ceu totidem liquidi aut alimenti receptacula, naturaliter circa humores suos contentumque liquidum coire & ab ipsis adeoque humoribus expandi. Itaque, cum nullus aëri in ventre aut venis sit locus, non est, ut halitum in deficiente hoc spatio quæramus. Sed exeat jam halitus, sitque aura in quâ se resolvat humor, certe, cum in udos undique parietes, cum in humorum impingere rivos debeat, amittent halitus naturam volaticæ partes, & ab humido in humoris flumen denuo cogentur. Hoc experimenta palam ostendunt, & in ipso Mercurio mirum est, si vera narrat Dygbæus, quòd summo Alembico suspensus, alium subjecto igne vaporantem & in halitus dispersum Mercurium, in se colligat inque stillas volubiles reformet. Ut taceam in intestinis hoc maximè debere fieri, ubi luxuriantem paulò halitum motus reprimet peristalticus humidoque illidet. Deinde, sint quoque halitus consistentque in intestinis, quâ eos viâ dilapsuros speras, ut in massam deveniant sanguinis?

Lacteasne perreptabunt venas? verum his liquor tantum recipitur, nullus vel halitus aut flatus, hujus visciditate oscula venarum obsidente, istius vero tenuitate etiam fugiente: quippe, quod osculis excipietur lactearum, finibusque se ingeret anfractuosis, flexile esse debuit corporeumque fluidum. Quid quod in calentia intestina immissum aërem vario motu manuumque pressu huc illuc impulimus, constricto utrinque vinculo fugam occupantes, verum in lacteas aliasve venas nihil unquam emerfit aëris aut flatus. Ut autem appareat liquidum eò deduci posse, quod nulla unquam aura; corpulentius fluidum, quod nunquam subtilius, experimentum adjiciam. Infunde in Arteriam liquorem coloratum, is sanè liquor transmissa carne in venas redibit, signabitque colore venarum vestigia; inspira aërem, quā potes, vi maximā, nunquam ejus auram in venis perferentisces. Ut sic constet in tenera lactearum oscilla solutionem melius, quā halitum receptum iri, cum dubios aditus propter particularum simplicitatem minoremque molem refugiat. Quod si nec hoc juvat, halitumque dari certum est, quid de metallicis fiet non paucis, quid de Antimonio, Ære, Ferro, aut lapidum nonnullis, quæ tot ignibus extorta dedissent jam, si quid fuisset halitus aut aërei fluidi; eane in corpore ad mollem calorem refudare existimes, quæ nulla expressit vis ignis? Sed supra quoque Cap. VIII. ostendimus, Purgantia in halitum purgativum clauso in vase resolvi non posse, nihil ergo esse, quod ventri hic, ceu clauso vasi, nihil, quod rugosis contractisque membranis imputes. Notum vero

est per experimenta, aut in aperto foco, aut liquidi solutione purgantium elici effluvia; alterutrum ergo in ventre fiat necesse est. Sed de liquidi solutione quis ambigere possit, cum totus ventris alveus humido abundet, & omnes passim aditus liquor insideat. Et ne longè arcessere menstruum oporteat, ipsius Salivæ liquidum, cujus maximè hospitio ventriculus gaudet, cum penetrare tum extrahere, solutionis instar, meliorum & inculpatam Purgantis partem poterit & in continuum deinde fluidum proximasque venas dividere; poterit etiam exstillans Oesophagi glandulis secretisque villorum tubulis humor salivæ partibus defungi & liquido diluere Sapam; sed tandem Pancreatis Hepatisque manantes succi potentius extrahere solutionemque perficere, quorum deinde omnium moto itinere ordinarios tentare venarum aditus necesse habeant: liquidi enim seu menstrui sui motibus abrepta Purgantium effluvia parere debent. Quia autem persæpe Melancholicis Pituitosisque humoribus ventriculus scatet, qui ad solutionem conficiendam minus sint idonei, ab arte præsidium accessit, certisque mensuris Solutiones laboranti Stomacho accommodarunt Magistri. Hinc illæ Refinarum Extractions, quæ, quo minus habent alienæ fordis, ita facilius totæ à venis hauriuntur, spirituosiorisque salivæ defectum compensant; Vini quippe spiritus, verum est germanumque Purgantis Refinæ menstruum, spiritusque salivalis *αἰνάλιον*. Etiam Vini liquidum Croci Metallici cæterorumque purgantium evocat effluvia & in venas dividit; quis autem in corpore atomos hæc à menstruo suo sejungi & è Solutione in halitum transire.

transire credat? adeo ut parci huic præparationi possit, si forte satis est spirituosumque ventriculi menstruum; quando vero hoc deest, tum autem maximum est solutionum harum menstruorumque beneficium. Exemplo sunt Pituitosi, quæ si solida siccaque obtuleris purgantia, pituitæ sæpe intricantur visco, alvumque, aut serò movent soluta, aut planè destituunt, quod in Muliere se notasse Fallopius testatur Cap. 3. de Purg. Med. Fac. *Exhibui, inquit, aliquando Cochias mulieri cuidam, & cum nullam vidissem factam evacuationem, putabam eas fuisse ab insito calore concoctas & penitus superatas, sed postea sexta die evomuit eas omnes integras, involutas in pituitâ vitreâ & crassâ, quam simul copiosam rejecit. Hocque factum ob maximam frigiditatem viscerum, & in muliere illâ nulla fuit facta evacuatio, nec ante nec post rejectionem pilularum.* At vero non tam factum hoc, Fallopi, ob viscerum frigiditatem, ad diffundendos enim halitus satis erat intestini caloris, quàm menstrui liquidioris & spirituosi defectum, quò solutio constaret medicata, quæ omnibus adeo purgantibus & imprimis solidis est necessaria, ut sine fluidi potulenti additamento nulla unquam solida purgatio justam temperiem sit habitura, hoc enim vehiculo & cum humoribus facilius & venis communicatur liquata Purgantium Sapa.

CAP. XXIX.

Solutæ Purgantium particule fluidi motum sequuntur, cum intestino calore tum motu intestinorum peristaltico propulsæ. Alimenti iter insistant, venarumque Lactearum osculis insinuantur, sed & Coeliacarum Mesaraicarumque extremitatibus. Aristotelis insignis locus. Purgantia superficiei corporis admota, ducente fluido corporis, in venas & interiora deducuntur.

DUm ergo ventriculo elabuntur Purgantia, tam calore naturali quàm menstruo volatili subacta, humoris, in quo dissoluta sunt, flumen ultro sequuntur. Cum tamen acumine salino fermentent quodammodo & inflent pituitæ viscidioris ramenta, flatus sæpe ventrem infestant sonori, Borborygmos vocant, bullientisque liquidi extensio ipso in ventre, etiam ad manuum tactum, sensibilis est. Ut ollæ instar ferventis, non halantis Alembici esse intelligas. Sed ad huncce tumorem maturè se contrahit ventriculus, bullientemque solutionem pressu in intestinum exponit; jamque ad confluentes Bilis succique Pancreatici major est molitio, effervescentiamque auget salina intemperies; salis enim purgativi acumen fellei fermenti accedens contubernio, viscosam passim pituitam, cum ventriculi tum maximè intestinorum hospitam, in flatum convertit, ipsumque aqualiculum, imprimis, si admissum frigus medicamento maturam distributionem tardaverit, mirificè extendit. Quod etiam in iis factum aliquando observavi, quibus acriora Purgantia &

ab Empiricorum mutuata manibus insolentes dederant Chirurgi, & temperamenti & justæ præparationis obliti. In bonâ autem purgatione Hepatis Pancreatisque aditum emensa solutio, fervendo bulliendoque intestinorum plus minus pandit parietes, sicut alimenta fermentata solent; hac expansione quid mirum est Lactearum anfractuosa oscula recludi, & quidquid est spirituosius aut liquidius, urgente peristaltico motu, instillari. Neque enim in laxo vacuoque intestino patere hosce aditus credibile est, siue quòd valvulæ, quæ ipsas obsident, constringantur, seu quòd contorta intus oscula fibrarum collapsu coalescant; ut necessarium videatur, hac parietum intestinalium expansione, adeoque fibrarum à se mutuò recessu, aperiri intercepta Lactearum oscula liquidumque spirituosius quàm citò hauriri; idque magis, quòd calor internus fluidi excursus temperet; quod vero crassius est, quàm ut hisce osculis recipi menstruoque ventriculi solvi possit, ut in Rhabarbari & Sennæ pulveribus contingit, id transmissò hoc venarum aditu in alvum solidique excrementi latebras rejicitur, quod vel colore prima excretio indicat. In hanc autem sententiam, aut, si placet, suspensionem Malpighii exemplo, Sagacissimi Anatomici, perductus sum. Is in libro de Bombyce, raro & societatis Anglicanæ applausum commérito, de tubulorum bronchialium, summâ cute fibras inter macularumque medium emergentium, constitutione dicturus, respirationem Bombycis sic explicat; quòd nimirum contrahentibus se in orbem macularum fibris, ciliaris instar processus, medium maculæ interstitium, ultimus

bronchiorum tubulus, claudatur, expresso aëre; sed quòd, retrahentibus se & ad ambitum diffusis hisce fibris, ampliuntur rursus oscula, crescentque corporis superficies musculorum tumore, circumstantem undique aërem in patentes bronchiorum hiatus impellat. An simile quid Lactearum poris motus conferat peristalticus? Equidem opinor. Sed notandum, quando flatibus distentum est intestinum, tum non bene progressuram esse solutionis purgativæ distributionem, oscula enim non tam patent quàm rigescunt extenta: certum autem est molestæ & tardæ purgationis argumentum, ventris intestinorumque matura tensio; scilicet, cum promoveri motu peristaltico & surrepticio Purgationis liquor debeat & in curvos sinuososque tubulos inferri, annon suspenso hoc motu fibrarumque quasi luxatione, aut nulla futura est, aut tarda medicamenti distributio. Accedit, quòd flatus ipse Lactearum oscula obsideat nitentique liquido viscositate suâ renitatur, ceu oleum aërem arcere à bronchialibus Insectorum tubulis solet. Quantum vero calor hic quoque conferat cum corpori tum fluido proprius & vernaculus, vel hinc manifestum est, quòd emortuis jam canibus motuque omni defunctis, restans à morte igneus vigor, Chyli subtiliorem partem impetu suo in Lactearum sinus impellat, ut nos ligatura docuit. Calor ergo *ἀνασφύζων*, clausumque se ipso vas subtili effluvio referat. Quod si quis ad oculum demonstrari hæc sibi Lactearum oscula urgeat, ei certe nec inflatione, nec quantumvis subtili exenteratione satisfieri poterit, tortuosi enim convolutique intra membranas ductus præ flatu arctius coeunt, quàm

quàm ut notari possint; cum verò exenteratione ad simplicem membranam perveniri nequeat, simplex etiam & irretortum tubuli osculum indagari vix potest, quippe quod intra duplicaturam serpat. Sed hoc tandem elici memorato usu axioma debet. Nullo existente in intestinis, five ab alimentorum seu medicamentorum humorumve ebullitione, motu aut calore oscula ista reclusum non iri, neque in venas quidquam elapsurum lacteas, statu itaque naturali vacuifque hiris nihil in ipsis conspici vel alimenti aut humoris; nunquam enim, vinculo variis Mesenterii locis injecto, Lactearum tumorem extra cibationis tempus aut copiosæ fermentationis videre licuit. Utque ab ebullitione tantum spumosa osculorum Lactearum apertionem venarumque tumorem dependere scias, ecce Graffii experimentum. *In quibus, inquit, dum aperirem abdomen duabus vel tribus post assumptum purgans horis, venæ lacteæ non apparebant, in iis nec bilem nec succum pancreaticum majore copiâ deferri ad intestina comperi.* Nimirum, cum bullienti liquido intestini se debeat osculorumque Lactearum tensio, deficiente ebullitionis materiâ, frequente humorum effluxu & orgasmo, collabi denuo oscula lacteosque ductus necesse est. Hoc vero, quod diximus, de primi generis lacteis intelligendum est & ab intestino contenta repetentibus, secundi enim generis ductus, si non lymphâ, saltem misto scatent alimento glandularumque succo. Ebulliunt itaque in intestino Purgantia liquido adjuta, quod ideo ficcioribus sociari medicamenti solet, distendit intestini parietes spumosa bullitio, laxantur membranarum fibrillarumque recessu intercepti ductus, & nitentis à centro fluidi cremorem ex-

cipiunt. Quod adeo etiam Aristoteli visum est,
 ut hic obstitisse Magistro Eraſtum pudeat. Di-
 fertè enim Problematum Sect. I. Problem. 42.
 τὰ φάρμακα, αἰτ, ὅταν εἰς τὴν κοιλίαν εἰέλθωσι καὶ δια-
 χυθῶσι, φέρονται καθ' ὅσπερ ἡ τροφή πόρος εἰς τὰς φλέβας,
 καὶ πεφθότα δ' αἰτ' ἀλλὰ κρατῆσαντα ἐκπύπῃ φέρονται ἐμπόδια
 αὐτοῖς, καὶ καλεῖται τὸτο κείθαρσις. *Medicamenta,*
quando ventrem ingressa sunt & diffusa, feruntur
per eosdem canales in venas, per quos alimen-
tum. Quare, si Lactearum Aristoteli consti-
 tisset ratio per easdem medicamina deducturus
 fuerat vias. Nunc, cum Mesaraicas tantum
 venas agnoverit fluidi alibilis capaces, in ea-
 rum se ingerere aditus medicaminum quoque
 solutiones credidit. Certè magnus ille Har-
 veus, hodieque Cornelius Consentinus, Ari-
 stotelem uterque secuti, nutritii cremoris plu-
 rimum in Mesaraicas abripi venas existimant,
 vel quòd in Avibus nullum sit Lactearum vesti-
 gium, cum sit Mesenterii, aut quòd in Piscium
 plerisque non sit; quid quòd ex Rajæ intesti-
 no manifestissimus videatur in Mesaraicas a-
 ditus: vidisse enim se albo distinctum lacte
 hepaticum sanguinem, sunt qui gloriantur. Ut
 hoc non sit, medicamenta tamen, quæ poten-
 tiore spiritu acumineque diffiantur, reserare fa-
 cilis aut laxare vasorum membranarumque
 poros poterunt, seque iis ingerere, quò citius
 decurrant circulum; nec refert an Coeliacarum
 osculis an Mesaraicarum illabantur, invitat
 enim eadem passim subtilitas: Vomitorii ve-
 rò acumen Coeliacarum proxime ramis im-
 mitti, credibile est, Purgante Mesaraicarum
 potius venante latebras. Quod si exterius ad-
 mota, sive in Emplastro seu Unguento, in
 vena-

venarum recipiuntur aditus Purgantia, idque solo caloris adjumento, annon in viscera demissa, eodem impulso spiritus, sed laxitatem quoque osculorum fovente humido, facilius irrepent solutæ partes? Nec objectari debet, quòd, quæ ibi particulæ subtiliori fluido per poros adiguntur corporis, hic liquido crassiori solutæ impetu illo careant: est enim in minutissimâ quâque parte humor, qui vaporantem halitum figat solvatque, nec fluidum duntaxat igneum, sed & aqueum omnes perreptat poros; calor equidem est qui in atomos Purgantia dividit, sed & humor in tenuissima quæque differt suoque vehiculo per venas circumfert, solutionis specie. Deinde & hoc censeo, posse aliquò humorem penetrare, quò nullus unquam possit aër. Sane humidum ex arteriis in venas propelli posse, aërem non posse ostendimus. Mercurius ipse liquidus per utriculorum poros pellitur, quos aër permeare nequit. Utque intra corporis maneamus terminos, bilem, quâ fluidam, suam penetrasse vesiculam vicinumque ventriculum, non semel notavimus, quâ tamen aërem aut halitum nullâ vi adegeris. Aër scilicet subtilior est &, figuræ respectu, solidior, quàm ut corporum mutare superficies porosque possit: liquidum contrà repticiis, aut, si placet, anguillaribus tricis perrepere pororum cincinnos suasque angustias accommodare figuras poterit, eòque magis, si salino acumine armatum in conniventiora claustra urgente Volatili impellitur; bilis enim istâ occasione & acrior erat & volatilior: cujus naturæ cum Purgantia quoque esse demonstraverimus, ambigendum non est, quin ducente corporis fluido

ventriculique subtili menſtruo in membranarum aut vaſorum adigi poros, invitante ultro ſubtilitate, queant. At, licet humor in corporis ſuperficie deficere videatur, qui Externorum Purgantium diſſolvat atomos, talia tamen accedere Epithematis hiſce ſolent, quæ & laxare corporis poros venarumque pertuſis membranis ſuo deducere vehiculo, liquidi inſtar, Purgantis effluvia poſſint: ut æquè ſit ſolutio, quâ externorum Purgantium atomi cum ſanguine communicantur, quàm quâ accepta in poſu aut bolo purgantia in Lactearum oſcula Meſaraicarumque inſtillantur aditus. Hic autem, quantumvis ſe integrâ diſputatione & Ariſtote- li & aliis oppoſuerit Eraſtus, rei circumventus difficultate fateri debuit, *partem Pharmaci per venas Meſenterii penetrare aliquousque, & hu- mores, qui ibi ſunt, incidere, ſeparare, exterge- re, colliquare; denique à Naturâ repellere ad inte- ſtina una cum humoribus colliquatis & exterſis.*

CAP. XXX.

Purgantium effluvia è Lacteis in Venas exponun- tur Lymphaticas, è Meſaraicis in Hepar, to- tumque inde ſanguinem. Purgantia in Lac tranſeunt. Hippocratis teſtimonium. Pro- ſperi Martiani de Nutricis Purgatione & Cichorii ſurculo obſervatio. Epomphaliorum, Epithematum purgantium Atomum perinde at- que aliorum; Sphæram univerſi ſanguinis per- volant.

LACTEARUM Meſaraicarumque oſcilla emenſa Purgantium ſolutio, ad Meſenterii partim glandu-

glandulas, partim Hepatis penetralia proserpit : in glandularum equidem recessibus lymphæ conjungitur naturali fluore ad cor festinanti, hujusque deinde ductu in venam axillarem sanguinisque euripum infunditur. Sed quæ in Hepar exponitur solutio, ea jam protinus fermentare sanguinem biliosumque fecernere *σειτ-
ταμα* poterit, ut necesse non sit plenam obire circulationem, antequam officio fungi incipiat. Hujus autem motus beneficio ubique corporis penetrare purgantia, omnesque emetiri venarum cancellos, hinc constare arbitror, quod extremi habitus tumores, nodique Venerei, & Ictericorum bilis in corporis recepta ambitum, uno sæpe purgante ad intestina revocentur; profecto, effluviorum illâ emissionem, siquidem tractio nulla est, eaque indistans. Rhabarbarum argumento est, in sanguinem elabi Purgantium atomos, transeunt enim in Urinas resinosa ejus particulæ; quod cum ex colore deprehendatur, linguâ non opus est judice. Sed & in Mulierum protrahi mammas ipsumque Lac inficere exemplis manifestum est. Hippocratis est in Epidemiis. *γυνή, αἷξ ἐλατήριον ἢ σίκυνον ἄγριον βερ-
ρωκῆα, κριδαριστὶ τῷ παιδίῳ.* Vertit Cornarius; *Mulier, Capra Elaterium vel Cucumerem sylvestrem depasta, pueris purgatio.* Sed cucumeris Sylvestris succus dicitur Elaterium: quid ergo disjunctivâ particulâ separare oportuit, quod est idem? Itaque non Elaterium sed Elleborum vertendum esse duco, cum sic sæpe Hippocrati *ἐλατήριον*, ut alibi demonstravimus; tum quod Capræ Elleborum maximè appetant. Lucretius,

*Præterea nobis Veratrum est acre Venenum &
At Capris adipēs & Coturnicibus auget.*

Estque hoc etiam Theophrasti testimonium & Melampodis historia vulgata, quod furentes Pœtidas Caprarum Lacte Veratro vescentium sanaverit. Quod si quis à Chylo hanc accessisse virtutem quàm sanguine malit, ei quidem ultro accedemus, neque enim refert, an à sanguine revehatur, an vero in sanguinem cum Lymphâ transeat. Ut à Chylo proximè repetamus multa persuadent. Prosper Martianus ad librum de Naturâ Pueri, propitio suo Hippocrate variisque ab experienciâ argumentis Lac Chyli esse sobolem ostensurus, sexto & hoc argumento utitur. Si Lac, inquit, ex sanguine generaretur, non à succo è cibus & potibus expresso, impossibile esset odorem ac facultatem ingestorum adhuc retinere, quandoquidem nullus odor aut qualitas manifesta observatur in sanguine. Quod actutum hac observatione confirmat: D. Francisca Uxor Magistri Baptistæ de Castellis cementarii in urbe assumpto medicamento purgante, statim mammam porrexit puellæ aniculæ quam lactabat, existimans tam cito virtutem medicamento ad mammas pervenire non posse, (nam id à me vetitum fuerat antea) quæ adeo fortiter purgata est, ut de lethali super purgatione dubitaretur: Matri verò ne semel quidem alvus subducta est, signum evidens, medicamentum suctionis violentiâ ad mammas statim raptum fuisse. Equidem alumni suctio non passa est in sanguinem abire Purgantis effluvia, sed tubulorum reclusionē in glandulas evocavit.

mam-

mammarias : nam si in sanguinem venisset solutio, utique mater etiam Purgationis sensisset fructum, quod cum experta non sit, à Chylo, non sanguine, medicata deducenda vis fuit. Hic autem Nutricum compellavimus fidem, quas mirum est uno omnes ore suctum illum sensus testimonio asserere & observare, infantem, si protinus, ut assumptum est à nutrice purgans, uberibus admoveatur suctionemque continuet, donec nihil suppetat materiæ, certò expurgatum iri nutrice salvâ : cæterum, si lactationem mediam abrumpat, nonnullasque partes in nutricis, dividi corpus patiatur, nutricem perinde atque alumnum expurgatum iri, sed cum hoc discrimine, ut citius longè infans purgetur quàm nutrix, nimirum, quo major in nutricis corpore decurrendus est circulus, eo tardiùs proditurum medicamen. Verùm quis solidiora etiam herbarum ramenta in mammas perventura credat, Cichorii que furculum pridie comestum, Chirurgi manibus papillâ prolectum fuisse apud Martianum? Quæ hic proportio transeuntem inter materiam vasque excipiens? Quis in Lactearum ductumque Chyliferum admissum per mammarum adigiporos furculum existimet? Sed Lactearum jam subtilitatem Mesenterii que fefellerat glandulas, à mammis ergo recipi potuit : nunc verò & Pilos in potu & cibo acceptos ad mammarum evadere latebras Aristoteles notarat lib. vii. Hist. Animal. cap. xi. *πριχάν* affectum vocans. Atqui ego ad uterum quoque ferri pilos opinor, dissectis enim vaccarum foetibus plus semel meconio involutos reperi, quos sine dubio proprii corporis spolia dilambens mater transmiserat per

per tot venarum anfractus. Zacutus in Praxi admirandâ pilos setæ & duritie & craffitie per urinam ejectos esse meminit, sed cum, si Renum hoc est negotium; tubuli illi urinarii five glandulæ sint minutissimæ, setamque negent tentanti, aut aliam esse vivo illo corporis flore constitutionem necesse est, aut ἀπαίδευτον ἔσσαν πλὴν φύσιν ἀνδρείσκεν ἑαυτῇ τὰς ἐφόδας, ἢ ἐν διανοίᾳ, ut Hippocrates alibi loquitur. Nihil certè impedit, quo minus religiosè de ejusmodi casibus sentiatur; imprimis, si vera est virginis Venetæ historia Alexandro Benedicto, tot inde Viris sanctissimis, Sanctorio & Schenckio repetita. Quis, quæso, in hac luce anatomicâ, acum comatoriam quatuor digitos longam deglutitam, & postquam biennium corpori inhæssisset, cum urinis tandem redditam esse calculoso tofo obsitam intelligat? Si quid meum est hariolari, credo fæminam improbiorem ac cu naturalia excitasse, quæ lascivis forte manibus & urethræ illapsis osculo excidit, contrahentiumque partium impetu à vesicâ absorta calculosæ tandem accretioni occasionem dedit: mulierem vero pudore ductam cum domesticis tum Medico diversa retulisse, honestoque prætextu nequitiam velasse probabile est, quod eo mihi persuasius, quòd consimilem historiam Patavii à Molineto acceperim. Sed Epomphalia, quæ à Paulo descripta sunt, quomodo ea purgent, nisi dimissis per poros corporis effluviis in venas recipiantur? Quod si recto vibrari radio in intestinorum cavitationem quis sustineat, jam in liquidum inque menstruum coire necesse est, communique ductu aut Lactearum oscilla aut Mesaraicarum pèterè

petere aditus. Nam ne aliter de Epomphaliis judicemus, & Unguentorum Epithematumque nobis persuadet ratio, illa etenim in sanguinem penetrare transmissis pororum anfractibus vel ad oculum liquet; superstitionem olet, credere manuum versata volâ aut metacarpio applicata, mirifico quodam tractu intra habitus descendere substantiam, & ad ventris cavitatem mesaraicarumque oscula elabi. Hoc tamen necesse est agnoscant stupidi Tractionis Patroni. Apud Erastrum exemplum extat Medici Sabaudi, qui quoties Pilam purgantem manu fovebat, toties bellè & tanquam à potione purgabatur. Ejusmodi Pilæ variæ celebrantur descriptiones usu probatæ, sed paucis hodie dubia fortibusque minus conveniens medicina placuit: unum modò novi Medicum, felicissimè etiamnum pilâ suâ utentem; Amstelædami vero Chirurgum quoque, qui inducto volæ manus unguento officiosè purgare suos solet. Arthanitæ unguentum, fateor, ventri inungi solet, hoc autem non ex superstitione aliquâ, sed justâ ratione; nam, cum debile sit laxans, quàm latè & frequenter illini debet, quod in ventre propter superficiei amplitudinem melius quàm in manu aut carpi contractiore spherâ fiet. Memini ego, cum ad nescio quos tumores viro alicui inter cætera olea Arthanitæ unguentum præscripsissem ad femora inungendum, in venas proserpentibus Purgativis Colocynthidis Taurinique fellis effluviis post varia fastidia alvum fuisse motam. Odores, cum corporeæ sint atomi & excurrentia sapæ ramenta, in pulmonum illapsi recessus humido Arteriæ figuntur, inque solutionem facessunt cum permeante sanguine faci-

le communicandam. Sed & quæ ab imaginatione creditur fieri Purgatio, utut à merâ spirituum affectione procedere possit, plerunque tamen imminentis medicamenti aut ingratis conspecti effluviis imputandum esse reor: & si aliquando medicamentum ab alio haustum spectatori fastidium incussit, & ex fastidio alvum, potore nihil tale sentiente, equidem ab humorum proclivitate deducendum fuit, aut copiosa maximè aut quantumvis exigua effluvia non ferentium. Retulit mihi Medicus aliquis, se observasse mulierem, quæ cum sub eâdem veste aut strato cubaret cum aliâ & sociâ muliere, ante quietem purgante usâ, ipsam sobriam omnisque medicaminis expertem aliquoties de nocte purgatam fuisse; manifesto argumento effluviorum aliquam vim esse, silente noctu omni affectu animique dolore. Sed quasi hoc nihil esset, ad experimenta cito: quis credat, infusam venis Purgantium solutionem ad ventriculi intestinorumque cavitates relabi, humorumque ad se vocare rivos, transmissio impune sanguine? aut quis ab alvo fecem exspectet trahente in venis medicamento? à cutis tum demum osculis salutanda fuit primoque à limine. Sed seriò loquor, quando infusa in Canis venam medicamenta validissimè alvum ducunt, nuperque Fabricius ille Gedanensis circumspecto ausu & hominem tolerare posse Purgantium infusoriam ostendit, conclamatosque dudum mortales unâ Purgantis in Medianam infusione restituit, in fraudem Æsculapii. Verùm jam antè apud Anglos hoc experimentum increbuerat; vesicam purgante solutione implent, ejusque cervici Siphonem ac-

commo-

commodant æneum, quem, ut aperta est alibi vena, dextrè intrudunt vesicæque compressione liquorem tractim instillant; hinc sequitur intra horæ spatium purgatio, cunctante aliàs in ventre medicamento. Ut hinc conjici possit, quantum requiratur temporis ad Purgantium in hiris solutionem, quantum deinde ad tardos successivosque in venarum oscula motus. Concedendum itaque est in sanguinem abire Purgantia particulatimque diffundi.

C A P. XXXI.

Per omnes sanguinis partes dividuntur effluvia, & vel ex minimâ mole unoque grano redundat, quod toti sanguini inficiendo satis est. Exemplum solutionis granorum Kermes. Mercurii sublimati austeritas, Colocynthidis amaror immensam laticem sapore inquinant suo.

Sed hic aurem vellis, quòd quæ tam exiguo sæpe momento propinantur medicamenta, ea in sanguinem inque massam deinde totam abire contendam; *παραδεδειγμένον* certè est in re minutâ magnum Fallopioque notatum, qui ipso in libri sui limine ait. *Nihil mihi videtur admirabilius in medicamentis purgantibus, quàm hoc quod si minima alicujus, puta Scammonii, portio alicui exhibeatur, tantam copiam alicujus humoris, id est, bilis educat, idque tam citò & tam violentè.* Imo non Portio tantum Fallopi, sed & Grani subinde dimidium. Ex Metallis ipsoque Antimonio concinnari unius grani purgans potest; è vegetabilibus an effectum sit dubito. Memini Fossium mihi meum narrare,

se Venetiis unius grani purgans vidisse vegetabilibus prolectum Empirici ingenio. In his itaque non mediocriter offendit ficta illa & fusa Purgantium solutio, nam cum per contactum agere Effluvia illa supponam, equidem inextricabile videri, quomodo tantillum succi in tam vastum diffundatur spatium, idque solutione. Certè si ratio ineatur proportionis, unius grani sphaeram plus centies millies fieri se ipsâ majorem, necesse est. Aëris tractu multa, etiam minutissima, quàm late differri notamus. Moschi granum longissime fumat per se, Thuris manna accensa in infinitum abit. Pulveris pyrii granum ignis distentum violentiâ ex ratione Mathematicâ spatium occupat centies & vicies millies majus. Nec tamen sic ego in minutissimas disruptum esse atomos crediderim, ut in alias minores dividi non possit; solidæ enim satis particulæ ab ignis intactæ violentiâ in eadem sphaerâ gyantur, quas si in liquore solveris etiam latius excurrent, inque multo minores particulas differentur. Ut hinc appareat, in quorum misturam salis coivere ramenta, ea per aquam, solutionis specie, latius diffundi quàm per aërem in halitu: sola enim aqua est, quæ rite dissolvere salis elementum queat. Sed experimentum adducam, quod demonstret tantillum Sapæ in tantum se liquidi oceanum particulatim infundere posse. Robertus Boyle in Colorum examine de momenti exigui tincturâ. *Unum granum Kermes, inquit, dissolutum in mediocri quantitate spiritus Urinæ in aquam limpidam gradatim infusum, sensibilibus colorem impertiebat sex circiter vitris aquâ repletis, quorum quodlibet duas pintas & tres circiter*

uncias

uncias capiebat. Quod sane unius grani pondus centies & vices quinquies millies, & quod excurrit, multiplicat. Unde manifestum est etiam latius per aquarum spatia extensum granum Kermes fuisse, quàm pulveris pyrii granum per aërem distinebatur. Unicum Mercurii sublimati corrosivi granum, quis credat! etiam heminas aliquot aquarum austeritate suâ venenare potest. Resinæ Colocynthidis momentum immensum liquoris spatium contaminare effluviis suis solet: quid quod vel solo contactu, ne mutata quidem superficie aut pondere imminuto, amaritudinem fundat. Sed notandum est, quo volatile isthoc, quod sapâ contineri diximus, & copiosius & arctius cæteris principiis innectitur, eo vim hanc diffundendi se maiorem esse, partemque vehementiæ hinc repetendam. Sint igitur viginti quinque aut triginta sanguinis libræ in corpore, quis non existimet, tribus eum aut summum quatuor granis infici posse, vel etiam, si virtus compressior est, uno, cum viginti liquoris libras granum Kermes infecerit. At, quemadmodum ad faciliorem minimorum dissolutionem in aquâ, Urinæ primùm spiritu tentare grani divisionem oportuit; ita censendum est Purgantium effluvia vini antè spiritu, ceu proprio resinæ menstruo, subacta, mox volatili ventriculi acumine lymphâque Mesaraicâ soluta, quasi per totidem præparationes, sanguinis fluido melius accommodari latiusque diffundi. Nec dubitari debet, quò qualitatis suæ notam transferunt Purgantia, eò etiam agendi produci vires; qualitatem vero intelligo, non *αἰσθητόν* sed in substantiâ. Vid. Cap. vi. Quod si hæc

admodum ratio suspecta est, aliquas duntaxat sanguinis partes inficiat solutio, quæ, cum circulatione per omnes sese exporrigant rivos, eodem certe contagio vicina quæque fermenti instar corripient, &, quò fermenti hujus impressio potentior erit, citius latiusque. Hoc autem facilius locum in sanguine invenire poterit mutua infectio, quo motu illo, cum intestino tum externo & circulationis, sæpius sibi invicem impingunt humorum particulæ. D. Pauli est, cum alibi, tum quinto prioris ad Corinthios. *ἐκ οἷδατε, ὅτι μικρὸ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.* Ut fere idem sit humorum fatum, quod ajunt Mercurii esse aut Saturni ad lapides philosophici misturam: cujus licet omnia non respondeant votis, hoc saltem omnium confessione verum est, ingentem Mercurii vim unius grani accessu vel in aurum verti aut ἀνάλογον π: de quo miraculo unum audio Helmontium in suâ Theseos demonstratione. *Facto igitur computo, dicit, granum istius pulveris Chrysopæi convertit 19200 grana impuri & volatilis metalli per ignem debilis in verum aurum.* At cum hoc non omnium sapiat palato, neque se per Butleri fidem probare Helmontius potuerit, vulgationibus persuasi experimentis, infectam unam sanguinis partem aliam eâdem contagionis labe serpendo inficere, & ad separationem disponere credimus.

CAP. XXXII.

Quænam sit mutatio, quam sanguinis partibus inferant Purgantia, deducitur, tam ex Elementorum Sapæ ingenio quàm totius, crasi. Quatenus Volatile quid subest & Oleosum, sanguinem inflant & rarefaciunt, ὡρᾶν quid Hippocrati. Quatenus Acre, attenuant, & incidunt: sed quatenus misturam faciunt inque Sapam coëunt, fermentant præcipitantque; formale Purgationis. Omnia hæc ad veri seu validioris Purgantis essentiam pertinere.

PER universum nunc sanguinem singulasque ejus partes deducta Purgantium effluvia, secundum ea necessariò elementa eamque misturæ crasim agere debent, quibus ex naturâ constant; corporali enim modo, non mimico aut imaginario, agere longâ jam disputatione confectum est. Sed ut Elementa, ex quibus constant, varia sunt suisque singula pollent viribus, ita effectus suis conciliare causis communisque misturæ actionem ostendere oportet. Demonstratum suprâ est oleosi, Volatilis & Acris esse in sapâ partes; ergo & à propriis singulorum viribus, & ab omnium in se coëuntium crasi Purgationis repetendum formale. τὸ πολύχρον, certum esse Oleosi accidens ex Cap.v. manifestum est, sed nihil diffundi à centro, nisi moliente hoc subtiliori fluido, potest, hoc Volatile dicebamus: cum ergo horum elementorum respectu, Volatilis, ut causæ agentis, Oleosi, ut subjecti passivi, in latiore circulo enitantur Purgantium particulæ, ejusdem quoque causæ

impetu ambiens fluidum, id est, sanguinem e-
bullire & μεταρρίζεσθαι necesse est. Argumento
sunt, subiens venarum tumor, anxietas, & su-
spenso pulsu deliquium. Cæterum ut Purgantia
sæpe eaque lenitiva, propriæ substantiæ & sensi-
bilis fluidi intercessu sanguinem inflant, sphæ-
ramque ejus mirificè extendunt : ita vehemen-
tium pleraque potentiali duntaxat modo, id est,
subtilissimi fluidi accessu sanguinem universum
rarefaciunt. Aquæ Thermæ & medicatæ cum
in Italiâ tum Germaniâ frequenter pro lenitivis
usurpantur, & in Patavino tractu B. Virginis
aqua omnibus promiscuè febribus & sine modo
offertur : hæc copiosius ingesta, corporis ne-
glecto temperamento, subsistere aliquando in
venis solet aquosumque æmulari tumorem, qui
nisi Elaterii, id est, veri purgantis aliquot gra-
nis maturè repellatur, in Oedematofam sæpe
transit aqualiculi extensionem. Rarus erat &
faustus eventus, quem experiebatur Nobilis qui-
dam de gente Corneliâ, qui, cum nimium in-
dulgendo intempestivis haustibus ab aquarum di-
ludio liberari non possêt, jamque aliquot septi-
manas saburram in venis traheret nullis medica-
mentis aut impetu naturali prodeuntem, defectâ
etiam urinâ, mirabili tandem Crisi reddere per
urinam eandem & numero & pondere aquam,
cœpit, fugiente actutum tumore. Sed alius est
tumor & reverâ ὁ πλεῖστος, quem fortiora in-
ferunt Purgantia, non tam substantiæ suæ inter-
cessu, quam potentiæ vi, nimirum, rarefactio-
nis motu, vocato intra distenta sanguinis spatia
subtili elemento. Quippe si validioris resinæ
momentum, sive Elaterii seu Colocynthis,
τὸ μὴ κατὰ τὸ σῶμα propinaveris; quod aut visci-
di

di in venis dominantur humores, vel nulla admodum præparatio ad fluxum reddiderit proclives, rarefacere duntaxat tenaciores tricas subtilique acumine impetere, sed, ob pertinacem viscerum cum salino utroque connexum, præcipitare dividereque non poterit; nam, dum eodem incidendi resistendique æquilibrio invicem moventur, venarum modò tumor & flatuosa resurgit anxietas & dubia tandem purgatio, debita enim secretio facta non est, sed ὅλκον tantum ἐπιδιδότω, quam cum à solidâ momenti substantiâ deducere non possis, aliunde & à subtili Elemento, necesse est repetas. Anum vidi recoctam, quæ, cum acceptum validius purgans intempestivo frigida haustu comitata esset, tantis inde doloribus tamque ventoso venarum tumore correpta est, ut veneno ruptam vicini crederent, sed ipsa ad se rediens naturæque beneficio liberata, vehementissimi Purgantis haustum ultro agnovit. Juveni Melancholico, cui croci Metallici grana aliquot inconsulta manus porrexerat, intra duas horas & venter & venæ valde intumuerunt, nullo subsequente propter viarum obstacula, vomitu aut secessu, sed, quod mirandum erat, nullo dolore. Alvus itaque Clystere provocata & tumore venas intestinalis pondere absolvit. Hæc humorum rarefactio propria est validioribus purgantibus & Naturæ æmula, quæ, cum ad proximam purgationem sanguinem disponat, consimili rarefactione sanguinisque utitur orgasmo: ὁρῶν enim humorum est proprium purgationi proximè imminetium, quod ut naturali impetui Hippocrates applicarit, quid impedit, quo minus hoc artificiali naturamque imitanti purgationi ac-

commodemus. Scio multum esse in definiendo significatu τῷ ὀργᾶν Fallopiū, occasione Aphorismi xxii. Sect. i. Ubi Hippocrates. πέποινα φαρμακδίεν καὶ κινέεν μὴ ὠρᾶ, μηδ' ἐν ἀρχῇσι, καὶ μὴ ὀργᾶ, τὰ δὲ πλεῖστα ἐν ὀργᾶ. Hic enim Leonicensi interpretamento insists vertit, *nisi turgeat*, Hellenismi adeo & sui oblitus; nihil quippe protritius apud Grammaticos, quàm neutris Plurativis singularia verba conjungi. Sed hoc non decuit Fallopiū, dum magno negotio de parte adstructum iret, quod de humoribus Hippocrates intellexit. Nimirum Enallagen quæsiuit, ubi simplici & naturali nominis significatui concedendum fuit: solere sic Græcos non negaverim, ζύμωσις enim ἡ πατὴρ, φύματα ὀργᾶντα eādē figurā & secundum quid apud nostrum sæpe Hippocratem; sed neque hic aut loci sensus aut accedentis Galeni patitur testimonium de parte intelligi, quod de humoribus debet. Et qui intelligas, quam ad separationem præcipationemque hoc opus sit orgasmo seu ventosâ rarefactione, Galeni referam locum; is Comm. 2. in Lib. 6. Epid. inquit, ἐπὶ γὰρ τῇ ἐτοιμοτάτῳ εἰς ἑκκρίσιν ἐπιτηγμένον τε πορὸς κίνωσιν ὕδατος, ἐνταῦθα τε καὶ κατ' ἄλλας ἀφορισμὰς φαίνεται χρώμενον τῇ ὀργᾶν φωνῇ. *Etenim in paratissimis ad excretionem & ad evacuationem properantibus humoribus, cum hic tum aliis aphorismis ὀργᾶν voce usus esse videtur.* Et cum in omnibus Naturam ludat Ars, utique ejus exemplo purgationem quamlibet debet antecedere orgasmus. Hic autem est orgasmus, quem medicamenta cum intestino tum sanguinis inflata fluido, in humorum inferunt poros, & ad secretionem usque evacuationemque continuant.

tinuaut. Est itaque hic Volatilis oleosique
 usus, cui Acris etiam salinæque partis suc-
 centuriatur molitio; fieri enim non potest,
 quin eodem volatilis oleosique excursu juncta
 salis acumina in sanguinis impellantur fibras,
 viscidioresque tricas & præcipitationi contra-
 rias dissolvant: τὸ γὰρ δειμὺν διαχέει τὰ τέμνει καὶ λε-
 πτωδὲ, εἴπερ πὶ παχὺ καὶ γλίχρον ὕγρον ἦ. Ut alibi no-
 tavimus. Certe duplex erit, hujusce attenua-
 tionis beneficium, nam & humores faciles
 reddet & impetuosos, & venarum hoc ipso
 aditus laxiores. Humorū est visciditas & len-
 tor, quæ orgasmo illi volatilisque & oleosi co-
 natui se opponunt; huic malo ut remedium
 quærat, Acre accessit rigidumque salis prin-
 cipium; hoc cohærentes tricas expedit, sali-
 numque bilis acumen longâ visciditate suppres-
 sum evocat. Utraque deinde mutuo adjuta
 conjugio, quicquid est in massâ glutinosi, à
 se divellunt, perque fluidioris feri spatia facile
 dividunt, quippe in quo salium acumina flu-
 ctuent: ut mirum non sit, quæ antè ob im-
 potentiam dissolvere ferum non poterat, ea
 nunc acuminis fociati respectu in multo mino-
 ra dividat ramenta, suoque tandem flumine
 abripiat. Jam si obstinata nimis visciditas sa-
 lem purgativum retuderit, medicamentique ad-
 eo & massæ orgasmum impediverit, purgatio
 expectanda non erit, sed pro majore minoreve
 molimine, præparatio tantum; ne nocere am-
 plius quis credat, si à destinatâ purgatione de-
 ficiant medicamenta: ergo ne Purgantia Me-
 dicorum ægrorumve expectationem fallerent,
 longo præparantium, id est, acrium inciden-
 tium, usu, hæc veri Purgantis partes ante-
 ver-

verterunt. Jactat suos Italia syrupos præparantes, & ante Purgantis usum copiosè ingurgitat, Purgantis dico, non veri aut Electivi, sed mioris & Lenitivi : præparatus enim jam humor non attenuatione, sed orgasmo duntaxat fermentanteque medicamento opus habet, solâ ergo Cassiâ aut Mannâ. Nihil autem ego censeo adeo præparatione, etiam ante veripurgantis usum, indigere quam acidi humoris abundantiam, cum enim Purgativo salis naturâ adversetur eumque figat, purisprimum salibus, fixis aut volatilibus, conficiendam ejus acumen est, quò sic in salis muriatici speciem transeat, debitamque aliàs Purgantium salis offensam in præparante ponat. Sed cum Acidum hoc quoque faciat, ut sanguinis fibræ ferro diluendæ arctius coëant, unitoque glutine salis Purgativi molitioni obnitantur, jam antè divellendæ sunt hæ tricæ diluendumque acidum, sive Ptisanâ seu jusculis in Galliâ tam vulgatis. Quin licet expurgari vehementissimo tandem medicamine acidum possit, dum tamen acumine suo meatuum fibras percellit infestamque reddit Purgationem, vel hoc nomine ad temperiem reduci prius necesse est. Nunc humidi quoque in venis defectus in febribus ardentibus præparationem in se convertit, liquidique frequentato usu compensari solet : nimirum, hoc vehiculo & dissolvi Purgantis resina facilius inque venas dividi, & Purgationis tandem materia ad sua deduci viscera poterit. Hoc nomine ante Ellebori potionem *τὸς συν-
επιτεταμένον* δέει, dictante Aphorismo XIII. Sect. IV. Cum verò, quæ præparantur omnia, hac duntaxat lege præparentur, ut ordinarias

emetiri excretionis vias possint, nescio quid ad-
 eo venarum anastomosis sollicitum habuerit
 Galenum, & præparationis esse partem dixe-
 rit. Satis est, humores pororum accommo-
 dari anfractibus, & prout vel Hepatis transmit-
 tunt aditus aut Pancreatis, ita ad Biliosi Pan-
 creaticive succi qualitatem substantiæque mo-
 dum reduci; à fluidi enim contenti ingenio,
 non fibrâ motrice, pororum pendet constrictio
 aut laxitas. Attenuatione ergo istâ & liqua-
 tione humorum per Resinæ salem pororum
 quoque recluduntur oscula, Lenitivisque desti-
 nata functio ab Electivè Purgantibus, ut sic lo-
 quar, quàm feliciter perficitur: si enim vel
 copiosas præparationes aspernentur ægri, aut
 Medici refugiat animus per plura patrare, quod
 per pauciora fieri possit, solido Purgante præ-
 parantium implere partes, &, quod longo alias
 apparatu fit, uno obtutu *σύνῳ* reddere *ἕν*
 optimo jure licitum est. Nec est, ut *τὸ ἕν*
 hic in suspicionem veniat, quasi ad solidum
 hoc spectaret non fluidum: imo verò *ἕν*
 tantum sunt humores, ipsæque venæ aut cor-
 pus figuratè & secundum quid *ἕν*. In libro
 de Geniturâ *ἕν φλέβια*, improprie, pro laxis
 seminisque fervore distentis spermaticorum ca-
 preolis. *ἕν* rectè & proprie appelles solidum
 excrecens. *ἕν*, fluidum tantum terminisque
 solidi descriptum humorem. Sed cum venæ
 omnes & meatus corporis modum figuramque
 à contento fluido accipiant, frustra quis in A-
 nastomosi illâ solidique figuratione laboret,
 quippe quæ fluidi contenti motum, rarefactio-
 nem condensationemque, ultro sequatur. Ut
 ne amplius existimare pergas, ab alio, quam
 fluidi

fluidi motu, corporis deducendam esse *ἡγεῖαν*, quam cum salis purgativi acumina volatili impulsu fluido impertiri humoribus possint, vasa hoc ipso vasorumque oscilla laxari necesse est, figuramque accipere à fluido *ἡγεῖα ἑυραία*. Ut hinc appareat à vero Purgante & humores incidi, & pororum, siqua est, anastomofin procurari posse. Hæc itaque sunt, quæ à singulis pro se partibus expectari debent; nunc considerandum, quid juncta invicem principia totiusque crasis involvant; in hoc equidem Purgationis esse formale vel ex destillatione constat. Scilicet, orgasmus ille nihil esset, nihil attenuatio, nisi ad secretionem quoque humores contenderent: hanc vero quid aliud tam promovere, quàm fermentationis motus poterit? cui tum ipsa humorum ratio, tum Purgantium mistura pulchrè respondet. Sanè, vix quisquam est, qui animo comprehendere possit, quemadmodum unà & simplici colatione, eâque ex figuræ modo, secedere singuli à sanguine humores possint, adeo arcto sibi conjugio fluidum hoc devincitur, quippe quod multifariis conflatum elementis totidemque distinctum saporibus, ne unius quidem indicium in massâ circumferat: horum nihil, nisi fermentatione interveniente, sequestrari posse videtur; quare instillatum esse glandularum recessibus peculiare fermentum audacter sustinent. Sed cum Purgantia, naturæ quadam æmulatione humores etiam sequestrent, viscerumque accommodent poris, annon fermenti instar habere necesse est, cum, aliâ vel excogitatissima ratione, secretionis intelligi forma nequeat. Verum sicut isthoc fermenti genus singulis

gulis visceribus peculiare est, ita hoc artificiale unum esse inque venis agere Probabile est, sed eo majore molitione, quo copiosius subitiusque humores sunt provocandi. At ipsa quoque Purgantium resina argumento est, fermentationem, ζύμωσιν, inferri universæ massæ, nam cum variis constet & ramosis & rigidis elementorum ramentis fluidoque volatili perfundatur, suoapte certè impetu ad fermentationem contendet. Si resinam calidâ maceraveris, defunctâ jam fermentatione, nihil est quod inde in sanguine expectes turbarum. Habet se musteæ Sapæ instar, quæ in solidam decocta offam, necdum expeditum fermentatione spiritum arctissimè fovet & diutissime; cæterum si aquâ diluatur, fermentationem potenter renovat, inclusumque volatile, intestini motus præcipuam causam excludit; quo ipso non tumultum in sanguine, quippe quem fervore isto deposuit, sed modestam faciet partium suarum accessionem: Sapa autem necesse est turbet sanguinem & fermenti instar præcipitet, non aliter atque exoleti vini cyathus ad musti instillatam portionem despumare & fermentari solet, manifesto ad oculum æstu. Confirmant hoc quoque funestæ Diarrhœæ intempestivos musti haustus consequentes. Purgantium, E-laterii, Euphorbii, aliorumque sapa ex omnibus coaluit plantæ principiis, humido aut evaporato aut decocto; hæc denuo sapa humidi accessu ceu mustum effervescebat, sanguinique eandem fermentationis notam imprimit, quam Vini sapa imprimebat, sed multò hoc potentius certiusque; quoniam volatile intus conceptum, sive ob subtilitatem seu aliam causam, validius

cni-

enititur, & salis admisti acumen fortius penetrat : ut gradualis differentiæ forma à Volatilis Acrisque varietate proximè dependeat, & cum una omnium sit & communis fermentatio, specifica quærenda non sit. Sed ut omnis Fermentationis finis est secretio partiumque miscellarum divortia, ita mirum non est, hunc quoque orgasmum secretionem consequi, quæ omnem utique excretionem antecedere solet. Equidem volatilis sanguinis particulæ Salis & Acidi aliarumque partium suppressæ conjugio, novo Volatilis purgantis accessu sociatæ vim indipiscuntur majorem incumbentesque fluidi tricas validè dissolvunt. Hanc deinde *κίνησις* fermentationemque alienæ seu Cacochymicæ portionis comitatur secretio, &, uti mustum à turbulento æstu salinas præcipitat oleosasque & omnigenas partes in Tartaro, ita hic etiam aut falsi secedunt, *ἀφίστανται*, aut acidi recrementa; falsum autem ob convenientiam particulis se induit oleosis, idque Bilem vocant, quæ ab Hepaticis postea glandulis hausta in illam humoris speciem transit, quâ alvo excernitur. Acidum verò cum Purgantis tum contrariæ Bilis confectum acumine in muriaticam vertitur temperiem, seroque elotum ad ordinarios aquæ ductus propellitur. Viscosior pituita iisdem salis spiculis attenuata inque serum redacta, communibus liquidi claustris eructari potest, siquidem in modo substantiæ conveniunt. Sed notandum venit, inter fermenti fluidique fermentandi partes identitatem quandam esse debere, cujus potissimum beneficio se invicem appetant & coalescant; itaque Biliosum esse principium in massâ, cui illico se sociant sapæ puræ.

purgativæ ramenta, cujusque, utpote congeneris misti, auspiciis reliquis humoribus insulent divortiemque moliantur: verum quo biliosi hujusce recrementi minus est in massâ aut magis opprimitur, eo sæviore medicamento & majore labore opus est; quod si autem ejus plurimum est, idque fluxum & mobile, irritamento tantum opus est Volatilisque levioris accessu; subito enim & vel à minimo sæpe objecto, rore matutino, pluvio cœlo, fructibusque horæis in fermentationem erumpit purgativam, & symptomaticam aliquando, ut in Cholera apparet & Diarrhœâ Castrensi. At si adeo quoque biliosum isthoc exundat & ὀρῶν, ut per se versare massam & præcipitare queat, five cœli hoc seu alimentorum conferat temperies, critica oritur & naturalis purgatio. Quod vero, nisi longo tempore & paulatinâ mutatione, cœlum aut alimenta non præstant, id momento, id duabus aut tribus horis effectum dant Purgantia, quia potens & validum in se continent movendi principium; cujus actionem pro Bilis ad recipiendum oportunitate vehementiorem esse aut leniorem necesse est. Hoc autem, quod nos humoribus & manifesto fermentationis motui imputamus, in solam Naturam, in ens rejicit imaginarium Auctor libri de Renum affectibus, neque enim se ipse aut alii explicant. ἡ φύσις γὰρ παντὸς αἵματος παρὰ τὴν καρδίαν, καὶ τῇ διακριτικῇ δυνάμει, καὶ διακρίνει ὅπου τὸ ἀχρῆστα τὰ χρεῖστα, καὶ τὰ μὲν χρεῖστα κατέχει ἡ καρδιακὴ δύναμις, τὰ δὲ ἀχρῆστα ὑποτίθεται ἡ υποκριτικῇ. Egregiam verò & subtilem facultatem. *Separatrix separat, retinet retentrix, excretrix excernit.* Nullius exempli hic aut phænomeni compellata fides,

sed eodem frigore explicatum negotium, quo inceptum erat. Ab arte & omnibus passim circumstantiis mutuanda fuere testimonia, & incerta per se ratio experimento solidanda; quod cum à nemine hætenus factum fuerit, faciendum id nobis fuit. Fermentationem itaque hanc exemplis declaravimus, &, quæ eam sequitur secretio, etiam magis explicatum imus. Secreta, *νεκρώματα*, motu illo turbata circulantis etiamnum massæ continentur sphaerâ, & fluido subacta à visceribus demum suis hauriuntur, Biliosa ab Hepate, Serosa à Pancreate, aliisque longo ordine ductibus: ut tamen constaret jam in venis factam fuisse secretionem, sanguinemque coagulo solutum, venæ sectionem in ægris nonnullis ex alvi fluxu laborantibus institui; certe in longè plures & sinceriores discedere partes missus sanguis videbatur, quàm in aliis; &, quod biliosi istius recrementi argumentum erat, summam & maximam partem lutea plerunque pinguedo occupabat, bilis sapore imbuta. Quod an in illis quoque obtingat, qui medicamento purgantur, nondum experiri licuit. Sanè deseruisse stationem & *καὶ σύνχυσιν* commissos errare humores probabile est, formamque proprii humoris à vernaculo fermento in singulis demum visceribus accipere. Nimirum, ea jam inducta est in sanguinem mutatio, ut plus ejus in viscera redundare promptiusque fecerni queat. Verùm Pulsus quoque indicio est, sanguinem in secretionem illâ, & potenter, affici; qui enim modò pressius feriebat, nunc animosior, tanquam pro vario partium affluxu, ardentius vibrat, qui deinde, aut fluxu nimis aut coagulo

lato appellente sanguine, intermittit etiam succedente aliquando deliquio. Ut existimem, non aliam tum esse sanguinis constitutionem, quàm Lactis colostrati, ubi pars in grumos concrevit, pars in Serum liquata est: id quod olfecisse Fallopius visus est, is enim cap. 2. *Humoris*, ait, *separatio incipit fieri adventante Pharmaco purgante, quoniam Pharmacum habet veluti facultatem coaguli aut aceti, separandi Lac à sero, qua facultate fit, ut humor separatur ab aliis & disjungatur à massâ, statim cum humor est sejunctus & inhæserit parti alicui, natura stimulata tentat expulsionem ipsius.* In infantibus aliquot acido Hypochondriaco vexatis Lac colostro suo turbare sanguinem solet & ad secretionem disponere. Virum memini aliquem, solo Lacte, tanquam gravissimo Cathartico, uti. Spiritus certè etiam Lacti subest *παραπικρός*, quem Tartari evocare fermentatione docent. Quamvis autem, ut certior hujus secretionis fierem, sanguini calenti jam Jalappæ solutionem, nunc Antimonii affuderim, non tamen votis eventus respondit; equidem plus minus turbare in digestionem videbantur, sed plenam expectatamque separationem lustrare oculis non potui. Sed priora argumenta ipsaque ratio satis affirmant, secretionem opus esse ante excretionem, secretio autem ista fermentatione aut effervescentiâ, alterutro saltem modo, fiat necesse est. Fermentationem ex causæ efficientis, Sapæ purgativæ, & subjecti passivi, Sanguinis, naturâ deduximus, promovente eam serio admisti Salis acumine. Quæ cum omnia ad Veri aut Electivè purgantis essentiam pertineant, τὸ attenuare,

inquam, fermentare & fecernere, oportet plurima, quæ unâ tantum ejusmodi parte constant & purgant, Lenitiva esse, aut quia ex occasione agunt, per accidens Purgantia.

C A P. XXXIII.

Lenitiva, quæ uno fere principio, unâque veri purgantis parte funguntur, vel copioso perfunduntur Volatili, & fermentant, ut Cassia, Manna, Tamarindi, Mustum, fructus boræi, &c. aut Acridaudent potentiore, & attenuant, ut Salia lixiva Fixa, Volatilia, Muriatica: vel denique Oleoso scatent, & emolliunt viarumque asperitates tollunt, ut Oleum Olivarum, Amygdalinum, &c. Sed & alia sunt, quæ pro objecti modo alvum aliquando detrahunt, suntque proinde per accidens Purgantia: ut Aquea, Terreæ, Austera, Naturâ sua Purgationi contraria.

Affectiones, quas omnes in Electivè purgantis essentiam ingredi necessarium est, in Lenitivis ex parte tantum & sigillatim spectandæ sunt. Vel enim fermentant solum, aut attenuant, vel denique emolliunt. Sed alia quoque fortuito tantum & per accidens alvum subducere solent, sive eluendo, seu aliud conferendo, ex occasione materiæ. Quæ Fermentant, & hoc uno veri Purgantis simulant naturam, Volatili pleraque abundant principio, sed suâ debitâque compede devincto, quæ cum accedentis humidi deliquio dissolvitur, spiritusque inclusus molientis calidi nisum persentiscit (nam calor ad fermentationem requiritur,) ebullire

bullire massam, & non sine æstu emancipari volatile necesse est: calore quippe instante facile in auras propellitur, spiritusque nomine à Chemicis excipitur. Hoc defuncto motu, fluctuanteque in liquoris superficie spiritu, nec fermentari amplius nec turbare alvum potest; Exemplo est Mustum, hoc dum effervesceat aut effervescendi potentiam habet in Sapâ, quod nimirum cum suâ adhuc compede luctetur volatile, fermentat valide & alvum subducit. Fuisse hæc quoque Hippocratis sententia videtur, quando lib. II. de Diætâ, γλεῦκος, inquit, φυσᾷ καὶ ὑπόχρῳ, καὶ ἐκταράσσεται καὶ διαχωρήσῃ. φυσᾷ μὲν ὅπῃ θερμαίνῃ, ὑπόχρῳ μὲν ἐν τῷ σώματι, ὅπῃ καθαίρῃ, ταρασσῇ δὲ ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ καὶ ἔτιω διαχωρήσῃ. *Mustum turbat fervescens in ventre & sic decedit.* Viva certè fermentationis argumenta καὶ τὸ φυσᾶν καὶ ταρασσεν. Vinum autem, in quo nullus amplius est Volatilisnifus, utpote liberè fluctuantis, non purgat aut inflat ventrem, sed firmat potius spirituumque accessu roborat. Quod autem non semper à Musto quoque purgatio procedat, signum evidens est, massæ antè requiri dispositionem facilemque ἑυερίαν, ad obstinatam enim humorum unionem solo Lenitivo vix quidquam impetraveris. Imo vel Ros, qui ejusmodi spiritu ταρακτικῷ abundat, alvum ducere imbecillioribus solet. Hoc experiuntur, qui matutini ambulant pluentemque rorem cum animâ recipiunt; nam, ut asperæ arteriæ humido pulmonumque sanguini est illatus, fermentare incipit, & dividere misturam. Ipsæ quoque Rosæ matutino madentes rore, multo jam valentius purgant, & infusio earum, si cum rore conficiatur Majali,

ut Patavini faciunt, longè est merâ illâ & aquosâ efficacior, advertente hoc etiam Sepialio suis in Animadversionibus. Rusticana in Lombardiâ plebs uvâ vesci solet nocturno delibutâ rore, *Bezaganam* vocant, & quæ de die & sicca non purgat, ea nunc rorida validissime alvum solvit & *δυσσώριος*, propter multam cruditatem. Hic idem est Roris spiritus, qui fructibus omnibus horæis & Mannæ tum Melli quoque, si placet, à cœlo instillatur maturitatisque maxima pars est; Fructus autem omnes, qui alvum turbant & *ἐνζέον*, Volatilis hoc ætherei, veri Roris alumni, faciunt impulsu, imprimis, si ad fermentationem Volatilisque fugam, jam antè compositi sunt, ut in Musto & Pomorum illo succo apparet. Mannam vero Roris esse progeniem cum nascendi ratio, tum principiorum similitudo ostenderint. Mel, præterquam quod roris instar cœlo pluat, etiam insectorum stillat visceribus, florum nuperrimè matutinus hospes, ut & sic Rorem fuisse credas; Mellis spiritus planè cum Roris illo idem est, talis etiamnum in Tartaro concentratur, quem vel destillatio evincit volatilem esse. Cassia & Tamarindi ad fructus pertinent horæos, & eâdem consuetudine in alimentum transeunt, quâ aut Pruna aut Uvæ passæ solent; nec est, ut ab illis quidquam expectemus, nisi in insuetis & delicatulis, sive per se, seu longo præparantium usu *σώμα εὐερον* habentibus. His Ægyptii, Itali & nunc Galli quoque alvos laxant, sed ex præparato tantum. Cæterum fructus horæi, sive musteo seu acido sive vinoso constant sapore, unius omnes principii ratione in misto dominantis turbare alvum solent; Volatilis, inquam,

quam, *παραπικρῆ*. Uvæ passæ nihil aliud sunt, quàm naturalis Sapa. Nam ubi mustum aliàs in offam decoquitur, hic Solis calore intra uvæ membranas coagulatur in pulpam, spiritu turgens volatili; quippe & Vinum & Tartarus & quævis ejus Elementa novâ fermentatione evocantur, quam ubi in corpus deponit ad accessum fluidi stomachalis, turbas illas, quas dare *ζέσις καὶ φύσις* solent, ab his quoque necesse est expectemus. Ficum recentium eadem est in Italiâ ratio, nam si insueti musteâ illecti dulcedine nimium iis indulgeant, exæstuante in ventriculo succo, reliquos etiam inficere humores & fermento præcipitare potest. Pruna acida sunt, sicca illa & longâ senectute rugosa; quid vero aliud in his quoque, quàm Volatilis mustei aut roscidi intra pulpam conceptus? propter hoc enim volatile generosa ea vocat Ovidius. Huic tamen misturæ etiam Tartari isthoc & Tamarindorum acidum accessit, bili refrænandæ ejusque Sali figendo non plane incommodum. Hæc denuo Sapa ventris immissa humido novo recrudescit impetu spiritumque fundit *καθαρτικόν*, ferente hoc corporis temperamento humorumque fluxu. Poma cuncta horna & ipsæ Granati alvum ejusdem Volatilis respectu turbant, estque Ægyptiis Granatorum syrupus ad alvum citandam usitatissimus, sparsa scilicet in Saccharo mustea elementa. In hisce ergo omnibus cum *ἀνάλογον* quid veræ purgantium Sapæ delitescat, ex parte poterunt unâ ejus operatione defungi, nimirum, fermentatione; sed incidere aut attenuare propter temperamenti mollitiem non poterunt: sed cum hoc melius Acria effecerint, ab his quo-

que partem conferri credibile est, sed longè istis debiliorem; nam, cum potissimum in Purgatione sit fermentatio, istis veram æmulationem intercedere existimem, his, non nisi simulatam aliquam & ex accidenti provenientem, massæ scilicet dispositione. Sales longo usu purgativi sunt comperti, imprimis, si copiosi assumuntur, potentiorum enim sanguini τήξιν inferunt. Sed in hoc ordine aut Volatiles sunt lixivi aut Fixi, vel denique Muriatici, ubique puri aut permisti; Sales Volatiles alvum laxare experimento certum est & Italorum convenire consuetudini magis quàm huic nostræ didici; quia obstinatio humorum unibilisque suppressio in nostro hoc cœlo vehementiorum patitur insultus: acuminis ratione facile penetrant massam & principio volatili inflant, quibus si oleosi quid accesserit, sapæ æmulantur naturam potentiusque movent. Huc Aromata spectant, quæ salem intus alunt volatilem, cujusque respectu attenuare sanguinem & ad præcipitationem disponere possunt, præsertim, si copiosè ingerantur, ut in piperatis garis & aliis fieri manifestum est. Sales fixi symbolam quoque conferunt & potenti divisione præcipitandi dant occasionem; sed non nisi ex humorum ingenio, tam enim eorum dubia est ratio, ut ne quidem verorum Purgantium sales justà purgandi facultate polleant, & de Tithymalli cinere non aliud ausus sit decernere Galenus, quàm quòd esset πυπτικός. Centaurii, Absynthii, Carduibenedicti Sales promiscuè omnibus medicamentis accedunt, cum temperantibus tum purgantibus & sudorificis, ambigua facultatis certo argumento. Sed falsa potissi-

potissimum muriatica purgandi potestate sunt nota; hoc Braslavolus Erastusque suo calculo affirmant. De Salsis muriaticis Plauti est locus in Pænulo.

*Quasi salsa muriatica esse autumantur,
Sine omni lepore, sine omni suavitate.*

Hæc, si originem spectes, ex lixivio & acido coaluerunt, volatili etiam aliquo intus concentrato. Aquæ marinæ copiosus haustus, quæ est muriatici salis solutio, alvum valide abstergit, quod hodie nomen in salium designandâ facultate probant; certè Agyrtis quibusdam quartanam solvere hoc modo placuit. Propria autem his magis purgatio est, quod & humido & volatili quodam intestino plerunque scateant. Salis hujus muriatici varia est conditura, aliud enim est liquamen, aliud salsamentum. Liquamen muria est, quæ, ut colata est, ~~saurum~~ audit; hac alvos ducere Celsus jubet, irritat enim dissolvitque primæ regionis fæcem. Miscetur sæpe piscium saniei hoc liquamen, five olidis Thynni visceribus, seu putris Siluri cruori. Hanc confectionem Garum appellant, scilicet, vilius & diobolare & ad medicos usus & purgationem commendant cum Aëtius, tum Cœlius Aurelianus. Sed ne quis vitio vertat Cœlio nostro, etiam pullatæ plebi suum garum fuisse, ecce Martialis testimonium de Garo.

*Antipolitani, fateor, sum filia Thynni,
Essem si Scombri, non tibi missa forem.*

Gravior est Julii Alexandrini lapsus putantis garum esse nostrum Caviaro; equidem sic in Clysterem recipi non posset, cum falsamentum sit & solida piscium pulpa. Sed Salsamenta accepta in primâ mensâ alvum detrahare Galenus ostendit, & Alexandrinorum laudat mores in promulsive falsamento vescentium. Sane hoc etiam in jejuniis suis Pontificia natio observat, frequenti falsamentorum usu alvum reddi laxiorem; meminique ego, itineris socio cuidam meo molestam accidisse ex Caviari abusu purgationem. Salsamenti erant species apud Veteres præcipuæ, ὀπτεῖχθ & ἀμοτεῖχθ, illud ex Ovis conficiebatur, hoc solidâ Carne. Ex Mugilum ovis Botarga hodie suum Itali, sed ex Sturionum ovario Caviaro Barbari præparant. ἀμοτεῖχθ est ex Thynni ventre & carne solidum falsamentum, plebeji & castrensis usus, adeo ut utrumque & Garum & Salsamentum è Thynno redundet. In hisce autem præter muriam & carnis accedit sanies sale plena Volatili, ut destillatio demonstrat, hujus maximè misturæ respectu alvum laxari probabile est, facilè enim turbant & putrescunt diversæ partes: de Garo rectè Suidas, ὅτι ἐδὲν ἄλλο ἢ σιτηρόν. Ad Salem muriaticum Chemicorum monitis referendum quoque est Nitrum, de quo Galenus, quòd incidat & attenuet, suo autem experimento Brassavolus quòd purget. *Nitri, inquit, drachmam unam & dimidiam in jure exhibui, & crassas materias eduxit & quandoque mortuos vermes, nam mirum in modum vermes necat, infinitis puerulis ad scrupulum unum præbui;* in fidem deinde rei festivam subnectit de pulvere pyrio historiam. Ut mirum

rum non sit, quæ nitrosis particulis refertiuntur, ea persæpe laxativa esse. Urina ipsa, quæ nitrosæ solutionis exemplum est, alvum laxat assumpta. Brassavolus scribit, Italas mulieres ad Lienis duritiem urinas potare, ut ventris doloribus adstrictæque alvo succurrant. Sed, quod Plinius ait, sordidum est Barbarorum institutum, Camelorum urinas quinquennium servatas heminis potare, vehementer ipsâ putredine dissoluto sale. Urinam vero καὶ ἀποσμήχειν καὶ ἀπορύπτειν Fullonum testimonio probat Galenus, estque aut Typographorum lapsus, aut infani cerebri mendacium γραφεῖς pro γναφεῖς substituentis; tantum enim ad Pictores urina, quantum πορὸς ἀλφίτα. Clyster ex eâ fieri potest, quæ cum olim corporis hospes fuerit, nunc quoque amicè recipietur & bilis vicem optimè implebit; bilis enim salem & urinæ eundem esse jam à Pecqueto visum & Helmontio uterque certè nitrosus est; quid quod nitrum factitium sive ex stercorebus seu urinis decoquatur: Columbina autem stercorea irrorata nitrum refudare Crystallinum vulgare est. Avium equidem fæces ideo cæterorum animalium excrementis sunt acriores, quòd quæ hic in urinas redundat falsugo, ea ibi ob commune utriusque fæcis diverticulum in alvum deponatur. Anserum sterco ob eandem nitri, id est muriatici salis acrimoniam tardam Ictericorum alvum provocare solet. Sed jam multæ sunt herbæ, tam nitri quàm nitrosi stercoreis alumnæ, quæ sane ejusdem salis ratione aperire alvum, aut, quod illi malunt, abstergere poterunt. Capparis ad Melancholicorum duras alvos quæfita, nitrosæ hoc falsuginis respectu facit, quam

quam & Sapor manifestè deprehendit, & vel ipse natalis evincit; muris enim enascitur calcarioque saxo nitri abundantissimo. Brassica vero & Beta nutrimenti naturam sequuntur, fimo adolefcunt fimoque magnam substantiæ suæ partem debent, nam & acre sapiunt, & putrefactæ vel aquis elixatæ fimi, quem hauriant, odorem terrius reddunt; nec negaverim Brassicæ marinæ muriatici salis plusculum accedere, unde ejus vis vulgatâ illâ potentior sit. Lactis Caprilli deterfio & quæ est in fero, meo quoque judicio nitrosæ partis beneficium est, avidè enim nitri florem saxis efflorescentem appetunt Cappellæ. Unde Poëta inquit eas linctu salis occultum in lacte referre saporem. Huc quoque decoctum seu jus Galli veteris referendum Arabum elogio, qui atram putant ducere bilem & meracam; subtiliter, veteris Galli, pulliciei enim ob mollitiem carnis alia ratio est; senex Gallus, cum naturâ ficcior sit, amisso in tantum salistemperamento rancescit, acriorque pulpa in offam refundit falsuginem, quæ nitrum apprime refert; sed quòd in decoquendo modestiam non adhiberet coquinaria plebs, meritò animadversum est à Septalio. Senectam autem falsi sensum facere manifestiorem, vel hoc argumento est, quod omnes herbæ vernulæ & recentes nihil sapiant acre, adultæ & decrepitæ acerrimæ sint, cujus alio in loco rationem deduximus. Cuncta ergo hæc acrimoniæ respectu falsæ lixivæ aut muriaticæ ventrem abstergunt, & si sanguinis hoc permittit *evugia*, solenniter purgant; solo muriatico sale tabescere Limacem, inque faniem resolvi mirum est, sed hoc potentissima

πίσις & falis acumen facit. Sunt deinde alia quoque medicamenta, quæ unius & exsuperantis Elementi ratione alvum ducunt, oleosa maximam partem & pingua; nimirum vias intestinalesque aditus lubricant, dura emolliunt pertinacemque humorum nexum dissolvunt. Sed cum ipsa illa videantur viscida mutuisque impedita tricis, quomodo alienis misceri corporibus, & in minima penetrare possibile est? Sane habent hoc olea omnia, Amygdalinum, Olivarum isthoc, etiam *ἀναλον*; ut, licet mutuis sibi ramentis glutinentur particulæ, tamen penetrantissima sint, &, quia ramentorum extensionem flexuramque facilè ferunt, in densissima quæque se inferant: id quod pellium confectione Galenus probat; nam, cum densissimæ sint, oleo tamen penetrantur & mollescunt. Imo fides hodieque, durissima intestinulorum tormenta, eliquamus organisque suis olei beneficio componimus. Mirum proinde esse non debet, olea vel desuper ore accepta aut in Clystere subdita, scybala & quicquid est solidæ fæcis emollire lubricâque alvo depellere. Ventriculum quoque evertunt, si copiosè assumantur, *ὅτι τὸ δύσπεπτον εἶναι* dicebat Aristoteles. Et certè in massam aliquando proserpunt sanguinis, uno & continuato ductu, vulnere enim aut hiatu externi corporis sæpe numero exundare visa sunt. Commune est olei experimentum apud Galenum, *τὸ πρὸς τῷ χρωτὸς ἀναπίπτει ῥαδίως*, ut pateat, omnium posse poris quantumvis tortuosis accommodari hæce tricas, & ab objecto figuræ modum accipere, hinc enim omnia emolliunt, lævigant, & *μυλακτικὰ* audiunt. Si Sal accedit oleo, etiam

etiam hujus ratione intestinorum vellicat fibras & frigentem usque facultatem excitat. Sin veri interludant purgantis particulæ, ut in Cicino & illo Cocci Cnidii oleo Galeni ætate, est etiam, ut consummatam inde purgationem expectemus; quo nomine veris illis accensenda erunt, non Lenitivis. Itaque Oleosa, pars tantum purgationis dicenda sunt & secundum quid, quippe quæ in sanguinem elapsa ad urinas potius quam alvum convertuntur. Sed uti hæc separatim Elementa cum volatilia, tum acria & oleosa in lenitivorum transeunt censum, ita mista hæc & artificiosè adunata æmulatione quâdam Electivum referunt purgans: sed quia Volatilis temperamentum ægrè ars assequitur, Naturæ victas manus dare necesse est, & de Purgantis veri confectione desperare, licet in Sale volatili oleoso & Balsamo Sulfuris Anisato Practici exsultent. Volatilia & fermentant præcipitantque, Salsa solvunt & irritant, Oleosa penetrant & emolliunt; una vero Purgantium Sapa ratione totidem principiorum omnes implet Lenitivorum numeros singulisque partibus fungitur. Longius ab utriusque naturâ absunt Eluentia, sic aquea vocant; possunt tamen & ipsa purgationes movere impetuosas, sed ex occasione materiæ & per accidens. Frigida gelu suo ventrem perstringit fluxosque humores provocat, sed in sanguine præcipationem quoque mirificè auget. Si enim humor in Ardentibus exantlatus corpore fuerit, & ceu in Sapâ, lateat oppressum Volatile bilis, novo exundante fluido vigorem recuperat, coactasque fibras dissolvendo ad proximam secretionem componit; si aquâ Sapam

Sapam maceres igneque modico conficias, igneus illi vigor redit, partiumque in fluido commissarum æstus. Hoc experiuntur, qui vel ex obstinatione aliquâ aut falsâ opinione in Ardentibus frigidâ eluendum esse sanguinem existimant, seque in magnas & fatales sæpe diarrhœas præcipitant. Verum Effervescentiam quoque intestinale effœtam & humidi defectu tardius procedentem, frigidæ affusio inflammare denuo & accendere videtur, non aliter, quàm calcis vivæ ebullitionem aut Vitrioli olei cum Marte effervescentiam aquæ reintegrat mistura. Equidem hos motus tumultuariamque bullitionem in ventre passim & lumbis ægri persentiscunt, & cum dolore conceptam fœcem excludunt. Hæc meræ aquæ effecta sunt, cæterum, si salina interludant muriatici Salis aut Calcarii saxi ramenta, eatenus quoque in Lenitivorum classem sunt redigenda: quatenus vero metallicæ pervolant atomi, partem veris quoque purgantibus debent. Cum autem aqua in hisce suum faciat eluendo, neque forte sine eâ constet operatio, non immeritò hanc, ceu præcipuam effecti causam, admiramur. Advenæ, qui Nilum bibere Cayri incipiunt, omnes diarrhœis corripiti solent, notante Prospero Alpino; aqua autem Nilotica, quamvis dulcis sit, abrasis nitri ramentis refertissima est, quod ex cæspitum sedimento colligitur, totus enim ille tractus post fluvii decursum nitro exæstuat. Aquæ, quæ passim calidæ terræ erumpunt sinu, Salis fœvent muriatici partes aut Metallum. Hinc ad alvos ducendas copiosæ potantur Medicorum instinctu; multi jugis gaudet Thermis Patavinus

nus ager, in quo celebre olim fumosumque Aponum, nunc ejus loco B. Virginis scatebræ, & Helenæ fontes per Sylvaticorum deducti fundum, ad Purgationes commendantur. Verum Aquæ hæ ex Fallopii sententiâ mitiori Sale sunt præditæ quam Aponensis, quæ à Savanorolâ ad tertium extollitur quartumque caloris gradum; sed nos ipsi post Fallopium Aponi experti temperamentum longè mitius Savanorolæ opinione comperimus, & quasi ejusdem cum Aquisgranensibus nonnullis facultatis, nam & hic & ibi calcarium admisceri saxum Nitrique nonnihil ex analysi innotescit. Sed hæc non tam admistæ materiæ respectu, quàm aquæ eluentis alvum ducunt inferiorem: & ut quid humorum hic debeas dispositioni, eadem illæ aquæ calore corporis satis valido à centro sæpe venarumque truncis in ultima vasorum oscilla propelluntur, sudoreque morbum solvunt. Cæterùm Acidulæ & quidquid est passim Aquarum metallicarum, à substantialibus metallorum ramentis efficaciam mutuuntur, quas propterea non tam laxare quam severius & ex justo Purgantis officio detrahare existimem. Vitriolatæ, licet à salis liquati & innatantis Crystallis acumen habeant, unius tamen metalli ratione, Ferri aut Æris, ventrem subducere solent, ut Capite XIV. demonstratum est & III. Aluminosæ, si Mercurio inferciantur, huic necesse est facultatis suæ partem debeant, quemadmodum illæ quoque, quas Argenti pervolant ramenta. Nimirum, his etiam Volatile subest purgativum, quod aëri expositæ facilè exhalant; subest deinde Acre metallicum, quod putrescentes in Ochram refundunt, ceu in Tartarum Vini purgativa.

cogitur. Adfunt tamen & alia Naturâ longè aliena, quæ pro humorum constitutione alvum possunt movere. Terreæ certè nemo non iusto purgantium temperamento ipsique purgationi adversa dixerit; attamen ab his quoque nonnunquam, &, quod stupendum est, felicius, quàm à veris & Electivis purgationem promittimus. Ubi austeri & acidi succi ventris infestant latebras, purgantis sæpe veri, licet vehementioris, eluduntur vires & Volatilis effluvia salis fixatione obruuntur; & cum pronus alioquin Bilis in Intestinum impetus purgationem ambiat naturalem, ab hoc infenso hospite prohibetur: quare Terreis Alcalinisque hic advocatis acidi opponentis infringitur commercium, & retenta tamdiu bilis in se conversa tentatam sæpe purgationem orgasmo compensat. Scio ab aliis hic Practicis animadversum, Cretam, Coralia, Cancris oculos, alvum Epilepticis, aliisque acido Hypochondriaco obnoxiiis feliciter movisse; sed nuper quoque, teste Medico non inglorio, in Muliere ex Aphthis & falso continuò acido ructu laborante alvum bis terve dejectam à Cretâ & Coraliis fuisse notavimus, quod semel iterumque in infantibus mihi accidit. Austera, si quid purgant, alterius hoc principii ratione & per accidens efficiunt; scilicet, vegetabilium saporam aut metalli continent particulas. Cydoniorum pulpa aliquos purgat, quia Volatile intestinum emergit, & fermentatur fructuum instar. Vitrioli sive naturalis seu artificialis austeritas vincitur à metallicâ facultate, & pro principii volatilis potentia vomitum aut alvum ciet: de quo alibi disceptatum. Nunc videndum, quæ mutua

fit evacuationum differentia respectu principii
diversi.

C A P. XXXIV.

Quid Purgantia à Vomitoriis in agendo differant, utraque quid rursus à Sudorificis. Vomitoria magis Volatilia citius emergunt adeoque citius fermentant. Sudorifera, quia in istis mixturæ ratio oppressa est, aut Volatile inhæret superficiale, sed Sulfureum, agitant duntaxat & calefaciunt massam, non fermentant. Hinc illæ tantum partes discedunt, quæ calore separari possunt, ut Aquæ; cæteræ, quæ nisi fermentatione non sequestrantur, ut Biliosæ, Pituitosæ, solis Purgantibus detrahi se patiuntur aut Vomitoriis.

L Enitivorum aut per accidens Purgantium ratio jam constat, nunc inspiciendum nobis est, quid à Vomitoriis quoque & Sudorificis actionis respectu differant Purgantia; Vomitoria certè, quæ principii ratione distinguuntur à Purgantibus, sed gradualis differentiâ notavimus, ea utique non agendi formâ, sed unis duntaxat atque aliis circumstantiis distinguuntur. Fluit hoc ex principii naturâ, & cum magis volatile Purgantium illo censeatur, citius tantum hoc effectum dabunt & majore molimine Vomitoria. Compellemus experientiam; materiæ ratione quid interest? Serum, Pituita eadem, Bilis autem copiosior, quippe quæ impetuosius pro moventis efficaciam fertur: Viæ hoc tantum diversæ, quod sursum hic, quæ illic deorsum contendunt; has tamen vi-
ces.

ces adeo alternant utraque, ut Vomitorium modo deorsum præcipitet & in Purgans transeat, modo Purgans sursum moliatur, Vomitorique induat naturam. Si moram spectes operationis, festinator est hujus quam illius impetus; sed ex occasione nonnunquam festinant Purgantia, tardant contra Vomitoria. Quomodo verò hæc à magis Volatili principio dependeant, inquirendum. Equidem, quo quid est volatilius, hoc facilius & citius assequitur conatum suum, itaque cum Volatilius esse Vomitorii principium Purgantium illo persuasum habeam, mirum non est, agitante hoc principio, in massam protinus efferre sua effluvia, attenuare, fermentare & secernere quam cito, & sui etiam Volatilis auspiciis in destinatos & naturales ductus propellere, Bilem verò propter floris proclivitatem ocyssimè evocare. Jam quod sursum potius quam deorsum nitatur vomitorii volatile, ex eodem quoque principio oritur: nam, simul Ventriculo receptum est, enitendi ille conatus insurgit & faciliè assequitur; inde Effluviorum pars ventriculi permolit tunicas, & furtiva rugarum oscula admotasque glandulas perreptat, tum quoque Oesophagi illas, conglomeratarum instar, quas Fig. exhibet i Tabulæ ii. Hæc Lympham ex fugit frequentem Cardialgiæ toties auctorem, ut consimilem esse hujus rationem arbitrer, quæ est Pyrethri aut Rhabarbari commorficati, quæ Buccarum maxillarumque glandulis copiosam elicere salivam solent. Sed nec fieri potest, quin, quæ minimos venantur hiatus effluvia, nervosas quoque impetant fibras, & ad contractionem, aut, si placet, convulsionem, invitent:

vitent : quare in Vomitu vellicari quodammodo superius Ventriculi orificium probabile est, sed & necessitate quâdam distendi; sed ob circularium fibrarum renisum ægrè hoc assequeretur vomitorii volatile, nisi ad eadem vomitorii effluvia accedentemque illuviem fundum Ventriculi submotum connivens ostium valentius recluderet. Verùm in Sudoriferis cum operationis, tum viarum materiæque respectu plus est differentiæ; cum enim pene eadem sit Purgantis & Vomitorii actio, Sudorifici longè alia est : ostendimus supra per sapæ aliquam mutationem activitatisque temperamentum è Purgante Sudoriferum confici; sed etiam sequestratum à misturâ sua Volatile sudores pel-
lere, cum in composito alvum duceret. Spiritus Vini, Tartari, Mannæ aliique ante fermentationem in misto, aut chemicam analysim, Purgandi pollebant facultate, sed secreti jam & à misti compede liberati sudores tantum propellunt. Enimvero, quia simplices sunt & suâ emancipati Sapâ, fermentandi quoque nullum habent principium, adeoque nec purgandi. Quid igitur? agitandi solum & per-
movendi, quod unius Volatilis, quâ tale, proprium est. Statim ergo, cum nullis se expedire carceribus habeant jam soluti, in massam evolant sanguineam effluviorumque emissionem eam subagitant : neque hoc tantum sed & calefaciunt, oleosâque parte, quæ spirituum istorum individua comes, incendunt. Rarefactio autem hisce præ omnibus communis est etiam justo major, ob Elementi ignei intercessum, sine quo Sudor constare non possit, Purgatio possit : quippe si calorem assumpto Purganti

gante foveas, adeo ut in sudores angustiae erumpant, nullam tibi crede Purgationem futuram, aut oppidò parcam: nam, quæ rarefactio fermentationem promovet temperata, ea nunc fervidior in destillationem humidi aut evaporationem despumat. Sanguinem putrefactio aut fermentatio in suas dissolvit partes, sed destillatio sine præmissa fermentatione lympham duntaxat & partem elicit serosam. Ita etiam sudorifera non Bilem, non alia, quæ fermentationem & ex eâ secretionem supponunt, sed unum modo serum, & quod à reliquâ massâ solutum ei annectitur, destillant calor incentive, inque circumfusam auram propellunt; nimirum, urget intus & undique calor oleosique expansio, & quocunque loci subsistens fluidum à centro, hoc enim calor est, ad ambitum protrudit & corporis extremum; ubi remissius aëris temperamentum à validiore conatu propulsam Lympham facile excipit sudoris specie. Motus profecto, nonnaturalis sudoris causa, eodem hoc efficit calore oleosique interni per auctam effervescentiam accensione. Quod si aliquando vehementissimus calor Serum propellere non potuit, ut in Ardentium & Malignarum nonnullis; à summâ & nimîâ accidit rarefactione, ad superficiem non modò corporis sed & quàm longissimè sua jaculante effluvia, serosasque particulas ipso in aëre distinente, in quo casu etiam procul sentiri ardoris vis potest: sive quod ficcius temperamentum Serum maturè abstulit, aut in superficie coagulari passum non est, sive quod scabra cutis contractio pororum compressit hiatus. Sed in Syncope, in Deliquio viscosus

aut acris fudor Caloris beneficium dici non potest, rigescit enim universa corporis superficies, sanguinisque motus intervertitur. Quis verò dubitet molientem tacite & in sanguinis sinu calorem, tanquam ultimas & fatales sæpe calidi influentis reliquias, aggredi quidem & si non omnium, saltem certi & aquosioris succi minari Crisim, sed inceptam mox & desperatam in impotentiae suae argumentum relinquere. Serum autem unicum sudationis aut vaporationis corporeae objectum, ea quoque in se absorbet salium ramenta, quae proportionem quadam figuratâ meatibus suis respondent; ejusmodi sunt Salsa muriatica, lixiva, acida, etiam vulgo menstruo subigenda aqueo, quae nec Serum proinde respuet, ut pote maximam partem aqua. Muriatici Salis ramenta nostris certè sudoribus communia vel gustui apparent; lixivi acris praesentiam Petechiales & pestilentes maculae satis probant; acidum in Hypochondriacis sudorem & sapor & *fluentis acaciae rivi*, ut cum Satyrico loquar, ultro designant, ne dicam flavo aut puniceo colore deturpatas vestes rodentis acidi argumentum esse. Hæc verò cuncta per accidens & corporis vitio ad sudores convertuntur, uno Sero naturaliter huic secretioni hisceque ductibus destinato: ut non materiae tantum respectu, sed & viarum à Purgatione fudor differat. Agitatus calore humor simul spiritibus, siqui sunt, sphaeram destituit naturalem, &, si per calorem undique insistentem liceret, in Pancreas Mesenterii Buccarumque glandulas, certè intus concederet; verum, quia aestu abigitur intestino, necessario corporis petit superficiem, pacato-

catoque & minus mobili aëris contubernio sudoris specie imminet; si nimirum coagulationem in cute aut corporis aut aëris temperamentum admiserit: nam à caloris gradibus sensibilis insensibilisque transpirationis pendet distinctio. Sed medium, quo vaporantis sanguinis serum in sudoribus excipitur, longè nunc etiam aliud est, quam purgationis isthoc; hic enim interiora, isthic exteriora afficiuntur, attamen, quæ hic sunt glandulæ, etiam ibi sunt, communia passim humoris colati diverticula & fluidi corporei cribra. Latent cutem inter & pinguedinem substratam Glandulæ, quæ copiosum serum, maximè verò ad motus augmentum, in se recipiunt perque suos ductus revomunt. Hæ glandulæ oculo Anatomico patent, modo subtili manu expediantur, quòd vel in Femorum pinguedine aut passim in Leucophlegmaticis felicius tentatur, in his enim Glandularum istarum non infrequens morbus. Nuper admodum, in Pectoris quoque cute hasce glandulas, si placet, miliares, & mihi & Academicæ coronæ ad oculum exposuit excellentissimus longè & eruditissimus Medicinæ & Anatomix Professor Carolus Drelincurtius, Regis Gallix Consiliarius. Ab hocce glandularum subtegmine tubuli etiam nonnulli exporriguntur, omnibus enim glandulis sua sunt excretoria, in ultimam continuati cuticulam, vix & nisi à sudante fero patentes. Sed & aliquot in partibus tractim digitis mulcendo, humor hisce osculis emungitur serofus; ut in digitorum pulpâ & alibi corporis, disposito jam ad sudorem sanguine, plus millies expertus sum. Neque hoc adeo à naturâ esse alienum, mutua ani-

malium probat analogia ; in Piscium cute statim sese ingerunt oculis blennæ istius oblinentis, quæ sudoris vice est, vomitoria; gluten aut sudor ille viscidus, Rajæ lævigans superficiem, quàm clarissimè se eructat ejusmodi tubulis, & vel ultro aut strictâ cutis pressione cognoscitur. Sed Vegetabilium huc quoque collineat textura. Citri exterior superficies tota rugosa & pustulata, si pressius manu tractetur, emissitium undique salientemque succum certis ostiolis evibrat, quorum si originem curiosius inveneris, reperies productos in extremum corticem tubulos à Tuberculis prodire glandulosis, solidâ cute intertextis & ab interiore pulpa fibras mutuantes. Differt itaque Sudatio etiam à Purgatione multiplici nomine, nam & materiæ, quæ hic varia, ibi per se unica, respectu, & viarum, quæ hic in interiora patent corporis, isthic in circumfusum undique aërem, tum secretionis maximè modo, quæ, cum hic pro fermentorum genere discrepet, illic nudâ & unius feri colatione perficitur; imo non in cutaneas duntaxat glandulas, sed omnes passim corporis aditus, cunctasque glandulas Seri hicce fluor redundat; in solas autem hepaticas vesicariasque Bilis, in pancreaticas intestinalesque tubulos Pituita. Hoc peculiaris fermenti genio nostri adscribunt, & quicquid sit, siue pororum certa ratio seu fermenti potentia, certè, quæ ab uno Hepate emungitur Bilis, à reliquis omnino visceribus repudiatur: hinc illa humorum determinatio repetenda est, nam, quòd ad Hepar alia, alia ad Pancreas & Intestinorum tubulos convertantur, non attractricis est aut fatalis auspicii, sed venularum
reci-

recipientium moderamen ; quippe in totum perinde corpus sanguinis motu humorum cogitur diluvies , sed istis tantum partibus excipitur , quibus figurâ tenus & dispositione respondet , cæteras impunè transmittit : neque hoc consilio , sed quòd aditum tentanti diversa vasorum contorsio reluctetur : propterea tam multis ante circulationibus est opus , quàm & separatus ritè & in suum viscus depositus humor fuerit. Serum autem , quia pluribus accommodari poris figuræ varietate potest , pancreaticis & hepaticis & omnibus deinde ingluviei intestinorumque glandulis , aut illis extremi corporis vel Renibus insinuari se patietur , & modo Purgatione , deinde Sudatione aut Diuresi propelletur , ut vel Hydropicorum aquæ testatum faciunt , quæ omnis generis evacuationibus provocantur. Et ut Puitam per suos tantùm expurgari ductus agnoscas , per alios certè poros sive Glandularum sub cute , seu Pancreatis sive Renum , non nisi liquata & in Serum reducta transibit , mutatâ adeoque formâ.

CAP. XXXV.

Purgantia, Humoresve secreti an acumine vellient vasa, ut moveantur & destinatum viscus appetant. Irritatio exploditur, maximum apud plerosque præsidium. Arteriarum non est motus Peristalticus, quia destituuntur fibra motrice. Universus sanguis musculorum motu circulatur. Hujus deinde circulationis ceu pulsus beneficio in viscera præcipitantur humores, & per glandularum poros in receptacula propria adiguntur.

Nemo, cui acetum est in pectore, negare possit hunc jam secretum humorem, hospitis sui, sanguinis, venarumque arbitrio committi, ita, ut nec in alias deponi partes queat, quàm aut humorum impetus aut vasorum finunt carceres; hic tamen plerique, imo vero omnes, internum quoddam movendi principium ab ipso medicamine aut secreto humore induxerunt. Duri quid & incocti in medicamentis reputabat Erasius, quo arteriarum oscula membranæque vellicarentur; in secreto humore Fallopius acumen quoddam & irritamentum, quo ad contractionem vasa expulsionemque noxii invitarentur. Secreta, fateor, & à communi humorum nexu vindicata, hoc ipso ἀκρίτα, irritare venas arteriasque poterunt & ad motum impellere, sed, ut hoc constet, & sensilis primùm membrana & fibra motrix ostendenda fuit, quod ut suppositum hætenus & ex antiquitate receptum, hodierna non mediocriter infringit experientia. Si hoc Arteriæ
fin-

singulæque earum partes movendi principium haberent irritatæ, jam Cordis laboriosa pulsio vana, jam incumbentis & inambulantis fluidi pondus nullum foret. Cum autem, qui sanguinis est motus, idem etiam contenti, aut *πρὸς αὐτὸν* permisti humoris sit, utique à Cordis systole propulso sanguine, etiam contentum cum continentis tum communis principii motum sequi necesse est. Quicquid verò est in Arteriis aut venis Sanguinis, non vasis irritatione, sed mutuo & succedentis liquidi impulsu, sed Cordis & musculorum motu, per corporis ambitum circulatur; & si eam aliquando hoc opere nominavimus, indulgendum aliquid opinioni & receptæ consuetudini fuit, donec meliorem sententiam acrior trutina dedisset. Habet in se Sanguis motum quendam proprium & vernaculum, intestino æstu subtilisque Elementi commercio conciliatum, sed hic Circulationem motumque progressivum non determinat. Alio ergo opus fuit, inquis, & cum irritatione contenti acutâ, tum contractione continentis fibrosâ. At si qua esset à contento irritatio, non ab acumine hoc procederet, sed expansione & tumore rarefacti sanguinis, nimirum eâ, quâ cordis diducti Thalami ad systolen convelluntur: quod ipsum neque à Corde expectari possit, nisi fibrarum respectu musculi impleret mimum. In arteriis, scio, motum nominat Peristalticum vulgus, tanquam systolæ istius vicarium, sed, me herclè, oculorum is ludus est, neque enim motum habere sibi proprium possunt, quòd fibrâ destituantur motrice: equidem Arteriæ vel subtiliter exenteratæ aut decoctæ nullas ejusmodi spargunt fibras, & quæ non procul corde ar-

teriæ

teriæ surgentis fontem signant fibræ, sunt continuata Cordis caro, & in tendinosam quasi arteriæ membranam definens musculi venter, sic enim coalescere ex musculo tendines solent. Cor, *μὴς κάρτα ἰσχυρὸς, ὃ νεύρω ἀλλὰ πλήματι σαρκὸς*, circumagendo per univerſam corporis sphaeram sanguini facilè par, arteriarum illo nisu & propria facultate non indiguit; sed demum, si extra sphaeram provolutus sanguis activitatis hujusce terminum effugit, adjuvissè se naturâ motrice fibrâ, ceu Cordis analogo, & deficientem continuassè motum visa est. Sanguis matris foetæ proprii corporis emissus circulo & in Iliacas Embryonis arterias exponendus, novo motus vigore in novo decurrendo circulo opus habuit; adjunxit ergo umbilicalis in Iliacas insertioni musculosam pulpam, fibram motricem, quæ extremâ systole deficientem jam motum redintegraret, novæque circulationi principium adderet; imprimis, cum Cordis systole in Embryone impotentior sit. Hanc fane musculosam partem versatissima nobis Drelincurtii dextra nuperrimè aperuit, quo adeo molimine opus non fuisset, si fibræ propriusque motus arterias exercerent. Musculus ergo Cor sui corporis circulo sufficiens, fibrarum suarum motu & ventriculorum systole liquido motum suum proximè impertit, & in porrectum tendinem, cavi musculi cavam *ἐκφυσιν*, impellit, Aortam, aliâ & continuâ liquidi successione expandendam. Jam ne hæc arteriæ enascentis stamina tendini vel ligamento adeo dissimilia videantur, eadem hæc, communis tendinis instar, in os densari aut cartilaginem solent. Verùm, ut quæ in arteriâ sunt fibræ, proximè à corde propagant-

pagantur, ita nullæ sunt propriæ, & in nullâ arteriæ parte conspiciendæ; nam, quæ in plus quàm *ἀεχμαῖδν* definunt vascula, ea positæ alterius tunicæ exuviis, nullâ comite fibrâ, carnes perambulant; hic tamen, ab activitatis centro longius remotus sanguis, arteriarum flagitasset contractionem propriam. Deinde venas, crassioris & depeculati sanguinis receptacula, fibræ magis decuissent, quàm arterias, volatilis & spumantis latè sanguinis Euripos; naturâ quoque hoc motus à peripheriâ ad centrum, ab infimis ad summa, deposcente. Natura itaque sui studiosa, deficientem aliquomodo in ultimo circuli ambitu motum, novo aliquo & succenturiato cordis motu redintegrare ausa est; nimirum musculus, Cor, principium dederat motus, fovent eundem continuantque musculi Pectoris & Diaphragma, accelerant subinde & corroborant artuum musculi. Ventris Thoracisque in Respiratione alternos motus ad hunc sanguinis motum plurimum conferre vel hoc argumento est, quòd levi abdominis depressione in cadavere, in summas usque jugulares venasque pedancas momento involet sanguis: in arteriis autem unius Cordis est, validissimi musculi, systole, quæ sanguinem promovet: cujus sane argumentum in minimis arteriis, & vel in cerebri medullaris vasculis, quibus nihil fatentur esse subtilius, elucescit; nam si vivo animali portionem cerebri novaculâ abstuleris, reperies ad singulas cordis contractiones subsultim cedere, & eruptari arteriolis suis sanguinem; ut audiendi non sint, qui in minimis arteriarum motum insensibilem esse ajunt. Cæterum, si peristaltici mo-

tus

tus aliqua esset in arteriis ratio, non subsultim & impetuosè, sed æquali & testudineo gradu moveri sanguis debuisset, quemadmodum in intestinis alimenta solent. Itaque, qui in arteriis motus ad decursum sanguinis oculos tuos fascinat & peristalticus videtur, revera non est: ut enim ad citam sanguinis transmissionem collabascere arterias vident; quippe quæ ab humoribus duntaxat aperiantur, motum increpant contractionis & peristalticum; satis inconsultè; sanguinis enim est culpa effugientis, & novum morantis impulsus. Hunc motum semel acceptum continuant arteriæ, donec fractum jam carniisque anfractibus oblitteratum, cum artuum tum pectoris & ventris muscoli contractione sua reparent, eodemque sed æqualiore pulsû sanguinem in Cor revomant. Sed objicis, si à cedente invicem sanguine sanguis pellatur, utique impossibile videri, ut ligatâ vinculo venâ, pulsûque omni intercepto, sanguis nihilominus absorbeatur & in anteriora fugiat. Vasa autem, ut hoc regeram, cum ab humoribus tantum, non automatâ operâ, recludantur, nisi quodam naturali collabascere, & parietum hoc accessu elidere sanguinem incipiunt: hoc certè de venis intelligendum minoribus, & solidâ passim carne aut pinguedine irrepentibus, quæ, dum carneum hoc aut solidum quo coercerentur dispellunt, ambientis renisu in ordinem denuo coguntur & concidunt, expulso in proxima & majora vasa sanguine. Lymphaticæ venæ, membranis aut glandulis intertextæ, vinculo constrictæ, pellunt nihilominus & premunt interceptam lympham, non fibræ motricis, sed ambientis solidi pressæ conatu,

natu, membranarum & pinguedinis texto. Imo vero etiam post mortem & sublatum diu cordis motum, moveri in extremis artubus Lympham non semel vidimus. In Cadaveribus tralaticium est, sanguinem plerunque è minimis venis & habitu corporis ad truncum majoresque cavitates compelli: scilicet, hoc inde accidere arbitror, quòd, cum post mortem partes fibræque carnosæ collabantur, pondusque pendeat solidi, interceptæ venarum membranæ necessariò coalescant, sanguinemque hoc pressu minoribus vasis excutiant, in latiora & à pressu illo magis libera vasa, Truncum & Cor. Hoc tam laboriosè demonstrandum fuit, quia olim omnes, nunc etiam plerique in irritatione hac omne purgationis punctum posuere, sed delet hanc experientia, petentiumque partium acumen in massâ deterit; in intestinis esse irritationem, secreti humoris vellicans acumen & nerveæ membranæ sensum urgenti concedam, licet & hoc ego casu in dilatationem & secretæ illuviei orgasmum sim proclivior. Sed de cacochymiâ in sanguine etiamnum fluctuante, quid aliud censendum, quàm committi eam hospitis sui, sanguinis, diluvio, & cum Cordis muscutorumque motu sanguis propellatur, etiam communi hoc pulsu secretam faciem, τὴν κρυπτὴν, in arteriarum ultima moveri, & depositâ ex parte cacochymiâ in venas regyrare, alterâ aut tertiâ circulatione in totum hauriendam; tantum abest, ut impetu quodam & intentione destinatam modo partem, relictis cæteris, appetere videantur. Different passim à Corde arteriæ, in omnia promiscuè viscera, in omnes per-

perinde glandulas, vulgata humorum emunctoria.
 Sed recipere hæc non aliam materiam poterunt,
 quàm quæ vel modo substantiæ aut peculiari fato
 poris suis respondeat; Salivales glandulæ non a-
 liam, quàm quæ latice salivam æmulatur fermenti-
 que glandularis patitur mutationem. Hepaticæ
 glandulæ oleosam bilem & quicquid est ejus in-
 star, ex facili hauriunt. Pancreas intestinorumque
 tubuli naturali quadam consuetudine & pororum
 temperamento appulsum à sanguine succum
 muriaticum & pituitosum retinebunt, imparatâ
 aut copiosiore materiâ per venas remissâ. Re-
 nes quoque non nisi subtilius serum & nitro-
 sius exantlant. Nimirum hoc ab arteriis, nul-
 libi defungente venâ, quam tamen adeo in
 Mesenterio vexarunt, contra Circulationis &
 naturalis motus auspicia. Est tamen Splenica
 vena, quæ arteriæ instar Lienarem defert san-
 guinem exaltatum, ut ajunt, novâ, ut videtur,
 ratione elutriandum. Venæ Portæ ramus est
 alter, quam cave ut per appositionem exprimas,
 Vena porta; apertè enim Galeno *μεγάλη ὅτι τὰς*
πύλας. Proprius hic videtur Lienem inter &
 Hepar, & à communi cordis centro alienus
 circulus; ergo, ne tot jam perplexis Lienis fi-
 nibus refractò, quem à corde acceperat, mo-
 tu, sanguis subsisteret, vaginæ communi & fi-
 brosæ collectos truncos inclusit natura, ut in
 ardua & anfractuosa nitentem sanguinem faci-
 lius educeret. Hoc quoque pulsu materia Pur-
 gationis biliosaque aut alia cacochymia subve-
 hitur, sed ob visceris glandularumque disposi-
 tionem biliosa duntaxat recipitur, ad alios de-
 inde aditus identidem deducto sanguine. Ni-
 mirum, vel pororum in viscere dispositio, aut
 fermenti

fermenti peculiare temperamentum hos vel illos duntaxat succos sequestrat ; sed qui nullam habent invicem mutuæ dispositionis proportionem, eos insistentis sanguinis flumen nequicquam ad inconvenientem texturam illisos, in venas, quâ data porta, regurgitat : sed tamen pars quoque cacochymix redundantis, propter celerem sanguinis circuitum, prætervehitur, & dum uno accessu non satis diu inhiare emuntorii ostiis potest, alterâ demum & tertiâ circulatione hauritur. Quod si hic aliquis τὸ modale dispositionis fermentique genium explicatum velit, is certè capitis noni-decimi sannâ excipiendus est. Equidem si naturalis nos latet functionis modificatio, quomodo non extra ordinem & alieno in casu eadem nos effugiat? Saltem à medicamento non esse repetendam hanc dispositionem, vel hoc exemplo est, quod ab uno eodemque Purgante omnes promiscuè ducantur humores, qui tamen, cum in destinata modo viscera certosque ductus recipiantur, non parum suæ particularum dispositioni & ductuum, quæ invicem est, proportioni debebunt : licet enim idem Euphorbium & Bilem & Serum expurget, à suo tamen Hepate Bilis, Pancreate & Intestinorum tubulis Serum exfugitur, quibus singulis peculiare fermentum à medicamine impressum fuisse ægrè crediderim. Id quod fecernitur à massâ & ad purgationem præparatur, non quâ tale aut naturâ suâ alienum est, sed excessu & solo termino. Igitur τὸ κικριμένον, ut succus quidam naturalis & visceri debitus, recipi ordinariis idoneisque vasorum ductibus poterit, sed justo copiosius, quia medicato fermento potentius versata massa atque distincta fuit ; at, vel Schola-

sticorum elogio, magis & minus non variant speciem. Naturalis secretio excretioque aucta purgatio est, critici, symptomatici aut medicati fermenti effectum; idem verò ubique humor, eadem redeunt claustra, plus minus affecta. Sed quod ad Intestinorum potius emunctoria secreta repat materia in Purgatione, impetus est aut temperamenti naturalis culpa; nullo enim tam sæpe remedio se vindicare Natura solet ab incumbentis cacochymiae pondere, quàm Diarrhoeâ & Criticâ purgatione, ut quæ hic est determinatio, etiam in medicatâ purgatione censenda sit. Verum ipsa aliquando cacochymia in alias sese partes exonerat, magisque convenientes aditus sponte assequitur: Veneræ fordes in Buccam, in glandulas se exponunt maxillares, quas propitio quodam genio Mercurius infectatus, suarum partium infessu ad uberiorem Salivæ succique maligni secretionem fermenti instar disponit. Hydropicorum subinde aquæ ductu quodam per Renes se præcipitant; hisce, tum quævis sæpe remediatur etiam Purgantia ad Renes convertuntur. Atqui objicere quis posset, idem numero Serum, quod Hydropicos inflat, omnibus passim remediis omnibusque viis expurgari, Purgantibus Alvo, Diureticis Renibus, Sudorificis Cute, nullam adeoque dispositionis istius esse habendam rationem. Sed notandum est, Serum hoc, licet ubique expurgetur, non unâ tamen aut eâdem formâ vel specie prodire, sed pororum coactum angustis medicaminisque varietate impulsus, modo in viscidius Serum ab alvo, nunc infalsius magisque urinosum à Renibus, tandem in vaporosiores Lympham ab extremæ cutis glandulis præcipitari: Accedit hoc quoque, quòd
alia

alia sit Purgantium in humores impressio, alia Diureticorum & Sudorificorum; nam, cum illa tantum præcipitent, ista nitrosâ sua Salsugine, Diuretica enim pleraque sunt falsa, urinoso & renalium cribrorum proprio fermento Serum inficiunt, hæc calore suo & inflammatione oleosâ à centro & carcere intestino ad externam aëris sphaeram protrudunt, adeo ut in unius quidem feri evacuationem omnia conspirent, in singulis tamen eorum alia atque alia determinatio spectanda sit.

CAP. XXXVI.

Secretam jam facem excretioni destinari in Intestinum declaratur. Secreta Biliosa non vesicæ tantum biliaræ sed & Hepati debentur. Non per Cysticum modo ductum in Duodenum sed & Hepaticum transeunt. Experimenta varia adducuntur. Serosa à Pancreate repetenda. A compluribus deinde aliis ductibus. Ab Intestinorum glandulis hiantibusque tubulis. Herophili & Galeni de iis testimonium. Oesophagi Glandulæ Ventriculique poruli producuntur. A Mesenterii Venis Arteriisque nihil immediate manare infusoriâ ostenditur. Exposita in Intestini recessus, ejusdem motu peristaltico in extremam alvum devolvuntur, & janitorem pulsando ostium aperire cogunt; inde in auras elapsa Medicum sollicito labore & agrum valetudine suâ liberant. Nosque manum de Tabulâ.

UT quid ab alvo expectetur, in continuatam ei fistulam, in intestinum exponi prius debet, sed ut in hoc descendat,

jam proximis emergi tubulis viscerumque colari substantiâ debet, pro singulâ eorum dispositione varium; adeo ut, quæ naturaliter Bilem accipiunt vasa, nunc hoc casu cacochymiam quoque biliosam hauriant; quæ Serum Pituitamque liquatam naturaliter, nunc etiam illuviem Serosam ex facili fudent. Bilis ergo, insigni osculo duodeni se immittens cavo, post uberiores à Purgante secretionem, uberius quoque in intestinum excernetur. Quod ipsum Duodeni apertio sub Purgatione satis superque arguit. Contemplare Tabulam IV. exspumantis succi vivum exemplum: attende lit. I. intestini hiatum, & stillantem guttatim humorem N. ductui se debere nota, aut communi bilis osculo K. hunc verò etiam longius à continuatis poris repeti in F. G. H. Equidem hoc supposito & Vesicellâ & Hepaticis prolui lobis universam Bilem necesse est. Sed negant hoc hodie nonnulli Anatomicorum unice vesiculæ adscriptum eunt, quas nullius adeo visceris, quàm Hepatis esse partes ocularis demonstratio evincit. Dabo non invitus, quin ultro assentiar, quæ in vesicula reperitur, bilem, non in Hepatis officinâ, sed ipsius vesiculæ ambitu elaboratam fuisse: seu quod membranarum glandulosum textum appellentem arteriosum sanguinem sequestraverit, seu quod secretior ratio eam huc adegerit. Sed nullam proinde bilem Hepatis emungi substantiâ, id verò insolentius: habet certe secretionis hunc apparatus, habet glandulas & quæ sita colati humoris diverticula. Verum quo melius dubios æstuantisque multa bile animos compeceremus, ad Experimentiæ incudem revocanda fuit bilis origo. Vesicariam dari bilem, membrano

branco enatam texto, ostendit imprimis folliculi remotior situs, intercepto omni Hepatis commercio. Hinc absentiae suspicio orta, negatumque partem esse, quæ loco non inveniretur: ita felle carere Columbam & Pisces aliquot: sed ab Aristotele edoceri poterant, fel aliis Ventri aliis Intestino jungi. Secundò magna sæpe bilem Vesicariam inter & Hepaticam differentia intercedit, ut secretionis paulo aliam esse rationem intelligas. In Avium plurimis & Anate Vesicariam bilem viridem sæpe, Hepaticam nigram & plumbeam invenimus, visumque est illud quoque in canibus post comparisonem utriusque bilis agnoscere. Deinde multa sunt, quæ vesiculam habent fluxam & non plano aut superficie, sed lineâ tenuis & tenero ligamento ex Hepate pendentem. Sed quod in Vitulo Experimentum ante annos aliquot fecimus, exemplo aliorum ipsiusque Backii incitati, referam. Flatum in arteriam Cysticam immisi, qui in ultimam quidem vesiculæ superficiem ereplit, attamen, quod in Cane me vidisse memini, in cavum non erupit. Ratus itaque humidi hoc mollioris beneficio melius perfici posse, accommodavi tubulo syringem liquore impletam luteo, solutione gummi Gotte; propulsus tractim humor signare arteriolarum vestigia cœpit collapsumque folliculum expandere: hinc manuum contrectatione tunicæ substantiam mirificè tumefactam & incrassatam comperio, & ut constaret, quid intus gereretur, plagam subter cervicem infligo. Sed, dum urgeo, & spatium tunicæ crescit, liquor vulnere effluxit copiosus & nonnihil mutatus, certo argumento per arterias venisse, quicquid in Cystidem depluerat succi li-

quidi. Membrana vesicæ dissecta ad panni
lanei crassitiem accedebat, eumque in modum
erat rarefacta, ut manuum fide multas inæqua-
litates ceu aspredines glandulosas experiri foris
licuerit, sed & intus oculis cernere. Ut sane
in iis, quibus folliculus seorsim fluctuat & ex fi-
bris tantummodo membraneis Hepati aut Inte-
stino necitur, ex arterioso sanguine, juvante
glandulosâ membranâ, quæ ubique corporis
frequens est, emulgeri bilem existimem; Ar-
teriæ vel ideo considerationem merentur, quod
perplexo mirificè & contortuplicato flexu mem-
branam perreptent, quarum si spectaculum pla-
cet, intercipiendus est vinculo sanguinis mo-
tus, & vesicâ inflatâ primâque deglubtâ mem-
branâ adverso lumine inspiciendæ; equidem,
ceu in telâ acu pictâ, ludentium arteriarum
plexus & divaricationes apparebunt: & si ad
latera inclines & fundum, quâ Hepatis in-
cumbibat plano, descendantium venarum cre-
scentes ramulos admiraberis, sed longe pau-
ciores, quàm ut bilis materiam hinc repetas.
Censeo autem, quæ Higmorus pro bilariis du-
ctibus exposuit vascula, operis sui Anatomici
Tabulâ quintâ, ea venarum fuisse Portæ & Ca-
væ rudimenta, ductus adeoque revehentes non-
nihil sanguinis, nihil vero adferentes; tantum
abest, ut cacochymiam per hæc in vesiculam
revomi credam. Vidisse aliquid Higmorum
non diffiteor, sed tam crassâ minervâ exilissi-
morum ductuum lineamenta prostituenda non
erant. At nihil quoque prohibet, supra arteria-
rum hanc secretionem, aliam considerare, cer-
torum ductuum beneficium; quod in iis præ-
sertim evenire existimem, quorum vesicula la-
tiore basi Hepatis plano agglomeratur aut al-
tius

tius insculpitur, ut in Homine contingit. In his, inquam, necesse est arctiorem quandam necessitudinem vasorumque communionem intercedere Follicuium inter & Hepar. Sane in Canibus, calente adhuc corpore, pressum Hepar biliosum revomere succum in dissecti folliculi incumbentem basim reperi; & licet oscilla ductuum ad bullientis succi guttam se manifestent, celantur tamen & insensibiliter ab Hepatis Parenchymate hauriuntur, ut, quod de Alpheo flumine Poëta,

Occultas egisse vias subter mare,

de hisce ego ductibus jure merito existimem. Ipsa tamen aliquando Natura necessitate quadam & prementis succi pondere compulsâ, ductuum horumce lineamenta in lucem extulit. Nimirum in Bobus frequentissimum est unum aut alterum vesicariorum ductuum prodire, & bilis copiosâ alluvie cum tempore dilatari; cogitur enim propter Hepaticorum obstructionem hanc viam insistere. Semel me invenisse memini geminos canales, densos & specilli aversi capaces, quorum alter patulo ore folliculi cavo inhiabat, alter obliquato inter membranas ductum ureterum instar occulebatur. Diu mecum reputavi, quis naturæ ludentis sensus esset, & quia πάν τὸ γινόμενον, διὰ τι ἀνδρῶνται ἀν γινόμενον, καὶ ἐν τῷ διὰ τι, aliquem esse horumce canalium usum sustinui: & quoniam summa ætate & per secundam intentionem, ut vocant, regenerari ejusmodi vasa incredibile sit, jam ante concepta fuisse lineamenta, adumbratumque meatuum usum necesse est. Ex hisce ar-

bitror innotescere Hepati quoque secernendi potentiam inesse, glandularumque huc contextum Hepaticorumque ductuum situm collineare; laboriosè id nuper Malpighius & doctissimè descripsit. Glandulosa compages est Hepar, & in animalium compluribus, quæ ipse recensuit, ad manuum contrectationem tubercula comparent manifesta. Verum dubitem, an in alio animali conspectior sit hæc glandularum substantia, quam in Limace; nam qui Lobi vulgo sunt, hic Pancreatis mentiuntur excurrentes alas, & glomos suos oculis inferunt. Hisce in recessibus biliosa perinde secernitur Cacochymia, pronoque gurgite in intestinum delabitur. Profecto, si Bilis quippiam à Vesiculâ per cysticum hepaticumque ductum in Hepar, ad sanguinis renovandum fermentum regurgitaret, quod Backio placuisse video, utique Cacochymia & secreta semel purgamenta in Hepar denuo incumberent, καὶ τὰ ἴσατα γίνονται χείρονα τῶν πρώτων: facit tum hoc quoque, ne ad Hepar quicquam redire credam, quod una sæpe dejectione aut vomitu plus detrahatur bilis, quàm Vesicæ cavitas admittit; ut nihil adeo Hepati relinquatur hauriendum. Imo vero longe plus biliosi humoris ad purgationes, ipsum viscus Hepar, quàm Vesicula suppeditat, quippe Cystico illo ductu Hepaticus alterâ parte major est: ut Tab. III. Fig. II. lit. G. H. ostendit. Sed communis ille & ex utroque coalescens truncus, intestinalis dictus, proportionem quasi geometricâ, ramorum suorum implet extensionem, lit. I. ut fieri non possit, quin delapsa utrinque illuvies in communem hunc ductum juratò præcipitetur, nihil adeoque massam repetat purgamenti, quod aliàs contingere deberet. Sed in ipsa

ipsa Cystici figurâ, quid quæso est, quod ascendere bilem potius quàm descendere persuadeat? Patieturne exstantis anguli in extremo Cystici acumen in contraria deflectere humorem: e- quidem quam viam flatus subito emetitur rectâ ad intestinum, eamne bilis formicino gradu effugiet? Sed certum est & dudum receptum, utrosque Hepatis & Folliculi ductus desuper venire, & è Pythagorico diffusos ramo in ψ formam coire, ut Tab. III. Fig. II. & III. probant. Jam cui oculato non constet, ex hac viarum mechanicâ bilis utriusque, Hepaticæ & Vesicariæ, decursum consequi? Quin ut appareat eundem usum eundemque motum utramque perinde bilem agnoscere; in certis Animalibus, vel diverso aut eodem in Intestinum osculo derivari Hepaticam Bilem Natura curavit. Respice Tab. III. Fig. I. Anatini Hepatis imaginem A. Vesiculæ globum B. ductum Cysticum C. Hepaticum D. nullum præterea ductum, commune duntaxat osculum E. in Intestinum patens. Sed quasi levia ista essent, Malpighii accessit laboriosa manus, & ligato Cystico ductu, exsectâ quoque Vesicâ, bilem in Intestina venire posse & frequentem ostendit: & testari possum ego ab amico meo Petro Teckopio, Medico doctissimo, anno 1667, cum nihil adhuc de Malpighio aut ipsi aut Popularibus nostris suboluisse, consimile experimentum ad explorandum Bilis motum factum fuisse, quod cum mihi Venetiis agenti per literas significasset mense vertentis anni, idem hoc deinde me aliisque Medicis præsentibus in Cane factitavit, bilemque Hepaticam, folliculo benè constricto, ad tres quatuorve uncias brevi temporis intervallo lagenulâ exce-

pit. Schema admovi, Tab. III. Fig. III. O. lagenula est osculo intestinalis ductus alligata. N. M. Bilis ex Hepaticis copiosè stillans. L. K. Cystis ligata & à suâ bile tumidior, tantum abest ut quid per secretiores ductus dimittat. Certius ergo est, quàm ut argumentis infringi possit, per Hepar, ipsum viscus, maximam biliosæ Cacochymiae partem glandulososque recessus fecerini, & vel maxime à Portarum sanguine, siquidem Arteria adeo exilis vix ac ne vix quidem nutriendis, non dicam, satiandis atque implendis tam latis vastisque ductibus, sufficere videatur. Idem etiam & commune excretionis osculum agnoscit Cacochymia Serosa & Pancreatica, quam & pluribus interdum sese ductibus hæc exponat ab eodem viscere in Intestinum porrectis, ut ante quatuor annos videre contigit. Materiæ hujusce Serosæ conditio pro Lymphæ ingenio varia est, modo enim muriatico Salso, nunc Melancholiæ acido & Pituitæ visco inficitur. Totidem ergo Cacochymiae species, cum se fero Pancreatico facile jungant, per has quoque vias excernentur; nam quod de Lienis fingunt excretorio, somnium est. Pituita autem, quæ hisce exponetur tubulis, glandularum colo trajecta, à poris earum necesse est modum accipiat substantiæ, ferique instar aut lymphæ pancreaticæ attenuetur. Equidem ductum M. expansis ramulis I. L. Pancreas perambulantem sub purgatione turgere, & in osculum K. effundere defæcati sanguinis purgamenta in Tab. IV. conspicuum est. Bini itaque hi ductus, five uno seu diviso in intestinum osculo hiantes, maximi sunt & manifestissimi, qui se in Intestina exonerant, canales, ut non temere potissimam hisce purgationis partem adscribamus; ligaturâ quoque in vivo animali evincente, multam

tam in Duodeni latebras expumare fæcem, cum biliosam, tum serosam. Argumentum autem est *δοδεκπικόν*, quod, quæ alvo sub Purgatione decedunt, ea ante in Intestinorum fuerint cavitate; atqui in has aliasve partes nihil à sanguine succi, (Chyli enim sub Purgatione nulla est ratio) nisi per certum & glandulosum parenchyma tubulosque peculiares fecernitur excipiturve: ergo necessitate quadam, & Purgationis materia hunc in modum sequestrari à massâ atque excerni debet. Sed inquirendi jam sunt isti tubuli secretioresque membranarum villi excutiendi: non enim, quod tam copioso sufficeret fluxui, duo tantum canales suppeditare potuerunt. Biliaris Pancreaticusque ductus ad oculum patent jam dudum noti, cæteri, si qui sunt, aut præparatione aut infusoriâ aperiendi veniunt. Et ne suspicione ausus careret, legeram apud Galenum lib. iv. de usu partium cap. XIX. *πρῶτον μὲν παντὶ τῷ μεσεντερίῳ φλέβας ἢ φύσις ἐποίησεν ἰδίαις, ἀνακειμένας αὐτῷ τῇ θρόμβῃ τῇ ἐντέρων*; id quod de Arteriis intelligendum Mesentericis, quæ ut Herophilus dixit, *εἰς ἀδενώδη πινὰ σώματα τελευτῶσιν, τῶν ἄλλων ἀπασῶν ὅτι τὰς πύλας ἀναφερομένων*. Nimirum, arteriæ nutriendis intestinis destinatæ in glandulosa quædam corpora desinunt, cæteræ omnes ad Portas reducuntur Hepatis. Unde ambigere non licuit, quin glandulosi quiddam intestinis accumberet, aut eorum forte tunicis intertexeretur; quandoquidem ipse imprimis Galenus lib. xiv. cap. xi. complures ejusmodi glandulas cum ipsius uteri tunc aliarum cavitatum membranis interponi scripserit. *καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι πνέες ἀδένες ἐδείκνυντο τὴν αὐτῆς ἐνεχθῆαι χρεῖας γερονότες, ὥσπερ ἐοῖκε τὴν φάρυγγα, καὶ τὴν γλῶτταν, ἔτι τε τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἐπὶ τὰ ἐντέρα*. Proinde cum nullibi corporis immediate humorem exfudent arteriæ vel venæ, necesse

cesse est ab interpositis corporibus, arterias inter & peculiare tubulos, secretio expectetur. A venis equidem mesaraicis, illis quæ ad Hepatis contendunt portas, vel ipso Herophilo fatente, frustra est quod Purgamentorum secretionem morentur; quod enim venarum continetur ambitu, etiam sanguinis circulatione contentique fluidi motu abripitur, & reductione ad majora vasa, Truncum & Portas, tenetur: quod esse officium Mesaraicarum, quilibet etiam Andabata vociferabitur: ut qui à nutritione, à parte jam recedit sanguis, nequaquam in partem refundere suam illuviem possit. Si quid ergo est, quod in partem instillat humorem, id necessario deferre contentum in eam, non referre debet, quod negotii arteriis esse datum ex circulatione manifestum est. Sed hic rursus insania est credere, immediate arteriarum osculis ad solam Purgantium irritationem faciem prodire purgandam: constat enim omnes, qui ab arterioso sanguine sequestrantur, succos, per mediam substantiam, glandulosum colum, transfundi, antequam in proprios concinnatosque à naturâ tubulos proserpant. Certe non sanguinem esse, qui arteriarum osculis prolicitur, sed Serum aut Bilem ipsi oportet fateantur; quando itaque arteriarum osculis eructantur secreti humores, in ipsis necesse est vasorum cavitatibus hanc mutationem accipiant & soluti fluctuent; quis autem non videt, tubulos sic potius & secreti humoris receptacula in confiniis hisce dicenda esse, quàm Arterias, Sanguiduca vasa. Cum vero nihil immediate ex arteriis discernatur, rectè, quod secretionis medium, quodque Glandulam & peculiare hic ductus Anatomica manus detexerit. Sed Experimento diluendum est, nihil adeo immediate ab ipsis in Intestina transire.

transire. In Mesenterio Canino ramum Arteriæ, quæ ad Intestinum vergit, separata primùm communi membranâ, solutione implevi luteâ & purgante, experturus, utrum aliquid in Intestini redundaret cavitatem; sed ut ad arteriolarum tortuosos ductus solidamque substantiam humor cœpit illidere, vehementiore impulsione opus fuit, quo tandem conatu vesiculæ inter Peritonæi & Intestinorum tunicam propriam eruperunt, in quas ex vicinis vasculis ceu sentinam humor confluebat, nihil omnino per crustam pituitosam, quam curiosè abstergebamus, transmissio; quod eodem successu sæpius repetivimus, nisi quod semel, cum liquorem valde volatilem haberemus, pars per venas rediret, pars intestino colorem cœruleum relinqueret. Cum hoc experimento defunctus nihil immediate ab Arteriis venire concluderem, aliud excogitavi ad tubulos istos glandulosumque contextum inveniendum. Vivo Cani sub excrementorum in Intestina delapsu tundendus venter fuit, intestinorumque tenuium partes hinc inde vinculo intercipiendæ, & confuto ventre relinquendus sibi Canis. Quid ergo? tumor statim ingens interceptas partes occupare cœpit, & ad apertionem serosa illuvies late stillavit, manifesto signo hoc, quod duo vincula inter eruperat liquidi, non Pancreatis aut Hepatis, sed intestinalis tunicæ fuisse sudorem. Quod ut imitarer in humanâ alvo Tab. iv. expressam dedi. Ibi tumorem illum intestinale inter duo vincula signant lit. O. O. O. apertionem fluxumque concepti liquoris P. Intestina autem tenuia, ut B. B. B. B. ambiuntur Crasso C. C. C. dislocato quodammodo & solutis fimbriis æquato. Liquor autem iste qui erupit, falsus fuit & Pancreaticum sapore referebat, ut non dubitem quin ad exemplum ejus, glanduloso quodam

dam texto emanaverit; sed, fateor, nullum hujus vestigium caninæ mihi hiræ dederunt, nisi quod semel prope Pancreas, cujus ego tres quatuorve ductus Duodeno expositos animadvertēbam, corpora quædam sphærica & tubulata sex septemve numero sese aperuerint; ego tenuium glandularum glomeratum agmen esse ratus, postquam curiosius admovi manus, inveni duntaxat vesiculas quasdam; aut cellulosos membranæ carnosæ colliculos, ad amussim referentes corpora ovalia Higmori in Renibus. Humor quem exsudabant, viscosus erat & pituitæ intestinalis, ut videbatur, nutritrix. Hac igitur spe animatus, quod in Cane non potui, in Porco licuit assequi. Ejus exsectum alvo intestinum cum Ventriculo bene emunximus, & à pituitâ liberavimus viscosâ; tum communi detectâ membranâ & inflato intestino adverso sole totum perspexi intestinum: tum varia sparsim glandularum dicam an Vesicularum agmina visus conjecit & tandem affectus est. Erant certe ἀσυνώδη πικρὰ σώματα ultimas terminantia arterias, secretumque à sanguine liquorem in cellulas & inde in tubulos conferentia. Talem intestini portionem si calidæ immergas, in gelatinam aqua coibit, viscosiore scilicet exsudante succo; Lymphæ se habet instar hic humor, ad calorem perinde ac frigus densatur, ut intelligas vivo corporis flore non viscosum, sed liquidum fuisse laticem. Tab. II. Fig. II. intestinum exhibet porcinum C. glandularum distinctum agminibus D. D. D. D. Sed tubulorum infinitam seriem, qui universum intestinum confertim insident, & à distincto ab arteriis corpore succum repetunt Fig. III. ostendit E. quæ est Intestini portio à clarissimo subtilissimoque Anatômico Johanne Swamerdamo, Medico Amstelædamensi, mecum communicata. Ibi G. interiorem

riorem intestini tunicam exhibet tubulosis villis osculisque asperioribus interstinctam; margo intestini in F.F.F. extantes canaliculos curiosius representat. Debet autem calidâ prius aut acetofo liquore macerari intestinum, quam hæc benè in conspectum veniant. Ex hisce ergo claustris & minutissimis recessibus Purgationis non minima pars redundat ab arterioso mesenterii sanguine, sive membraneo seu glanduloso tunicarum colo secreta: Serum autem hisce tantum aut Lympha recipitur, nunquam Bilis, refugiente hanc pororum mechanicâ. Sed non intestinis tantum hi tubuli, verum manifestiores quoque rugis aut plicis intestinalibus interferuntur, quos si calente corpore manibus compresseris, Lympham exsudant. Hæc potissimum ad Vomitorii in Ventriculo actionem evocatur, uti Buccarum Maxillæque tubulis ad Aloës Rhabarbarique commorificationem salivalis exundat fluor. Sane vulnus Ventriculo inflictum in R. stillantem liquorem S. ab hisce imprimis tubulis aut glandularum istis in Q. deducendum esse persuadet. Verum etiam in Intestino Recto Porci notabiles valde & papillares ductus agnovimus, ex quibus expressi humorem glutinosum. De hisce quoque non ambigam, quin in homine reperiantur, cum reliqua omnia magnopere respondeant. Nimirum, incuria hoc Intestinum minus perspectum dedit, nam plerunque ab Anatomicis in corpore relinquitur, aut propter colluviem istam tractari recusat. Sed obijcis, nihil à memoratis antè tubulis expectari posse liquoris, nihil succi secreti, quòd ad Intestini apertionem etiam calente viscere nihil appareat. Non ergo in Buccam redundat liquor iste Salivalium aut Palatarum glandularum, vel etiam ipsius Pancreatis, quia eruptio è Latebris
videri

videri nequit? Sed id certum est, & reperiuntur, qui certo pressione modo, ceu pluviosum imbrem, salivalium osculis evocant Salivam, uti pressum Citrum emissitias oculis admovet particulas. Per tot igitur vias depluunt fermento purgativo imbutæ partes, & ad eos convertuntur aditus, quibus naturaliter Cacochymia incumbit; Glandulis nimirum Oesophagi, Ventriculi, Hepatis, Pancreatis, Intestinorumque continuis tubulis. Cavum deinde perambulantes tortuosæ fistulæ, flumen aliquod è liquoris coeunte sentinâ faciunt, rugasque intestinales (quæ nihil aliud, quam collecta interior membrana, & in plicas non tam regulares, vel, ut volunt, semilunares valvulas, sed ramosas & perplexas convoluta) naturaliter laxas explanant, quo ipso asperam aliàs & incommodam viam facilem sibi reddunt lubricamque, sed & tumore illo atque expansione nerveæ tunicæ carnea altera vellicatur, cujus fibræ, cum perpetuo tumeant, tendinibus suis membranosis accedere nituntur, & luxuriantem præter modum tumorem constrictione suâ compescere: hinc contenti liquidi flumen in succedentes paulatim partes eliditur, & transmissis tenuibus in Coli camaratas cellulas, interioris etiam membranæ duplicationes, exponitur; sed neque hæ ita rugæ detinere fluentis rivi impetum possunt, qui momento etiam Coli pervolet sphæram, insalutatoque Sphinctere, quippe qui reprimere insistentem, nequit, in auras prodeat, τὸ ἀκρητον καὶ ἄλλας ἰζυμωμένον διαχωρήματα.

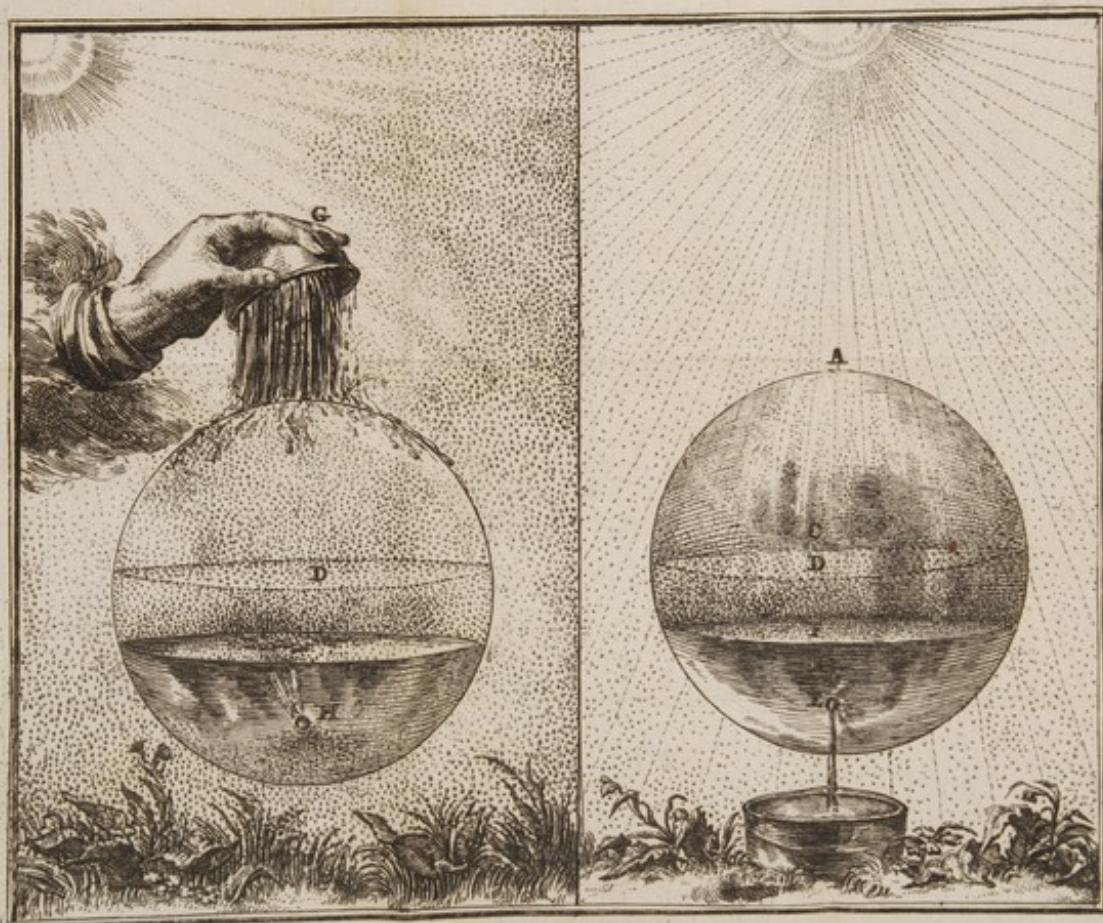
F I N I S.

Fig. II.



TABULA I.

Figura I.





I



TAB. II.

Fig. I.



Fig. II.

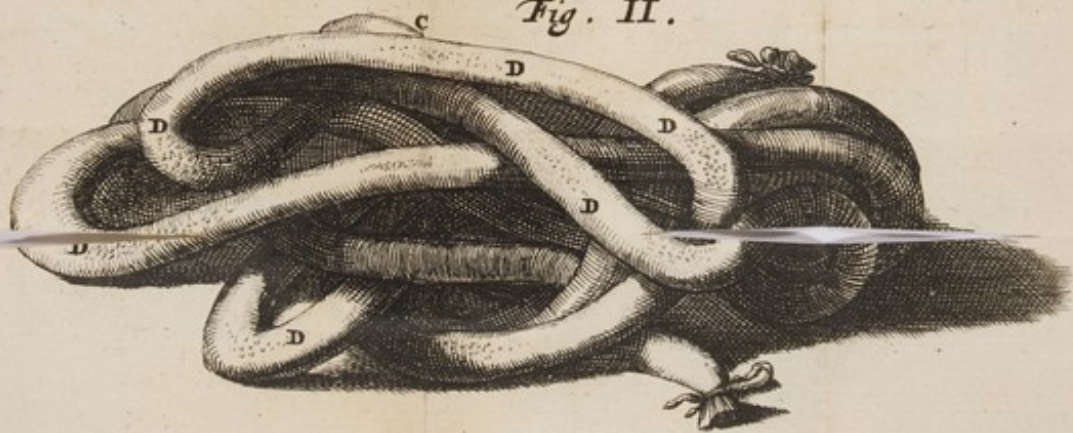


Fig. III.





TAB . III .

Fig. I .



Fig. II .

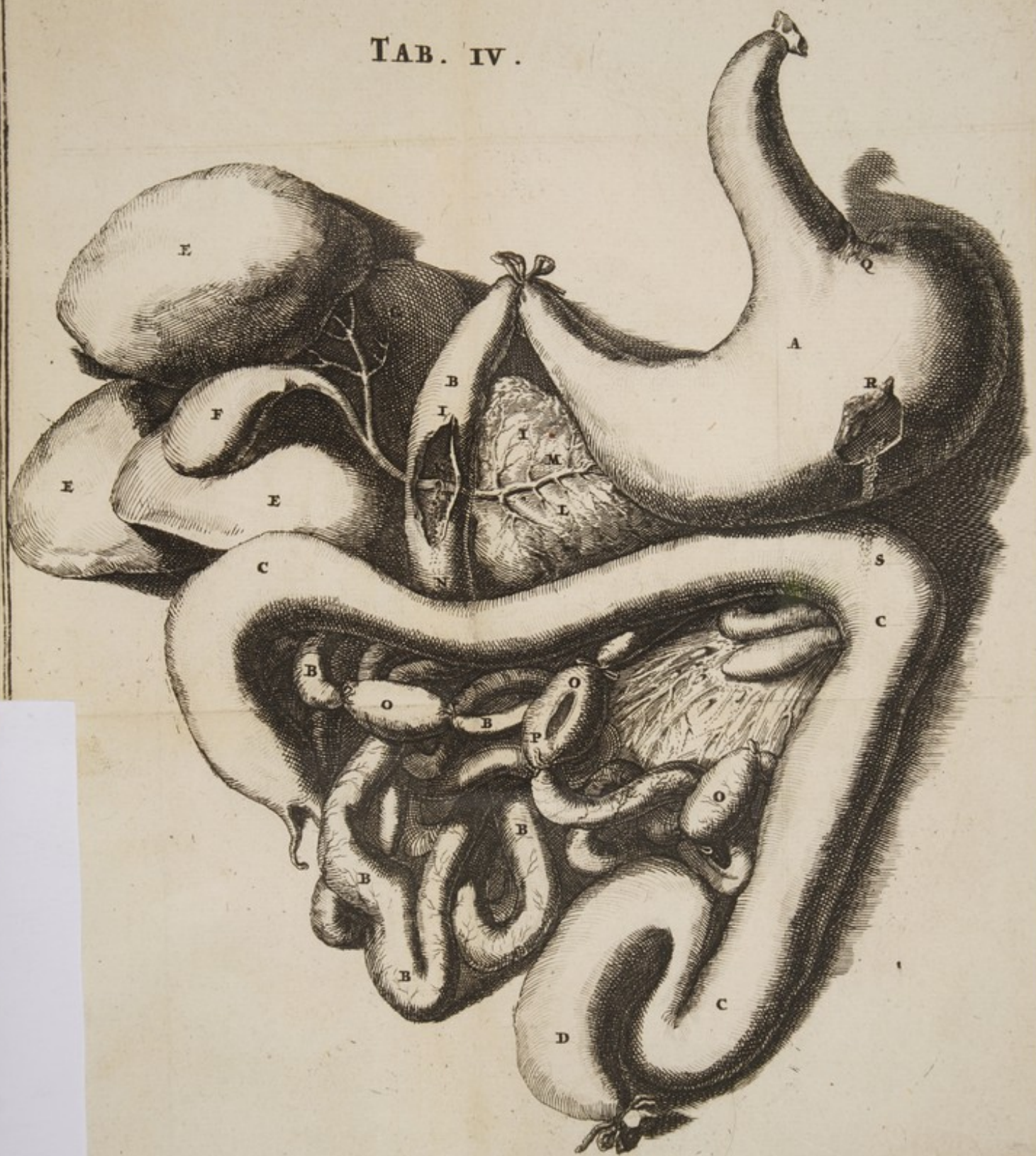


Fig. III .



T

TAB. IV.



TAB

I N D E X

M A T E R I A R U M.

A.

Acidum tribus regnis commune. 94. acre substantiæ modo ab ignibus differt vulgatis. 103. infestum Purgantibus. 111. refutantur obijcientium argumenta, ab acidis potius Purgantium vires acrimoniamque excitari. 112. Acidulæ metallica ramenta & volatile sulphur continent. 168. acidula quæ acidula movenda non sunt. 201. Acidularum varia ramenta. 262

Acrimonia non tam gustus quam tactus objectum. 89. acre partem sapæ purgativæ esse probatur. 97. necessarium ad vehementia Purgantia. 102. ejus varietates. ib. Salsedo & aciditas duæ extremitates acridis. ib. amarities, austeritas intermedia. ib. fit natura vel arte, beneficio motus seu ignis. 103. acredo an ignis vel naturæ accidens. ibid.

Acus comatoria topho incrustata quomodo urina rejici potuit. 236

Aconitum alii venenatum alii salutiferum scribunt, conciliantur contradicentium sententiæ. 175. in Etruria edultum & fune-

stum nascitur. 177

Aër cur difficilior corpora transeat quam liquor calidus. 231

Aëris squamma quid. 167

Aeruginem parandi modus. 42. 81. illius usus hodie abjectus. 167

Agaricus Zingibere acuitur. 86. 191. ejus descriptio. 147. dividitur in marem & foeminam. ib. excitatur oxymelite. 148. petia in decoctionibus ligandus. 190.

Algæ proprietas. 107

Alkanzi Arabis processus mitigandi Euphorbium. 142

Aloës abusus tabem infert. 40. 141. ejus aqua non purgat sed sapæ. 57. acuitur oleo cariophyllorum. 86. elota purgandi vim amittit. 99. modus eluendi ibid. Est resina oleosa cum sale volatili. 140. Hepatica & Zocotrina. ib. ejus minor dosi in melancholicis plus commodi fert quam major. ib. diu comesta ventrem non amplius movet. ib. præstantiora ejus correctoria. 193

Amarities unde. 107

Antimonii regulus centies infusus cur nil amittat ponderis. 48. Butyrum. 63. Fumus ejus Purgans. 70. Flores ejus cur ignem eludunt. 74.

V

Quid

Quid in eo purgat. 76.
 ejus cinnabaris purgans. 117.
 an Sulphur vel Mercurius ejus purget. 158.
 Mercurius fucatus est. ib.
 Antimonii crocus. 160.
 ejus sulphur minerale fixum. ib.
 Diaphoreticum. ib.
 Sapa Antimonii praparatio. 261.
 solvitur in oleo Terebinth. 165.
 in aceto & lixivio. ib.
 Aqua fortis cur venenum. 174.
 mitigatio illius. ib.
 marina cur purget. 261.
 frigida cur purget. 266
 Argenti amarities unde. 167.
 166. Extractum cum spiritu salis Ammoniaci aut liquore fixo commodum Hydragogum. 166.
 ejus crystalli aquas ducunt. ib.
 ejus Cornu. 167.
 Vomitivum ciet. ib.
 Arsenici vis venenata unde. 175. 179.
 Arteriae non habent motum peristalticum. 279.
 Fibris motricibus carent. 281.
 è Mesenterii venis arteriisque nil immediate manare infusoria ostenditur. 298
 Arum Aegyptiis esculentum nobis acerrimum. 51.
 Enervatur aceto coctum. 111
 Asari aqua non purgat, sed ejus sapa. 57.
 sal ejus non purgat. 65.
 non est decoquendum. 79.
 Elixatione ex vomitorio fit purgans. 124.
 quandoque urinam ciet. 135
 Atramenti nigredo unde. 26
 Auri pigmenti deleteria facultas. 175
 Aurum in placidissimum hu-

morem particulas effundit. 42.
 Metallorum praecipuum ad Cardiacas Alexi Pharmacaque compositiones pluribus probatur. ib.
 Autores qui de Purgantibus scripserunt. 3. 4. de vi magnetica. 15

B.

Balsamus sulphuris anisatus Purgativus. 77
 Betae vis purgans. 264
 Bezoardicum minerale quid. 161. 163.
 Bilis mutatio cum Vitriolo martis & acido Vitrioli mixta. 25
 Naturale Purgans cur. 84.
 quid sit. 196.
 ejus excretoria in corpore animata. 197.
 facilius phlegmate educitur. 200.
 cur quandoque vehemens Purgans exposcat. 204.
 cur facile vomitu ejiciatur assumpto purgante. 222.
 dissolvit in intestinis Purgantia. 224.
 Cap. 28. quandoque facilius, quandoque difficilius Purgatur. 253.
 ejus colatio. 288.
 Vesicaria & Hepatica. 289.
 experimentum in vitulo. ib.
 Fontes bilis. 290.
 non per cysticum modo ductum in duodenum, sed & Hepaticum transeunt. 291. &c.
 Bombyces quomodo respirant. 227
 Borborygmi cur à purgantibus excitentur. 226
 Boylæi crystalli Lunæ sudorifica. 166
 Brassicae virtus purgans. 264
 Bryoniae descriptio. 148.
 ejus facula. ib.
 summo illius

M A T E R I A R U M.

lius acredo. ib.
Butyrum Antimonii & vene-
ris. 63. 161. Parandi mo-
dus. 162. constitutum. ib.
163. 167.

C.

CAcochymia indicat pur-
gans. 199
Calor purgantis acuit. 34
Calx viva cur manifestum
venenum. 173
Cancrorum oculi laxant epi-
lepticos. 269
Cappares cur purgantes. 263
Cassia fermentando aperit al-
vum. 88. 128. quomodo
à corruptione præservanda.
129. in ejus ligno plus fa-
cultatis purgativæ quam
medulla. ib. quandoque
urinam pellit. 135. quos
facile purgat. 258
Castorium acido mistum
adeo invalescit, ut Spirit.
Sal. Ammon. halitu vin-
cat. 115
Caviarus cur purget. 262
Chalybs antea insipidus po-
stea ignitus in aquam inje-
ctus eam reddit acidam &
medicatam. 90
Choleræ causa. 84. Chola-
goga etiam pituitam edu-
cunt. 199. quid sint. 204
Chymicorum principia. 73.
ad sulphurum fixationem
consequendam acidum
præcipiunt. 159
Cinabaris Antimonii purgans.
117. Venetorum quid.
154. Cinabaris Antimonii
præparatio. 163
Cineres querni vitrum obscu-
rum reddunt. 65. illorum
aciditas. 66. duplices par-
tes. ib.

Citri cortex exterior pressus
humorem ejicit. 275
Colocynthis cur in decoctio-
nibus linea perula induci-
tur. 39. 198. Phlegma-
gogum. 145. laboriosum
purgans. ib. Summa ama-
rities. 146. modi miti-
gandi. ib. Resina ejus. ib.
Tinctura Rulandi aurea.
188.
Concharum ustarum ebulli-
tio ab offusa frigida. 104
Cornu Lunæ. 167
Coronismus quid. 212
Cor principium motus in
sanguine. 281
Coturnix elleboro pascitur.
35. 234.
Creta epilepticos & hypo-
chondriacos purgat. 269
Critica purgatio unde. 253
Crocus metalli strenue co-
ctus amittit vim purgati-
vam. 78. Crocus Antimo-
nii. 160. metallorum in
venam injectus interneci-
nus est. 183
Crytalli Lunæ aquam du-
cunt. 166

D.

DEntes in alveariis suis fir-
mandi. 146
Diacrydium rectius quam
Diagrydium scribitur. 138.
tres illius parandi modi re-
probantur. ib.
Diarrhœa castrensis. 253
Differentia purgantium à gra-
dibus modorum & quanti-
tate sumenda. 123. 124.
Purgantia & emetica quo-
modo differant. 124. 126
Diogenis processus mitigandi
Euphorbium. 142

Distinctio corporis in tres regiones. 205. Purgantia hisce regionibus se alligare non patiuntur. 206

Doronici radix cur quandoque exitialis, quandoque salutaris. Mercurium vivum continet pedemontanum. 176. cur ille Venenatus. ib.

Dosis varietas efficit in purgantibus ut fiant sudorifera. 134. non continuo ex lege Practicorum servanda. 210. &c. Græcorum & Arabum doses in nostris regionibus non obstringunt. 211. Propter vitæ rationem mutatam variandæ. 213. Infima dosis commendanda. 214

Dyspeptum quid. 32. Erasii Dyspepsia exploditur. 37.

E.

EBulus elixatione è vomitorio abit in purgans. 124
Effervescentia quid. 109. ejus notitiam Plato habuit. ib. unde. 110. ab acido vim purgativam expugnat. ib.

Elaterium quid. 143. modus colligendi. 144. summa ejus acredo. ib. durabilitas. ib. usus illius rejectus. ib. mitigatur psyllio, Tragacantha, aceto. 145

Elleborus præter atram bilem flavam & pituitam purgat. 27. in tenuiore polline sævius quam crassiore purgat. 39. Acrimonia ner-

vos convellit. 90. castratur aceto. 111. 149. in spiritu salis Ammoniaci fots mitior purgat. 118. duplex est albus & niger. 149. multum inter se differunt. ib. Succo Cydoniorum vel Vitrioli phlegmate mitigatur. 149. Optimus præparandi modus. ib. pro loci varietate venenatus est & medicatus. 177. 181. ususejus laudatur. 186. in substantia exhibitus periculofus. 189. melior præparatio cum spiritu Vini. 191. albus non trahit mucum è naribus. 219. insufflatus alvum movet. ib.
Electrum quando pellicit paleas. 18

Elixir præ dulce minus purgat quam acidum. 118. 141

Emplastra purgantia. 70

Epomphalia quomodo purgent. 236

Erasii opinio purgantia vellatione operari examinatur. 221

Eupeptum quid. 32

Euphorbium acido enervatum adstringit. 55. ejus sal lixivum aliis acrius. 107. portulaca vel melle delinitur. 111. rarus illius usus. 141. modus colligendi. 142. modus præparandi Alkanzi. ib.

Eÿegia corporis. 250

Excretiones in corpore sensiles & insensiles. 197

F.

Fallopium de vi magnetis opinio. 14. de purgantium

tium operatione in sanguine. 255
 Febrium frigidarum insultus purgantium vires frangunt. 36.
 Fermentationum effectus. 252. Fermenti & fermentandi partes identitatem quandam habent. ib.
 Ferri ramenta affuso oleo Vitrioli & aqua destillata intumescunt. 81. aperiens & adstringens. 168. terreum est & acido sale imbutum. ib. artificiale Becheri. ib.
 Ficum vis purgans unde. 259.
 Flatus Purgationes tardas & molestas reddunt. 228
 Flores antimonii cur ignem respuunt. 74
 Fucus ad faciei nitorem ex mercurio crudo cum saliva extincto. 154
 Fuliginis culinariae Chymicum examen. 60
 Fumus è semine graminis podice exceptus purgat. 70
 Fungi quidam cur deleterii. 176.

G.

Galli decoctum cur purgans. 264
 Glandularum fermentum. 250. cutanearum anatomia. 275. tubulis excretoriis pollent. ib.
 Gummi gotte resinofum. 74. bis lotum commode alvum subducit. 98. Dissolutione in spiritu Vini & præcipitatione aqua Rosarum placidum purgans fit. 124. 149 cum Electuario Hydragogo vel Resina Jalappæ propinatum alvum

solummodo purgat. 126.
 Violenter purgat sursum & deorsum. 148. ejus variorum præparationes ib. Varietas in dosi. 215. optima præparandi ratio. ib.

H.

H Alitus Chymicus quid. 224. an in venarum & viscerum cavitate sint, dubium est. ib. Experimenta deducuntur. ib.
 Herbae quaedam siccae cur purgent non humidæ. 51. ad copiosum salem vivæ herbae comburendæ. 71. quomodo pestilens aura affletur. 178
 Hepatis compages. 292
 Hermodactyli perula in Decoctionibus saccandi. 190
 Hippocratis experimentum qua purgatione mulier indigeat. 203
 Humores corporis nostri prout tenues vel crassi purgantia indicant mitia aut fortia. 202. Purgantia omnis generis Humores alvo educunt. ib. humorum à purgante attenuatorum duplex beneficium. 247
 Hyeme purgantium dosis augenda. 34. 205
 Hypercatharsis quomodo curetur. 100

I.

J Alappæ resina. 74. Radix pulverisata facile evilescit. 80. 148. ejus tinctura Spirit. vini purissimo educenda. ib. quid ventris tormina in illa producat. 188
 Ictericorum ignavia alvi. 84

Idiosyncrasia quid. 34
 Ignis corporum figuras im-
 mutat. 104. non differt
 nisi motu à spiritibus aci-
 dis. 104. ejus natura. 106.
 quomodo Mercurium fi-
 git. 153
 Infantes purgantur quando
 nutrices purgans biberunt.
 234. Circulatio sanguinis in
 infantibus, causa ejus ju-
 vans. 280
 Irritantia purgantia quid a-
 gant. 85. Irritatio ubi
 explodenda. 279
 Juca Americana cur venenata.
 176. Radix pulverisata in
 panes salutare pinfitur.
 177. ex uno cochleari suc-
 ci hausti intestina crepant.
 ib. pro loci varietate dele-
 teria est & salutaris. ib.

L.

L Accarum Resinæ paleas
 adpellunt. 18
 Lactea vasa nil halitus conti-
 nere experimento proba-
 tur. 223. Cap. 28. quando
 animalia secanda ut in ocu-
 los incurrant. 229. non
 reperiuntur in avibus. 230
 Lac è chylo non sanguine
 conficitur in mammis. 234.
 Lac assumptum infantes aci-
 do hypochondriaco vexa-
 to turbat. 255. Lacti Ja-
 lappa affusa quid præstitit.
 255.
 Lapis Lazuli lotionè è vom-
 itorio in leve vertitur pur-
 gans. 98. Calcarii ebulli-
 tio ab affusa frigida. 104.
 Lazuli unde purgans. uti &
 Armenus. 169. ex lapide

Lazuli Chrysocolle educi-
 tur. ib.
 Lenitiva, quæ uno fere prin-
 cipio, unaque veri pur-
 gantis parte funguntur, vel
 copioso perfunduntur vo-
 latili & fermentant ut Cas-
 sia, Manna, Tamarindi,
 Mustum. 257. vel atten-
 nuant ut salia lixiva fixa,
 volatilia Muriatica, vel
 emolliunt, ut oleum Oli-
 varum, amygdal. vel per
 accidens purgantia sunt ut
 aqua. ib.
Aerida æris purgans. 167
 Leucophlegmaticis purgantia
 exhibita operantur felicius
 aucto calore & gliscente
 febricula. 36
 Linguae multa insipida viden-
 tur quæ tactui facile appa-
 rent acria. 89
 Lotione purgantia obrundun-
 tur. 97. &c. Acrimonia
 ostreorum, concharumque
 mitigatur. 98. duplici
 modo acridinem lotio e-
 nervat. 99

M.

Magnetem tota substantia
 agere obscurum. 16.
 ejus vim destruentia. ib. 17
 Manna fermentando alvum
 aperit. 88. 128. ejus ge-
 neratio. ib. & 258
 Martis CrySTALLI cur purgativi.
 95. Mars aperitivus. 169
 Masticatoria serum non tra-
 hunt. 219
 Mechoacanna in pulvere data
 urit intestina. 39
 Medicamentifastidio quomo-
 do alvus laxari possit. 238.
 præ-

præparantia Medicamenta.

247.

Melancholicis minor Aloës
dosis magis confert quam
magna. 141. Melancholia
excretoria in homine. 198.
ejus acidum cur difficulter
& non nisi fortioribus pur-
gantibus excutitur. 201.
sed frequenter humidis &
mitioribus felicius educi-
tur. 205. Melancholici suc-
ci in ventriculo scatentes
purgantium solutiones in-
hibent. 224. Cap. 28. Me-
lancholicus humor præpa-
rante indiget. 248

Menstrua Chymicorum di-
versas solvunt res. 165.
Spiritus vini Germanum
Purgantium menstruum.
224. Cap. 28.

Mercurius aqua maceratus
quæ purget nulla ponderis
jactura facta. 46. Subli-
matus non purgat sæva au-
steritate. 95. Mercurius
vitæ ex emetico in purgans
formatus. 116. Acidis ef-
fertur. ib. ad tactum frigi-
dus sed interiori forma ca-
lidissimus. 151. Acidus
bolo mellitus adhibetur.
152. cur vermibus adeo
infestus. ib. figitur igne
actuali & potenciali. 153.
ex crudo paratur facile fu-
cus. 154. Splendor Subli-
mati unde. 155. Sublima-
tus & Præcipitatus crudo
perniciosior. 154. dulcis
præstantior. 155. parandi
modus. ib. cur purget.
156. cur salivam ducat. ib.
usus periculosus. 157.
Mercurius vitæ quid & mo-

modus parandi. 163. Subli-
matus cur venenum. 174.

Sublimati unum granum
aliquot heminas aquarum
austeritate venenat. 241

Methodus scribendi in hoc
libro 4

Metalla cur facilius extrahan-
tur quam lapides. 42. ex
illis sensibilem & purgati-
vam substantiam elici ad
sensum probatur. 46. ha-
bent effluvia sua. 49. O-
leum & Sulphur illorum
quid. 73. quid in illis fi-
gitur. 75. paulo fortius
coctis vis purgativa elici-
tur. 78. frigore constri-
guntur, calore tumescunt.
81. Purgativum princi-
pium. 150. Sulphur intimè
est in pactum. 159. acidis
figitur. ib. Metallica præ-
parata ab aëre humido
efferantur. 160

Mostardæ acris mistura unde.
114.

Muscæ Pisanæ unde moscha-
tum odorem referant. 54

Myrabolana carent Vitriolica
austeritate. 95

N.

NAphticus sal lotioni s acri-
monia mitigatur. 98

Nitri flamma à spiritu suo aci-
do motu & substantiali tan-
tum modo differt. 106.
154. alvum cur dejiciat.
262.

Nutrices comedentes Purgan-
tia lacte suo infantium al-
vum ducunt. 54

O.

- O**dores purgantes. 69
 Oesophagi glandulæ. 287
 Oleum Metallorum quid. 73.
 Olea stillatitia cur ascen-
 dant. 76. necessitas olei in
 purgantibus. 77. Oleosa
 & pingua purgantium spi-
 cula involvunt. 100. 124.
 Sulphuria. 154. Olea de-
 stillata purgantibus socian-
 da. 192. Oleum Amyg-
 dalorum cur purgans. 265
 Opium digestionem lixiva vo-
 latile & efficaciam partem
 amittit. 118
 Orexis foeminarum. 42
 Orgasmi humorum à pur-
 gantibus. 246. 250

P.

- P**ancreaticus succus in hiris
 dissolvit Purgantia. 224.
 Cap. 28.
 Papagalla quid. 24
 Philosophorum termini ob-
 scuri e Medicina eliminan-
 di 2
 Phlegmaticis feliciter præ-
 scribitur Aloë vel M^lil-
 lul. cum sale volatili
 mixta. 82. Phlegmagoga
 etiam bilem movent. 200.
 Phlegma difficilius bile
 movetur. 201. Phlegma-
 gogum quid. 204
 Pila Purgans manibus contre-
 ctata. 237
 Pituitæ excretoria in corpore
 animato. 197
 Plantæ non attrahunt succum.
 6. 7. non accrescunt à
 sole. ib. modus crescendi. 9

- Porci Antimonii scrupulum
 1, &c. ferunt. 35. 185
 Principia Chymicorum. 73
 Pruna acida sicca cur purgent.
 259.
 Ptarmica Medicamenta. 87
 Pulsus mutatio in purganti-
 bus. 255
 Purgantia Phlegmagoga non
 purgant pituitam propter
 similitudinem. 12. &c.
 nil commune habent cum
 Magnete & Electro. 15.
 16. non trahunt. 19. ne-
 que formam coelestem ha-
 bent. 21. vis eorum de-
 pendet à figura, motu. ib.
 non colore. 22. 23. odor
 & sapor etiam mendax. 30.
 viscositas & acidum Pur-
 gantia retundit. 34. cur
 quidam homines fortissi-
 ma Purgantia ferant. 35.
 Purgantes pilulæ post octi-
 dum demum rejectæ. 36.
 Febrium frigidarum insul-
 tus Purgantia infringunt.
 ib. Assumpta Purgantia si
 non operantur nihilominus
 salubria. 37. Purgantia
 soliditate non operantur.
 39. partes substantiales e
 Purgantibus in liquorem
 emittuntur. 41. Purgantia
 Metallica à ventriculi
 menstruo solvuntur. 44.
 Purgativus annulus. 46.
 In Metallicis & vegetabili-
 bus purgantibus contraria
 sæpe principia purgantia &
 adstringentia, in Metallis
 terreum est & austerum in
 vegetabilibus pingue, o-
 leosum Resinæ simile. 51.
 Purgantia alembico destil-
 lata amittunt vim suam. 58.
 Purgan-

Purgantia in salem exusta, nihil retinent facultatis purgativæ, sed communem principii sequuntur naturam. 64. Odoribus purgamur. 69. Oleum purgantibus inest. 74. necessitas olei in purgantibus. 77. Purgantium infusionem quam decoctionem cur multi præferant. 78. in sanguine cient tumultuarium motum. 82. formale purgantium solus motus est & fermentatio. 84. Purgantia sunt etiam loco alterantium. ib. 85. pleraque acria sunt. 87. sunt in vegetabilibus & Metallicis plurima vehementissima Medicamina, quæ nullum præbent linguæ Acrimoniam sensum. 88. Lotione acredo frænatur. 99. duplici ratione. 100. Oleosa & pingua purgantium Acrimoniam delinunt. ib. sed olea Aromatica cur purgativa acuant. 101. sal acre purgantium quid. 102. in falsedine lixiva cum Acrimoniam tum purgandi vim contineri experimentis probatur. 109. effervescentia ab acido sal purgativum expugnat. 110. refutantur argumenta ab acidis Purgantium vires potius excitari. 114. acida enervant vim purgantem per effervescentiam, salia lixiva per fermentationem. 117. 119. Purgantium formale consistit in mistura oleosi, volatilis, acris

sed ita modificata, ut ejus indivisibile aut numeros attingere nequeat humana acies. 121. Purgantia fortia cur. 123. Purgantium ab emeticis differentia. 124. 126. Lenitiva tenacem pituitam non purgant. 128. Purgantia ubi volatile regnat, ventrem potius turbant quam purgant. ib. Purgantia à sudoriferis diureticis vix nisi gradu differunt, lavis præparatio efficit, ut purgans in Diaphoreticum transeat. 132. qui ad purgantis haustum mature & multum mejunt, nullas aut leves purgationes habent. 134. Purgantium ratio operandi in sanguine. 136. Helmontius purgantia damnans reprehenditur. 185. Purgantium necessitas & usus. ib. Venenata non sunt. ib. malignitas tamen certa illis subest, quæ terrestris & crudioris partis separatione corrigitur. 187. &c. Purgantium ebullitio periculosior quam infusio. 190. cur flatus & Borborygmi purgantia comitentur. 191. Saccharata & Oleosa in gulæ gratiam addenda purgantibus. 192. ignava purgantia Aromatibus vel salibus stimulanda. ibid. vehementer purgantia acido fixantur vel lixivio macerantur. 193. nulla in purgantibus Electio, sed quod agunt, necessario & ex substantiæ modo ele-

mentorumque crasi operantur. 194. probatur omnis generis humores per alvum purgari. 202. certis regionibus alligari non patiuntur purgantia. 206. Ventris saburra lenitiva & fortia purgantia retundit. 207. Experimento Anatomico evincitur idem purgans modo bilem, modo pituitam ejicere. 208. non restant in ventre, secundum Erasii opinionem, sed quæ data porta ruunt. 216. possunt aliqua purgantium partes in intestinis morari & proxima sphaera evacuare humores. 217. purgantium operandi modus. 219. Purgantia cur ventriculus rejiciat. 221. qua specie resolvantur purgantium particulae. 223. Effluvia purgantium an sint halitus vel solutio. 224. Cap. 28. menstrua liquida purgantibus solidis necessaria. 225. solutæ purgantium particulae fluidi motum sequuntur cum intestino calore, tum motu intestinorum peristaltico propulsa. 226. Venarum lactearum oscula ingrediuntur. 227. matura tensio intestinorum certum argumentum molestæ ac tardæ purgationis. 228. purgantium effluvia è lacteis in venas exponuntur lymphaticas, è Meseraicis in Hepar, totumque inde sanguinem. 233. ruunt ad extremos venarum cancellos. ib. unum purgantis granum toti sanguini

inficiendo satis est. 240. mutatio quam sanguinis partibus inferunt purgantia. 243. potus frigidus post assumptam purgationem laboriosus. 245. Artificiale fermentum in purgantibus. 251. Quid purgantia à vomitoriis in agendo differant, utraque quid rursum à sudoriferis. 270. &c. purgantia humoresque secreti an acumine vellacent vasa, ut moveantur & destinatum viscus appetant. 278
Pyrei pulveris vorax inflammabilitas. 106

Q.

Qualitates vegetabilium inepte Metallicorum nominibus insigniuntur. 94. patibiles sunt modi corporum. 97
Quercetani processus mitigandi Euphorbium. 142

R.

Ratiocinatio per analogismum erronea. 5
Rhabarbarum emissio Volatili Salinoque principio, siccitate terrea adstringit. 55. torrendo fumum emittit purgativum. 60. ejus gluten. 74. pulverisatum brevi vires perdit. 80. in eo nulla austeritas Vitriolata. 95. quandoque urinas movet. 135. sapor ejus acris & adstringens. 139. Rheum & Rhapontium forte idem. ib. Gemina ejus substantia juxta

juxta Arabes. ib. Rheum manducatum salivam movet. 140. Nephriticis commodum purgans. ib. Aceti vel Vitrioli phlegmate perfusum effervesceat. ib. aquas educit. 207. urinas tingit colore suo. 233. lac etiam inficit in mulierum mammis. ib. Resinarum particulæ quales. 56. 72. Ros Volatili æthereo abundat. 128. Purgat alvum. 247. Rosæ rore madentes valentiores purgant. 257. Rustus quid. 221. Cap. 28.

S.

Salis Ammoniaci Sublimatio. 63. Sal gratiolæ non purgat. 64. nec Goujaci. 65. nec Sambuci. ib. Salia Alkalica essentia non differant, sed qualitibus. ib. 66. &c. Sal Chymicorum quid. 47. 73. fixa cum pinguedine in saponem cocta felicius ventrem detrahunt, quam nuda. 77. non agunt nisi soluta. 105. Sal lixivum volatile in venam viventis animalis injectum sanguinem dissolvit. 108. Lixiva enervant vires purgativas per fermentationem. 117. Salivâ extinguitur Mercurius. 154. Salivatio quomodo à Mercurio excitetur. 156. Saliva purgantia dissolvit. 224. Cap. 28. Sambuci aqua non purgat, sed ejus sapa. 57. ejus sal non purgat. 65

Sanguinis crasis à purgantibus facta. 255. ejus circulatio unde. 279. 281. Saparum purgantium partes. 72. Volatilium usus. 78. Præcipuum in sapa fortium purgantium elementum acre est, ejus beneficio viscida attenuantur, coherentia dividuntur. 83. Sapa Antimonialis. 161. purgans turbat sanguinem. 251. Scammonium acido castratur. 20. 55. pulverisatum brevi virium jacturam fert. 80. mite purgans nisi cataputix succo adulteratur. 137. triplici processu in Diacrydium mutatur. 138. optimus adhibendi modus. ib. Scammonium Schœniticum virulentum. 177. quid in eo tormina excitet. 188. dosis ejus quomodo varianda. 215. Scorpiones pro anni tempore & regione vemenati sunt & non venenati. 180. Sennæ exoletæ folia ad purgandum inepta. 71. In Spir. Sal. Ammoniaci fota purgandi facultatem aliquatenus perdunt. 118. in Ægypto crescit. 150. inveterata in pulverem concidit. ib. obsoleta tormina ciet. ib. acido enervatur. ib. melior extrahendi ratio. ib. ob inertiam Zingiber committit. ib. 193. Seri sanguinis excretoria. 197. difficilis ejus per alvum purgatio unde. 201. Seri defectus præparante indiget.

- get. 148
 Solutio Chymica quid. 224
 Spiritus cinamomi præstantia. 62. modus parandi. ib.
 Salis Ammoniaci purgativus in Melancholicis. 82.
 Spiritum insipidum sine acumine aurum solvere improbable. 92. acidi motu ab igne differunt. 104. Vini Spiritus verum Resinæ purgantis menstruum. 224. Cap. 28.
 Squamma æris duplicem habet facultatem. 96
 Struthionibus ferrum devoratum quid conferat. 43. 45
 Substantiæ similitudo inepte medicamenti tribuitur. 207.
 Sudorifera quomodo à purgantibus & emeticis differunt. 272. 276. modus operandi. ib. fortia cur interdum fudorem non movent. 273
 Sulphur quid & quotuplex. 73. Metallorum. ib. fixum & volatile. 75. ejus flamma ab oleo suo acido motu discrepat. 106. 154. sulphur metallorum quid. 159.

T.

TAbacus destillatus potius Diaphoresin quam purgationem producit. 59. mixtus cum Colocynthis acinis pulverisatis & fistulis fumatoriis usurpatus validissime purgat. 60. ejus oleum in venam injectum funestum. 183
 Tamarindi fermentatione al-

vum subducunt. 128. coctione & lotione adstringentes evadunt. 129. quos facile purgant. 258
 Tartari cremor purgans, sed mistus. 133. Sal Tartari temperat Elleborum. 149
 Tensio matura intestinorum certum argumentum molestæ & tardæ purgationis. 228.
 Terrea purgantia quibus alvum cient. 269
 Thermarum vires purgandi. 268.
 Tinctura quid. 224
 Tithymali sal lixivum aliis acrius. 107
 Tractio non datur. 6
 Trochisci Alhandal quid. 145
 Turbith Resina. 74. irritatur pipere. 86. ejus descriptio & præparatio. 147. Zingiber illud acuit. 192. sed Mastiche præstantior. ib.

V.

Veneris butyrum. 63. paratur ex eo somniferum. 168.
 Venæ sanguinis & lacteæ nil halitus continent. 223. Cap. 28. experimento id evincitur. ib.
 Ventris saburra lenitiva & fortia purgantia delassat. 207. Ventriculus cur purgantia quandoque rejiciat. 221.
 Venena sunt occulta vel manifesta. 172. occulta alia ventrem alia sanguinem infestant. ib. sanguinem dissolvunt vel condensant. 182. Venenum quid.

M A T E R I A R U M.

- quid. 184
 Vermibus cur adeo infestus
 Mercurius. 152
 Viperarum virus ubi lateat.
 179.
 Vitrum septies Terebinthina
 uſtum contra calculum
 commendatur. 40
 Vitriolum martis Cryſtalliſa-
 tum purgatione ejeſtum.
 33. Vitriola cur purgantia.
 92. &c. Vomitivum eſt &
 purgativum à diverſitate
 metallicarum partium. 93.
 Anglicum & Cypricum ar-
 tificiale. 94. nil vitriolati
 in Cydoniis. ib. Oleum
 Vitrioli calens cur cum
 aqua frigida efferveſcat. 103
 Vomitoria à purgantibus
 quomodo differunt. 124.
 127.
 Vomitus cur à purgantibus
 excitetur. 221. cur citius a-
 gent quam purgantia eo-
 rumq; modus operandi. 271
 Urina cur alvum ducat. 263
 Uvæ rore delibutæ purgantes.
 258. Uvæ paſſæ cur pur-
 gent. 259
 Z.
 Zingiber acuit Agarici ſe-
 gnitiem purgandi. 86

F I N I S.



ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
This book is loaned to you by the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
It is to be returned to the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
This book is loaned to you by the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
It is to be returned to the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
This book is loaned to you by the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
It is to be returned to the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
This book is loaned to you by the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.
It is to be returned to the
New York Public Library
Astor Lenox Tilden Foundation
500 Fifth Avenue New York 17, N.Y.

